

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Karolína Klusáčková

**Kriminologické aspekty organizované
kriminality**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Miroslav Scheinost

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 12. 2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 385 545 znaků včetně mezer.

V Praze dne 31. 12. 2022

Karolína Klusáčková

Poděkování

Mé velké poděkování patří PhDr. Miroslavu Scheinostovi za neobyčejnou vstřícnost, laskavost, trpělivost a celkovou pomoc při psaní této práce. Dále děkuji rodičům a přátelům za podporu po celou dobu studia.

„Bossové zločineckých skupin usilují o to, aby buď sami patřili k elitě, která určuje pravidla, nebo aby měli s touto elitou dobré kontakty. Pachatelé organizované trestné činnosti mají pocit jisté nadřazenosti. Spoléhají na to, že díky svému postavení na společenském žebříčku a podpoře vlivných osob jsou nedotknutelní. Organizovaný zločin se pokouší zneužít sdělovací prostředky. Zločinecké skupiny usilují o to, aby ovlivňovaly veřejné mínění v zájmu něčeho, co je pro ně výhodné. Prostřednictvím médií se snaží skrytě propagovat drogy, prostituci, podporovat postoje zpochybňující poctivé úsilí zákonodárců, státních zástupců, policistů, soudců. Média mohou i nevědomky glorifikovat zlo a zdůrazňovat životní styl, který má ve své podstatě poměrně blízko k neetickým, často i nelegálním praktikám.“

Martin Cejp¹

¹ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-105-9, s. 51.

Obsah

Úvod.....	1
1 Charakteristika organizované kriminality	4
1.1 Pojem organizované kriminality	4
1.1.1 Legální definice organizovaného zločinu	7
1.1.2 Kriminologické pojetí organizovaného zločinu.....	13
1.1.3 Vymezení organizovaného zločinu v zahraniční literatuře.....	19
1.1.4 Koncept transnacionálního organizovaného zločinu	22
1.1.5 Rozlišení pojmů v rámci skupinové trestné činnosti	26
1.2 Subjekty organizované kriminality	29
1.2.1 Zločinecká organizace a některá její specifika	29
1.2.2 Oběti organizované kriminality	35
1.2.3 Individuální pachatelé organizované kriminality	39
1.3 Projevy organizované kriminality	46
1.3.1 Vybrané formy páchání organizované kriminality	48
1.3.2 Porovnání organizované kriminality s některými dalšími druhy trestné činnosti	60
1.3.3 Negativní následky aktivit organizované kriminality.....	68
2 Organizovaná kriminalita v České republice	72
2.1 Vývoj organizované kriminality v ČR.....	72
2.1.1 Původ organizované kriminality	74
2.1.2 Kriminogenní faktory a organizovaný zločin v českém společenském systému	77
2.1.3 Mezníky v historii české organizované kriminality.....	83
2.2 Struktura organizované kriminality na území ČR.....	92
2.2.1 Účast cizích státních příslušníků na organizované kriminalitě v ČR	93
2.2.2 Organizovaný zločin v ČR v roce 2020–2021	101
2.3 Potírání organizované kriminality v ČR	105
2.3.1 Prevence organizované kriminality v českých poměrech.....	107
2.3.2 Přehled právních nástrojů boje s organizovaným zločinem v českém právním řádu.....	113
2.3.3 Instituce participující na boji s organizovanou kriminalitou	117
2.3.4 Česká republika a mezinárodní spolupráce v boji proti organizovanému zločinu	124
2.4 Případová studie: metanolová kauza v síťové perspektivě	134
Závěr	143
Seznam zkratk	146
Seznam použitých zdrojů.....	148
Abstrakt.....	169
Klíčová slova	170
Abstract.....	171
Keywords	172

Úvod

Organizovaný zločin představuje v současném globálním světě jednu z nejzávažnějších nevojenských bezpečnostních hrozeb nejen pro Českou republiku, ale i pro celé mezinárodní společenství. Organizovaný zločin je jedním z nejsložitějších a nejničivějších druhů kriminality. Je to především proto, že dopady jeho aktivní existence lze pocítovat v každém odvětví lidské činnosti, ovlivňuje každého jedince, i když třeba jen nepřímo. Organizované zločinecké skupiny rozvrací celou společnost tím, že narušují stabilitu ekonomiky, zasahují do demokratických procesů a v nejhorším případě mohou způsobit i zánik právního státu, proto je boj proti organizovanému zločinu jednou z priorit bezpečnostní politiky.²

Existuje vůbec organizovaný zločin? Tuto otázku si jistě nekladli jen uznávaní kriminologové von Lampe³ a Kaiser⁴. Kvůli mnohotvárnosti a zvláštnosti jevových forem je obtížné organizovaný zločin pojmově zachytit. Empiricky je to ještě obtížnější. Vzhledem k dokonalé konspiraci zločineckých aktivit a množství neverifikovatelných dat, které mají někdy povahu mýtů, může být existence organizovaného zločinu dokonce zpochybňována.⁵

V této práci bych chtěla primárně odpovědět na výzkumnou otázku: Co je to organizovaný zločin? V první části práce se snažím odpověď přiblížit nejprve obecněji pomocí standardních kriminologických kategorií, v druhé části se potom snažím odpověď zasadit do poměrů České republiky a ještě více ji konkretizovat prostřednictvím případové studie. Celkovým cílem práce je uchopit fenomén organizované kriminality jako celek a za pomoci českojazyčné, anglickojazyčné, německojazyčné literatury a rozsudků českých soudů vytvořit komplexní materiál, který tento jev popisuje.

Považuji za naprosto klíčové objasnit vztah mezi pojmy „kriminalita“ a „zločin“ již zde – v samotném úvodu práce. Myslím, že je záležitostí osobního názoru jednotlivých

² Srov. Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra ČR. Bezpečnostní hrozby. In: *mvcr.cz* [online]. 18. 10. 2021 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

³ von LAMPE, Klaus. The study of organised crime: An assessment of the State of affairs. In: INGVALDSEN, Karsten a Vanja LUNDGREN SORLI. *Organised crime: Norms, markets, regulation and research*. Oslo: Unipub, 2009. ISBN 978-82-7477-393-6, s. 165–167.

⁴ KAISER, Günther. *Kriminologie: Ein Lehrbuch*. 3. vyd. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, Hüthig, 1996. ISBN 3-8114-6096-X, s. 409.

⁵ *Ibidem*.

akademiků, jaký vztah, případně hierarchii, vidí mezi pojmy organizovaná kriminalita a organizovaný zločin. V trestněprávní, kriminologické i kriminalistické literatuře jsou oba tyto termíny často používány jako synonyma, například Němec ve své publikaci⁶ oba termíny také užívá ve shodném významu. Podle mého názoru pojem zločin je lehce citově zabarvený, zatímco pojem kriminalita zní podle mého názoru neutrálněji a odborněji, ale to nic nemění na tom, že oba termíny budu užívat *promiscue*.

Autorská dvojice Konrád a Suchánek naopak zdůrazňují, že nerespektování rozdílu mezi pojmem organizovaný zločin a pojmem organizovaná kriminalita může vést k tomu, že i běžná trestná činnost spáchaná organizovaně nebo i nahodilou skupinou více než dvou pachatelů bude považována za organizovaný zločin, aniž by mezi pachateli existovaly jakékoliv předchozí vazby nebo dohody ohledně páchaní trestné činnosti.⁷ Nicméně Novotný a Zapletal také upozorňují, že anglický výraz *organised crime* má v americké literatuře užší obsah, protože zahrnuje pouze vysoce organizované formy zločinu.⁸ Osmančík užívá termíny organizovaná kriminalita a organizovaný zločin jako synonyma, ačkoliv při charakteristice organizovaného zločinu reflektuje, že se jedná o nejvyšší stupeň organizace.⁹ Více se o odlišnostech skupinové trestné činnosti rozepisují v podkapitole o rozlišení pojmů v rámci skupinové trestné činnosti, která je zařazena do kapitoly pojem organizované kriminality.

Co se týká definice organizované kriminality, v první kapitole první části kladu velký důraz na její vyjádření z různých úhlů pohledu. Definice je totiž klíčová pro další zkoumání tohoto fenoménu. Hned v následující kapitole pokládám za nutné rozebrat všechny subjekty organizované kriminality, česká literatura na toto téma je ale bohužel spíše omezená, proto budu čerpat převážně z té zahraniční. Ráda bych vyzdvihla podkapitolu o obětech organizované kriminality, která do literatury na toto téma téměř nebývá zařazována. Za důležité považuji zahrnout i kapitolu o projevech organizované

⁶ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafii a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 10.

⁷ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4, s. 377.

⁸ MUSIL, Jan a SCHEINOST Miroslav. Organizovaná kriminalita. In: NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-08-4, s. 304.

⁹ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-13-X, s. 57.

kriminality, která mimo jiné v rámci podkapitoly vysvětluje rozdíl mezi organizovaným zločinem a zločinem mocných.

Druhá část začíná kapitolou o vývoji organizované kriminality, pojednává i o kriminogenních faktorech, které úzce souvisí s rozvojem tohoto jevu. Další kapitola druhé části se věnuje aktuální struktuře organizované kriminality, respektive vlastnostem organizovaných zločineckých skupin. Ačkoliv je tato práce zaměřena na kriminologické aspekty organizované kriminality, považuji za nutnost věnovat jednu kapitolu tématu potírání organizovaného zločinu, včetně podkapitoly o prevenci. Boj s organizovaným zločinem by mohl být sám o sobě předmětem plnohodnotné diplomové práce, je to téma velice rozsáhlé, já proto uvádím pouze stručný přehled nástrojů boje s organizovaným zločinem.

Můj zájem o téma organizovaného zločinu se prohloubil v italské Neapoli, kde jsem se účastnila letní právnické školy na téma boj s transnacionálním organizovaným zločinem. Právě v Neapoli se zcela zjevně projevuje tvrzení, že činnost organizovaných zločineckých skupin ohrožuje fungování celé společnosti, protože může mít citelné dopady na ekonomiku, politiku, justici, státní správu, samosprávu.¹⁰ Zločinecká organizace Camorra se zde mimo jiné infiltrovala do oblasti odpadového hospodářství a vytvořila si z toho výnosný byznys, čímž napáchala rozsáhlé nejenom ekologické škody.¹¹

V České republice organizovaný zločin naštěstí nedospěl do takového vývojového stádia, ve kterém by takto výrazně, systematicky a dlouhodobě ovlivňoval fungování společnosti jako v Itálii.¹² Existují však případy, kdy činnost organizovaných zločineckých skupin ovlivnila celou společnost – tím je např. tzv. metanolová aféra, kterou rozebírám právě ve zmíněné případové studii. Struktura této skupiny bude rozebrána spíše povrchem, jelikož diplomová práce na právnické fakultě nemá ambici provádět hloubkovou sociologickou analýzu.

¹⁰ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 9.

¹¹ Autor neuveden. Napít se v Neapoli a zemřít: Camorra svými skládkami zamořuje vzduch, vodu, i půdu. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 21. 12. 2013 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1057597-napit-se-v-neapoli-a-zemrit-camorra-svymi-skladkami-zamoruje-vzduch-vodu-i-pudu>.

¹² ČTK. Mafiánský tanec v Neapolských odpadcích. In: *tyden.cz* [online]. 10. 1. 2008 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/mafiansky-tanec-v-neapolskych-odpadcich_38431.html.

1 Charakteristika organizované kriminality

1.1 Pojem organizované kriminality

Samotné vymezení pojmu „organizovaná kriminalita“ je nezbytné k tomu, aby bylo možné se tímto fenoménem dále zabývat. Na začátku je vhodné definovat kriminalitu obecně. Již v roce 1885 se italský právník Garofalo jako jeden z prvních kriminologů zabýval předmětem kriminologického zkoumání – pojmem zločin.¹³ V díle s názvem *Criminologia* poukazuje na to, že není jednoduché vytvořit jednoznačnou a všehpřijímající definici zločinu. Zdůrazňuje také, že legální chápání pojmu zločin se liší od toho sociologického¹⁴, respektive kriminologického. Tuto tezi vyslovují i ostatní autoři, např. Gřivna¹⁵, Novotný a Zapletal¹⁶, Kuchta a Válková¹⁷, Kaiser¹⁸. V této diplomové práci je poznatek o mnohosti a různosti definic kriminality reflektován v podkapitolách této kapitoly. Kriminologové se shodují na tom, že vymezení samotnou „organizací“ však může představovat větší definiční problém, než několik rozdílných přístupů k pojmu „zločin“.¹⁹

Doktrinální pojetí chápe kriminalitu jako „*souhrn trestných činů spáchaných za určité období na určitém území.*“²⁰ Je tedy klíčové, jaké jednání zákon označí za trestný čin. Nepochybně zde hraje roli zákonodárce, proto se rozsah pojmu kriminalita velmi liší v různých státech. Juristické pojetí se však vyznačuje přesností a určitostí,²¹ což

¹³ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 23.

¹⁴ GAROFALO, Raffaele. *Criminology* [digitalizováno]. Boston: Little, Brown and Company, 1914, s. 4 [cit. 2021-11-26]. Dostupné z: <https://www.ebooksread.com/authors-eng/raffaele-garofalo/criminology-ala.shtml>.

¹⁵ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 23.

¹⁶ NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-08-4, s. 15–16.

¹⁷ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 1.

¹⁸ KAISER, Günther. *Kriminologie: Ein Lehrbuch*. 3. vyd. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, Hüthig, 1996. ISBN 3-8114-6096-X, s. 317–320.

¹⁹ FINCKENAUER, James O. Problems of definition: What is organized crime? *Trends in Organized Crime* [online]. Březen 2005, vol. 8, s. 63–83 [cit. 2022-01-06]. ISSN 1936-4830. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12117-005-1038-4>.

²⁰ CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: praktická příručka*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-743-6, s. 11.

²¹ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 24.

koresponduje s jedním ze základních právních principů a pilířů právního státu, tzv. *nullum crimen sine lege*²² neboli zásadou zákonnosti.

Kriminologie nevychází jen z bezprostřední interpretace určitých statistických dat a paragrafů, ale má za cíl hledat hlubší a širší souvislosti v tom, co můžeme posuzovat jako kriminalitu.²³ Kromě trestných činů se kriminologické pojetí kriminality vztahuje i k sociálně patologickým jevům, které nejsou regulovány trestním právem. Tento přístup může být nebezpečný svou neomezeností, proto je důležité vzít v úvahu, jak úzce dané jevy s kriminalitou souvisí. Často mají charakter příčiny spáchání trestného činu, jedná se např. o konzumaci drog, prostituci, domácí násilí, extremismus a další.²⁴

„Sociologický přístup k pojmu kriminality umožňuje kritický pohled na platné právo. Sociologicky zaměřená kriminologie poskytuje poznatky pro úvahy o kriminalizaci a dekriminizaci určitých společenských vztahů. Důležitá je též pro pochopení důvodů, které k trestnému činu vedou. Výchozím bodem kriminologického bádání by mělo být legální pojetí kriminality a korektivem jeho sociologické vnímání.“²⁵

Trestněprávní a kriminologickou problematiku rozlišoval také významný americký sociolog Sutherland, který svými vyjádřeními bránil akademickou kriminologii proti argumentům těch teoretiků, kteří tvrdili, že zločin je definován trestním právem, proto se mají kriminologové při studiu a zkoumání držet pouze v kategoriích definovaných trestním právem. Takový názor by totiž nahrával zločinu mocných, jehož aktéry právní definice často nedokáže pojmut. Kriminologie by měla zohledňovat veškerá škodlivá, protisociální jednání.²⁶

Jak je organizovaná kriminalita vymezena v právních normách, má zásadní význam pro praxi orgánů činných v trestním řízení při uplatňování potenciálních postupů odhalování, objasňování a stíhání organizované kriminality. Kriminologické úvahy nad

²² Celá maxima originálně zní *nullum crimen, nulla poena sine praevia lege poenali*, v českém překladu „žádný zločin, žádný trest bez předchozího trestního zákona“.

²³ CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: praktická příručka*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-743-6, s. 11.

²⁴ KUČTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 1.

²⁵ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 24.

²⁶ SHEPTYCKI, James. Edwin Sutherland. In: HAYWARD, Keith, Shadd MARUNA a Jayne MOONEY, ed. *Fifty Key Thinkers in Criminology*. London: Routledge, 2009. ISBN 978-0415429115, s. 70.

pojetím organizovaného zločinu představují „*informační podhoubí*“, které je nezbytné k následnému sestavení právní definice.²⁷

Samotné slovní spojení, termín organizovaný zločin (*organised crime*) vznikl v USA ve 20. a 30. letech 20. století, kdy byl také hojně používán.²⁸ Podle von Lampeho je koncept organizovaného zločinu zřejmě americkým vynálezem, který byl exportován do jiných částí světa prostřednictvím dvou kanálů – hollywoodských filmů a mezinárodní spolupráce orgánů činných v trestním řízení. Tento importovaný koncept následně prošel různými modifikacemi a reinterpretacemi v čase a prostoru. Zatímco v 60. a 80. letech 20. století dominovali ve zkoumání fenoménu američtí vědci, poté se centrem výzkumu organizovaného zločinu stala Evropa.²⁹

Definování organizovaného zločinu je nesnadnou úlohou, která nemůže být ponechána pouze teoretické debatě právníků akademiků, právníků legislativců a kriminologů, ale musí do ní být zapojeny i osoby praktikující právo, především soudci, státní zástupci a policisté. Jedná se totiž o dynamický jev. Stávalo se, že dynamika vývoje na poli organizovaného zločinu předběhla výstupy akademické diskuse, definice se poté stala zastaralou.³⁰ Bez uvážení zkušeností z praxe lze tedy pojem těžko přiléhavě definovat a bez adekvátní definice těžko může být zajištěna co největší efektivita boje proti organizovanému zločinu. Orgány činné v trestním řízení navíc nesou odpovědnost za zjišťování spáchaných trestných činů a jejich pachatelů i za spravedlivé potrestání a výkon uložených trestů.³¹

²⁷ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 15.

²⁸ WOODIWISS, Michael. *Transnational organised crime: The strange career of an American concept*. Toronto: University of Toronto Press, 2003. ISBN 978-0802043757, s. 3–34. Citováno dle: INGVALDSEN Karsten a Vanja LUNDGREN SORLI. *Organised crime: Norms, markets, regulation and research*. Oslo: Unipub, 2009. ISBN 978-82-7477-393-6, s. 84.

²⁹ von LAMPE, Klaus. The study of organised crime: An assessment of the State of affairs. In: INGVALDSEN, Karsten a Vanja LUNDGREN SORLI. *Organised crime: Norms, markets, regulation and research*. Oslo: Unipub, 2009. ISBN 978-82-7477-393-6, s. 167.

³⁰ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 19.

³¹ COUFALOVÁ Bronislava. Organizovaný zločin – vymezení pojmu. In: JELÍNEK, Jiří ed. *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-068-0, s. 27.

1.1.1 Legální definice organizovaného zločinu

„Podat vyčerpávající definici organizované kriminality platnou pro Českou republiku je mimořádně obtížné, neboť její jevové formy jsou často rozmanité.“³²

Definice vztahující se k organizovanému zločinu lze nalézt nejen ve vnitrostátním právu, ale také na úrovni nadnárodního a mezinárodního práva.

České právní předpisy přímo neuvádí definici organizované kriminality. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, však upravuje v § 129 pojem „**organizovaná zločinecká skupina**“. Ustanovení o organizované zločinecké skupině nabylo účinnosti 1. ledna 2010, čímž byl nahrazen termín „**zločinné spolčení**“, který byl zakotven do právního řádu zákonem č. 152/1995 Sb., jímž byl tehdy novelizován zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Tato změna však byla pouze terminologická, obsahově se jedná o stejný právní institut. Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku pojem organizovaná zločinecká skupina lépe koresponduje s definicemi organizovaného zločinu v mezinárodních smlouvách, obsah tohoto pojmu však nebyl určen s takovou důsledností jako samotné označení.³³ Paragraf 129 trestního zákoníku uvádí:

„Organizovaná zločinecká skupina je společenstvím nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti.“

Toto ustanovení definuje organizovanou zločineckou skupinu jako vyšší formu skupinové trestné činnosti. Organizovaná zločinecká skupina je charakterizována celkem pěti pojmovými znaky, které musí existovat současně:

- a) **nejméně tři trestně odpovědné osoby,**
- b) **vnitřní organizační struktura,**
- c) **rozdělení funkcí,**
- d) **dělba konkrétních činností uvnitř společenství,**
- e) zaměření společenství na **soustavné páčání úmyslné trestné činnosti.**³⁴

³² HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8, s. 16.

³³ COUFALOVÁ Bronislava. Organizovaný zločin – vymezení pojmu. In: JELÍNEK, Jiří ed. *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-068-0, s. 28.

³⁴ DRAŠTÍK, Antonín, Robert FREMR, Tomáš DURDÍK, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestní zákoník: Komentář [systém ASPI]*. Praha: Wolters Kluwer, 2015 [cit. 2022-05-31]. ISSN 2336-517X. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/6500/1/2>.

Organizovaná zločinecká skupina by měla být založena se záměrem soustavně páchat úmyslnou trestnou činnost, i když pro trestní postih se nevyžaduje, aby k páchání trestné činnosti docházelo soustavně, skupina může být např. odhalena již při přípravě, pokud je trestná. Znak soustavnosti se posuzuje ve vztahu k organizované zločinecké skupině, ne k jednotlivému pachateli. Zákon nevyžaduje, aby organizovaná zločinecká skupina byla zaměřena na dosahování zisku, není to však vyloučeno.³⁵

V literatuře není tento fakt stále patřičně reflektován, ale judikatura dospěla k tomu, že znak soustavnosti lze vykládat nejen ve smyslu páchání více trestných činů, ale též jako soustavnou činnost směřující ke spáchání byt' jen jediného trestného činu.

„K tomu, aby bylo ve vzájemně koordinovaném jednání skupiny pachatelů možno spatřovat znak zaměření na soustavné páchání trestné činnosti, zároveň není na překážku ani zjištění, že taková skupina byla založena a následně směřovala svou činnost byt' i jen k jedinému konkrétnímu cíli, po jehož dosažení měla své aktivity ukončit a rozpustit své řady.“³⁶

Nejvyšší soud se v tomto rozhodnutí zároveň vyjádřil i k absenci dosahování zisku jako účelu existence organizované zločinecké skupiny. Podle něj není motiv trestné činnosti konkrétního zločinného uskupení pro naplnění znaků organizované zločinecké skupiny rozhodný. Motivem činnosti konkrétní organizované zločinecké skupiny nemusí být jen získání finančního prospěchu, ale může jím být i prosazování politických či mocenských zájmů, což lehce odporuje striktně kriminologickému pojetí organizovaného zločinu viz níže³⁷.

Na definici organizované zločinecké skupiny navazuje hmotněprávní institut, který je pro potírání organizovaného zločinu zásadní. Ve zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, je v § 361 zakotvena skutková podstata trestného činu „**účast na organizované zločinecké skupině**“³⁸.

Z paragrafu 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, vyplývá, že trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 trestního zákoníku se může dopustit i právnická osoba, ta může

³⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník. Obecná část (§ 1–139). Komentář*. 1. svazek. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1377.

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2021, sp. zn. 4 Tz 32/2020.

³⁷ Viz 1.1.2 Kriminologické pojetí organizovaného zločinu.

³⁸ Skutková podstata trestného činu podle § 361 trestního zákoníku je detailněji rozebrána v podkapitole 2.3.2 Přehled právních nástrojů boje s organizovaným zločinem v českém právním řádu.

organizovanou zločineckou skupinu podporovat, založit nebo se její činnosti účastnit. Sama organizovaná zločinecká skupina pak může existovat ve formě právnické osoby.^{39, 40}

Pokud je trestný čin spáchán organizovanou zločineckou skupinou, nejedná se o žádnou zvláštní formu kolektivní trestní odpovědnosti této skupiny jako celku, trestní právo vychází ze zásady individuální trestní odpovědnosti fyzické nebo právnické osoby, proto trestní odpovědnost nesou jednotliví členové skupiny. Pokud by však organizovaná zločinecká skupina měla formu právnické osoby, bylo by možné vedle trestní odpovědnosti jejich členů dovést odpovědnost samotné organizované zločinecké skupiny.⁴¹

Pokud se nepodaří všechny jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině řádně prokázat, nemůže být pachatel pro tuto činnost odsouzen. Skupinová trestná činnost pak může být posouzena již jen jako činnost organizované skupiny, to ale dostatečně nevystihuje povahu a závažnost takového protiprávního jednání.⁴²

Termín „**organizovaná skupina**“ trestní zákoník užívá, např. jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, aniž by ho definoval. Organizovanou skupinu vymezuje ustálená judikatura, např. rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. července 1985 sp. zn. 11 To 51/85 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. května 1976, sp. zn. 4 To 13/76.

Pod pojmem organizovaná skupina se rozumí nejméně tříčlenné sdružení trestně odpovědných osob, v němž dochází k určité dělbě práce mezi jednotlivými členy a jehož činnost se v důsledku toho projevuje určitou plánovitostí a koordinovaností.⁴³ Tyto okolnosti význačně zvyšují pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho nebezpečnost pro společnost.⁴⁴

³⁹ Viz pojednání o korporátní kriminalitě níže v 1.3.2 Porovnání organizované kriminality s některými dalšími druhy trestné činnosti.

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník. Obecná část (§ 1–139). Komentář*. 1. svazek. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1377.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. 05. 1976 sp. zn. 4 To 13/76 [systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-06-07]. ISSN 2336-517X. Dostupné z: www.aspi.cz.

⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 07. 1985 sp. zn. 11 To 51/85 [systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-06-07]. ISSN 2336-517X. Dostupné z: www.aspi.cz.

Organizovaná skupina na rozdíl od organizované zločinecké skupiny, nemusí mít a většinou ani nemá trvalejší charakter, nevyžaduje se tedy záměr soustavného páchaní úmyslné trestné činnosti.⁴⁵ Vztahy uvnitř organizované skupiny jsou podstatně volnější než u organizované zločinecké skupiny, nelze hovořit o nějaké stabilní struktuře nebo pevné hierarchii.

Nadnárodní definici organizovaného zločinu jako první přinesl dokument Evropské unie tzv. společná akce⁴⁶ 98/733/SVV o účasti na zločinném spolčení ze dne 21. prosince 1998, přijatá Radou Evropské unie na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii. Společná akce stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech EU trestným činem. Článek 1 společné akce definuje „zločinné spolčení“ jako

„strukturované sdružení více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat protiprávní jednání, za která lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo závažnější trest, ať tyto trestné činy představují cíl sám o sobě, nebo jsou prostředkem pro získání majetkových výhod a případně pro nedovolené ovlivnění fungování orgánů veřejné moci.“

Tento dokument byl později podkladem pro definici v Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.⁴⁷ Společná akce byla zrušena a nahrazena rámcovým rozhodnutím Rady EU 2008/841/SVV o boji proti organizované trestné činnosti ze dne 24. října 2008, které si ve své preambuli klade za cíl harmonizovat skutkovou podstatu trestných činů souvisejících s účastí na zločinném spolčení ve všech členských státech EU. Článek 1 tohoto rámcového rozhodnutí uvádí, že „zločinným spolčením“ se rozumí

„organizovaná skupina více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující osobní svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo vyšší trest, za účelem získání, přímo či nepřímo, finanční výhody nebo jiné hmotné výhody.“

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník. Obecná část (§ 1–139). Komentář*. 1. svazek. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s.1377–1378.

⁴⁶ Anglicky „joint action“.

⁴⁷ Srov. SCHEINOST, Miroslav a Simona DIBLÍKOVÁ. Zločinné spolčení z pohledu České republiky – právní rámec, definice, postih, pachatelé. In: CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-078-6, s. 63.

„Organizovaná skupina“ je poté definována jako
„skupina, která není vytvořena nahodile, aby okamžitě páchala trestné činy, a jejíž členové nemusí nutně mít přesně vymezené úlohy a u níž není nezbytná kontinuita členství ani rozvinutá struktura.“

Definice mezinárodního práva je zakotvena v Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (dále jen „Úmluva“). Valné shromáždění OSN schválilo 15. listopadu 2000 Úmluvu proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, k podepsání Úmluvy byla poté svolána mezinárodní konference, která se konala ve dnech 12. až 15. prosince 2000 v Palermu. Město Palermo bylo vybráno symbolicky, aby došlo k zadostiučinění obětem z řad soudců a policistů, kteří v boji proti mafii přišli o život, i jako podpora obyvatel Sicílie, kteří historicky bojují s působením mafiánských organizací Cosa Nostra.⁴⁸

Problematika nadnárodního organizovaného zločinu je složitá a činnost organizovaných zločineckých skupin velice rozmanitá, text Úmluvy by proto veškerá potřebná ustanovení nemohl obsáhnout. Spolu s touto Úmluvou byly přijaty tři dodatkové protokoly, které tvoří organickou součást Úmluvy a jsou vykládány v souladu s ní. Mezi tyto protokoly patří Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště ženami a dětmi UN Doc.A/55/383 ze 2. listopadu 2000 a Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky UN Doc.A/55/383 ze 2. listopadu 2000. O rok později, v roce 2001, byl přijat ještě Protokol proti nedovolené výrobě střelných zbraní, jejich částí, komponentů a munice a obchodu s nimi UN Doc.A/RES/55/255 z 8. června 2001.⁴⁹

Účelem této Úmluvy je podle článku 1 podporovat mezinárodní spolupráci za účelem účinnějšího předcházení a boje proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Úmluva opět nedefinuje organizovaný zločin jako takový, ale zaměřuje se na vymezení pojmu organizované zločinecké skupiny.⁵⁰ Tvůrci Úmluvy se při definování organizovaných

⁴⁸ KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-099-1, s. 12.

⁴⁹ KARABEC, Zdeněk. Shrnutí hlavních opatření proti organizovanému zločinu ze strany světových a evropských společenství a jejich uplatnění. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 69.

⁵⁰ SCHEINOST, Miroslav a Simona DIBLÍKOVÁ. Zločinné spolčení z pohledu České republiky – právní rámec, definice, postih, pachatelé. In: CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-078-6, s. 63.

zločineckých skupin rozhodli pro širokou definici – oblast působnosti neomezili jen na hierarchicky strukturované organizace nebo organizace mafiánského typu, ale zahrnuli i volněji organizované zločinecké skupiny páchající závažnou trestnou činností, která má nadnárodní povahu. Takto široká definice je rozumná vzhledem k rozmanitosti tohoto jevu.⁵¹

Článek 2, bod a) definuje subjekt organizované trestné činnosti takto:

„Organizovaná zločinecká skupina znamená strukturovanou skupinu tří nebo více osob, existující po určité časové období a jednající ve vzájemné dohodě s cílem spáchat jeden či více závažných trestných činů nebo trestných činů stanovených v souladu s touto Úmluvou, aby získala, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch.“

Toto vymezení relativně překonává neshody ohledně vymezení organizovaného zločinu, kdy na jedné straně je požadována podrobná charakteristika organizovaného zločinu, výčet taxativních znaků, který by odlišil organizovanou zločineckou skupinu od jiných forem skupinové trestné činnosti, která je organizovaná. Na druhé straně existují argumenty, že příliš složitá definice organizovaného zločinu, obsahující především popis vnitřní struktury zločineckých skupin, fakticky ztěžuje potírání organizovaného zločinu, protože některé znaky se obtížně dokazují, proto je třeba sestavit definici obecnějšího charakteru. Vymezení uvedené v Úmluvě je dostatečně široké a zobecňující, což vyhovuje potřebě implementovat definici do právního řádu signatářských států.⁵²

K pojmu „strukturovaná skupina“ Úmluva v článku 2, bodu c) uvádí:

Strukturovaná skupina „znamená skupinu, která není náhodně utvořena za účelem bezprostředního spáchání trestného činu a která nemusí mít formálně vymezené role pro své členy, trvalost členství nebo rozvinutou strukturu.“

„Jde tedy o vymezení, které umožňuje, aby Úmluva dopadala i na taková seskupení, která nepředstavují zločinecké organizace historicky tradičního mafiánského typu, ale která mají povahu volnějšího seskupení řízeného spíše manažerskými metodami.“⁵³

Poslední důležitou součástí definice je pojem „závažný trestný čin“, uvedený v článku 2, bodu b). Závažný trestný čin „znamená jednání naplňující skutkovou podstatu

⁵¹ United Nations Office on Drugs and Crime. Results of a Pilot Survey of Forty Selected Organized Criminal Groups in Sixteen Countries [online]. Vídeň: září 2002, s. 4–6 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: https://www.unodc.org/pdf/crime/publications/Pilot_survey.pdf.

⁵² KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-099-1, s. 14.

⁵³ *Ibidem*.

trestného činu, za který je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně čtyři roky nebo trest přísnější.“

1.1.2 Kriminologické pojetí organizovaného zločinu

Názorů na to, co je to vlastně organizovaný zločin, jak se projevuje a jaké má vlastnosti lze nalézt opravdu mnoho. Není lehké tedy odpovědět na to, jaké znaky organizovaného zločinu jsou esenciální. Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) vychází z tzv. pracovní kriminologické definice organizovaného zločinu, která zní:

„Organizovaný zločin je opakující se (soustavné) páčání cílevědomé koordinované závažné trestné činnosti (a aktivit tuto činnost podporujících), jehož subjektem jsou zločinecké skupiny nebo organizace (většinou s víceúrovňovou vertikální organizační strukturou) a jehož hlavním cílem je dosahování maximálních nelegálních zisků při minimalizaci rizika (zajišťovaného prostřednictvím kontaktu v rozhodovacích společenských strukturách).“⁵⁴

Chmelík a kol. sestavili mírně odlišnou definici:

„Organizovaný zločin je typ mnohostranné systematicky a dlouhodobě páchané trestné činnosti zločineckou skupinou. Vyznačuje se vysokou organizovaností, dělbou úloh a specializací jednotlivých členů nebo skupin organizovaného zločinu. Orientuje se na vysoký zisk a získávání vlivu v mocenských strukturách jak politických, tak i ekonomických.“⁵⁵

Podle Kuchty a Válkové *„organizovaná kriminalita představuje specifický typ trestné činnosti vykazující řadu shodných formálních rysů s podnikatelskou činností, organizovaný za účelem dosahování maximálního zisku či jiných výhod bez ohledu na použité prostředky a oblasti podnikání, reagující na strukturu společenské poptávky.“⁵⁶*

Cejp konstatuje, že při určování, zda se jedná o organizovaný zločin je největším problémem to, že ne každou organizovanou skupinu lze řadit pod tento jev, protože téměř

⁵⁴ CEJP, Martin. *Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality: závěrečná zpráva z výzkumu za léta 2000–2001*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. ISBN 80-86008-93-2, s. 109.

⁵⁵ CHMELÍK, Jan. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-480-3, s. 56.

⁵⁶ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 559.

všechny kriminální skupiny mají určitou strukturu, členové si mezi sebou dělí úkoly a prosazuje se v nich nějaká hierarchie.

„Skupiny, které patří do organizovaného zločinu jsou uspořádány na vyšší, většinou třístupňové úrovni. Nejvyšší stupeň je většinou od vlastní trestné činnosti izolován, provádějí ji tzv. střední články prostřednictvím řadových členů za vydatné pomoci externistů. Stanovit, zda jde o organizovaný zločin pouze na základě úrovně organizovanosti, by bylo obtížné. V tomto směru je významným ukazatelem charakter trestné činnosti, kterou skupiny provozují. Mělo by jít o činnost soustavnou, opakující se, a hlavně musí jít o závažnou trestnou činnost.“⁵⁷

Kuchta a Válková rovněž uvádí, že definiční problém nevyvolává pojem zločinu či trestného činu, ale spíše pojem organizování.⁵⁸ Právě obtížnost prokázání stupně organizovanosti často zapříčiňuje, že pachatelé organizovaného zločinu nejsou za tuto činnost odsouzeni, protože orgány činné v trestním řízení zákonné znaky organizované zločinecké skupiny neprokážou.

Podle Kupky je organizovaný zločin součástí sociální reality, tím pádem je i předmětem zájmu sociálních věd. *„V sociálních vědách je organizovaný zločin nejčastěji konceptualizován jako speciální druh kriminality, který se od běžné liší vyšším počtem pachatelů, vyšší mírou sofistikovanosti aktivit jeho aktérů a vyšším stupněm uzavřenosti a konspirativnosti jeho sociálního prostředí.“⁵⁹*

Závěrem této podkapitoly se nabízí shrnout **charakteristické znaky** organizovaného zločinu.

a) Trvající spojení více osob

Předpokládá se spolupráce několika osob, která je považována za trestnou součinnost. Může se jednat o různé formy trestné součinnosti (spolupachatelství, návod, pomoc, organizátorství).⁶⁰ Každá z osob má pevně stanovené specifické úkoly.⁶¹

⁵⁷ CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 13.

⁵⁸ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 558.

⁵⁹ KUPKA, Petr. *Násilí, podvody a každodennost: jak zkoumat organizovaný zločin?* Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8536-7, s. 7.

⁶⁰ MUSIL, Jan a SCHEINOST Miroslav. Organizovaná kriminalita. In: NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-08-4, s. 304.

⁶¹ CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 13.

b) Dělbba činnosti

Dělbba činností u organizované zločinecké skupiny vyplývá z její organizační struktury. Dílčí úkoly a operace jsou rozděleny mezi rozdílné účastníky organizované zločinecké činnosti. Tito se specializují na určitou činnost, ve které jsou skutečnými odborníky s bezvadnými výsledky, proto je odhalování organizované kriminality tak složité. Dílčí operace se mohou navíc navenek jevit tak, že nejsou trestné ani společensky škodlivé.⁶² Například u Berdychova gangu existovala skupina vykonavatelů a skupina organizátorů.⁶³

c) Zaměření na zisk a soustavnost jeho dosahování

Snaze o získání maximálního zisku je podřízeno vše, tím se organizovaná kriminalita odlišuje od ideologicky zaměřených teroristických, extremistických, rasových, náboženských, nacionalistických a podobných seskupení.⁶⁴ Uvedené druhy seskupení mohou být různě provázány, např. finance organizovaných zločineckých skupin mohou podporovat teroristická či jiná uskupení.⁶⁵ Soustavnost dosahování zisku zde znamená páchání opakovaných, trvajících, nebo pokračujících trestných činů.⁶⁶

d) Dlouhodobost (kontinuita v čase)

Zločinecká organizace bývá již založena se záměrem, aby fungovala dlouhou dobu (obvykle dobu neurčitou), tak aby přežila i po smrti svých členů.⁶⁷ Jak je napsáno níže, některé mafiánské organizace fungují již několik set let. K dlouhodobosti lze přidat i plánovitost, protože budoucí trestná činnost je plánována dopředu.⁶⁸

⁶² MUSIL, Jan a SCHEINOST Miroslav. Organizovaná kriminalita. In: NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-08-4, s. 305.

⁶³ Polosvět policajtů. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 27. 1. 2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970006/>.

⁶⁴ HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8, s. 17.

⁶⁵ Viz níže 1.3.2 Porovnání organizované kriminality s některými dalšími druhy trestné činnosti.

⁶⁶ MUSIL, Jan a SCHEINOST Miroslav. Organizovaná kriminalita. In: NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-08-4, s. 304.

⁶⁷ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 560.

⁶⁸ MUSIL, Jan a SCHEINOST Miroslav. Organizovaná kriminalita. In: NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-08-4, s. 304.

e) Členská základna

Jádro skupiny tvoří obvykle osoby kriminálně závadové. Kolem jádra skupiny se vytváří širší okruh spolupracovníků skupiny, jedná se např. o advokáty, daňové poradce, účetní, IT specialisty, kteří jsou neméně důležití, díky nim se zločinecká organizace přibližuje světu legálního podnikání, výhodou zapojení těchto externistů je nejen jejich odbornost, ale i to, že nemají dostatečné informace o organizaci, což napomáhá utajení.⁶⁹ Členství ve zločinecké organizaci může být omezeno náboženským vyznáním, příslušností k rodu, rasou.⁷⁰

f) Organizační struktura

Vztahy mezi členy organizace jsou založeny na nadřízenosti a podřízenosti. Znakem vyššího typu skupinové trestné činnosti je několikastupňová úroveň uspořádání.⁷¹ Kvůli přísné disciplíně prosazované v organizaci a příkazu mlčenlivosti je velice těžké zjistit přesnou organizační strukturu a hierarchii zločineckých skupin.⁷²

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 560.

⁷¹ Viz 1.1.5 Rozlišení pojmů v rámci skupinové trestné činnosti.

⁷² MUSIL, Jan a SCHEINOST Miroslav. Organizovaná kriminalita. In: NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-08-4, s. 305.

g) Profesionalita a vnitřní disciplína

Vysoká úroveň profesionality souvisí s vysokým stupněm organizovanosti, intenzivní koordinací a plánováním, dokonalou konspirací, zájem organizace je na prvním místě. Existují propracovaná pravidla chování členů organizace, která některé mafie nazývají kodexem cti. Součástí těchto pravidel je absolutní loajalita člena k organizaci. Pokud člen tato pravidla poruší, je podroben tvrdým trestům.⁷³

Vedle těchto podstatných pojmových znaků lze organizovaný zločin charakterizovat dalšími **doprovodnými znaky**.^{74, 75}

h) Bohatství a praní špinavých peněz

Majetek skupiny je užíván hlavně k potřebě jejích členů, ale také k reinvestování. Aby kriminální činnost zůstala právně nepostižitelná a skrytá, je důležitou částí aktivit organizované zločinecké skupiny maskování skutečnosti, že její zisk pochází z trestné činnosti.⁷⁶

i) Subsidiární úloha násilí

Užívání násilí v rámci organizace slouží k ochraně samotné organizace před zásahy zvenku. Organizovaná zločinecká skupina na sebe nechce poutat přílišnou pozornost veřejnosti a mocenských orgánů státu. Podle současné kriminologické literatury se zločinecká organizace k násilí uchyluje jen v nezbytně nutných případech a je to prostředek *ultima ratio*.⁷⁷

j) Pronikání do oficiálních společenských struktur s absencí politických cílů

Z ideologického hlediska je organizovaný zločin apolitický,⁷⁸ na rozdíl od terorismu⁷⁹. Organizovaná zločinecká skupina není motivována sociální

⁷³ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 560.

⁷⁴ MUSIL, Jan a Miroslav SCHEINOST. Organizovaná kriminalita. In: GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 449.

⁷⁵ HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8, s. 17–18.

⁷⁶ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 561.

⁷⁷ *Ibidem*, s. 560.

⁷⁸ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 301.

⁷⁹ Více viz 1.3.2 Porovnání organizované kriminality s některými dalšími druhy trestné činnosti.

doktrínou, politickým přesvědčením nebo ideologickými zájmy.⁸⁰ Zločinecká organizace se pronikáním do oficiálních společenských struktur snaží legalizovat své postavení, aby si zajistila bezpečnost a dosáhla beztrestnosti.⁸¹

k) Mezinárodní působení

K mezinárodnímu propojení organizovaných zločineckých skupin přispívá globalizace. Rozšíření činnosti přes hranice států přináší další příležitosti pro zisk, případně usnadňuje konspiraci a ztěžuje dopadení.⁸²

l) Úsilí o monopolní kontrolu určité oblasti trestné činnosti

S monopolizací se pojí teritorialita. Získání výhradního postavení v určitém sektoru trestné činnosti přináší organizovanému zločinu větší moc, díky které může svoje zájmy snadněji rozvíjet. Typickým projevem monopolní kontroly je vybírání výpalného^{83, 84}

m) Adaptabilita organizovaného zločinu

Organizovaný zločin se nepojí pouze s určitým prostředím (společenským zřízením či politickým systémem), ale je schopen se adaptovat v jakékoliv situaci.⁸⁵

n) Budování značky či image organizované zločinecké skupiny

Například ruskojazyčné nebo albánské mafie si mohou zakládat na pověsti drsného přístupu, z toho poté mohou těžit při rozdělování teritorií s konkurenčními organizacemi.⁸⁶ Zločinecká organizace jakuza si „značkuje“ své členy tetováním.⁸⁷ Naopak jiné zločinecké organizace se snaží prezentovat

⁸⁰ ABADINSKY, Howard. *Organized Crime*. 10. vyd. Wadsworth: CENGAGE Learning, 2013. ISBN 978-1-133-04963-0, s. 3.

⁸¹ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 561.

⁸² Více viz 1.1.4 Koncept transnacionálního organizovaného zločinu.

⁸³ Výpalné je platba za fiktivní ochranu viz níže 1.3.1 Vybrané formy páchaní organizované kriminality.

⁸⁴ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 54.

⁸⁵ HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8, s. 18.

⁸⁶ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafii a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 42.

⁸⁷ Viz níže 1.2.3 Individuální pachatelé organizované kriminality.

seriózně, protože díky tomu rozvíjejí svůj byznys – tyto rysy lze spatřovat např. u tzv. zločinu bílých límečků.⁸⁸

1.1.3 Vymezení organizovaného zločinu v zahraniční literatuře

Navzdory tomu, že dochází k transnacionalizaci organizovaného zločinu, je chápání pojmu organizovaný zločin vždy zasazeno do místního kontextu, který samozřejmě může být velmi odlišný. Záleží např. na tom, zda politika, trhy a kultura nabízejí širokou škálu výzev a příležitostí pro nezákonné činnosti, to ovšem nic nemění na tom, že organizovaný zločin může být jednou z největších hrozeb jak pro rozvojové, tak ale i pro vyspělé země.⁸⁹

Významný německý kriminolog a přední výzkumník organizovaného zločinu von Lampe soudí, že jako organizovaný zločin je možné zkoumat vše, co bylo jako organizovaný zločin lidmi označeno.⁹⁰ S podobně tautologickým vymezením se přidává Finckenauer, protože tvrdí, že organizovaný zločin je takový zločin, který je páchají zločinecké organizace.⁹¹ Organizovaný zločin je velmi komplexní jev, který ovlivňuje politické, sociální, ekonomické a kulturní sféry. Komplexnost je tedy zvláštní charakteristikou organizovaného zločinu a může být překážkou pro dosažení společné definice pojmu.⁹² Von Lampe na svých webových stránkách s názvem *Organized Crime Research* uvádí více než 200 definic organizovaného zločinu, které jsou seřazeny podle států původu daného autora nebo podle instituce, která definici vytvořila.⁹³ Americký

⁸⁸ MILLER, Adam. White coats and white-collar crime. *Canadian Medical Association journal (CMAJ)* [online]. Leden 2013, vol. 85 no 1, s. 19–20 [cit. 2022-11-11]. ISSN 1488-2329. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1503/cmaj.109-4346>.

⁸⁹ den BOER Monica. Foreword. In: ALLUM, Felia. *Defining and Defying Organised Crime: Discourse, Perceptions and Reality*. London: Routledge, 2010. ISBN 978-0-415-54852-6.

⁹⁰ von LAMPE, Klaus. The study of organised crime: An assessment of the State of affairs. In: INGVALDSEN, Karsten a Vanja LUNDGREN SORLI. *Organised crime: Norms, markets, regulation and research*. Oslo: Unipub, 2009. ISBN 978-82-7477-393-6, s. 165–167.

⁹¹ FINCKENAUER, James O. Problems of definition: What is organized crime? *Trends in Organized Crime* [online]. Březen 2005, vol. 8, s. 63–83 [cit. 2022-01-06]. ISSN 1936-4830. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12117-005-1038-4>.

⁹² LONGO, Francesca. Discoursing organised crime. Toward a two-level analysis. In: ALLUM, Felia. *Defining and Defying Organised Crime: Discourse, Perceptions and Reality*. London: Routledge, 2010. ISBN 978-0-415-54852-6, s. 15.

⁹³ von LAMPE, Klaus. Definitions of Organized Crime. In: *organized-crime.de* [online]. 3. 1. 2022 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm>.

kriminolog Albanese uvedl, že se zdá, že existuje tolik definic organizovaného zločinu, kolik je autorů tento fenomén studujících.⁹⁴

Na tomto místě je vhodné uvést, jak definují organizovaný zločin nejznámější světoví kriminologové. Samotný von Lampe označuje termín organizovaný zločin jako mentální konstrukci, tedy nikoliv jako objektivní fenomén, ale subjektivní výčet charakteristických znaků. Definice a náhled na termín organizovaný zločin podle něj procházejí značnou dynamikou.⁹⁵ Studium organizovaného zločinu je honbou za duchy, protože nic takového jako organizovaný zločin ve smyslu souvislého jevu neexistuje. Je spíše povinností sociálních vědců definovat a kategorizovat základní jevy a prostřednictvím empirického pozorování zkoumat složité vazby, které by ospravedlnily zařazení všech těchto různorodých jevů do jednoho teoretického kontextu. Proto výchozím bodem pro výzkum organizovaného zločinu není podle von Lampeho ucelený předmět zkoumání. Naopak, smyslem studia organizovaného zločinu je zjistit, zda takový souvislý fenomén skutečně existuje, či nikoli. Definice organizovaného zločinu je tedy spíše možným výsledkem než předpokladem pro studium organizovaného zločinu.⁹⁶

Nizozemský kriminolog Van Duyne uvádí, že organizovaný zločin je pozoruhodným jevem, protože se mu dlouhodobě daří udržet se na předních místech politické agendy, zatímco pořadí priorit ostatních témat spíše kolísá. Je to neuchopitelný pojem, politický a právní konstrukt a vědecky jej nelze definovat, navzdory velkolepým a marným pokusům.⁹⁷

Nejvíce vyčerpávající definici sestavil doyen kriminologů spojených států Abadinsky:

„Organizovaný zločin je neideologické počínání určitého počtu osob v těsné sociální interakci, uspořádané na hierarchické bázi s nejméně třemi úrovněmi (hodnotami), s cílem dosažení zisku a moci prováděním ilegálních i legálních činností. Postavení

⁹⁴ ALBANESE, Jay S. The Causes of Organized Crime: Do Criminals Organize Around Opportunities for Crime or Do Criminal Opportunities Create New Offenders? *Journal of Contemporary Criminal Justice* [online]. Listopad 2000, vol. 16 no. 4, s. 409–423 [cit. 2022-06-02]. ISSN 1043-9862. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1043986200016004004>.

⁹⁵ von LAMPE, Klaus. The study of organised crime: An assessment of the State of affairs. In: INGVALDSEN, Karsten a Vanja LUNDGREN SORLI. *Organised crime: Norms, markets, regulation and research*. Oslo: Unipub, 2009. ISBN 978-82-7477-393-6, s. 165–167.

⁹⁶ *Ibidem*.

⁹⁷ van DUYNE, Petrus. Searching the organised crime knowledge grail: Disorganised EU threat methodology. In: INGVALDSEN, Karsten a Vanja LUNDGREN SORLI. *Organised crime: Norms, markets, regulation and research*. Oslo: Unipub, 2009. ISBN 978-82-7477-393-6, s. 120.

v hierarchii a pozice vyžadující funkční specializaci mohou být přidělovány na základě příbuzenství nebo praktických schopností. Pozice nejsou závislé na jednotlivcích, které je zastávají v konkrétním čase. Setrvání na místě se předpokládá u členů, kteří se snaží zachovat integritu podnikání a aktivní směřování k daným záměrům. Toto brání konkurenci a snaze o monopolizaci nějakého odvětví nebo teritoria. Je zde ochota použít násilí anebo uplácení k dosažení cílů nebo udržení disciplíny. Členství je exkluzivní, i když ve výjimečných situacích mohou být zapojeni i nečlenové. Existují jednoznačná pravidla, ústní nebo psaná, prosazovaná sankcemi zahrnujícími i vraždu.⁹⁸

Albaneseho tezí je, že organizovaný zločin je zločinecký podnik, který existuje určitý čas a zaměřuje se na dosahování zisků z nelegálních aktivit s velkou společenskou poptávkou. Kontinuita existence takového podniku je přitom podporována použitím síly, hrozeb, monopolní kontrolou nebo korupcí úředních osob.⁹⁹

Italská kriminoložka Adamoli a kolektiv také sestavili vlastní definici organizovaného zločinu. Důležitou charakteristikou termínu organizovaný zločin je podle nich to, že označuje proces nebo metodu páchání trestných činů, nikoliv však určitý typ zločince nebo dokonce konkrétního trestného činu. Dobrá definice by podle Adamoli a kol. měla zahrnout podstatné aspekty procesu, který zločinci používají k provádění zločineckých aktivit.¹⁰⁰

Rozkolísanost definice Finckenaueer označuje jako „pojmový pudink“¹⁰¹ a zároveň upozorňuje, že tento stav umožňuje získat silnou pozici obecným stereotypům. Při absenci spolehlivých racionálně-empirických důkazů, pak tyto stereotypy a mýty, které organizovaný zločin obklopují, určují vnímání veřejnosti, veřejnou politiku a prosazování práva v oblasti organizovaného zločinu. Rovněž formují a omezují výzkum a analýzu. Organizovaný zločin není tedy jasně rozpoznatelným empirickým jevem, kriminologové nenalézají dokonalou shodu na tom, jaká je jeho podstata nebo povaha, jedná se o zastřešující pojem, který zahrnuje širokou škálu aktivit, subjektů a vztahů.¹⁰²

⁹⁸ ABADINSKY, Howard. In: LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zsvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 8.

⁹⁹ ALBANESE, Jay S. North American Organised Crime. *Global crime* [online]. Únor 2004, vol. 6 no. 1, s. 8–18 [cit. 2022-03-06]. ISSN 1744-0580. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1744057042000297945>.

¹⁰⁰ SAVONA, Ernesto Ugo, Sabrina ADAMOLI, Andrea Di NICOLA a Paola ZOFFI. *Organised Crime Around the World*. Helsinki: Willow Tree Pr, 1998. ISBN 951-53-1746-0, s. 4.

¹⁰¹ V anglickém originále „conceptual pudding“.

¹⁰² FINCKENAUER, James O. Problems of definition: What is organized crime? *Trends in Organized Crime* [online]. Březen 2005, vol. 8, s. 63–83 [cit. 2022-03-06]. ISSN 1936-4830. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12117-005-1038-4>.

1.1.4 Koncept transnacionálního organizovaného zločinu

Nadnárodní (transnacionální) trestné činy jsou trestné činy, které přesahují hranice států. **Globalizace** se stala naprosto klíčovým faktorem pro rozvoj moderního organizovaného zločinu. Propojování světových trhů, finančních sítí, komunikačních systémů a technologický rozvoj hrají významnou roli ve vzniku nových mezinárodních příležitostí pro organizovaný zločin.¹⁰³ Globalizace organizované kriminality je důsledkem hospodářských, politických a sociálních změn, které ve světě probíhají.¹⁰⁴ Hlavním činitelem je zvyšování prostupnosti hranic mezi státy (narůstá pohyb lidí a zboží přes hranice států) a rozmach internetu jako anonymní sítě, která není limitována státními hranicemi.

Z globalizace plyne vliv velkých korporací na ekonomiku, ale i politiku v jednotlivých státech a regionech. Dále dochází k prohlubování rozdílů mezi bohatými vyspělými zeměmi a zaostalými chudými regiony, z toho může gradovat politické napětí a také nekontrolovatelná migrace obyvatel z chudých do vyspělých zemí, kde mají často problémy s integrací.¹⁰⁵ Nedávni přistěhovalci mají stále vazby ve svých domovských zemích, které jim umožňují najít partnery potřebné k páčání nadnárodní trestné činnosti.¹⁰⁶ Další konsekvencí globalizace je vzájemná závislost a propojenost států a jejich ekonomik, jednotlivé země ztrácejí hospodářskou a fyzickou autonomii.¹⁰⁷ Globalizovaná společnost je zranitelná, globální systémy (politické, finanční, obchodní, komunikační, justiční...) mohou být ohroženy, ale regulace a kontrola jsou komplikované.¹⁰⁸

¹⁰³ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 24.

¹⁰⁴ NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis, 2003. ISBN 80-7312-018-6, s. 20.

¹⁰⁵ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 43–44.

¹⁰⁶ SAVONA, Ernesto U. a Marco ZANELLA. Extortion and Organized Crime. In: NATARAJAN, Mangai ed. *International and Transnational Crime and Justice* [online]. 2. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2019 [cit. 2022-05-05]. ISBN 978-1108597296, s. 191. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1017/9781108597296>.

¹⁰⁷ NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis, 2003. ISBN 80-7312-018-6, s. 20–21.

¹⁰⁸ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 43–44.

Moderní technologie vytvořily bezdrátovou, bezpapírovou, bezhotovostní a globální společnost, která rozvinula koncepty terorismu i organizovaného zločinu. Tyto organizace mají nyní možnost provádět své operace kdekoli na světě. Některé zločinecké organizace jsou subjekty jak organizované kriminality, tak i teroristické činnosti, což způsobuje, že jsou označovány jako „hybridní organizace“.¹⁰⁹ Globalizace tedy není sama o sobě problémem, tím je její zneužívání organizovanými zločineckými skupinami. Tyto skupiny se snaží operovat na co největším prostoru – ideálně přes hranice států a světadílů, protože větší prostor pro ně znamená i větší zisky a menší riziko prozrazení. Hlavy organizovaných zločineckých skupin se běžně nachází mimo zemi, kde se konkrétní trestná činnost odehrává.¹¹⁰

V 70. letech 20. století většina organizovaných zločineckých skupin působila téměř výlučně v zemi svého původu, jako lokální záležitost byla organizovaná kriminalita vnímána i bezpečnostními složkami daného státu.¹¹¹ V 80. letech 20. století se již tradiční kulturně založené organizace jako např. sicilská mafie¹¹², japonská jakuza¹¹³, čínské triády¹¹⁴ staly součástí globalizačních procesů a rozšiřovaly svou činnost na nová území. I přes to, že činnost těchto skupin začala získávat mezinárodní charakter, původ větších zločineckých organizací vycházel stále z jedné konkrétní země (konkrétního regionu), organizace měla společný etnický základ, při expanzi začala spolupracovat i s příslušníky jiných etnik, organizační skelet a vedení však většinou zůstává u původního etnického prvku.¹¹⁵ Doposud největším rozšířením EU v roce 2004 získal organizovaný zločin příležitost jednoduše expandovat, jelikož se mu otevřely rozsáhlé trhy nově

¹⁰⁹ MALLORY, Stephen. *Understanding Organized Crime*. 2. vyd. London: Jones and Bartlett Learning, 2012. ISBN 978-1-4496-2257-2, s. 257.

¹¹⁰ *Ibidem*.

¹¹¹ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 564.

¹¹² Sicilská mafie není centralizovaná organizace. Jde spíše o kartel nezávislých zločineckých gangů. Nejznámější zločineckou skupinou působící na Sicílii je Cosa Nostra.

¹¹³ Jakuza je v podstatě japonský ekvivalent mafie. Zločinecká organizace se řídí rituálním a přísným kodexem cti. Slovo jakuza znamená smolař nebo vyvrženec.

¹¹⁴ Obecný pojem triáda pokrývá množství různých gangů s různými názvy v mezinárodní čínské komunitě. Význam slova triáda vychází z čínského originálu a volně přeloženo znamená „společnost trojí unie“, který odkazuje na spojení nebe, země a člověka.

¹¹⁵ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 564.

přistoupivších členských států. Od té doby se tak organizovanému zločinu zvětšilo působiště na jednotném vnitřním trhu EU.¹¹⁶

Organizovaný zločin je nazýván „novou hrozbou“¹¹⁷, novým jevem kriminality, nelze se však domnívat, že před koncem 20. století nikdy neexistoval. Charakteristiku organizovaného zločinu lze relativně snadno aplikovat např. na pirátské skupiny, které se vyskytovaly v mezinárodních vodách již v 16. století. Rozsah, sofistikovanost, způsob, jakým se nadnárodní organizované zločinecké skupiny v současné době projevují, a jejich schopnost způsobit škodu, jsou ale značně rozdílné od minulosti, proto je termín „nová hrozba“ výstižný.¹¹⁸

Většina odborné literatury rozebírá termín „**transnacionální**“ organizovaný zločin, tento termín používá i OSN. Nožina však ve své publikaci¹¹⁹ užívá také termín „**mezinárodní**“ organizovaný zločin,¹²⁰ ten zmiňuje i Ministerstvo spravedlnosti Spojených států amerických, které uvádí:

„Mezinárodním organizovaným zločinem se rozumí taková samosprávná sdružení osob, která působí na mezinárodní úrovni za účelem získání moci, vlivu, peněžních anebo obchodních zisků, zcela nebo zčásti nezákonnými prostředky, a zároveň chrání své aktivity prostřednictvím korupce nebo násilí. Neexistuje jediná struktura, v jejímž rámci mezinárodní organizované zločinecké skupiny působí, skupiny se liší od přísně hierarchizovaných po pokrevní klany, sítě a buňky, mohou se také rozvíjet do dalších struktur.“¹²¹

Mezinárodní organizovaný zločin představuje podle Ministerstva spravedlnosti USA pro orgány činné v trestním řízení v mnoha ohledech větší výzvu než tradiční mafie s tím,

¹¹⁶ Srov. PELC, Vladimír. Praní peněz v právu Evropské unie a české trestní právo. In: JELÍNEK, Jiří a Jaroslav IVOR. *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-080-2, s. 175.

¹¹⁷ Anglicky „*new threat*“.

¹¹⁸ FINCKENAUER, James O. Problems of definition: What is organized crime? *Trends in Organized Crime* [online]. Březen 2005, vol. 8, s. 63–83 [cit. 2022-03-06]. ISSN 1936-4830. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12117-005-1038-4>.

¹¹⁹ NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis, 2003. ISBN 80-7312-018-6, s. 12.

¹²⁰ Anglicky „*international organised crime*“.

¹²¹ The United States Department of Justice. International Organized Crime. In: *justice.gov* [online]. 30. 4. 2021 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/criminal-ocgs/international-organized-crime>.

že geografický zdroj hrozby není jediným rozdílem – výrazně se totiž liší také stupeň sofistikovanosti.¹²²

Naopak Sheptycki tvrdí, že současný organizovaný zločin je nadnárodní, spíše než národní nebo mezinárodní.¹²³ Ačkoli neexistuje jednotná definice nadnárodních trestných činů, na počátku 90. let 20. století odborníci definovali nadnárodní trestné činy tak, že zahrnují trestné činy, jejichž vznik, prevence a přímé nebo nepřímé účinky se týkají více než jednoho státu.¹²⁴ Důležitým dokumentem, který se vztahuje k definování nadnárodního organizovaného zločinu je již výše zmíněná¹²⁵ Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Pro postup podle Úmluvy, je vyžadováno, aby se jednalo o trestný čin nadnárodní povahy.¹²⁶

Úmluva v článku 3 odstavci 2 říká, že trestný čin je nadnárodní povahy, jestliže:

- a) je spáchán ve více než jednom státě,
- b) je spáchán v jednom státě, avšak podstatná část příprav na něj, jeho plánování, řízení či kontroly se odehrává v jiném státě,
- c) je spáchán v jednom státě, avšak zahrnuje účast organizované zločinecké skupiny, která se zabývá trestnou činností ve více než jednom státě; nebo
- d) je spáchán v jednom státě, avšak jeho podstatné dopady se projevují v jiném státě.

Termín nadnárodní zločin by tedy neměl popisovat globální organizace bez národní struktury. Správný obsah pojmu nadnárodní kriminalita je spíše síťová dynamika těch trestných činností, které jsou prováděny přes hranice států. Pojem nadnárodní odkazuje na nový funkční rozměr tradičního organizovaného zločinu. Lepší pochopení jevu lze získat, pokud se k nadnárodnímu organizovanému zločinu přistupuje pomocí této dvouúrovňové analýzy. První úroveň je místní úroveň, popsána organizačním modelem

¹²² The United States Department of Justice. Remarks Prepared for Delivery by Attorney General Michael B. Mukasey on International Organized Crime at the Center for Strategic and International Studies. In: *justice.gov* [online]. 23. 4. 2008 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/archive/ag/speeches/2008/ag-speech-080425.html>.

¹²³ SHEPTYCKI, James W. E. *Transnational organized crime*. 4. svazek. Los Angeles: SAGE Publications, 2014. ISBN 978-1446274040. Úvod.

¹²⁴ NATARAJAN, Mangai ed. *International and Transnational Crime and Justice* [online]. 2. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2019 [cit. 2022-05-05]. ISBN 978-1108597296, s. 4. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1017/9781108597296>.

¹²⁵ Viz 1.1.1 Legální definice organizovaného zločinu.

¹²⁶ KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-099-1, s. 14.

různých etnických skupin, tou druhou je globální rozměr, popsáný dynamikou vztahů mezi různými národními skupinami organizovaného zločinu.¹²⁷

1.1.5 Rozlišení pojmů v rámci skupinové trestné činnosti

Skupiny lidí jsou významnou součástí hospodářského a politického života, to platí i pro kriminální činnost. Zvláštní pozornost si proto z kriminologického hlediska zaslouží vznik skupin, procesy uvnitř a také jejich dynamika. Jednotlivé skupinové formy se liší nejen velikostí, ale také mírou organizace, stability, struktury a účelu a intenzity mezilidských vztahů. Je známým faktem, že skupiny jsou schopny stimulovat nebo formovat individuální úsudky, postoje a chování.¹²⁸

Kvůli idejím, které ve skupině převažují, je vyvíjen tlak, aby členové skupiny jednali, nebo nejednali určitým způsobem, aby se přizpůsobili vzorcům chování převládajícím ve skupině. Tímto způsobem se formují skupinové vnitřní sociální normy, nebo dokonce skupinová vnitřní subkultura. Jedinec ustupuje kvůli potřebě být akceptován skupinou a cítit sounáležitost se skupinou. Individuální zábrany a kontroly jsou oslabeny. Jednotlivec se cítí méně odpovědný, jeho vlastní svědomí je nahrazeno skupinovým svědomím, proto může být vznik kriminálních skupin nebezpečný jak pro daného jedince, tak pro potenciální oběti. Riziko vytváření kriminálních skupin je vyšší u mládeže, protože adolescenti během této vývojové fáze mají velké tendence se sdružovat s vrstevníky, aby našli rovnováhu a ochranu před společností, kde pravidla určují dospělí.¹²⁹

Trestná činnost je páchána ve skupině, pokud se jí dopouští více než dva pachatelé úmyslně.¹³⁰ Je třeba akcentovat, že organizovaný zločin se liší od ostatních forem skupinové trestné činnosti, které jsou tradičně rozeznávány.¹³¹ Vztah mezi pojmy „organizovaná kriminalita“ a „organizovaný zločin“ je popsán v úvodu této práce.

¹²⁷ LONGO, Francesca. Discoursing organized crime. Toward a two-level analysis. In: ALLUM, Felia. *Defining and Defying Organised Crime: Discourse, Perceptions and Reality*. London: Routledge, 2010. ISBN 978-0-415-54852-6, s. 21-22.

¹²⁸ KAISER, Günther. *Kriminologie: Ein Lehrbuch*. 3. vyd. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, Hüthig, 1996. ISBN 3-8114-6096-X, s. 515.

¹²⁹ *Ibidem*, s. 516.

¹³⁰ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-583-8, s. 169.

¹³¹ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafii a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 103.

V kriminologické literatuře většina autorů (Konrád a kol.¹³², Hrabálek a kol.¹³³, Kuchta a Válková¹³⁴) vychází z dělení druhů skupinové trestné činnosti podle Němce¹³⁵, který rozlišuje čtyři základní druhy skupinové trestné činnosti a to: příležitostnou skupinu pachatelů, partu, organizovanou kriminální skupinu a zločineckou organizaci.

a) Příležitostná skupina pachatelů

Tato forma vzniká nahodile – na základě momentální situace, a to buď těsně před spácháním trestné činnosti nebo až v jejím průběhu. U tohoto typu skupiny prakticky nelze vůbec počítat s promyšlením nebo organizováním trestné činnosti. Neexistuje zde dělba úkolů, někdy lze však identifikovat momentálního vůdce skupiny. Příležitostná skupina pachatelů je typická pro jednání osob v podnapilém stavu, nebo při tzv. davovém efektu, konkrétněji se jedná např. o výtržnictví a divácké násilí na sportovních akcích.¹³⁶

b) Parta

Jedná se o časově stálejší skupinu, kde je mezi členy patrná jistá soudržnost. Skupina většinou původně nevzniká k páchání trestné činnosti, ale k uspokojení určitých společných zájmů osob v partě. Plánování kriminální činnosti má nízkou úroveň, zahlazování trestné činnosti je obvykle primitivní. Typickým příkladem trestné činnosti páchané partou jsou aktivity hnutí *skinheads*. Pro partu je charakteristická určitá rituálnost a hierarchie.¹³⁷

c) Organizovaná skupina

Organizovaná skupina je považována za vyšší typ skupinové trestné činnosti a vyznačuje se již určitou soustavností páchání trestné činnosti, které je více či méně i její hlavní náplní a je plánováno, není však rozhodujícím zdrojem obživy. Stupeň organizovanosti skupiny je vysoký, skupina má pevně danou hierarchickou strukturu, která obvykle bývá členům známa, ale může se částečně

¹³² KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4, s. 379.

¹³³ HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAĐURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8, s. 17.

¹³⁴ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 559.

¹³⁵ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 103.

¹³⁶ *Ibidem*.

¹³⁷ *Ibidem*, s. 104.

utajovat před nižšími organizačními články. Skupina může vzniknout buď k páčání opakované trestné činnosti, nebo ke spáchání jednorázového sofistikovanějšího trestného činu. Tato skupina se soustřeďuje na určitý druh kriminálních aktivit, nejčastěji je to majetková trestná činnost.¹³⁸

d) Zločinecká organizace

Toto uskupení představuje nejvyšší typ organizace skupinové trestné činnosti. Orientuje se na soustavné a dlouhodobé páčání trestné činnosti, která přináší zisk – to je esencí existence uskupení. Zločinecké organizace jsou podle teorie nejnebezpečnějším druhem skupinové trestné činnosti.¹³⁹ Právě charakteristice zločinecké organizace se věnuje tato práce.

Míra organizovanosti je jedním z rozhodujících kritérií pro posuzování, zda se jedná o organizovaný zločin, nebo jinou **nižší formu organizované trestné činnosti**. Pro vyjádření míry organizovanosti se užívá **třístupňový systém**, kdy kriminální skupiny můžeme rozdělit podle toho, jakého stupně ze tří základních stupňů organizovanost dosahuje. U prvního, tedy nejnižšího stupně organizovanosti, je příznačné, že organizovanost je patrná pouze zevnitř skupiny pachatelů, kteří se orientují pouze na omezený druh trestné činnosti, zpravidla tzv. obecné kriminality, která bývá udávána jako protipól organizované kriminality. Jednotlivé kriminální skupiny mezi sebou nejsou provázány a trestné činnosti zaměřené na určitou druhovou kategorii se dopouštějí s určitou mírou řemeslné specializace. Tyto kriminální skupiny vznikají spontánně *ad hoc*. Pro druhý stupeň organizovanosti je charakteristické propojování jednotlivých skupin pachatelů a rozšiřování sféry vlivu. Skupiny páchají obecnou trestnou činností, ale i hospodářskou, se zárodky tzv. úřední kriminality (trestné činnosti mocných). Třetí stupeň organizované skupinové trestné činnosti má typické „mafíánské“ rysy, neboli atributy organizovaného zločinu. Jde o kvantitativně a kvalitativně nejvyšší stupeň organizované kriminality.¹⁴⁰

¹³⁸ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4, s. 379.

¹³⁹ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafii a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 104–105.

¹⁴⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4, s. 378.

1.2 Subjekty organizované kriminality

Stejně tak jako jiné druhy kriminality, resp. protiprávního jednání, má organizovaný zločin své subjekty. Striktně podle trestněprávního pojetí by byl subjektem pachatel trestné činnosti, a protože jde o skupinovou trestnou činnost, jednalo by se o skupinu pachatelů.¹⁴¹ Subjektem organizované kriminality je strukturovaná a hierarchizovaná skupina (sdružení, organizace), založená za účelem páchaní trestné činnosti, případně skupina, u níž došlo k tomu, že ziskové trestné činnosti se postupně jednoznačně podřídily veškeré ostatní aktivity, skupina funguje na základě dělby funkcí a úkolů.¹⁴² Skupinu jako celek rozebírá následující podkapitola.

Subjektem práva může být fyzická nebo právnická osoba. Pokud samotná organizovaná zločinecká skupina nemá formu právnické osoby, jak je zmíněno výše, není subjektem práva.¹⁴³ V přeneseném slova smyslu však lze hovořit o subjektech organizované kriminality, protože zločinecká organizace je entitou *sui generis*. Je vhodné pojednat také o obětech, jichž se trestná činnost organizovaných skupin dotýká. Pro organizovaný zločin je typické využívání tzv. bílých koní – ti mají specifické postavení „na půl cesty“ mezi obětí a pachatelem. Kapitola o subjektech organizovaného zločinu nebývá součástí odborné literatury. Jednotliví pachatelé bývají popsáni samostatně, ale o jejich psychologických rysech se píše málo. Počet prací týkajících se obětí organizované kriminality je také spíše skromný.

1.2.1 Zločinecká organizace a některá její specifika

Existuje nepřehledné množství typů zločineckých organizací, každá organizovaná zločinecká skupina je unikátní. Von Lampe uvádí, že lze rozlišovat typy zločinecké organizace podle parametrů, kterými jsou: **struktura** zločinecké organizace, **aktivity** páchané zločineckou organizací, **sociopolitické postavení** a **funkce** zločinecké organizace.¹⁴⁴

¹⁴¹ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafii a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 94.

¹⁴² SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2004, vol. 37 no. 4, s. 257–271. ISSN 1210-9150.

¹⁴³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník. Obecná část (§ 1–139). Komentář*. 1. svazek. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 1377.

¹⁴⁴ Von LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles: SAGE Publications, 2016. ISBN 978-1544359861, s. 93.

Americký sociolog Cressey uvedl v 70. letech jednu z prvních klasifikací kriminálních organizací. Zdůraznil, že každé zločinecké organizaci je vlastní různá míra formalizace, s tím také souvisí existence určitých pozic vyplývajících z dělby práce. Podle jeho klasifikace lze zločinecké organizace zařadit do kontinua. Na jednom konci spektra se nachází organizace bez vnitřní diferenciací rolí. Na druhý konec Cressey zařadil formální zločinecké skupiny, ty podle něj nejlépe reprezentovala Cosa Nostra kvůli přísně stanovené dělbě práce ve skupině – jedna část členů byla odpovědná za získání ochrany prostřednictvím korupce a druhá část členů byla pověřena udržováním vnitřní disciplíny.¹⁴⁵

Abadinsky¹⁴⁶ popisuje dva modely struktury skupin organizovaného zločinu, ty vychází z pojednání od Albinho¹⁴⁷. Prvním je **byrokratický/korporátní model**¹⁴⁸, ve kterém je efektivita považována za hlavní faktor, který řídí rozsáhlé operace nebo činnosti. Když se kriminální aktivity nadále rozšiřují, je pro řízení podniku nezbytný vývoj byrokratické struktury, včetně vytváření pravidel, hierarchie, specializace a prostředků komunikace. **Klanový/patrimoniální/patron–klient**¹⁴⁹ model je založen na vazbě „patrona“ s „klientem“, která spojuje organizaci dohromady, dala by se označit jako „vzájemně výhodná dohoda mezi osobou disponující autoritou, sociálním statutem a majetkem a osobou, která čerpá výhody z podpory či vlivu.“¹⁵⁰ V tomto paradigmatu patron poskytuje pomoc a ochranu, zatímco klient se stává loajálním členem, který je respektován – patronát je způsob života a mocenský vzorec.¹⁵¹ Důraz je kladen na tradice, rituály a osobní vztahy. Takový model nabízí výhodu kontinuity, když je vůdce zbaven funkce, pozici převezme patron. Model patron–klient je méně centralizovaný a vyznačuje

¹⁴⁵ *Ibidem*, s. 97.

¹⁴⁶ ABADINSKY, Howard. *Organized crime*. 2. vyd. Chicago: Nelson Hall, 2003. Citováno dle: MALLORY, Stephen. *Understanding Organized Crime*. 2. vyd. London: Jones and Bartlett Learning, 2012. ISBN 978-1-4496-2257-2, s. 43.

¹⁴⁷ ALBINI, Joseph L. *The American Mafia: Genesis of a Legend*. New York: Appleton-Century-Crofts, 1971. Citováno dle: Srov. ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 36.

¹⁴⁸ Anglicky „bureaucratic/corporate model“.

¹⁴⁹ Anglicky „patrimonial/patron–klient model“.

¹⁵⁰ KELLER, Jan. *Nejistota a důvěra. Aneb k čemu je modernitě dobrá tradice*. Praha: SLON, 2009. ISBN 978-80-7419-002-5, s. 31.

¹⁵¹ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 37.

se menší kontrolou nad podřízenými než byrokratický model.¹⁵² V modelu patron–klient se patron často neúčastní skutečné trestné činnosti a pouze poskytuje rady a informace o cílech páchaní trestné činnosti.¹⁵³

Výzkumníci z Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu provedli velkou komparativní analýzu zločineckých skupin z různých států, výsledkem zkoumání bylo sestavení pětidílné typologie, která rozlišuje zločinecké skupiny především podle míry, do jaké mají rozvinutou hierarchickou strukturu, tedy vnitřní linii velení. Prvním typem je tzv. **standardní hierarchie**¹⁵⁴. Skupina tohoto typu se vyznačuje jediným vůdcem, jasně definovanou hierarchií, účinným systémem vnitřní disciplíny a silnou sociální nebo etnickou identitou. Druhým typem hierarchie je tzv. **regionální hierarchie**. Situace je stejná jako u standardní hierarchie s výjimkou regionálních podjednotek, které mají určitý stupeň autonomie. Třetím typem zločinecké organizace je organizace s tzv. **seskupenou hierarchií**^{155, 156}. Jedná se o soubor vzájemně propojených skupin pod společným systémem koordinace a kontroly. Sdružení (shluk) jako celek má silnější identitu než jednotlivé skupiny. Tento typ je relativně vzácný. Čtvrtým typem je tzv. **jádrová (hlavní) skupina**¹⁵⁷. Je to strukturovaná skupina obklopená volnou sítí jednotlivců zapojených do trestné činnosti. Většinou se účastní jen menší počet aktérů. Pátým typem je tzv. **zločinecká síť**¹⁵⁸. Součástí sítě jsou jednotlivci, kteří jsou volně propojeni. Pro fungování sítě jsou zásadní schopnosti a postavení daných osob. Síť se po odchodu klíčových osob mění.¹⁵⁹

Využívání externích spolupracovníků má pro zločinecké skupiny velké výhody. **Externisté** bývají mnohdy najímáni i jednorázově pro provedení určité činnosti. Nemají

¹⁵² ABADINSKY, Howard. *Organized Crime*. 10. vyd. Wadsworth: CENGAGE Learning, 2013. ISBN 978-1-133-04963-0, s. 5–7.

¹⁵³ MALLORY, Stephen. *Understanding Organized Crime*. 2. vyd. London: Jones and Bartlett Learning, 2012. ISBN 978-1-4496-2257-2, s. 43.

¹⁵⁴ Tento typ je někdy označován také jako **pyramidální model** viz KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 459.

¹⁵⁵ Anglicky „*clustered hierarchy*“.

¹⁵⁶ Tento typ je někdy označován také jako **buněčný model** viz KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 459.

¹⁵⁷ Anglicky „*core group*“.

¹⁵⁸ Tento typ je někdy označován také jako **síťový model** viz KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 459.

¹⁵⁹ United Nations Office on Drugs and Crime. Results of a Pilot Survey of Forty Selected Organized Criminal Groups in Sixteen Countries [online]. Praha: září 2002, s. 33–42 [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: https://www.unodc.org/pdf/crime/publications/Pilot_survey.pdf.

žádné informace o struktuře skupiny a o její činnosti, proto tento systém struktury pomáhá k udržení konspirace.¹⁶⁰

„*Externí spolupracovníci zajišťují nejrůznější služby (automechanici, zbrojaři, chemici, výrobci falešných dokladů, ubytovatelé, přepravci, prodejci, řidiči) nebo zjišťují informace, realizují kontakty a speciální úkony (tipaři, informatici, vyjednaváči a vymahači výpalného nebo dluhů, osoby nastrčené na provádění nelegálních finančních operací, specialisté na překonávání zabezpečovacích a poplašných zařízení.*“¹⁶¹

Zločinecké skupiny si najímají i osoby, které pro ně zajišťují styk s úřady. Najímají si také vysoce kvalifikované osoby jako jsou právníci a ekonomové, nebo osoby, které mohou zajistit kontakty s osobami na vrcholu společenského žebříčku, právními či ekonomickými špičkami v oboru, anebo médiu.¹⁶²

O zločineckých organizacích a konkrétních aktivitách, které páchají, je pojednáno níže,¹⁶³ proto na tomto místě kategorizace zločineckých organizací dle aktivit rozebírána nebude.

Další typ klasifikace zločineckých organizací se soustředí na jejich vztahy ke stávajícímu politickému systému. Typologie, kterou sestavila kanadská socioložka Beare, zahrnuje dvě dimenze, provázanost se státem a legálnost organizace jako takové. Beare tvrdí, že existuje široká škála zločineckých organizací – od legitimních skupin, které se zapojují do kriminálních aktivit na jedné straně, až po skupiny, které neexistují pro žádný jiný důvod než pro páchaní zločinu. Podle tohoto modelu mohou zločinecké skupiny projít třemi po sobě jdoucími fázemi: z predátorské fáze, kdy se zločinci spoléhají na použití fyzického násilí, do fáze parazitické, kdy se riziko trestního stíhání snižuje díky korupci a příspěvkům pro politické strany. V poslední, symbiotické fázi, se zločinecké organizace konečně stávají nedílnou součástí politického systému. Politický režim spoléhá na své přežití zásluhou spolčení se zločinci a je na nich závislý.¹⁶⁴

Jedním z přístupů, který se jeví jako zvláště vhodný pro zachycení rozdílů v organizaci zločinců, je klasifikace zločineckých struktur na základě různých funkcí,

¹⁶⁰ CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-078-6, s. 85.

¹⁶¹ *Ibidem*.

¹⁶² *Ibidem*.

¹⁶³ Viz podkapitola 1.3.1 Vybrané formy a způsoby páchaní organizované kriminality.

¹⁶⁴ BEARE, Margaret E. *Criminal Conspiracies: Organized Crime in Canada*. Toronto: Nelson Canada, 1996, 252 s. ISBN 978-0176048389, s. 45. Citováno dle: Von LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles: SAGE Publications, 2016. ISBN 978-1544359861, s. 99.

kterým slouží. Některé struktury pomáhají zločincům úspěšně páchat zločiny, některé struktury podporují sociální vazby mezi zločinci a další struktury regulují a kontrolují chování zločinců. Všechny dosud zkoumané typologie zločineckých organizací rozlišené dle funkce vykazují jen menší diference, spíše než aby v nich byly kategorické rozdíly. Americký sociolog Ianni rozlišuje dva druhy struktur, které tvoří organizační rámec pro zločiny a zločince: „podnikatelské sítě“ (*entrepreneurial networks*), které se soustředí na páchaní trestných činů a jejich ziskovost a „sítě přidružení“ (*associational networks*), které drží pohromadě úzké osobní vazby na rodinné bázi, které poskytují základ důvěry pro ty, kdo jsou zapojeni do páchaní trestných činů.¹⁶⁵

Block zavedl tradiční rozdělení na dva typy zločineckých organizací. Jedná se o podnikové (*enterprise syndicates*) a mocenské zločinecké organizace (*power syndicates*). Funkce, ale i struktura těchto organizací je odlišná. Podnikové zločinecké organizace, jak již tento termín napovídá, vycházejí z nutnosti účasti na konkrétních nelegálních podnicích. Na druhé straně mocenské organizované zločinecké skupiny jsou volně strukturované, mimořádně flexibilní asociace, hluboce zapojené do produkce a distribuce neformální moci.¹⁶⁶ Němec tyto dva druhy struktur zločineckých organizací nazývá **mafiaňský typ** a **moderní (manažersko-podnikatelský) typ**.¹⁶⁷ Ianni považuje mafiaňské rodiny za „tradiční sociální systémy organizované společným jednáním a kulturními hodnotami.“¹⁶⁸

Podle Hallera existují zejména tři funkce, které zločinecká organizace Cosa Nostra plní ve prospěch svých členů. Je to bratrská organizace, která poskytuje mužské pouto a společenskou prestiž. Jde o sdružení podnikatelů, které poskytuje kontakty a vzájemnou pomoc. A je to také instituce samosprávy, která prosazuje určitá pravidla chování a urovnává spory mezi členy a společníky.¹⁶⁹

¹⁶⁵ IANNI, Francis A. J. *Black Mafia: Ethnic Succession in Organized Crime*. New York: Simon & Schuster, 1974, 381 s. ISBN 78-0671217648, s. 290-293. Citováno dle: Von LAMPE, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles: SAGE Publications, 2016. ISBN 978-1544359861, s. 100.

¹⁶⁶ BLOCK, Alan. *East Side-West Side: Organizing Crime in New York, 1930-50* [online]. New York: Routledge, 1980 [cit. 2022-10-05]. ISBN 978-1351312608, s. 13. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.4324/9781351312608>.

¹⁶⁷ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 116–118.

¹⁶⁸ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 37.

¹⁶⁹ HALLER, Mark H. Bureaucracy and the Mafia: An Alternative View. *Journal of Contemporary Criminal Justice* [online]. Únor 1992, vol. 8 no. 1, s. 1–10 [cit. 2022-01-06]. ISSN 1043-9862. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/104398629200800102>.

Jedním ze specifíků zločinecké organizace je, že její součástí je systém interních pravidel, která zakazují širokou škálu činů a chování, od těch méně závažných, jako je zneužívání drog a alkoholu, až po ty nejzávažnější, jako je zpronevěra majetku organizace. Tento dlouhý seznam přísně dodržovaných zákazů je doprovázen souborem rozhodovacích postupů, obvykle vyžadujících jednomyslnost. Sankce se liší podle toho, o jaký přestupek se jedná. Existuje varování, vyhoštění, ale i trest smrti. Často se uplatňuje princip odplaty v té nejarchaičtější podobě – „oko za oko“. Organizace vyznává svou vlastní etiku, která se může projevovat dokonce i v odmítání žít z příjmů z prostituce, kvůli účtě k ženám a dětem. V organizaci nechybí ani sociální politika, neboť je např. poskytována pomoc rodinám vězňů či vězňům samotným.¹⁷⁰

Dalším specifíkem organizovaného zločinu je, že ačkoliv zajišťuje nelegální zboží a služby, převzal mnoho úspěšných principů, které využívají legální obchodní společnosti – je zde nadřizený, kterému je člen organizace přímo odpovědný, počet osob, které kontroluje je omezený, kompetence osob jsou přesně určeny, obchodní tajemství podléhá mlčenlivosti.¹⁷¹ Pro organizovaný zločin je hnacím motorem zisk.¹⁷² Nožina používá termín „průmysl zločinu“, který výstižně charakterizuje tuto „podnikatelskou“ aktivitu, ta však na rozdíl od legálního podnikání nerespektuje žádné společenské a právní normy.¹⁷³ K využití rozpoznávaných obchodních příležitostí jsou někdy zapotřebí zvláštní dovednosti – počítačové znalosti, zkušenosti s pašováním, manažerské dovednosti a další technologické schopnosti – to vše umožňuje organizovanému zločinu růst a stávat se efektivnějším a účinnějším podobně jako legální podniky rozšiřují a zdokonalují svou činnost.¹⁷⁴

¹⁷⁰ COTTINO, Amedeo. How to regulate the evil: Organised crime and its norms. In: INGVALDSEN, Karsten a Vanja LUNDGREN SORLI. *Organised crime: Norms, markets, regulation and research*. Oslo: Unipub, 2009. ISBN 978-82-7477-393-6, s. 37–39.

¹⁷¹ MALLORY, Stephen. *Understanding Organized Crime*. 2. vyd. London: Jones and Bartlett Learning, 2012. ISBN 978-1-4496-2257-2, s. 2.

¹⁷² COTTINO, Amedeo. How to regulate the evil: Organised crime and its norms. In: INGVALDSEN, Karsten a Vanja LUNDGREN SORLI. *Organised crime: Norms, markets, regulation and research*. Oslo: Unipub, 2009. ISBN 978-82-7477-393-6, s. 36.

¹⁷³ NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis, 2003. ISBN 80-7312-018-6, s. 17.

¹⁷⁴ MALLORY, Stephen. *Understanding Organized Crime*. 2. vyd. London: Jones and Bartlett Learning, 2012. ISBN 978-1-4496-2257-2, s. 40.

1.2.2 Oběti organizované kriminality

Pozornost společnosti se historicky zaměřovala více na pachatele organizované kriminality – oběti zůstávaly spíše upozaděny. Tento stav se postupně mění, v současné době se prosazují principy restorativní justice, je kladen důraz na nutnost rehabilitace postavení oběti, hlavně ve vztahu k pachateli. K tomuto posunu ve vývoji situace v ČR, ale i v jiných státech, přispělo více faktorů. Jde zejména o reakci politických a vládních složek na související podněty, např. spáchání závažných trestných činů může samo osobě vyvíjet nejen mediální tlak na pomoc obětem, velice důležité je celkové naladění společnosti. Mezi další faktory patří i rozvoj vědy, konkrétně kriminologie a viktimologie a prosazující se myšlenkové proudy, které působí ve prospěch obětí. K posunu ve vývoji dochází také díky tlaku neziskových organizací zaměřených na pomoc obětem a to i na mezinárodním poli. Mezi aktivní organizace působící v Evropě, které se zaměřují na problematiku obětí kriminality a snaží se hájit jejich práva, patří nadnárodní organizace *Victim Support Europe*, která sdružuje téměř 30 hlavně evropských organizací na pomoc obětem, český Bílý kruh bezpečí je členem od roku 1996. Tato organizace mimo jiné prosazuje myšlenku, že práva obětí v trestním řízení by měla mít stejnou prioritu jako práva obviněného.¹⁷⁵

Organizovaný zločin preferuje páchaní trestné činnosti typu tzv. **bez oběti**, označované také jako „*victimless*“ *crime*¹⁷⁶. Maltz vyzdvihuje specifické postavení oběti, které je významným znakem organizovaného zločinu. „*Oběť obvykle vystupuje v úloze zákazníka – odběratele zboží či uživatele služeb, čímž se trestné činnosti spoluúčastní a de facto ji umožňuje.*“¹⁷⁷ U většiny ziskových aktivit organizované kriminality lze tedy hovořit spíše o „zákazníkovi“, resp. „klientovi“, než o oběti. Tento klient má aktivní zájem na získání určitých komodit a poskytuje zločinecké organizaci součinnost, ale ne v takové míře, aby mohl být označen za spolupachatele trestného činu podle trestního práva. Z této součinnosti plyne významně snížené riziko prozrazení organizované

¹⁷⁵ MARTINKOVÁ, Milada. Oběti kriminality v aktuálních souvislostech. In: SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-096-0, s. 101.

¹⁷⁶ Srov. ORTIZ-HARTMAN, Kimberly. *Principles of sociology: societal issues & behavior*. Ipswich, Massachusetts: Salem Press, 2018. ISBN 1-64265-114-1, s. 207.

¹⁷⁷ MALTZ, Michael D. On defining organized crime. *Crime and Delinquency*. Červenec 1976, vol. 22 no. 3, s. 338–346. Citováno dle: SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2004, vol. 37 no. 4, s. 257–271. ISSN 1210-9150.

zločinecké skupiny, protože konzument nechce přijít o svůj zdroj zboží a služeb, jde tedy o jistou symbiózu.¹⁷⁸ V postavení „oběti“ se může nacházet např. poživatel drog, kupec padělaného nebo odcizeného zboží, podnikatel platící výpalné za ochranu, nelegálně přepravovaný migrant apod. Vztah „zákazníka“ a organizované zločinecké skupiny samozřejmě nemá jenom pozitivní aspekty, protože zločinecká organizace často zneužívá tísně a závislosti zákazníka, aby si upevnila své postavení a zvýšila výnosnost své činnosti, často takové znevýhodněné postavení zákazníka i vytváří a stimuluje. Příkladem uměle vytvořené a vnucované služby může být tzv. *racketeering*, což je vymáhání poplatků od podnikatelů za domnělou ochranu.¹⁷⁹

To, že oběť je častokrát v postavení zákazníka, neznamena, že neexistují také **typické oběti** – o těch lze hovořit např. u nucené prostituce, moderního otrokářství, loupeží, podvodů apod.¹⁸⁰ U každého druhu trestné činnosti mají oběti a viktimizace své zvláštní znaky. Viktimizace oběti obchodování s lidmi bude rozdílná od viktimizace oběti loupežného přepadení.¹⁸¹

Podle Schädlera jsou oběti obchodování s lidmi, jako skupina osob poškozených trestným činem v oblasti organizovaného zločinu, vhodné pro viktimologickou analýzu, protože přístup k nim se nezdá být tak obtížný jako k jiným skupinám obětí v oblasti organizovaného zločinu (např. vydírání, hospodářské trestné činnosti). Újmu, kterou tato skupina obětí utrpěla v důsledku sexuálních, násilných trestných činů a trestných činů proti svobodě lze snáze srovnat s podobnými zraněními, jež utrpěly oběti, které nebyly součástí obchodu s lidmi. Specifikem u obětí obchodování s lidmi je, že porušování jejich práv, ať už se jedná o zbavení svobody, nebo sexuální delikty, pokračuje a nekončí po jednom deliktu, trvá kontinuálně. Oběti obchodování s lidmi nemají po trestných činech na nich spáchaných takzvaný prostor k úniku. Nemají žádné sociální prostředí, ve kterém by mohli o svém trestném činu mluvit (v nevěstincích navíc existuje systém donašečů). Oběti se nemohou uchýlit do vlastního prostředí, kde by si mohly odpočinout a cítit se

¹⁷⁸ ALBANESE, Jay S., ed. *Contemporary Issues in Organized Crime*. New York: Criminal Justice Press, 1995, 223 s. ISBN 978-1881798040, s. 55. Citováno dle: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 23.

¹⁷⁹ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 23–24.

¹⁸⁰ *Ibidem*.

¹⁸¹ Srov. MARTINKOVÁ, Milada. *Oběti některých kriminálních deliktů v České republice v roce 2004*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 104 s. ISBN 80-7338-052-8.

bezpečně. V extrémních případech nemají ani vlastní postel. Postel v nevěstinci je místem spáchání trestného činu a zároveň nočním útočištěm poškozených obětí.¹⁸²

Je nepochybně prokázána souvislost mezi viktimností¹⁸³ a profesí oběti, věkem, příslušností k minoritám a některými psychickými vlastnostmi. Úmyslné trestné činy proti životu a zdraví se zvýšeně dotýkají např. policistů, hlídačů, vězeňského personálu. Trestnými činy proti svobodě, konkrétně loupežemi, jsou častěji ohroženi taxikáři, zaměstnanci bank, poštovní doručovatelé, prodavači, obsluha čerpacích stanic.¹⁸⁴

Podle Musila oběť může svým chováním často ovlivnit iniciaci činu i průběh činu a poté možnost odhalení a usvědčení pachatele. Musil také konstatuje, že na dané oběti záleží též charakter a intenzita vzniklé újmy. Chování oběti může být pro pachatele stimulantem. Tzv. provokujícím podnětem lze nazvat, když se oběť někomu posmívá, šikauje ho, nadává mu apod. Celá situace potom může vyvrcholit až napadením oběti. Některé oběti jdou své viktimizaci naproti vlastním nezákonným jednáním nebo spoluúčastí na trestné činnosti. Tento poznatek se často přímo týká obětí organizované zločinecké činnosti – konkurenční zločinecké organizace si mohou vyřizovat účty (což mnohdy vede až k vraždám) nebo se chtějí zbavit nepohodlných svědků, kterými jsou např. bývalí spolupracovníci. V jiných případech oběť nezavdává pachateli absolutně žádný důvod k viktimizaci. Orgány činné v trestním řízení musí vždy jednat tak, aby zabránily sekundární viktimizaci.¹⁸⁵ Specifickým typem oběti byli v 90. letech v ČR podnikatelé, na kterých byly páčány nájemné vraždy.^{186, 187}

Škody způsobené trestnou činností mají různé podoby. Patří mezi ně ekonomická, fyzická, psychologická a společenská újma. Oběti mají strach se obrátit na policii

¹⁸² SCHÄDLER, Wolfram. Die Opfer von Menschenhandel. Viktimologische Perspektiven für Risiken und Chancen der Strafverfolgung im Bereich der organisierten Kriminalität. In: MILITELLO, Vincenzo, Jörg ARNOLD a Letizia PAOLI. *Organisierte Kriminalität als transnationales Phänomen: Erscheinungsformen, Prävention und Repression in Italien, Deutschland und Spanien*. Freiburg im Breisgau: Reprodienst, 2000. ISBN 3-86113-927-8, s 74.

¹⁸³ Je to disponovanost člověka stát se obětí, soubor osobnostních předpokladů a vnějších okolností ohrožujících jedince, který se pak stává snadněji obětí trestního činu.

¹⁸⁴ MUSIL, Jan. Oběť trestného činu. In: GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 123.

¹⁸⁵ *Ibidem*, s. 124.

¹⁸⁶ GIBIŠ, Vojtěch. Divoká 90. léta přinesla i vraždy jako byznys. „Kat“ Kolínského gangu zabil pět lidí. In: *lidovky.cz* [online]. 24. 10. 2017 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/lide/divoka-90-leta-prinesla-i-vrazdy-jako-podnikani-kat-kolinskeho-gangu-zabil-pet-lidi.A171016_225056_lide_gib.

¹⁸⁷ Polosvět nájemných vrahů. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 3. 2. 2022 [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970004/>.

a justiční orgány, protože organizovaný zločin v nich vzbudil nedůvěru v to, že stát jim poskytne ochranu. To jsou právě jedny z nejnegativnějších dopadů působení organizovaného zločinu, které by těžko mohly být způsobeny jen jednotlivými zločinci jednajících samostatně nebo malými nesofistikovanými zločineckými skupinami.¹⁸⁸ Orlando, bývalý starosta Palerma na Sicílii, popisuje, jak hluboce zakořeněný byl v občanech Palerma strach ze sicilské mafie.¹⁸⁹ Více o negativních dopadech organizovaného zločinu je uvedeno níže.¹⁹⁰

V českém právním řádu je v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech), uveden pojem „**zvlášť zranitelná oběť**“.
Což je podle § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů

„oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.“

Zákon má tedy dvě podmínky pro zařazení oběti do kategorie zvlášť zranitelné oběti, které musí být splněny kumulativně. První podmínkou je typově vymezená trestná činnost – jedná se tedy o organizovaný zločin. Druhou podmínkou jsou okolnosti spáchaného trestného činu, tím jsou osobní poměry oběti. Posouzení zranitelnosti konkrétní oběti je ponecháno úvaze orgánů činných v trestním řízení, podle určených ukazatelů zranitelnosti. Zvlášť zranitelné oběti mohou být více ohroženy sekundární viktimizací, za tu se považuje nadbytečná psychická zátěž v průběhu vyšetřování způsobená mimo jiné reakcí sociálního prostředí na oběť.¹⁹¹

¹⁸⁸ FINCKENAUER, James O. Problems of definition: What is organized crime? *Trends in Organized Crime* [online]. Březen 2005, vol. 8, s. 63–83 [cit. 2022-01-06]. ISSN 1936-4830. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12117-005-1038-4>.

¹⁸⁹ ORLANDO, Leoluca. *Fighting the Mafia and Renewing Sicilian Culture*. San Francisco: Encounter Books, 2001, 212 s. 978-1893554221. Citováno dle: FINCKENAUER, James O. Problems of definition: What is organized crime? *Trends in Organized Crime* [online]. Březen 2005, vol. 8, s. 63–83 [cit. 2022-01-06]. ISSN 1936-4830. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12117-005-1038-4>.

¹⁹⁰ Viz kapitola 1.3.3 Negativní následky aktivit organizované kriminality.

¹⁹¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Tomáš DURDÍK, Daniela HÁKOVÁ a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář* [systém ASPI]. Praha: Wolters Kluwer, 2018 [cit. 2022-06-06]. ISBN 978-80-7598-109-7. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/32957/1/2>.

Zákon proto přiznává zvláště zranitelným obětem speciální práva. U obětí organizované trestné činnosti je vhodné zdůraznit právo na bezplatnou odbornou pomoc dle § 4 zákona o obětech trestných činů a právo na zabránění kontaktu oběti s osobou, kterou označily za pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede podle § 17 téhož zákona.

1.2.3 Individuální pachatelé organizované kriminality

*„Zatímco u běžné kriminality je ústředním bodem zájmu konkrétní pachatel a jeho trestný čin, u organizované kriminality jsou tyto faktory druhotné.“*¹⁹² Jednotliví organizovaní pachatelé jsou jen velmi zřídka středem pozornosti. To je v ostrém kontrastu s jinými oblastmi kriminologie, včetně studia terorismu, kde se v rámci studia pachatelů aplikuje psychologický přístup. Je to také v rozporu se stereotypy gangsterů a mafiánů, které dominují veřejnému obrazu organizovaného zločinu. Přístupy zaměřené na vysvětlení organizovaného zločinu pomocí struktury zločineckých organizací, jako jsou sítě nebo organizace v užším slova smyslu, mají tendenci podceňovat význam individuálních schopností a vlastností při vytváření a utváření sdružovacích struktur a kolektivních aktivit v oblasti organizované kriminality.¹⁹³

V České republice pravidelně neprobíhají výzkumy zaměřené na pachatele organizovaného zločinu. Jediný dohledatelný výzkum cílený přímo na pachatele organizovaného zločinu byl výzkum realizovaný Institutem pro kriminologii a sociální prevenci ve spolupráci s Generálním ředitelstvím Vězeňské služby, který byl proveden už v letech 1994–1996, proto nemusí být pro dnešní dobu zcela relevantní, ale je možné si z něj vzít základní poznatky. Výsledkem tehdejšího zkoumání bylo zjištění vyšší cílevědomosti a plánovitosti jednání u jednotlivých pachatelů, což asi není nijak překvapivé. Při vyšetřeních prováděných penitenciárními psychology byla u pachatelů organizované trestné činnosti v porovnání s ostatními pachateli diagnostikována vyšší

¹⁹² NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis, 2003. ISBN 80-7312-018-6, s. 17.

¹⁹³ von LAMPE, Klaus. The study of organised crime: An assessment of the State of affairs. In: INGVALDSEN, Karsten a Vanja LUNDGRÉN SORLI. *Organised crime: Norms, markets, regulation and research*. Oslo: Unipub, 2009. ISBN 978-82-7477-393-6, s. 173–174.

mentální úroveň, psychický elán a klid a menší četnost disociální poruchy osobnosti. Lze říci, že pachatelé organizované trestné činnosti byli psychicky stabilnější.¹⁹⁴

Na tomto místě je vhodné udělat krátký exkurz do tématu, které se nazývá **koncept kriminální kariéry**. Kriminální kariéra¹⁹⁵ je popis dlouhodobého sledu trestných činů spáchaných jednotlivým pachatelem.¹⁹⁶ Tento koncept se snaží ucelit poznatky týkající se kriminálního jednání a toto jednání dále zkoumat. Profesionální zločin je fenomén, který lze jasně rozlišit od organizovaného zločinu. Kariérní zločinec považuje páchaní zločinu za svoji profesi, je to náplň „na plný úvazek“, to ovšem neznamená, že tak činí v rámci nějaké pevnější nebo stálější struktury, jeho zločinecké podnikání může být založeno na jeho individualitě. Není ale vyloučeno, že zločinec je součástí nějaké organizace, organizovaný zločin a profesionální zločin se tedy mohou prolínat.¹⁹⁷ Studium kriminální kariéry má zásadní význam pro pochopení zapojení pachatelů do trestné činnosti a predikci kriminální recidivy, protože budoucí kriminální kariéra pachatele se do značné míry odvíjí od jeho kriminální historie, to je empiricky prokázáno.¹⁹⁸ „Významnou úlohu sehrává i vnitřní hodnotový systém pachatelů, jejich morálka, věk, pohlaví i zdravotní stav.“¹⁹⁹

„Koncept kriminální kariéry se používá pro popis začátku, pokračování a konce kriminálních aktivit recidivujícího pachatele. Zdůrazňuje se potřeba zkoumat problémy související s tím, proč a kdy osoby začínají s kriminálním chováním, proč a jak pokračují v páchaní trestné činnosti (trvalost-perzistence), proč a jestli vůbec se kriminální chování stává častější nebo závažnější (eskalace), případně specializovanou činností. Také se zkoumá proč a kdy osoby své kriminální chování ukončí (tzv. proces desistance).“²⁰⁰

¹⁹⁴ SCHEINOST, Miroslav a Karel NETÍK. *Český organizovaný zločin v mezinárodním kontextu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-104-2, s. 46.

¹⁹⁵ Srov. MACLEOD, John F., Peter G. GROVE a David P. FARRINGTON. *Explaining criminal careers: implications for justice policy*. Oxford: Oxford University Press, 2012, 208 s. ISBN 0-19-178156-8.

¹⁹⁶ BLUMSTEIN, Alfred, Jacqueline COHEN, Jeffrey A. ROTH, and Christy A. VISHNER. *Criminal Careers and Career Criminals*. Washington, D.C.: National Academy Press, 1986. Citováno dle: PIQUERO, Alex R., David P. FARRINGTON a Alfred BLUMSTEIN. *Key Issues in Criminal Career Research* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2007 [cit. 2022-01-06]. ISBN 978-0511499494, s. 9. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/009430610803700237>.

¹⁹⁷ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 20.

¹⁹⁸ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Kriminální historie pachatelů závažného násilí v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. ISBN 978-80-7338-194-3, s. 19.

¹⁹⁹ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 558.

²⁰⁰ BLATNÍKOVÁ, Šárka. Paradigma kriminální kariéry. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck. Březen 2009, vol. 10 no. 3, s. 75–81. ISSN 1213-5313.

V tomto pojetí je důležité vzít v úvahu události v životě jedince a jejich dopady, které se mohou objevit mezi počátkem a konečnými fázemi kriminální kariéry a případně porušit její progres (např. výkon trestu, uzavření manželství, stárnutím pachatele apod.). Termín „**kriminální recidiva**“ je nutné odlišovat od paradigmatu kriminální kariéry. Recidiva se používá pro obecné označení opakování trestné činnosti, kriminální kariéra navíc řeší vývoj individuální trestné činnosti, ve kterém předpokládá začátek, trvání a eventuálně konec páčání trestné činnosti.²⁰¹

O cestách jednotlivců k účasti na organizovaném zločinu a o tom, jak mohou později od svého zapojení upustit je známo poměrně málo. Klíčovým prvkem prevence organizované trestné činnosti je zaměření se na to, jak se jednotlivci zapojují do nezákonných činností a vyvinutí účinné metody k zabránění jejich náboru. Potenciální pachatelé mohou být vyhledáváni v určitých profesních skupinách, a to především na základě jejich zájmů a dovedností. Například také věznice poskytují mnoho příležitostí, aby si vězni vytvořili vazby s jinými zločineckými strukturami a stali se součástí organizovaného zločinu. Pochopení toho, jak a proč se lidé snaží odejít z organizovaných zločineckých skupin, může potenciálně vést k rozvoji opatření na podporu osob, které se již nechťejí účastnit závažné trestné činnosti.²⁰²

Některé skupiny organizovaného zločinu jsou jasně rozpoznatelné, jako např. jakuza, jejíž členové jsou známí tradičním tetováním. I když jsou jednotlivci rozpoznatelnými členy zločinecké skupiny, zločinecká komunita po nich přesto může vyžadovat mnoho procedur, které mají vytvořit důvěru v loajalitu daného jedince a zajistit mu členství. V mnoha případech to může znamenat iniciační úkoly – jako je předvedení kriminální dovednosti, ukázka použití násilí a projevení ochoty sdílet důvěrné informace s ostatními členy skupiny.²⁰³ Jako další důkaz oddanosti může být vyžadována finanční investice do organizace a úspěšný nábor nových členů. V případě hierarchicky organizovaných sítí se sankce za neposlušnost stupňují podle závažnosti. Vážný prohřešek vůči pravidlům

²⁰¹ *Ibidem*.

²⁰² SMITH, Russell G. Responding to organised crime through intervention in recruitment pathways. *Trends and issues in crime and criminal justice* [online]. Říjen 2014, vol. 473, s. 1–8 [cit. 2022-06-06]. ISSN 0817-8542. Dostupné z: <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi473>.

²⁰³ *Ibidem*.

skupiny může vést od vyhoštění z organizace až k vyhrožování násilím a vraždou, nebo jejich vykonáním.²⁰⁴

Odchod z organizované zločinecké skupiny může být velmi komplikovaný. Přesnější termín pro proces odmítání kriminálního životního stylu a ukončení organizované trestné činnosti je „odpojení“. Tento proces může být pasivní v tom smyslu, že jedinec dozrává a postupně přijímá normy chování, které jsou legální a společensky akceptované. Aktivní odpojení spočívá v přímém odmítnutí podílet se na aktivitách skupiny. Odpojení je proces, při němž dochází k osobní změně, k opuštění skupiny a formálnímu přechodu ze současného člena na bývalého člena skupiny.²⁰⁵ Proces odchodu může zahrnovat váhání a nejistotu, dobu, v níž mohou jednotlivci projevovat dvojí identitu, když se pokoušejí odejít, ale i přesto jsou přitahováni zpět. Pokud je síť rodinná nebo geograficky založená (např. komunita sousedů), jednotlivci se mohou domnívat, že skupinu již opustili, ale stále udržují pravidelný kontakt s příbuznými a přáteli, kteří jsou ve skupině. V této situaci je tedy mnohem obtížnější se od organizované kriminální činnosti definitivně odpojit.²⁰⁶

Překážky, na které narážejí osoby, jež se chtějí od organizovaného zločinu odpoutat, jsou různé. Vzhledem k tomu, že člen skupiny zná důvěrné informace, může se zločinecká skupina bát prozrazení, cítit se ohrožena. Snaha o vystoupení může někdy představovat takový akt zrady, že se skupina bude snažit o násilnou odplatu. Jakmile člen skupinu opustí, možnosti ochrany a bezpečí jsou rovněž omezeny. Strach a možnost odvety mohou často stačit k tomu, aby se podařilo mnoho členů odradit od snahy skupinu opustit. Deviantní skupiny existují mimo hranice normální společnosti a často jsou

²⁰⁴ MAZUR, Robert. *The Infiltrator: My Secret Life Inside the Dirty Banks Behind Pablo Escobar's Medellín Cartel*. New York: Little Brown, 2009, 368 s. ISBN 978-0316077538. Citováno dle: SMITH, Russell G. Responding to organised crime through intervention in recruitment pathways. *Trends and issues in crime and criminal justice* [online]. Říjen 2014, vol. 473, s. 1–8 [cit. 2022-06-06]. ISSN 0817-8542. Dostupné z: <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi473>.

²⁰⁵ GJELSVIK, Ingvild Magnæs a Tore BJØRGO. Ex-pirates in Somalia: Processes of engagement, disengagement, and reintegration. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. Říjen 2012, vol. 13 no. 2, s. 94–114. Citováno dle: DOUGLAS, Kaylene a Russel G. SMITH. Disengagement from involvement in organised crime: Processes and risks. *Trends and issues in crime and criminal justice* [online]. 19. 4. 2018, no. 542, s. 1–10 [cit. 2022-06-06]. ISSN 0817-8542. Dostupné z: <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi542>.

²⁰⁶ PYROOZ, David C. a Scott H. DECKER. Motives and methods for leaving the gang: Understanding the process of gang desistance. *Journal of Criminal Justice*. Září 2011, vol. 39 no. 5, s. 417–425. Citováno dle: DOUGLAS, Kaylene a Russel G. SMITH. Disengagement from involvement in organised crime: Processes and risks. *Trends and issues in crime and criminal justice* [online]. 19. 4. 2018, vol. 542, s. 1–10 [cit. 2022-06-06]. ISSN 0817-8542. Dostupné z: <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi542>.

popisovány jako úzce propojené skupiny se silnými, často rodinnými, vazbami mezi členy. Opustit takovou skupinu znamená opuštění sociálních vztahů a zpretrhání blízkých přátelství, zejména pokud skupina trvá na tom, aby v ní odcházející členové neměli žádné další kontakty. Stigma spojené s členstvím v kriminální skupině se může také narušit a znemožnit vytváření nových sociálních vazeb, což zvyšuje izolaci jedince po odchodu ze skupiny. To znamená, že člověk nechce opustit skupinu, protože se bojí úplného sociálního vyloučení a ztráty identity.²⁰⁷ V některých zemích existují sociální programy, které mají za cíl ulehčit odchod z kriminální skupiny. Pomoc je nabízena v podobě programů bydlení, integrace na trhu práce, vzdělávání, přístupu k protidrogové rehabilitaci a další. V Dánsku úřady nabízejí také ekonomickou podporu osobám, které si chtějí odstranit viditelné tetování související s gangy.²⁰⁸

Etnický původ a pohlaví jsou dva znaky, které jsou spojeny se stereotypy o organizovaných zločincích, proto je jim ze strany kriminologů věnována určitá pozornost, nejedná se však o individuální rys daného pachatele. Ve vnímání veřejnosti a ve statistikách orgánů činných v trestním řízení bývá organizovaný zločin spojován s příslušníky určitých etnických skupin, ačkoli konkrétní vazby se mohou lišit v závislosti na druhu trestné činnosti, úrovni nelegálního trhu, zeměpisné oblasti a čase.²⁰⁹ O genderu se v souvislosti s organizovaným zločinem hovoří především ve dvou situacích, jednak s ohledem na zjevnou převahu mužů v rámci zločineckých sítí a pak také v případech viktimizace žen prostřednictvím organizované trestné činnosti, konkrétně obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. V posledních letech se objevuje tendence zpochybňovat dříve zastávané názory. Uvádí se, že v rozporu s představami o mužské dominanci existuje značný počet žen, které zastávají vedoucí role v kriminálních sítích, včetně oblastí trestné činnosti, pro něž je charakteristická ženská viktimizace.²¹⁰

Na organizované trestné činnosti se často podílí tzv. **bílí koně**.

²⁰⁷ HARRIS, Kira. *Leaving ideological social groups behind: A grounded theory of psychological disengagement* [online]. Disertační práce. Edith Cowan University, Perth: únor 2015, s. 63–67 [cit. 2022-06-06]. Vedoucí práce: Gringart, Eyal. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/277197566_Leaving_Ideological_Groups_Behind_A_Grounded_Theory_of_Disengagement.

²⁰⁸ DOUGLAS, Kaylene a Russel G. SMITH. Disengagement from involvement in organised crime: Processes and risks. *Trends and issues in crime and criminal justice* [online]. 19. 4. 2018, vol. 542, s. 1–10 [cit. 2022-06-06]. ISSN 0817-8542. Dostupné z: <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi542>.

²⁰⁹ von LAMPE, Klaus. The study of organised crime: An assessment of the State of affairs. In: INGVALDSEN, Karsten a Vanja LUNDGREN SORLI. *Organised crime: Norms, markets, regulation and research*. Oslo: Unipub, 2009. ISBN 978-82-7477-393-6, s. 175.

²¹⁰ *Ibidem*.

„Bílý kuň je slangově označovaná osoba, která je nastrčená k páčání trestné činnosti, aby zakryla skutečného pachatele nebo osobu, která má z této činnosti prospěch. Bílý kuň pak v daném případě figuruje jako pachatel i poškozený. K roli bílého koně bývá osoba často donucena vydíráním, může se ale také jednat o naivní nebo nevdělanou osobu, která ani nemusí tušit, že se dopouští trestné činnosti. Zvláštním případem bílého koně jsou osoby, u nichž se předpokládá, že vzhledem k jejich věku nebo duševnímu stavu bude soud jejich jednání posuzovat velmi mírně nebo od potrestání upustí. V některých případech bývají bílí koně nakonec zlikvidováni, aby se snížilo riziko prozrazení.“^{211, 212}

Europol inicioval mezinárodní osvětovou kampaň „Nebud' bílým koněm“ („Don't Be a Mule“) ve spolupráci s dalšími organizacemi, kterými jsou: Eurojust, Interpol, Evropská bankovní federace a další. Do této kampaně se zapojilo i Nejvyšší státní zastupitelství (NSZ). Kampaň má edukovat veřejnost a zabránit zločincům ve zneužívání nevinných obětí. V prospektu, který byl vydán v rámci této kampaně je bílý kuň popsán jako „osoba, která na jinou osobu převádí peníze přijaté od třetí strany (online nebo v hotovosti) a získává za to provizi.“²¹³ Prospekt se také věnuje varovným signálům a metodám, které jsou přítomny při verbování bílých koní. Cílem je upozornit potenciální bílé koně, že činnost, kterou vykonávají, může být trestná a nesou za ni odpovědnost. K této činnosti jsou nejčastěji získáváni lidé mladší 35 let, včetně nezletilých, přistěhovalci, nezaměstnaní, studenti, lidé v ekonomické nouzi. Vhodnými adepty na bílého koně jsou problematické osoby z řad lidí v tíživé situaci – např. bezdomovci, osoby s narušenou psychikou nebo drogově závislé osoby.²¹⁴

Marešová ve své publikaci popisuje přítomnost anomálních rysů osobnosti bílých koní, jedná se o: emoční nezralost, psychickou neodolnost, podprůměrnou inteligenci, zkreslené vnímání vlastního místa ve společnosti, psychopatické rysy, disociální postoje. Modelová osobnost bílého koně většinou pochází z prostředí nízké sociální úrovně.

²¹¹ Wikipedie, otevřená encyklopedie. *Bílý kuň (heslo)* [online]. 23. 2. 2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/B%C3%AD1%C3%BD_k%C5%AF%C5%88.

²¹² Platí obecné pravidlo, že není zcela vhodné čerpat informace pro odborné práce z Wikipedie, ale o tuto definici se opírají i autoři odborných publikací (např. ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 107).

²¹³ Europol. Nebud' bílým koněm. In: *europol.europa.eu* [online]. 10. 12. 2021 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/cz_flyers.pdf.

²¹⁴ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 57 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

Organizátoři trestné činnosti si vybírají bílé koně pečlivě, podle výše zmíněných znaků.²¹⁵

Jak již bylo výše zmíněno²¹⁶, pachatelem organizovaného zločinu může být i právnická osoba. Nekontaktní firmy, které sídlí např. na fiktivních adresách, nebo v kancelářských domech, bývají součástí účelových obchodních řetězců páchajících trestnou činností, tyto řetězce mohou dosahovat až mezinárodních rozměrů, časté bývá umístění sídla společnosti do tropických daňových rájů. Do vedení nekontaktních korporací jsou mnohdy najímáni bílí koně. Je to jeden z nejjednodušších a nejefektivnějších způsobů, jak skrýt skutečného vlastníka firmy. Tento bílý kůň pak vystupuje jako oficiální jednatel či majitel společnosti, to je podepřeno dokumenty, které jsou v souladu s právem.²¹⁷ Právnické osoby také mohou zločineckým skupinám zastřešovat na zakázku veškerý potřebný servis k jejich činnosti např. v oblasti IT technologií, advokacie a právních služeb, dopravy a další.²¹⁸ Česká právní úprava týkající se pachatelů organizovaného zločinu je rozebrána níže²¹⁹.

²¹⁵ MAREŠOVÁ, Alena. *Násilí uplatňované organizovanými skupinami a organizovaným zločinem: (analýza vybraných případů vražd a vydírání)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-022-6, s. 68.

²¹⁶ Viz 1.1.1 Legální definice organizovaného zločinu.

²¹⁷ Ministerstvo vnitra ČR. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023* [online]. Praha: únor 2018, s. 57 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

²¹⁸ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 153.

²¹⁹ Viz kapitola 2.3.2 Přehled právních nástrojů boje s organizovaným zločinem v českém právním řádu.

1.3 Projevy organizované kriminality

Co se týká teorií, které vysvětlují trvání existence organizovaného zločinu, je velmi populární tzv. **teorie podnikání**²²⁰. Teorie podnikání vysvětluje působení organizovaného zločinu jako důsledek nenaplněné veřejné poptávky po zboží a službách. Tato teorie popisuje organizovanou trestnou činnost jako dobře naplánovanou a prováděnou s primárním cílem dosáhnout zisku a dalších cílů, jako je moc a politický vliv.²²¹ V celosvětovém měřítku se utváří konzumní společnost, což souvisí s růstem společenského bohatství, vznikají nové příležitosti pro trávení volného času a spolu s tím i požadavky na zboží a služby, které jsou nelegální nebo mimo legální ekonomické možnosti některých lidí, jako příklad lze uvést hazardní hry, prostituci, zbraně.²²² Zákon nabídky a poptávky vede k tomu, že zločinecká organizace využívá korupci a násilí, v kombinaci s dalšími metodami, k ovládnutí a rozšíření trhu s tímto nelegálním zbožím a službami.²²³ Rovněž je charakteristické i opětovné investování nelegálních zisků.²²⁴ Organizovaný zločin se stává doplňkem legálního trhu a těží ze symbiózy s odběrateli nabízeného zboží a služeb, jak již bylo zmíněno výše²²⁵.

Aktivity organizovaného zločinu lze rozdělit na **základní (ziskové) a zabezpečovací (krycí)**. Základní aktivity slouží ke generování zisku. Vlivnější zločinecké organizace s určitým dosahem se snaží diverzifikovat a případně zmezinárodnit své aktivity nebo také monopolizovat daný trh. Zabezpečovací a krycí aktivity mají sloužit k zajištění bezpečného průběhu ziskových operací a právní nepostižitelnosti zločinecké organizace a jejich členů.²²⁶ Organizovaný zločin je specifický přísnou konspirací. Členové organizovaných zločineckých skupin pro udržení konspirace navazují osobní kontakty

²²⁰ V angličtině „*enterprise theory*“.

²²¹ MALLORY, Stephen. *Understanding Organized Crime*. 2. vyd. London: Jones and Bartlett Learning, 2012. ISBN 978-1-4496-2257-2, s. 41.

²²² MUSIL, Jan a SCHEINOST Miroslav. Organizovaná kriminalita. NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-08-4, s. 322.

²²³ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR 2004, vol. 37 no. 4, s. 257–271. ISSN 1210-9150.

²²⁴ MALLORY, Stephen. *Understanding Organized Crime*. 2. vyd. London: Jones and Bartlett Learning, 2012. ISBN 978-1-4496-2257-2, s. 41.

²²⁵ Viz 1.2.2 Oběti organizované kriminality.

²²⁶ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 25.

s představiteli veřejné správy, policie, justice a sdělovacích prostředků, tyto vazby jsou předpokladem pro efektivní fungování organizovaného zločinu.²²⁷

Organizovaný zločin má „průřezový“ charakter, pokrývá různé typy kriminálního chování. Na trestnou činnost, ze které plyne bezprostřední majetkový prospěch, se nabaluje řada dalších doprovodných trestných činů.²²⁸ Podle Národní centrály proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování mají řešené kauzy v ČR stále větší přesah napříč různými odvětvími, to souvisí s tím, že kriminální skupiny jsou častěji tzv. polykriminální, což znamená, že se neorientují se na jeden konkrétní typ kriminality, ale reagují na dostupné příležitosti v legální i nelegální sféře.²²⁹

„Konkrétní trestné činy (vraždy, loupeže, vydírání, překupnictví, výroba a distribuce drog, pašování, podplácení, nezákonné finanční operace, nelegální překračování hranic atd.) jsou u organizovaného zločinu pouze jevovými formami komplexní činnosti, jejíž podstatou a smyslem je záměrné, cílevědomé, dlouhodobé a systematické dosahování maximálního zisku bez ohledu na použité prostředky.“²³⁰

Korupce je klíčovou součástí *modu operandi* organizovaných zločineckých skupin. Mechanismus korupce funguje tak, že korumpující získá za úplatek nějakou výhodu, nebo že korumpující a korumpovaný si výhody poskytnou navzájem. Sofistikovaná, soustavná korupce je velice závažná a může znamenat ohrožení celého společenského systému. Korumpováním se organizované zločinecké skupiny snaží zneužívat státní instituce. Snižuje se tak vážnost vlády a dalších výkonných orgánů, justice, policie, samosprávných orgánů a médií a důvěra v ně. Organizovaný zločin si chce podrobit zmíněné instituce, protože s tím lze získat přístup k citlivým informacím, ovlivňovat tvorbu právních norem, naklonit si veřejné mínění na svou stranu a další věci, které jsou pro organizovaný zločin výhodné. Když je třeba, dokáží organizované zločinecké struktury dokonce mařit soudní proces, ovlivňovat svědky, zosnovat útěk pachatele –

²²⁷ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-105-9, s. 40–41.

²²⁸ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Sexuální vykořisťování jako forma závažné organizované kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-103-5, s. 6.

²²⁹ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2020 [online]. Praha: 30. 6. 2021, s. 4 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2020.aspx>.

²³⁰ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 22.

hlavními dvěma nástroji jsou výše zmíněné násilí a korupce, korupční praktiky jsou však efektivnější a nesou menší riziko.²³¹

S korupcí jsou spojeny termíny **klientelismus** a **nepotismus**.

*„Klientelismem se zpravidla chápe zvýhodňování na základě přátelských vztahů, prostřednictvím sítě známých. **Nepotismus** je takový systém obsazování funkcí, při němž jsou preferováni příbuzní či další spřízněné osoby. V obou případech jde o preferování méně kvalifikovaných a způsobilých pro výkon určité funkce před často lépe kvalifikovanými.“²³²*

Náročnost boje s organizovaným zločinem, neplyne jen ze speciálních zabezpečovacích aktivit zločineckých skupin a pronikání organizovaného zločinu do legálních struktur a jejich ovlivňování, ale také z akceptace jeho činnosti částí veřejnosti, která z ní těží.²³³

1.3.1 Vybrané formy páchaní organizované kriminality

Formy a způsoby páchaní organizované kriminality se vyvíjí.²³⁴ Například v ČR v období od pádu komunistického režimu až do přelomu tisíciletí byla častěji páchána násilná kriminalita (vraždy, loupeže, únosy), současný organizovaný zločin se zaměřuje na ziskovější aktivity s menším rizikem jako je např. prodej drog a hospodářská kriminalita.²³⁵ Organizovaný zločin je vysoce adaptabilní vůči vnějším podmínkám a dobře se integruje do hospodářských procesů. Typicky dochází k technizaci, modernizaci a profesionalizaci organizovaného zločinu.²³⁶

²³¹ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-105-9, s. 40–41.

²³² *Ibidem*.

²³³ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 23.

²³⁴ Srov. SAVONA, Ernesto Ugo, Sabrina ADAMOLI, Andrea Di NICOLA a Paola ZOFFI. *Organised Crime Around the World*. Helsinky: Willow Tree Pr, 1998. ISBN 951-53-1746-0, s. 13.

²³⁵ MAREŠOVÁ, Alena. *Násilí uplatňované organizovanými skupinami a organizovaným zločinem: (analýza vybraných případů vražd a vydírání)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-022-6, s. 59.

²³⁶ Ministerstvo vnitra ČR. Audit národní bezpečnosti [online]. Praha: prosinec 2016, s. 39 [cit. 2022-10-01]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/audit-narodni-bezpecnosti-151410/>.

Část trestné činnosti probíhá v kyberprostoru a komunikace i data zločinců jsou šifrovány.²³⁷ **Kybernetická kriminalita**²³⁸ je jedna z nejrychleji se vyvíjejících trestných činností.²³⁹ S rozšířením užívání internetu mají kriminální struktury nespočet nových možností, jak páchat a utajovat trestnou činnost. Organizované zločinecké skupiny mohou díky připojení k online světu snadněji získat kompromitující data.²⁴⁰ Součástí internetu je také tzv. „darknet“ jinak též „dark web“²⁴¹, kde operují organizované zločinecké skupiny a lze nakoupit jakékoliv nelegální zboží a služby – stát na tomto otevřeném „trhu“ nemá žádné pravomoci.²⁴² Obecně známá definice dark webu říká: „Dark web představuje tajemné nelegální místo v hloubi internetu, na němž si můžete nakoupit drogy, sledovat dětskou pornografii či zaplatit nájemného vraha.“²⁴³ Stroukal však dodává, že dark web se neukrývá v tak velké hloubce, že může být dostupný lehce, stačí několik kliknutí.²⁴⁴

V této části jsou rozebrány pouze některé z nejtypičtějších forem páchání organizovaného zločinu, z důvodu rozsahu práce nelze popsat všechny.

a) Vydírání

Zvláštní pozornost je třeba věnovat organizovanému vydírání tzv. *racketeeringu*. Jedná se o pravidelné požadování peněz od jednotlivce nebo podniku za fiktivní ochranu před jinými zločinci, neboli vymáhání

²³⁷ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2020 [online]. Praha: 30. 6. 2021, s. 4 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2020.aspx>.

²³⁸ Srov. LEUKFELDT Rutger E., Anita LAVORGNA a Edward R. KLEEMANS. Organised Cybercrime or Cybercrime That Is Organised? An Assessment of the Conceptualisation of Financial Cybercrime as Organised Crime. *European Journal on Criminal Policy and Research*. Zář 2017, vol. 23, no. 3, s. 287–300 [cit. 2022-11-06]. ISSN 1572-9869. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10610-016-9332-z>.

²³⁹ VLACH, Jiří, Kateřina KUDRLOVÁ a Viktorie PALOUŠOVÁ. *Kyberkriminalita v kriminologické perspektivě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. ISBN 978-80-7338-189-9, s. 143.

²⁴⁰ WANG, Peng, Mei SU a Jingyi WANG. Organized crime in cyberspace: How traditional organized criminal groups exploit the online peer-to-peer lending market in China [online]. *The British Journal of Criminology*. Březen 2021, vol. 61, no. 2, s. 303–324 [cit. 2022-11-06]. ISSN 1464-3529. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/bjc/azaa064>.

²⁴¹ Jako oblast darknetu nebo skrytého internetu je označována ta část internetu, na kterou není možné přistupovat bez speciálního programu maskujícího skutečnou identitu uživatelů (např. TOR – The Onion Router) a která je v současné době často zneužívána k páchání trestné činnosti.

²⁴² Co skrývá darknet? In: *ceskatelevize.cz* [online]. 2016 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11604544508-co-skriva-darknet/>.

²⁴³ STROUKAL, Dominik. *Dark Web: sex, drogy a bitcoiny*. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-271-2934-8, s. 9–10.

²⁴⁴ *Ibidem*.

výpalmého.^{245,246} Pokud nedojde k zaplacení požadované částky, vyústí toto vydírání v ublížení na zdraví nebo finanční likvidaci jednotlivce či podniku. Vydírání a ochrana jsou dva pojmy, které k sobě ve spojitosti s organizovaným zločinem neodmyslitelně patří, bývají také ústředním motivem filmů o „gangsterech“.²⁴⁷ *Racketeering* je tedy uměle vynucovaná „služba“, o kterou by za normálních okolností nebyl zájem.²⁴⁸

Vydírání může mít různé formy, vymáhání vysokých poplatků za ochranu je tedy pouze jednou z nich. Dále může docházet ke zneužívání podnikatelů k hospodářské a jiné trestné činnosti, kdy zločinecká skupina prostřednictvím podnikatele např. vynuceně odebírá zboží a neplatí za něj. Další formou může být vymáhání dlužných částek, protože organizované zločinecké skupiny poskytují zoufalým lidem lichvářské půjčky s obrovským úrokem. Součástí této činnosti je zastrasování, někdy také vyhrožování násilím na rodinných příslušnících, únosy, násilné činy a v nejhorším případě je vydírání spojeno také s vraždami na objednávku.^{249,250}

b) Obchodování s lidmi a lidskými orgány

Pod pojem obchodování s lidmi lze podřadit široké množství skutků. Článek 3 Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, říká:

„Obchodování s lidmi znamená najmutí, přepravu, předání, přechovávání nebo přijetí osob za účelem vykořisťování, a to prostřednictvím pohrůžky násilím

²⁴⁵ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 13.

²⁴⁶ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 15.

²⁴⁷ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zasloučený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 38.

²⁴⁸ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 23.

²⁴⁹ MAREŠOVÁ, Alena. *Násilí uplatňované organizovanými skupinami a organizovaným zločinem: (analýza vybraných případů vražd a vydírání)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-022-6, s. 69–70.

²⁵⁰ Srov. MAREŠOVÁ, Alena. *Nové jevy v násilné kriminalitě* [online]. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/tiskova-zprava-ze-zasedani-republikoveho-vyboru-pro-prevenci-kriminality-195030.aspx>.

nebo použití násilí či jiných forem donucení, prostřednictvím únosu, podvodu, uvedení v omyl nebo zneužití moci či stavu zvláštní zranitelnosti nebo prostřednictvím poskytnutí nebo přijetí plateb či výhod s cílem získat souhlas osoby mající kontrolu nad jinou osobou. Vykořisťování zahrnuje přinejmenším zneužívání prostituce jiných, jiné formy sexuálního vykořisťování, nucenou práci nebo služby, otroctví nebo podobné praktiky jako je otroctví, nevolnictví nebo odnětí orgánů.“

V oblastech postižených chudobou, jako jsou např. hornaté části některých států Jihovýchodní Asie, Nepál, Bangladéš²⁵¹ a další, jsou rodiče kvůli hladomoru nuceni prodávat vlastní děti často pouze za cca 200 amerických dolarů s vidinou, že to pro ně bude lepší než smrt hladem. Děti jsou poté nuceny k prostituci²⁵², nebo končí jako otroci v továrnách.²⁵³ Toto se děje také v Africe, kde funguje systém tzv. verbířů, tito verbíři jsou většinou v dané oblasti považováni za důvěryhodné a vážené osoby, nabídnou dítěti vzdělání a seriózní práci, využijí tak nevědomost rodičů a naléhavou potřebu celé rodiny získat finanční zdroje. Některé děti jsou poté prodávány na mezinárodním trhu, další jsou nuceny pracovat jako neplacení dělníci, např. na plantážích.²⁵⁴ Podobná situace je v hornictví a kávovém průmyslu jak v Africe, tak v Jižní Americe. Narůstající veřejné vědomí o tomto zneužívání a organizace jako *Antislavery International*²⁵⁵ pomáhají ke zvýšení počtu maloobchodníků nakupujících zboží s ochranou známkou „Fairtrade“, která znamená, že producent nevyužívá otrockou práci. Obchodování s lidmi představuje velice závažnou trestnou činnost, kterou by právo v rámci boje proti organizovanému zločinu mělo potírat prioritně. Současná

²⁵¹ ARNOLD, Katie. Traffickers prey on lost Rohingya children in Bangladesh camps. In: *reuters.com* [online]. 8. 11. 2017 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-bangladesh-rohingya-children-traffick-idUSKBN1D8015>.

²⁵² Srov. BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Sexuální vykořisťování jako forma závažné organizované kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-103-5.

²⁵³ GOMES, William. The price of poverty: woman who sold daughter for US\$ 125, now wants her back. In: *asianews.it* [online]. 12. 9. 2009 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: [https://www.asianews.it/news-en/the-price-of-poverty:-woman-who-sold-daughter-for-us\\$-125,-now-wants-her-back-17076.html](https://www.asianews.it/news-en/the-price-of-poverty:-woman-who-sold-daughter-for-us$-125,-now-wants-her-back-17076.html).

²⁵⁴ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zsvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 22.

²⁵⁵ BHARAT, Patel. What is modern slavery? In: *antislavery.org* [online]. 15. 9. 2022 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.antislavery.org/slavery-today/modern-slavery/>.

společnost založená na úctě a respektu k lidským právům těžko přijímá fakt, že otroctví není pouze historickým jevem, ale vyskytuje se stále.²⁵⁶

Častou příčinou, proč se člověk dostane do otroctví, je zadlužení. Daná osoba si vzhledem ke svému sociálnímu statusu nemůže půjčit od státem legitimizované instituce. Dlužník si půjčí pouze malou částku, která se zdá zvládnutelná co se týká splácení, když chce ale dluh splatit, tak se k původní částce připočtou různé pochybné a nepředvídatelné poplatky nebo přemrštěné úroky.²⁵⁷

NCOZ v roce 2020 řešila pod krycím jménem „STING“ přeshraniční případ moderních otrokářů. Organizovaná zločinecká skupina byla stíhána pro trestný čin obchodování s lidmi, který páchala na území ČR a Velké Británie. Pachatelé lstí vylákali poškozené do Velké Británie, kde jim nabízeli vysoce honorovanou legální práci. Poškození byli v cizí zemi pod konstantními pohrůzkami násilí nebo za použití fyzického i psychického násilí **vykořisťováni** ve formě nucených prací.²⁵⁸

Pachatelé stavěli svoji pozici na tom, že masivně zneužívali tíseň a závislost poškozených, organizovaná zločinecká skupina záměrně vyhledávala sociálně slabé osoby. Když poškození dorazili do Velké Británie, byly jim odebrány veškeré doklady, aby se prohloubila jejich závislost na obviněných a nemohli jim utéct. Poškození byli pod neustálou zjevnou či skrytou absolutní kontrolou drženi ve stavu otroctví v uzavřeném prostoru, konkrétně v obydlí obviněných, které nesměli bez dovolení opustit a museli zde dlouhodobě bez nároku na odměnu vykonávat vše, co po nich bylo požadováno. Poškození se tedy nemohli svobodně rozhodovat, staly se z nich bytosti, které byly fakticky předmětem vlastnického práva obviněných. Všechny vydělané finanční prostředky (nebo sociální dávky) obvinění poškozeným brali a poté je sami spotřebovávali.²⁵⁹

Téměř shodné skutkové okolnosti se objevily v případě „Zbojník“, který se odehrával taktéž na území ČR a Velké Británie. V tomto případě navíc ještě

²⁵⁶ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zsvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 22–23.

²⁵⁷ *Ibidem*.

²⁵⁸ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2020 [online]. Praha: 30. 6. 2021, s. 23–24 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zpráva-ncoz-2020.aspx>.

²⁵⁹ *Ibidem*.

docházelo k **organizování prostitute** a členové organizované zločinecké skupiny byli obviněni z kuplířství.²⁶⁰

Mezinárodní organizované zločinecké skupiny zneužívají také další lidskou zoufalou situaci – nemoc. Ujmou se role zprostředkovatele mezi dárcem a příjemcem orgánu. Od lidí, kteří potřebují transplantovat orgán, žádají zločinci uhradit vysokou cenu, zatímco dárcovi orgánu zaplatí podstatně méně nebo ho podvedou tím, že mu přislíbí určitý obnos peněz, který ale dárci nikdy neobdrží. Dárcovi navíc není poskytnuta následná péče, proto není výjimkou, pokud dárci po zákroku zemře. Prodej částí lidského těla je ve většině zemí nezákonný, ale např. v Číně a Indii je právní úprava transplantací mnohem benevolentnější než v jiných státech. Dalším faktorem je existence masy extrémně chudých lidí ochotných získat finanční zdroje téměř jakýmkoliv způsobem.²⁶¹

c) Organizace nelegální migrace

Definici tzv. **převaděčství** přináší Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky, doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, v článku 3 je uvedeno: „*Pašování přistěhovalců znamená zprostředkování nedovoleného vstupu osoby na území smluvní strany, jejímž není tato osoba státním občanem ani v ní nemá trvalý pobyt, s cílem získat, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch.*“

Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice je trestnou činností proti státu. Když je proces pašování lidí úspěšně dokonán – převaděč dodrží dohodu a migrant se bezpečně dostane do zvolené destinace – jediným poškozeným je stát, jehož právo vykonávat kontrolu nad vlastním územím je porušeno. Toto je zásadní bod, který rozlišuje převaděčství od obchodování s lidmi. V případě obchodování s lidmi je člověk v postavení „zboží“ a je vykořisťován, proto se jedná především o trestný čin proti osobě. Nelegální vstup do země může být součástí obchodování s lidmi, ale je pouze vedlejším jevem.²⁶²

²⁶⁰ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2021 [online]. Praha: 28. 6. 2022, s. 32 [cit. 2022-08-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2021.aspx>.

²⁶¹ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zasvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 27.

²⁶² CAMPANA, Paolo. Migrant Smuggling. In: NATARAJAN, Mangai ed. *International and Transnational Crime and Justice* [online]. 2. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2019

Protokol OSN stanoví, že pro naplnění skutkové podstaty převaděčství je nutné, aby převaděč měl z této činnosti finanční nebo jiný hmotný prospěch. To znamená, že pokud se jedná o skutečné humanitární akci na pomoc migrantům v situacích, kdy je taková pomoc potřebná k ochraně jejich fyzické integrity, aniž by z ní měla pomáhající osoba finanční prospěch, nejedná se o převaděčství. Státy však toto humanitární ustanovení někdy nerespektují.²⁶³

Mezinárodní převaděčské gangy mají velké finanční zdroje, proto není výjimkou, že uplácejí policii i pohraniční stráž. Nelegální migranti jsou pro zločince velmi lehce ovladatelní, protože neznají místní jazyk, svým převaděčům často dluží peníze za převoz a také se bojí obrátit na policii. Často dochází k tomu, že ženy z rozvojových zemí míří do vyspělých zemí za příslibem velkého výtěžku a kvalitní pracovní příležitosti, to je ovšem vykonstruovaný podvod a ženy končí v sexuálním otroctví.²⁶⁴

Organizovaný zločin lze ve vztahu k nelegální migraci přirovnat k parazitu, který těží z jevu, jenž je vyvoláván podstatně širšími pohnutkami. Těmito pohnutkami jsou státní krize, války a konflikty, přírodní katastrofy, klimatické změny, neúroda a hladomor, politické perzekuce apod. Stále platí, že příčiny nelegální migrace jsou jiné a nespočívají primárně v působení organizovaného zločinu.²⁶⁵ Lidé, kteří na emigraci legálními kanály mají malou šanci, platí obrovské částky tzv. „hadím hlavám“, což jsou specialisté na ilegální překračování hranic.²⁶⁶

Organizátoři nelegální migrace jsou sdruženi ve volně propojených sítích, rozprostřených podél hlavních tras cesty. Migranti obvykle platí za každou část cesty zvlášť. Organizátoři působí na jednotlivých úsecích trasy a migranty

[cit. 2022-07-05]. ISBN 978-1108597296, s. 24. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1017/9781108597296>.

²⁶³ *Ibidem*.

²⁶⁴ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zsvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 20–22.

²⁶⁵ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 57.

²⁶⁶ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zsvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 24–26.

nedoprovázejí, pouze organizují dopravu. Osoby na výkonné úrovni (např. řidiči) jsou obvykle najímány a neznají pravou identitu organizátorů.²⁶⁷

d) Získávání, prodej a pašování nelegálního zboží včetně drog

„Nabídkou a poskytováním ilegálního zboží organizovaný zločin uspokojuje veřejnou poptávku po produktech, které nemohou být získané legální cestou. Jde např. o drogy, doklady, cestovní pasy, víza, umělecké předměty, starožitnosti pornografii, zbraně, radioaktivní materiály, levnou pracovní sílu, padělané peníze, nebo nabízí napodobeniny světových značek, kradené automobily a jiné.“²⁶⁸

Organizovaná drogová kriminalita je stále jedním z nejčastěji páchaných druhů trestné činnosti ze strany mezinárodních zločineckých skupin. Užívání omamných a psychotropních látek (OPL), neboli zjednodušeně drog, nebylo na začátku 20. století téměř regulováno, od 20. let ale postupně vznikaly zákony, které jejich užívání zakazovaly. Aby organizovaný zločin zvětšil svoje zisky, snažil se uspokojit neutuchající poptávku závislých lidí po drogách.²⁶⁹ Preference určitých druhů drog závisí na daném regionu. Kvalita drog záleží na úrovni distribuční sítě. Jednotlivé druhy drog jsou spjaty s určitými etnickými skupinami pachatelů.²⁷⁰ Pašeráci používají pro přepravu drog neotřelé metody, které jdou těžko odhalit.²⁷¹ Pro vývoz drog neváhají využít ani chráněné živočichy. Je zaznamenán případ, že se pašeráci snažili drogy přepravit dokonce v hadech. Hroznýšům vsunuli do trávicího traktu konečnickem heroin, který byl zabalený v kondomech.²⁷² Obchodníci s drogami jsou nepochybně racionálními aktéry,

²⁶⁷ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 64.

²⁶⁸ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 15–16.

²⁶⁹ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zasněžený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 28.

²⁷⁰ TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana. Výroba, pašování a distribuce drog. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 95.

²⁷¹ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 168–178.

²⁷² LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zasněžený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 31.

kteří zvažují výhody a nevýhody různých cest k přepravě drog z nabídkových do poptávkových zemí.²⁷³

Hlavním problémem současnosti je kromě pašování drog do Schengenského prostoru také **pašování zbraní**. Státy, ve kterých došlo ke zhroucení práva a pořádku se staly skvělým zázemím pro pašování zbraní.²⁷⁴ Pašované zboží se do EU dostává velmi často přes Zakarpatskou oblast Ukrajiny a většinou přes maďarskou hranici dále do EU.²⁷⁵

Další žádanou komoditou v oblasti nelegálního obchodu a pašování přes hranice jsou kradené automobily. **Krádeže motorových vozidel** jsou celosvětovým fenoménem a jedna z nejčastějších aktivit organizovaných zločineckých skupin.²⁷⁶

Předmětem nelegálního obchodu mohou být také zvířata. **Pašování zvířat** je považováno za velice lukrativní. Pašovaná zvířata odkupují vědci nebo sběratelé zvířecích trofejí (např. drápů nebo kožešin), případně samozvaní chovatelé domácích mazlíčků. Není výjimkou, že části zvířat jsou využívány na přípravu různých přípravků přírodní medicíny.²⁷⁷

Dalším lukrativním odvětvím nelegálního obchodování je **obchod se starožitnostmi**.²⁷⁸

Organizované zločinecké skupiny často obchodují s padělaným zbožím. **Padělání zboží** a jeho značek (tzv. výrobní a obchodní pirátství) znamená úmyslné, účelné, masové napodobování a falšování chráněného zboží a značek.

²⁷³ NATARAJAN, Mangai ed. *International and Transnational Crime and Justice* [online]. 2. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2019 [cit. 2022-07-15]. ISBN 978-1108597296, s. 5. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1017/9781108597296>.

²⁷⁴ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zaslíbený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 32–34.

²⁷⁵ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 92.

²⁷⁶ BROWN, Rick a Ronald V. CLARKE. International Trafficking of Stolen Vehicles. In: NATARAJAN, Mangai ed. *International and Transnational Crime and Justice* [online]. 2. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2019 [cit. 2022-07-15]. ISBN 978-1108597296, s. 31. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1017/9781108597296>.

²⁷⁷ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zaslíbený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 31.

²⁷⁸ MACKENZIE, Simon. Trafficking Antiquities. In: NATARAJAN, Mangai ed. *International and Transnational Crime and Justice* [online]. 2. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2019 [cit. 2022-07-15]. ISBN 978-1108597296, s. 44. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1017/9781108597296>.

Zločinecké skupiny díky těmto aktivitám dosahují obrovského zisku, protože nemají výdaje spojené s vývojem výrobků, daněmi, marketingem apod. Tento druh aktivit je často páčán na mezinárodní úrovni, kdy základní produkt je vyroben v jedné zemi, k protiprávnímu opatření výrobku značkou a skladování dochází v jiné zemi.²⁷⁹

Padělat se dá naprosto cokoliv od alkoholu přes oblečení až po léčiva. Zatímco padělané oblečení pravděpodobně nikomu neublíží, padělaný alkohol nebo léčiva mohou způsobit i smrt. Následky nepovedené nelegální výroby alkoholu, který byl pančován metanolem, jsou popsány v případové studii v poslední kapitole této práce. Padělatelství však neublíží pouze konkrétnímu konzumentovi, ale i obchodním společnostem a státu, kterým způsobuje finanční ztráty.

e) Legalizace výnosů z trestné činnosti

Typické formy páčání organizované kriminality mají dvě fáze – fázi tvorby zisku a fázi realizace zisku. Všechny předchozí formy zmiňované v této podkapitole se týkají fáze tvorby zisku, legalizace výnosů z trestné činnosti je však součástí realizační fáze.²⁸⁰

Legalizace výnosů z trestné činnosti je definována jako jednání sledující zakrytí nezákonného původu výnosu s cílem vzbudit dojem, že se jedná o příjem nabytý v souladu se zákonem.²⁸¹ „Praní špinavých peněz slouží organizovanému zločinu již dlouhou dobu k tomu, aby se peníze získané ze zločinu mohly legalizovat a poté je jako 'čisté' investovat do legálního podnikání.“²⁸² Převedení „špinavých“ peněz na „čisté“, utajení této činnosti a opětovné investování vyžaduje určitou sofistikovanost pachatelů.²⁸³

Čím je dohled veřejné moci intenzivnější, tím se stupňuje potřeba zločinců peníze zlegalizovat, protože praní peněz je v podstatě jediný možný způsob, jak

²⁷⁹ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 141.

²⁸⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4, s. 381.

²⁸¹ Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

²⁸² NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 226.

²⁸³ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zsvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 46.

si zajistit obrovské zisky z výše vyjmenovaných aktivit organizovaného zločinu a dále je rozmnožovat.²⁸⁴

Pojem „legalizace“ se v této souvislosti vyskytuje pouze v české legislativě. Na mezinárodní úrovni se používá pojem „praní peněz“, který je výstižnější a není zavádějící. Výraz legalizace totiž vytváří dojem legálnosti dané činnosti, je tedy nevhodný. Argumentem pro užívání tohoto pojmu však je, že slovní spojení „praní peněz“ zní nespisovně a příliš expresivně.²⁸⁵

I v dnešním světě, kdy se hojně používají platební karty, téměř každá osoba disponuje s elektronicky vedeným účtem u finančního ústavu a jedná prostřednictvím elektronického platebního styku, finanční transakce jsou nadnárodní, užívání samotné hotovosti má sestupnou tendenci, se přesto organizovaným zločineckým skupinám někdy hodí užívat techniky praní peněz, které vznikly v minulosti, kdy ještě platební prostředky neznaly elektronizaci. Za velice efektivní je považována stará asijská metoda tzv. *hawala*.²⁸⁶ Tento neformální systém bankovníctví se vyznačuje tím, že je založený pouze na důvěře a téměř znemožňuje vysledování plateb, protože k nim neexistují žádné písemné doklady.²⁸⁷ V praxi systém funguje tak, že peníze jsou složeny u důvěryhodného zdroje v jedné zemi (tzv. *hawaladar*), který je pomocí důvěrníků přenesen a vyplatí v jiné cílové zemi.²⁸⁸ S postupem doby se praní peněz stalo samozřejmě složitějším, protože legislativa proti legalizaci výnosů z trestné činnosti prošla značným vývojem.

Dříve platilo, že organizovaný zločin preferoval takovou formu podnikání, kde převažovaly hotovostní platby (restaurace, taxikářské firmy, charita, kasino), protože jen tak šlo zajistit anonymitu peněz, což už v současné době neplatí,

²⁸⁴ HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAĐURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8, s. 15.

²⁸⁵ PELC, Vladimír. Praní peněz v právu Evropské unie a české trestní právo. In: JELÍNEK, Jiří a Jaroslav IVOR. *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky*. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-080-2, s. 174.

²⁸⁶ Je to arabský výraz znamenající „převod“.

²⁸⁷ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zaslíbený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 13.

²⁸⁸ MAKARIUSOVÁ, Radana. *Globální terorismus a radikální hnutí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-777-1, s. 181.

jelikož byly vyvinuty anonymní virtuální měny a podobná anonymní virtuální aktiva.

Pokud mají zisky z organizovaného zločinu podobu hotových peněz, mohou svůj původ zaštrít klasickou třífázovou metodou praní peněz.

První fází cyklu je tzv. zavedení neboli *placement* špinavých peněz v hotovosti do finančního oběhu, jehož konkrétní techniky se mohou lišit. Jednou z možností je vkládání mnoha menších částek do různých bankovních společností, žádný z vkladů tedy není tak vysoký, aby přilákal pozornost banky. V rozvojových zemích nebo ve státech, kde nefungují principy právního státu, si zločinecká organizace např. koupí nebo vynutí cestu do malých bank a směnáren, které pak využije jako „potrubí“, jímž protéká její hotovost.²⁸⁹ Dalším z prostředků zavedení je nákup drahého zboží oběživem. Zločinecká organizace zaplatí např. starožitnost nebo luxusní šperky hotovými penězi, tyto artikly poté znovu prodá, ale vyžaduje za ně platbu bankovním převodem na účet, nebo jinou legitimní platební metodou. Peníze jsou často zaváděny do legálního finančního systému přes daňové ráje.

Druhá fáze cyklu praní peněz se nazývá *layering*, což znamená zahlazování stop po špinavých penězích. Jakmile je hotovost součástí legálního finančního systému, musí projít spletitým řetězcem transakcí, aby se dostala co nejdále od svého původu, každá transakce znamená novou vrstvu krytí pro nezákonně získané finance.²⁹⁰

Poslední vrcholnou fází tohoto třífázového plánu „čištění“ peněz je tzv. *integration*, což je zapojení vypraných peněz do legálního hospodářství. Zdánlivě zákonně získané peníze mohou být pak investovány do nemovitostí, akcií, cenných papírů apod.²⁹¹

²⁸⁹ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zasloučený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 46.

²⁹⁰ *Ibidem*, s. 44–46.

²⁹¹ MUSIL Jan. Kriminálně politické strategie boje proti hospodářské a finanční kriminalitě a jejich realizace v České republice aneb – jeden krok vpřed a dva nazpátek. FRYŠTÁK, Marek a Eva BRUCKNEROVÁ, ed. *Nové jevy v hospodářské kriminalitě: juristický, kriminalistický a kriminologický pohled: sborník příspěvků z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7515-3, s. 133–135.

1.3.2 Porovnání organizované kriminality s některými dalšími druhy trestné činnosti

a) Organizovaný zločin versus terorismus

Téměř veškerá odborná literatura, která se zabývá tématem terorismu, začíná úvodní větou s vyzněním, že terorismus je jedna z nejzávažnějších bezpečnostních hrozeb moderní doby.^{292, 293} To lze říci také o organizovaném zločinu. Co mají terorismus a organizovaný zločin společného je to, že oba tyto jevy jsou stále více globalizovány, proto znamenají bezpečnostní hrozbu pro celý svět, jelikož mají schopnost narušit a destabilizovat politický a hospodářský systém. Nalézt správnou definici pojmu terorismus je také velice obtížné.²⁹⁴

Chmelík k definici terorismu uvádí:

„Terorismus je obecně chápán jako násilná metoda činnosti extremistických hnutí, pro kterou je typické organizované a plánované destruování a vraždění nebo hrozba těmito postupy k zavražďování a vydírání státních orgánů, obyvatelstva, za účelem dosažení určitých, ať již politických, národnostních, či jiných cílů dané teroristické organizace. Jevovým znakem terorismu je teror, jehož základním smyslem je vytvořit extrémně silný nátlak na jednotlivce i skupiny obyvatelstva.“^{295, 296}

Podle Makariusové spočívá hlavní rozdíl mezi terorismem a organizovaným zločinem ve vymezení motivů kriminální skupiny, která se snaží dosáhnout svých cílů. Teroristické skupiny jsou vždy motivovány politicky, organizované zločinecké skupiny profitem. Hlavní pohnutkou teroristických aktivit je prosazování náboženských, národnostních, ideologických nebo jiných zájmů cestou brutálního násilí. Pro pachatele organizované kriminality je hlavním motivem činnosti zisk, u teroristických skupin jsou peníze pouze prostředkem

²⁹² MAKARIUSOVÁ, Radana. *Globální terorismus a radikální hnutí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-777-1, s. 9.

²⁹³ SOULEIMANOV, Emil ed. *Terorismus: pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN 978-80-7419-038-4, s. 8.

²⁹⁴ CHMELÍK, Jan. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-480-3, s. 7.

²⁹⁵ *Ibidem*, s. 17.

²⁹⁶ Srov. JELÍNEK, Jirí. *Terorismus – základní otázky trestního práva a kriminologie*. Praha: Leges, 2017, 224 s. ISBN 978-80-7502-256-1.

k prosazování zájmů.²⁹⁷ Pro teroristické akce je dále charakteristické, že bývají předem oznamovány, nebo se teroristé ke své akci přihlásí dodatečně, zatímco struktury organizovaného zločinu svou činnost přísně tají.²⁹⁸ Organizovaný zločin na rozdíl od terorismu chce zůstat neprozkoumaným a nesrozumitelným. Podle Pojmana právě proto představuje organizovaný zločin větší hrozbu pro stabilitu společnosti než terorismus.²⁹⁹

Organizovaný zločin a terorismus jsou dva fenomény, které existují relativně samostatně, ale v mnoha projevech a metodách se mohou překrývat či doplňovat – společná jim je teze „účel světi prostředky“, proto může být teroristická organizace hierarchicky uspořádána jako organizovaná zločinecká skupina, naopak organizovaná zločinecká skupina může využívat k dosažení svých cílů některé teroristické praktiky.³⁰⁰ Terorismus a organizovaný zločin tudíž od sebe nelze striktně izolovat. Pokud je to pro zločinecké organizace výhodné, kooperují i s nejnebezpečnějšími teroristickými organizacemi, mezinárodně neuznávanými státy nebo jinými radikálními politickými skupinami, takto se projevuje naprostá bezohlednost orientovaná pouze na prostý zisk.³⁰¹ V rámci propojení činnosti organizovaného zločinu a terorismu se lze setkat s termínem „**narkoterorismus**“. Pod tento pojem spadá činnost skupin aktivních ve výrobě, prodeji i pašování omamných a psychotropních látek. Tyto skupiny se zároveň soustředí na teroristickou činnost motivovanou politicky.³⁰²

Od 11. září 2001³⁰³ se však rozšířila literatura o propojení mezi skupinami organizovaného zločinu a teroristickými skupinami. Rada bezpečnosti OSN ve

²⁹⁷ MAKARIUSOVÁ, Radana. *Globální terorismus a radikální hnutí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-777-1, s. 51.

²⁹⁸ HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAĐURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8, s. 204.

²⁹⁹ POJMAN, Petr. *Ruský a ukrajinský organizovaný zločin: hrozby a rizika pro ČR v kontextu globalizace organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. ISBN 978-80-7338-129-5, s. 11.

³⁰⁰ CHMELÍK, Jan. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-480-3, s. 7.

³⁰¹ HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAĐURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8, s. 204.

³⁰² MAKARIUSOVÁ, Radana. *Globální terorismus a radikální hnutí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-777-1, s. 51.

³⁰³ Ve Spojených státech amerických se uskutečnila série koordinovaných teroristických útoků, které provedli příslušníci militantní islamistické organizace al-Káida.

své rezoluci č. 2462 z 28. března 2019 vyjádřila znepokojení, že teroristé mohou těžit z nadnárodního organizovaného zločinu, jehož činnost jim může sloužit jako zdroj financování nebo logistické podpory.

Teroristické skupiny a zločinecké organizace mohou vytvářet spojení, jejichž povaha se může lišit od jednorázových vztahů přes krátkodobé až po vztahy dlouhodobé. Hlavním důvodem pro navázání spojení je strategická kalkulace.³⁰⁴ Důkazy naznačují, že vztah mezi zločinem a terorismem částečně souvisí se zeměpisnou polohou a charakteristikou zúčastněných skupin.³⁰⁵ Podle literatury existují přinejmenším čtyři obecné typy spojení. Prvním typem spojení je spolupráce³⁰⁶, kdy organizovaný zločin a teroristické skupiny spolupracují v oblastech společného zájmu, jako je např. získávání zbraní. Druhým typem spojení je spoluúčast³⁰⁷, teroristické skupiny se stále častěji přímo zapojují do aktivit organizovaného zločinu, které berou jako nástroj financování. Třetím typem, resp. stupněm, je konvergence³⁰⁸. Ta znamená, že již neexistuje ostrý rozdíl mezi organizovaným zločinem a teroristickými skupinami, jedná se o hlubší typ spojení, protože mnoho skupin vykazuje znaky obou. Čtvrtým typem spojení je tzv. společná geneze³⁰⁹. Teroristické skupiny se stále častěji rekrutují z řad zločinců, k tomu přispívají slabé nebo selhávající státy.³¹⁰ Makarenko zavedla pojem kontinuum zločinu a teroru, v němž jednotlivé skupiny nejsou ani čistě teroristické, ani čistě kriminální, ale leží ve spektru mezi těmito dvěma póly a migrují z jednoho pólu na druhý.³¹¹

³⁰⁴ MAKARENKO, Tamara. The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism, *Global Crime*. Únor 2004, vol. 6 no. 1, s. 129–145. ISSN 1744-0580. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1744057042000297025>.

³⁰⁵ MAKARENKO, Tamara. „Crime Terror Nexus“ Do Threat Perceptions Align with Reality? In: ALLUM, Felia. *Defining and Defying Organised Crime: Discourse, Perceptions and Reality*. London: Routledge, 2010. ISBN 978-0-415-54852-6, s. 182.

³⁰⁶ Anglicky „cooperation“.

³⁰⁷ Anglicky „co-option“.

³⁰⁸ Anglicky „convergence“.

³⁰⁹ Anglicky „co-hiring“.

³¹⁰ LEGGET, Theodore. Probing the “Nexus” between Organized Crime and Terrorism. In: NATARAJAN, Mangai ed. *International and Transnational Crime and Justice* [online]. 2. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2019 [cit. 2022-07-05]. ISBN 978-1108597296, s. 216. Dostupné z: <https://doi.org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1017/9781108597296>.

³¹¹ MAKARENKO, Tamara. The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism. *Global Crime*. Únor 2004, vol. 6 no. 1, s. 129–145. ISSN 1744-0580. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1744057042000297025>.

b) Odlišení zločinu mocných od organizovaného zločinu

Kriminologové se snažili rozšířit úzký rámec, ve kterém se často definuje a posuzuje kriminalita. Zkoumání se dříve orientovalo především na pouliční, často majetkovou, méně sofistikovanou kriminalitu. Směry kritické kriminologie se snažily zkoumat trestné činy, které nepáchají znevýhodnění, sociálně slabí členové společnosti, ale ti, kteří mají významnou sociální, ekonomickou nebo politickou moc. Tzv. zločin mocných (*crimes of the powerful*) je elastický termín, který zahrnuje celou řadu trestných činností.³¹² Může je páchat jedinec, mohou je páchat celé korporace a korporátní elity nebo státní orgány a představitelé státu.³¹³ Pro pachatele zločinu mocných je charakteristické, že zneužívá svého výjimečného mocenského postavení tím, že využívá prostředky a instituce, které má k dispozici, bez ohledu na to, zda jsou sociální, ekonomické nebo politické povahy.^{314, 315}

Zločin mocných je příležitostně spojován s organizovaným zločinem, jsou to dva zcela odlišné jevy. Postavení a kompetence „mocných“ mají většinou legální základ, jsou však pouze nějakým způsobem zneužívány, zatímco struktury organizovaného zločinu vznikají protiprávně a dosahují pouze pseudolegality např. korupcí a vydíráním.³¹⁶

První rozebíranou kategorií v rámci zločinu mocných je **kriminalita bílých límečků** (*white-collar crime*). Původní definici vytvořil americký kriminolog Sutherland³¹⁷, podle té se jedná o trestnou činnost, která je spáchána váženou a důvěryhodnou osobou ve vysokém postavení v rámci její profese.³¹⁸ Sutherland chtěl, aby lidé pochopili, že i vzdělaní a respektovaní jedinci mohou páchat

³¹² BARAK, Gregg. *The Routledge international handbook of the crimes of the powerful*. New York: Routledge, 2015. ISBN 978-0367581763, s. 42.

³¹³ The Open University. Defining crimes of the powerful. In: *open.edu* [online]. 7. 11. 2018 [cit. 2022-08-01]. Dostupné z: <https://www.open.edu/openlearn/society-politics-law/crimes-the-powerful/content-section-2>.

³¹⁴ KAISER, Günther. *Kriminologie: Ein Lehrbuch*. 3. vyd. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, Hüthig, 1996. ISBN 3-8114-6096-X, s. 420.

³¹⁵ Srov. ROTHE, Dawn a David KAUZLARICH. *Crimes of the Powerful: White-Collar Crime and Beyond*. 2. vyd. Milton: Taylor & Francis Group, 2022. 978-0367644581, s. 2.

³¹⁶ KAISER, Günther. *Kriminologie: Ein Lehrbuch*. 3. vyd. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, Hüthig, 1996. ISBN 3-8114-6096-X, s. 422.

³¹⁷ Tento pojem údajně použil poprvé v roce 1939 a poté rozpracoval teorii a výzkum kriminality bílých límečků.

³¹⁸ SHEPTYCKI, James. Edwin Sutherland. In: HAYWARD, Keith, Shadd MARUNA a Jayne MOONEY, ed. *Fifty Key Thinkers in Criminology*. London: Routledge, 2009. ISBN 978-0415429115, s. 67.

trestnou činnost.³¹⁹ Název jevu kriminality bílých límečků byl zvolen jako protiklad k již zavedenému termínu *blue-collar crime*, který označoval kriminalitu lidí z nižších společenských vrstev.³²⁰ Tento jev se nazývá „zločin modrých límečků“, protože dělníci nosili často tmavé (modré) košile, aby na nich nebyla tolik vidět špína.³²¹ Rozmach kriminality bílých límečků nastal, stejně jako rozmach moderního organizovaného zločinu, v USA ve 30. letech 20. století v období, kdy se začal prosazovat politicko-ekonomický liberalismus a idea konzumu.

Podle Sutherlanda jsou policejní statistiky kriminality neobjektivní, protože ukazují, že nejvíce pachatelů trestné činnosti pochází z nižších sociálních vrstev, proto se chtěl do hloubky zabývat protiprávní činností velkých korporací a lidí z vyšších vrstev. Sutherland svým dílem o kriminalitě bílých límečků také vyvrací teorie kriminologů, které říkají, že zločin je vyvolán chudobou pachatelů či jejich psychopatickými a sociopatickými stavy s chudobou spojenými.³²²

White-collar crime by dnes by bylo možné definovat jako „ekonomickou trestnou činností páchanou při výkonu profese představitelem legálního podnikání, tj. obcházení pravidel a porušování zákonů v rámci výkonu profese na místě, které to umožňuje, s cílem získat vyšší profit a bez ohledu na škodu způsobenou veřejnosti/státu.“³²³

Základním atributem zločinu bílých límečků je stejně jako u organizovaného zločinu orientace na zisk. Dalším znakem je vysoká kvalifikovanost pachatele. Průvodním jevem kriminality bílých límečků však, na rozdíl od organizovaného

³¹⁹ MILLER, Vericia. Edwin Sutherland & The Study of White Collar Crime. In: *study.com* [online]. 30. 12. 2021 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://study.com/academy/lesson/edwin-sutherland-the-study-of-white-collar-crime.html>.

³²⁰ HEPLER, Reed. What is blue-collar crime? In: *study.com* [online]. 15. 1. 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://study.com/learn/lesson/blue-collar-crime-statistics-examples.html>.

³²¹ GERMAN, Lubomír. Mezi korupcí a lobingem. In: DANČÁK, Břetislav, Vít HLOUŠEK a Vojtěch ŠIMÍČEK, ed. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. ISBN 80-210-4062-9, s. 107.

³²² SUTHERLAND, Edwin H. White-Collar Criminality. *American Sociological Review* [online]. Únor 1940, vol. 5 no. 1, s. 1–12 [cit. 2022-07-02]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2083937>.

³²³ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 29.

zločinu, nebývá násilí.³²⁴ Zločiny bílých límečků může páchat i jednotlivec, nemusí se jich účastnit hierarchizované a strukturované zločinecké organizace.³²⁵ Kriminalita bílých límečků se v podnikání nejčastěji projevuje zkreslením účetních závěrek, uplácením státních úředníků, klamavou reklamou, zpronevěrou, daňovými podvody a poškozováním spotřebitele. Trestnou činností pachatelů z řad bílých límečků jsou způsobovány rozsáhlé majetkové škody převyšující škody způsobené běžnou kriminalitou. Závažné jsou i dopady, které má *white-collar crime* na vztahy ve společnosti. Stejně jako organizovaný zločin způsobuje trestná činnost bílých límečků ztrátu důvěry v instituce a státní správu, vytváří nedůvěru, která snižuje sociální morálku a působí velkou sociální dezorganizaci.³²⁶ Bílé límečky stejně jako představitelé organizovaného zločinu mají vliv na formulaci právních úprav a vyšetřovací procesy svých potenciálních zločinů.³²⁷

I přes určité obsahové překryvy tedy nelze organizovaný zločin ztotožňovat s kriminalitou bílých límečků.³²⁸ Podle Jelínka je kriminalita bílých límečků podmnožinou korporátní kriminality i organizované kriminality, což jsou širší nadřazené kategorie.³²⁹ Vzhledem k typologii pachatelů lze rozlišovat ještě kategorie³³⁰, které se běžně do rámce zločinu bílých límečků nezapočítávají: vládní zločin (*governmental crime*), zločin spojený s výkonem povolání (*occupational crime*) a zločiny v podnikání (*enterprise crime*) – toto dělení je však sporné.³³¹

³²⁴ MILLER, Vericia. Edwin Sutherland & The Study of White Collar Crime. In: *study.com* [online]. 30. 12. 2021 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://study.com/academy/lesson/edwin-sutherland-the-study-of-white-collar-crime.html>.

³²⁵ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 29.

³²⁶ SUTHERLAND, Edwin H. White-Collar Criminality. *American Sociological Review* [online]. Únor 1940, vol. 5 no. 1, s. 1–12 [cit. 2022-07-02]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2083937>.

³²⁷ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 61.

³²⁸ KAISER, Günther. *Kriminologie: Ein Lehrbuch*. 3. vyd. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, Hüthig, 1996. ISBN 3-8114-6096-X s. 317–320, 412.

³²⁹ JELÍNEK, Jiří ed. *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-068-0, s. 24.

³³⁰ FRIEDRICHS, David O. *Trusted Criminals: White Collar Crime in Contemporary Society*. Belmont: Wadsworth Pub, 2009. ISBN 978-0495600824, s. 7–8.

³³¹ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 63.

Hospodářská kriminalita, ekonomická kriminalita a finanční kriminalita

jsou kategorie, které nemají obecnou striktně uznávanou definici. V literatuře je často pojem hospodářská a ekonomická kriminalita zaměňován³³², používán jako synonymum³³³, kategorie se částečně překrývají³³⁴, podle teorie by však měly být odlišovány³³⁵. Někdy je dokonce pojem hospodářská kriminalita používán jako synonymum pro *white-collar crime*.³³⁶

Někteří odborníci mají tendenci definovat ekonomickou kriminalitu jako organizovaný zločin v obecném pojetí, podle Chmelíka a kol. je třeba tento názor jednoznačně odmítnout.³³⁷ Organizovaný zločin je začleněn do struktury trhu nabídky a poptávky, často funguje v konsensu s odběratelem zboží a služeb. Organizovaný zločin legální ekonomiku doplňuje, kdežto hospodářská, ekonomická, finanční kriminalita ekonomiku napadá a přímo poškozují. Osoby z okruhu tzv. bílých límečků však jsou typickými pachateli ekonomické kriminality, protože disponují potřebnými znalostmi z ekonomického prostředí, často mají postavení umožňující páchat tento druh trestné činnosti.³³⁸

Potírání těchto druhů kriminality je problematické, protože získat věrohodné informace o podezření ze spáchání trestných činů spadajících pod hospodářskou, ekonomickou a finanční kriminalitu a tyto informace přeměnit do podoby důkazů relevantních pro trestní řízení je komplikované.³³⁹ „*Neutěšená situace při postihu*

³³² Srov. SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 27–28.

³³³ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-13-X, s. 12.

³³⁴ Srov. BALOUN, Vladimír. Ekonomická kriminalita – riziko pro Českou republiku. In: CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-078-6, s. 104.

³³⁵ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 536.

³³⁶ KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-488-6, s. 12.

³³⁷ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-13-X, s. 55.

³³⁸ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 27–28.

³³⁹ MUSIL Jan. Kriminálně politické strategie boje proti hospodářské a finanční kriminalitě a jejich realizace v České republice aneb – jeden krok vpřed a dva nazpátek. FRYŠTÁK, Marek a Eva BRUCKNEROVÁ, ed. *Nové jevy v hospodářské kriminalitě: juristický, kriminalistický a kriminologický pohled: sborník příspěvků z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7515-3, s. 129.

*těchto trestných činů, značná latence a častá ztroskotání již zahájených trestních stíhání vyvolávají nespokojenost veřejnosti a frustraci policie a justice a jsou stálým podnětem k tvorbě nových kriminálně politických strategií.*³⁴⁰

Dalším pojmem, který má vztah ke zločinům mocných, je **korporátní kriminalita**. Korporátní kriminalita je chápána jako souhrn trestných činů spáchaných právnickou osobou (legální organizací) nebo osobami uvnitř organizace, bez ohledu na druh spáchaného trestného činu a společenský status pachatele. Když se trestných činů dopouštějí osoby v jistém postavení, které jednají za právnickou osobu nebo ji zastupují, jedná se často o kriminalitu bílých límečků.³⁴¹

U kriminality bílých límečků se jedná spíše o projevy a motivace individuálních pachatelů, ale u kriminality organizací jde obvykle o „*vědomá, konsensuální a koncepční rozhodnutí řídicích orgánů firem*“³⁴², jedná se o tzv. organizační zločin (*organisational crime*). Ačkoli jsou podnikové trestné činy v konečném důsledku páchany jednotlivými členy organizace, mají spíše strukturální kořeny, neboť významný je organizační kontext, v němž k trestné činnosti může docházet.³⁴³ Analýzy např. podnikových podvodů často nepočítají s tím, že organizační rozhodnutí jsou něčím víc než souhrnem individuálních rozhodnutí a že organizace jsou něčím víc než jen prostředím, v němž se odehrává individuální jednání.³⁴⁴

Přestože organizace páchá trestnou činnost, stále jde o legální organizaci aktivní na legálních trzích, nelegální je pouze část její činnosti, která má vést ke zvýšení zisku. Ani tak však nemůže být korporátní kriminalita podceňována, protože kvůli ziskům, kterých tyto organizace dosahují, a škodám, které způsobují, mohou být hlavně velké nadnárodní korporace stejně nebezpečné jako

³⁴⁰ *Ibidem*, s. 130.

³⁴¹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5, s. 536.

³⁴² SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 30.

³⁴³ Van ERP, Judith. *The Organisational Aspects of Corporate and Organisational Crime*. Basel: MDPI, 2018. ISBN 978-3038972594, s. 10.

³⁴⁴ HUISING, Ruthanne a Susan SILBEY. From Nudge to Culture and Back Again: Coalface Governance in the Regulated Organisation. *Annual Review of Law and Social Sciences* [online]. Červenec 2018, vol 14, s. 91–114 [cit. 2022-08-20]. ISSN 1550-3631. Dostupné z: <https://doi.org/10.1146/annurev-lawsocsci-110615-084716>.

zločinecké organizace. Organizovaný zločin však na rozdíl od korporátní kriminality není vybudován na legálních základech.³⁴⁵

Podkategorií korporátní kriminality je tzv. **státně-korporátní zločin** (*state-corporate crime*), v němž jsou obsaženy různé formy trestné činnosti, projevuje se zaprvé politickou kriminalitou, která zahrnuje: korupci, zastrašování, cenzuru. Dále sem patří kriminalita spojená s bezpečnostními a policejními složkami, včetně: válečných akcí, genocidy, etnických čistek, mučení, terorismu a také kriminalita spojená s ekonomickými aktivitami, např.: monopolizační praktiky, porušování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, nezákonné spolupráce s nadnárodními korporacemi.³⁴⁶

1.3.3 Negativní následky aktivit organizované kriminality

Téměř veškerá literatura na téma organizovaný zločin vyzdvihuje nebezpečnost tohoto fenoménu pro společnost. Tento truismus je poznamenán hned v úvodu práce. K negativnímu působení organizovaného zločinu se samozřejmě opakovaně vyjadřuje i Ministerstvo vnitra ČR³⁴⁷ a Bezpečnostní informační služba (BIS) – ta organizovaný zločin považuje za vážné bezpečnostní riziko, které ohrožuje politickou i ekonomickou stabilitu demokratických zemí. K dosažení svých cílů se organizovaný zločin snaží infiltrovat i do státní moci. BIS zdůrazňuje **dysfunkci výkonu veřejné správy** jako jeden z hlavních důsledků působení moderního organizovaného zločinu.³⁴⁸

Dysfunkce veřejného sektoru se projevuje i tím, že dochází k neúčelnému vynakládání veřejných prostředků, které je navenek legitimizováno jako naplňování veřejného zájmu. Těmito machinacemi se vyvádí veřejné finance pro soukromé potřeby

³⁴⁵ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 30.

³⁴⁶ MUNCIE, John a Eugene MCLAUGHLIN. *The Problem of Crime*. 2. vyd. London: SAGE Publications, 2001. ISBN 978-0761969716, s. 290.

³⁴⁷ Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra ČR. Bezpečnostní hrozby. In: *mvcr.cz* [online]. 18. 10. 2021 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

³⁴⁸ Bezpečnostní informační služba. Organizovaný zločin. In: *bis.cz* [online]. 10. 7. 2018 [cit. 2022-05-21]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/organizovany-zlocin/>.

organizovaného zločinu. Důsledkem poté není jen výrazné poškození veřejných rozpočtů, ale také oslabování efektivnosti i důvěryhodnosti výkonu veřejné správy.³⁴⁹

Lze rozlišit různé **stupně intenzity pronikání organizovaného zločinu do společenských struktur**. Prvním stupněm je tzv. limitované pronikání, při němž se skupiny organizovaného zločinu zaměřují především na získávání financí a minimalizaci rizika odhalení, druhou úrovní je tzv. etablované působení organizovaného zločinu, kdy se zločinecké skupiny snaží legalizovat zisky. Ještě vyšší intenzita pronikání zločinu do společenských struktur se nazývá jako tzv. angažovaný organizovaný zločin, protože skupiny organizovaného zločinu vstupují do sféry politiky, státní správy, samosprávy, kultury, charity atp. Na nejvyšší úrovni organizovaný zločin zcela proniká do společenských struktur, jedná se o tzv. paralelní fungování organizovaného zločinu – samotná společnost je s organizovaným zločinem propojená, všechna celospolečenská rozhodnutí vycházejí z potřeb nebo jsou určovány zločineckou organizací.³⁵⁰

Organizovaný zločin má negativní dopady na fungování institucí státu, jak již bylo zmíněno v úvodu této práce. Velmi závažným důsledkem tedy může být vznik tzv. **paralelní společnosti**. K dosažení tohoto stavu využívá organizovaný zločin svoji ekonomickou sílu. Své obrovské zisky zločinecké organizace totiž přelévají do legálního hospodářského systému, což jim pomáhá získat rozhodovací pozice. Veškerá tato činnost destabilizuje a narušuje státní (veřejné) instituce, které ztrácejí podporu občanů, reálnou moc pak získávají paralelně existující instituce podporované nebo přímo reprezentované zločineckými organizacemi.³⁵¹

Organizovaný zločin má negativní dopady na ekonomiku. Při snaze legalizovat svoje zisky a legálně podnikat se však organizované zločinecké skupiny nezaktivují, naopak organizovaný zločin do legálního systému zatahuje praktiky z kriminálního prostředí.³⁵² To vede ke vzniku nestabilního, nedůvěryhodného tržního prostředí, které může zničit

³⁴⁹ Bezpečnostní informační služba ČR. Výroční zpráva BIS za rok 2015 [online]. Praha: 1. 9. 2016, s. 6 [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2015-0032e412.html>.

³⁵⁰ HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8, s. 20.

³⁵¹ MUSIL, Jan a SCHEINOST Miroslav. Organizovaná kriminalita. In: NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-08-4, s. 308.

³⁵² HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAŘURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8, s. 203.

pokusy o legální podnikání nebo odradit zahraniční investory.³⁵³ Organizovaný zločin může do legální ekonomiky pronikat více způsoby a to: užitím legitimní společnosti jako krycí firmy pro nelegální aktivity, převzetím nebo tunelováním legálního podnikání, investováním nezákonných zisků, užitím korupce např. k zajištění kontraktů, subvencí, zakázek, zisku, výhradních zastoupení, licencí atd. pro legální podnikání, odvětví, zóny a regiony kontrolované organizovaným zločinem.³⁵⁴ Ekonomika státu je oslabována tím, že celá společnost musí do boje proti organizovanému zločinu investovat velké množství financí.³⁵⁵

Organizovaný zločin má negativní dopady na politiku. Politická soutěž může být ohrožena, protože organizovaný zločin financuje kandidáty na veřejné funkce nebo dokonce staví své vlastní.³⁵⁶ Podpora ze strany skupin organizovaného zločinu politickým stranám, či jednotlivým politikům může ovlivnit výsledky voleb, může také zvrátit demokratické i ekonomické procesy ve státě. Zločinecké syndikáty usilují o zneužití politiků k vědomé či nevědomé podpoře aktivit zločinu, k získávání informací a dalších výhod. „*Lidé, kteří zastávají významnější politické a rozhodovací funkce mohou být ohroženi agresivními pokusy o uplácení, kompromitování, může jim být vyhrožováno, mohou být vydírání.*“³⁵⁷

Organizovaný zločin má negativní dopady na právní systém, může dojít až k postupnému rozkladu právního státu. Organizované zločinecké skupiny se snaží zasahovat do justice, aby si zajistily beztrestnost či mohly ovlivňovat trestní řízení. Pokouší se také ovlivňovat legislativní proces, aby se zákony nastavily v jejich prospěch – aby např. neexistovala povinnost prokazovat původ finančních zdrojů nebo aby ochrana svědků byla na co nejnižší úrovni.³⁵⁸

³⁵³ Ministerstvo vnitra ČR. Audit národní bezpečnosti [online]. Praha: prosinec 2016, s. 41 [cit. 2022-10-01]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/audit-narodni-bezpecnosti-151410/>.

³⁵⁴ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 29.

³⁵⁵ CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-078-6, s. 98.

³⁵⁶ FINCKENAUER, James O. Problems of definition: What is organized crime? *Trends in Organized Crime* [online]. Březen 2005, vol. 8, s. 63–83 [cit. 2022-01-06]. ISSN 1936-4830. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12117-005-1038-4>.

³⁵⁷ CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-078-6, s. 98.

³⁵⁸ *Ibidem*, s. 99.

Organizovaný zločin má negativní dopady na strukturu společnosti. Způsobuje totiž nevyrovnanost v sociálním systému. Představitelé organizovaného zločinu usilují o kontakty s vlivnými lidmi z byznysu a politiky, ale také z médií. Představitelé organizovaného zločinu mají díky svému „přátelství“ s mocnými a bohatými pocit nedotknutelnosti a nadřazenosti, což poté psychologicky využívají při svých aktivitách.³⁵⁹

Organizovaný zločin má negativní dopady na život „obyčejných“ lidí, protože do něj vnáší patologické jevy. Organizovaný zločin usiluje o to, aby ovlivňoval prostřednictvím sdělovacích prostředků veřejné mínění a posouval ho směrem, který je pro něj výhodný. Ze strany zločineckých skupin existuje snaha popularizovat např. drogy, tím se vytváří umělá poptávka a „vychovávají“ závislí klienti.³⁶⁰ Organizovaný zločin používá různé praktiky jako zastrašování a vydírání – vztah mezi násilím a korupcí je řešen v úvodu této kapitoly³⁶¹. Organizovaný zločin ohrožuje jednotlivce také tím, že se snaží získat ke spolupráci policejní specialisty.³⁶²

Činnost organizovaných zločineckých skupin tedy nepředstavuje jen přímé ohrožení bezpečnosti občanů, ale může také ničit společnost a její instituce jako celek. Proti této trestné činnosti je třeba postupovat s razancí a důsledností, jinak by se mohli občané cítit ohrožení a začít podporovat populistické či extrémistické politické subjekty a to by mohlo ve finále vést až ke ztrátě svobody a demokracie.³⁶³

³⁵⁹ *Ibidem.*

³⁶⁰ *Ibidem.*

³⁶¹ Viz 1.3 Projevy organizované kriminality.

³⁶² CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-105-9, s. 84.

³⁶³ CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 5.

2 Organizovaná kriminalita v České republice

2.1 Vývoj organizované kriminality v ČR

Srovnání vývoje tradičních zločineckých organizací, které vznikaly po celém světě, implikuje specifčnost podmínek v každé konkrétní lokalitě, ale také to, že významnou roli hrají některé obecnější faktory. Je evidentní, že organizovaný zločin se kvalitativně odlišuje od většiny jiných druhů kriminality, protože kromě nezbytnosti, aby organizace společenských vztahů dosáhla určitého stupně, má určité nároky na inteligenci pachatelů a dokonce i na jejich tvůrčí a koncepční schopnosti.³⁶⁴

Příčiny vzniku a existence organizovaného zločinu se odvíjí od společenského pozadí. „*Živnou půdou pro vznik organizovaného zločinu jsou období společenské nestability a velkých společenských pohybů (povstání a války, občanské i osvobozené, masová migrace obyvatelstva apod.)*.“³⁶⁵ Zárodky organizovaného zločinu se v historii často utvářely v nízkých společenských vrstvách, poznamenaných chudobou. Příznivou komunitou pro genezi organizované kriminality jsou také etnické skupiny přesazené do cizího prostředí.³⁶⁶ O prvopočátcích fenoménu a určitých spouštěcích mechanismech pojednává podkapitola o původu organizované kriminality.

K etablování organizovaného zločinu ve společnosti pomáhá: devalvace základních civilizačních hodnot, vlastnictví jako nejvyšší hodnota společnosti, nízká úroveň právního vědomí a vymizení institucionálních forem kontroly.³⁶⁷ Kriminogenní faktory jsou detailně rozebrány v jedné z následujících podkapitol.

Akademici se shodují, že organizovaný zločin potřebuje pro úspěch svých aktivit mimo jiné slabý stát.³⁶⁸ „*V moderním světě se rozmnožily státy ovládané rodinnými, politickými nebo vojenskými klikami*.“³⁶⁹ Tyto relativně úzké skupiny osob mají společný zájem, který je pro ně prioritní – je to zájem na odčerpávání a využívání bohatství země

³⁶⁴ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 574.

³⁶⁵ MUSIL, Jan a SCHEINOST Miroslav. Organizovaná kriminalita. In: NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-08-4, s. 304.

³⁶⁶ *Ibidem*.

³⁶⁷ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. 2. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 2016. ISBN 978-80-7556-009-4, s. 10–11.

³⁶⁸ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 574.

³⁶⁹ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zasněžený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 17.

pro vlastní potřeby, svými aktivitami se stávají ideálními spojenci organizovaných zločineckých skupin.

Je důležité zabývat se vývojem ve způsobu páchaní organizované kriminality a změnami aktivit organizovaných zločineckých skupin. V 90. letech a na počátku nového milénia dominovalo v činnosti organizovaných zločineckých skupin násilí. Byl zaznamenán nárůst střelných zbraní ve společnosti, počet vydírání, únosů a vražd, se několikanásobně zvýšil.³⁷⁰ Míra násilné trestné činnosti se po roce 2005 začala postupně snižovat, organizovaný zločin se začal orientovat spíše na hospodářskou kriminalitu a pronikat do právní a kybernetické sféry. Nastoupila generace vzdělaných a jazykově vybavených zločinců, kteří jsou zvyklí nejen cestovat, ale i vytvářet složité koncepce zločineckých postupů.³⁷¹ V současnosti páchají nejčastěji organizovaný zločin tzv. bílé límečky.³⁷² Pokud chtějí v dnešní době organizovaní zločinci někoho vydírat, tak mu nevyhrožují fyzickou likvidací, ale pošlou na danou osobu „armádu“ svých právníků, popřípadě podají trestní oznámení.^{373, 374}

Organizovaný zločin je ze své podstaty velice specifická oblast, co se týká možnosti získávání informací. Vzhledem k jejich nedostatku je nezbytné probádat veškeré dostupné materiály, včetně mediálních zdrojů, a dokonce i „*kontroverzních mediálních zdrojů s pověstí bulvárního média*“³⁷⁵, kritický přístup k analýze těchto zdrojů však samozřejmě nesmí chybět. Podkapitola o meznících v historii české organizované kriminality proto z médií hojně čerpá. Tato podkapitola musela být vzhledem k rozsahu práce značně zestručněna.

³⁷⁰ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2020 [online]. Praha: 30. 6. 2021, s. 22 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocnj-zprava-ncoz-2020.aspx>.

³⁷¹ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 104.

³⁷² SHABU, Martin. Gangy vyměnily násilí za zločin bílých límečků. Nejvíce kauz souvisí s korupcí. In: *lidovky.cz* [online]. 7. 4. 2019 [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/fenomen-poslednich-let-gangy-vymenily-nasili-za-snahu-ovladnout-verejne-penize.A190406_112113_ln_domov_ele.

³⁷³ U Kulatého stolu. Sabina Slonková: Kdyby Rakušan odstoupil, tak spadne celá vláda. Babiše znám lépe než jiní novináři In: *youtube.com* [online]. 19. 9. 2022 [cit. 2022-09-20]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=MZ1_p4XN-XI.

³⁷⁴ Srov. CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-105-9, s. 38.

³⁷⁵ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 83.

2.1.1 Původ organizované kriminality

Organizovaný zločin je fenomén starý již několik desítek století, jeho výskyt však velice záležel na lokálním kontextu dané společnosti. Již od 3. století se v Číně vyskytovaly výše zmíněné čínské triády, které původně vznikly jako tajná společenství na pomoc rolníkům v dosahování sociální spravedlnosti a až poté se kriminalizovaly kvůli politické a společenské nestabilitě státu. V Evropě ve středověku nevznikaly žádné vysoce organizované zločinecké skupiny. Vznik zločineckých organizací v moderní podobě bývá uváděn přibližně v polovině 19. století. V evropských poměrech předtím byly činné pouze loupeživé bandy a podobná nahodilá uskupení s nižší organizační strukturou.³⁷⁶

V jevech jako je pirátství a banditství lze nalézt shodné znaky s organizovaným zločinem.³⁷⁷ Dobové prameny se zmiňují o pirátských bratrstvech, které by dnes teoreticky mohly být označeny jako mafiánské skupiny. Pirátství také mělo tichou státní podporu, to lze přirovnat dnešní politické ochraně zločineckých struktur. Piráti a bandité prodávali kořist legitimním obchodníkům, což by současná právní terminologie nazvala legalizací výnosů z trestné činnosti, docházelo také ke korupci úředníků. Piráti navíc operovali v mezinárodních vodách, již od 17. století se proto odehrával proces globalizace. Častokrát měli písemně stanovená pravidla chování, volili si své kapitány, to by *de facto* mohlo odpovídat vnitřní hierarchii a určitému rozdělení úkolů a funkcí. Piráti vždy byli přístupní vyjednávání a bohatí majitelé lodí jim mohli platit „výpalné“, aby nenapadali jejich lodě.³⁷⁸ Pirátství není pouze historickým jevem, který už dávno zapadl v dějinách, ale v současné době piráti svou činnost v otevřených vodách stále vykonávají.³⁷⁹ To, že je pirátství stále aktuálním jevem potvrzuje fakt, že Mezinárodní obchodní komora³⁸⁰, resp. její divize Protikriminální služby³⁸¹, provozuje Informační

³⁷⁶ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 563.

³⁷⁷ ALLUM, Felia. *Defining and Defying Organised Crime: Discourse, Perceptions and Reality*. London: Routledge, 2010. ISBN 978-0-415-54852-6, s. 2.

³⁷⁸ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zasloužený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 15.

³⁷⁹ IMB Piracy Reporting Centre In: *icc-ccs.org* [online]. 1. 1. 2021 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.icc-ccs.org/index.php/piracy-reporting-centre>.

³⁸⁰ Světově užívaný název *International Chamber of Commerce (ICC)*.

³⁸¹ Anglický název *Commercial Crime Service* dává větší smysl.

centrum o pirátství³⁸², které vede databázi aktuálních pirátských útoků, které zároveň zaznamenává na speciální mapě.³⁸³

Bandité byli na pevnině tím, čím byli piráti na moři, protože v předindustriálním světě byla širá a otevřená krajina nebezpečným místem. Jediným způsobem jak bezpečně cestovat, bylo v konvoji a ideálně s ozbrojeným doprovodem. Banditismus se vyskytoval ve většině zemí Evropy a na mnoha místech přetrval až do 20. století, na Sicílii byla činnost banditů běžná až do 50. let minulého století.³⁸⁴

V historii lidstva však najdeme mnoho dalších jevů, které lze připodobnit k organizovanému zločinu, např. dobývání cizích území nebo feudální zřízení. Dobyvatelské skupiny nejsou obvykle považovány za skupiny organizovaného zločinu, přestože s nimi měly mnoho společných rysů: neměly ideologii, patřily k jednomu etniku, řídily se vlastními zákony a používaly násilí a zavražďování.³⁸⁵

Středověcí lenní pánové se obvykle neúčastnili kriminálních aktivit, ale hierarchický systém lenních vztahů, monopol moci nad nevolníky (vazal se zavazuje k věrnosti, poslušnosti a službě vůči pánovi, ten mu za to zaručuje ochranu a materiální zajištění prostřednictvím léna) a trvalost těchto vztahů se podobají charakteristickým znakům organizovaných zločineckých skupin. Dnes je zločin městským fenoménem, ale historicky se odehrával převážně ve venkovských oblastech.³⁸⁶

Moderní organizovaný zločin se plně rozvinul v USA během prohibice ve 20. letech 20. století. V USA od té doby probíhal výzkum organizovaného zločinu. V tehdejší Československu takové výzkumy neprobíhaly a pravděpodobně by ani neměly až do 80. let 20. století co zkoumat.³⁸⁷ Existují dva názorové proudy, první názorový proud tvrdí, že organizovaný zločin na českém území před rokem 1989 neexistoval. Podle investigativního novináře Janka Kroupy se nedá do roku 1989 o organizovaném zločinu v českých poměrech vůbec hovořit, protože největším zločincem byl nedemokratický

³⁸² Používá se převážně anglický název *International Maritime Bureau Piracy Reporting Centre*.

³⁸³ IMB Piracy & Armed Robbery Map 2022. In: *icc-ccs.org* [online]. 12. 10. 2022 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.icc-ccs.org/index.php/piracy-reporting-centre/live-piracy-map>.

³⁸⁴ LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zasloužilý průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 15–16.

³⁸⁵ *Ibidem*, s. 28.

³⁸⁶ *Ibidem*, s. 28.

³⁸⁷ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s.13.

stát.³⁸⁸ Ředitel Muzea Policie ČR Radek Galaš konstatuje, že organizovaný zločin byl novým fenoménem 90. let.³⁸⁹ Druhý proud vyjadřuje názor, že organizovaný zločin před sametovou revolucí na českém území existoval, bylo to však pouze v nerozvinuté podobě a omezeném, resp. nevýznamném, rozsahu.³⁹⁰ Nožina uvádí, že kriminální sítě s mezinárodním dosahem registrujeme na území ČR již za první republiky např. v oblasti pašování zboží a obchodu s drogami.³⁹¹ Podle Kuchty a Válkové již před rokem 1989 existovaly skupiny pachatelů různých stupňů organizovanosti, které rozvíjely svou činnost a to zejména v 80. letech. Jednalo se např. o skupiny tzv. veksláků^{392,393}. Se změnou režimu přešli někteří členové těchto skupin do legální ekonomiky, kam také často přenesli svůj *modus operandi*, jmenovitě např. „král podsvětí“ Antonín Běla.³⁹⁴

Jak již bylo zmíněno výše³⁹⁵, od konce 80. let 20. století se děly významné geopolitické změny. Řada postkomunistických zemí se postupně stávala demokratickými státy s tržní ekonomikou, docházelo k tzv. kapitalistické globalizaci. Tyto změny státního zřízení bohužel neměly jen přínosy, jako byla možnost volit ve svobodných volbách, zrušení státní cenzury médií, obnova politického pluralismu, uvolnění hranic, možnost založit vlastní podnikání a mnoho dalšího. Liberalizace společnosti, ekonomická a sociální transformace a další faktory způsobily i negativní následky. V transformujícím se státě, kde také ještě nebyly zcela ukotveny společenské pořádky a právní řád měl mezery, se vytvořilo vhodné prostředí pro šíření sociálně patologických jevů: násilí, nelegální migrace, terorismu, extremismu, kuplířství, obchodování s drogami, praní

³⁸⁸ Polosvět policajtů. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 27. 1. 2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970006/>.

³⁸⁹ Polosvět veksláků. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 13. 1. 2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970001/>.

³⁹⁰ MAREŠOVÁ, Alena, Martin CEJP, Drahuše KADERÁBKOVÁ a Milada MARTINKOVÁ. *Kriminalita v roce 1999*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 1999. ISBN 80-86008-85-1, s. 23.

³⁹¹ NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis, 2003. ISBN 80-7312-018-6, s. 33.

³⁹² Slangové označení člověka, který se v socialistickém Československu nelegálně nakupoval a prodával cizí měny (valuty) nebo bonů, což byly poukázky, kterými bylo možné platit za zahraniční zboží v prodejnách Tuzex.

³⁹³ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 474.

³⁹⁴ Polosvět světových. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 20. 1. 2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970002/>.

³⁹⁵ Viz 1.1.4 Koncept transnacionálního organizovaného zločinu.

špinavých peněz. „Do České republiky přišly tyto jevy jak zvenčí, tak i v nebyvalé míře vybuchly z domácího podhoubí.“³⁹⁶

Podle autorského kolektivu Marešová, Baloun, Cejp byl organizovaný zločin zprvu prvkem vneseným ze zahraničí, protože v letech 1990 až 1992 v ČR operovaly téměř výhradně mezinárodní skupiny. Poté co s těmito skupinami začali spolupracovat i českoslovenští občané, došlo k četným propojením mezinárodních zločineckých organizací s domácími strukturami, vznikaly dokonce i ryze české organizované skupiny.³⁹⁷ Účast cizích státních příslušníků na organizovaném zločinu v ČR je více rozebrána níže³⁹⁸.

2.1.2 Kriminogenní faktory a organizovaný zločin v českém společenském systému

Kriminogenními faktory jsou okolnosti, které vyvolávají, usnadňují nebo podporují páchaní trestných činů. Tyto rizikové faktory lze rozdělit na dva typy: individuální (subjektivní) kriminogenní faktory, které souvisejí s osobností člověka – s psychickými a fyzickými vlastnostmi a chováním jedince, a společenské (objektivní) kriminogenní faktory, které jsou dány stavem společenského systému.³⁹⁹

Každá změna morálky, nepsaných pravidel chování ve společnosti, přináší jisté problémy, které mohou přispět ke kriminálnímu chování.⁴⁰⁰ Hodnotová orientace společnosti je nezanedbatelným faktorem, který může podporovat vznik závažné trestné činnosti.⁴⁰¹ Pokud společnost vyznává konzumní životní styl, je větší šance, že bude shovívavější k aktivitám organizovaných zločineckých skupin. Organizovaný zločin je charakteristický tím, že se chytá všech šancí, které mu umožní dál rozvíjet jeho aktivity a upevnit postavení.

³⁹⁶ NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis, 2003. ISBN 80-7312-018-6, s. 11.

³⁹⁷ MAREŠOVÁ, Alena, Martin CEJP, Drahuše KADERÁBKOVÁ a Milada MARTINKOVÁ. *Kriminalita v roce 2000*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2000. ISBN 80-86008-96-7, s. 47.

³⁹⁸ Více viz 2.2.1 Účast cizích státních příslušníků na organizované kriminalitě v ČR.

³⁹⁹ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 43.

⁴⁰⁰ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-13-X, s. 38.

⁴⁰¹ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 86.

Rizika lze rozlišovat také podle toho, zda vyplývají pro Českou republiku z mezinárodního vývoje, nebo z vnitřního vývoje v České republice v oblasti politiky, ekonomiky, práva, sociální struktury, státní správy a samosprávy či sdělovacích prostředků.⁴⁰²

Jedním z nejzásadnějších kriminogenních činitelů současného světa je globalizace, jejíž nebezpečí jsou zmíněna výše⁴⁰³. Zde je žádoucí vyzdvihnout rozvoj internetu a podobných moderních komunikačních technologií, které jsou otevřené a těžce regulovatelné.⁴⁰⁴ S globalizací souvisí zvýšená migrace jako další významný kriminogenní faktor.⁴⁰⁵ Nelegální migrace bývá propojena s terorismem a organizovaným zločinem. Potlačování tohoto fenoménu nepomáhá ani trend oslabování pravomocí orgánů vymáhajících právo ve prospěch ochrany lidských práv nebo nejednotný postup států EU v řešení migrace.⁴⁰⁶

Nejprve je tedy vhodné rozebrat možná **rizika vyplývající pro Českou republiku z mezinárodního vývoje**. Volný pohyb přes hranice států způsobuje, že hranice většiny evropských států ztratily svoji ochrannou funkci a staly se spíše symbolickými. Díky vytvoření Schengenského prostoru jsou vnitřní hranice EU otevřené, s absencí hraničních kontrol. Přes hranice se proto mnohem snadněji pohybuje nelegální zboží a služby, kapitál organizovaných zločineckých skupin, kriminálně závadové osoby, samotné zločinecké skupiny a někdy i jejich oběti. Orgány činné v trestním řízení však takovou volnost působení nemají. Česká republika se kvůli své zeměpisné poloze stala pro mezinárodní zločinecké skupiny významnou tranzitní zemí.⁴⁰⁷

Dalším kriminogenním faktorem je nestabilní politická situace nebo vojenské konflikty v určitém regionu, tyto situace organizovaný zločin přímo přitahují. Ve světě

⁴⁰² SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 52.

⁴⁰³ Viz 1.1.4 Koncept transnacionálního organizovaného zločinu.

⁴⁰⁴ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2020 [online]. Praha: 30. 6. 2021, s. 37 [cit. 2022-05-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2020.aspx>.

⁴⁰⁵ CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-078-6, s. 14.

⁴⁰⁶ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 42.

⁴⁰⁷ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 44–47.

existují trvalejší i krátkodobé konflikty.⁴⁰⁸ Velice aktuálním problémem je válka na Ukrajině, která vytváří příležitosti pro rozrůstání zločinu v Evropě.

Ekonomická situace ve světě je důležitým faktorem, který souvisí se stavem kriminality. S ekonomickými krizemi přichází snižování životní úrovně obyvatel. Rozdíly životní úrovně v jednotlivých zemích a chudoba v domovských státech způsobují ekonomickou migraci.⁴⁰⁹ Ekonomická nerovnost, která není zdůvodnitelná, může být významným zdrojem frustrace a poté kriminality. Dochází k polarizaci bohatství na jedné straně a na druhé straně k „sociální chudobě“, která postihuje i střední společenské vrstvy, které jsou celosvětově považovány za pilíř společnosti. Podle obecné sociologické poučky, že každý nerovnovážený stav plodí další nerovnovážený stav, může dojít až k destabilizaci celé společnosti⁴¹⁰.⁴¹¹ Činnost politických subjektů, které se odchyľují od demokratických principů a sbírají laciné politické body pomocí populismu, přispívá k posilování extremismu, to vše organizovanému zločinu nahrává.⁴¹²

Další možné kriminogenní faktory jsou **rizika spojená s vnitřní politikou České republiky**. Rizikem je liberální přístup vůči organizovanému zločinu, může jít např. o příliš liberální podmínky k udělování pobytu cizincům. Společnost může ohrožovat nedostatek politických koncepcí vývoje společnosti, pokud politici nevytváří jasné dlouhodobé koncepce a na ně navazující strategie.⁴¹³ Navíc nedostatečné oddělení veřejných funkcí a soukromých zájmů může způsobit, že politické strany či jednotliví politici budou preferovat vlastní zájmy na úkor veřejného zájmu, tím se zvětšuje nesoulad mezi politickou reprezentací a občany, což oslabuje akceschopnost společnosti při řešení problémů s potlačováním závažné kriminality.

Představitelé organizovaného zločinu přímo vyhledávají zjištěné veřejně činné osoby, které sledují pouze vlastní prospěch. Situaci nepomáhá, pokud se politici chovají arogantně a nadřazeně. „*Rizikovým faktorem je jak v obecném smyslu míněná absence*

⁴⁰⁸ *Ibidem*, s. 48.

⁴⁰⁹ *Ibidem*, s. 49.

⁴¹⁰ Viz. 1.3.3 Negativní následky aktivit organizované kriminality.

⁴¹¹ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-13-X, s. 39.

⁴¹² CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 49.

⁴¹³ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 47.

osobní odpovědnosti, politiků a politických stran za stav země, tak nízký pocit odpovědnosti za vlastní činy.“⁴¹⁴ Zneužitelná je naivita, neodbornost, nekompetentnost a nezkušenost politiků či úředních osob. Neprůhledné financování politických stran může třeba i nevědomě propojovat některé stranické základny se zločinem. Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí by měl pomáhat v boji proti tomuto kriminogennímu faktoru. Rizikovými faktory ve všech sférách veřejné moci, včetně moci zákonodárné a soudní, jsou korupce, klientelismus a lobbistické vazby. Nedůvěra v politiky je nebezpečná, politická reprezentace musí poskytovat justičnímu aparátu a bezpečnostním složkám dostatečnou podporu.⁴¹⁵

Dále je nutno uvést možná **rizika spojená s ekonomikou státu**. Chyby v řízení ekonomiky mohou být v souvislosti s rozvojem kriminality fatální. Snadná dostupnost nebo špatné hospodaření s veřejnými prostředky, může sloužit jako zdroj pro organizovaný zločin, riziková je oblast zadávání veřejných zakázek nebo přidělování dotací. Navíc tržní ekonomika je pro tento druh zločinu živnou půdou. Řada rizik se týká také vybírání daní, jde např. o zahlcenou daňovou správu nebo toleranci veřejnosti ke krácení daní a nedůsledná kontrola výběru a vyměřování daní, konkrétně např. vyvádění peněz do daňových rájů.⁴¹⁶ Hospodářská, ekonomická a daňová kriminalita se policii velmi těžce analyzují, proto není jednoduché vyvinout dostatečná protiopatření.⁴¹⁷

Další **rizika** jsou **z oblasti práva a justice**. Nepřehlednost právního řádu, nesrozumitelnost právních norem a nerefluktování nových trendů v oblasti kriminality přináší výhody pro zločinecké struktury.⁴¹⁸ Někdy dochází k lobbování dokonce i při

⁴¹⁴ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 53.

⁴¹⁵ *Ibidem*, s. 52.

⁴¹⁶ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 48.

⁴¹⁷ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 60.

⁴¹⁸ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 48.

legislativním procesu a zákony jsou pak přijaty „na zakázku“.⁴¹⁹ Velkým rizikem je přetížení justičního systému, způsobené nedostatečným personálním obsazením soudů. Pokud je soudní řízení přehnaně formalistické, chod justice nedostatečně materiálně, personálně a organizačně zajištěný, právní vědomí veřejností nízké, značí to špatnou a pomalou vymahatelnost práva, což je pro organizovaný zločin výhodné. K potlačení organizované kriminality by přispěla zřetelnost a předvídatelnost práva, rychlé a účinné soudní řízení. Organizované zločinecké skupiny využívají nedostatečnou mezinárodní spolupráci v boji proti organizovanému zločinu nebo její slabá místa.⁴²⁰

Kriminogenní faktory existující v oblasti státní správy, jsou velice podobné jako možná **rizika spojená se samosprávou**. Na prvním místě se nabízí zmínit politizaci státní správy (samosprávy). Hranice mezi politiky a úředníky tak, aby propojení nebylo problematické, je tenká. V demokratickém státě nelze připustit, aby byla kumulována moc v rukou nikým nevoleného úředníka, ale současně je nežádoucí, aby naopak úředník byl politikem nucen k určitému jednání. Příznačná je nedostatečná odolnost systému a osob na klíčových pozicích vůči vlivu zájmových skupin. Za druhé je třeba uvést systémové chyby státní správy (samosprávy). Systém státní správy je považován za komplikovaný a nákladný, proto často není efektivní a neplní funkce, které by měl plnit – např. kontrolní funkci. Absence odpovědnosti za provedené úkony nebo přenášení zodpovědnosti mezi jednotlivými orgány státní správy nepomáhá kvalitě výkonu státní správy.⁴²¹

Korupce a klientelismus v rámci státní správy je běžným patogenem. Podle expertů státní správa není efektivní, protože je destabilizovaná a neukotvená kvůli neustálým personálním reorganizacím a změnám orientace, vše je závislé na výsledcích jednotlivých politických uskupení ve volbách. Personální politika je hodně důležitá, protože nízká odborná úroveň a nedostatečný zájem o problematiku dělá úředníky manipulovatelnými ze strany organizovaného zločinu.⁴²² Tato situace je často způsobena tím, že při obsazování vedoucích postů rozhodují politická kritéria. Některé funkce se přidělují

⁴¹⁹ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 63.

⁴²⁰ *Ibidem*, s. 67.

⁴²¹ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-105-9, s. 84.

⁴²² *Ibidem*.

„za odměnu“ nebo v očekávání protislužeb. Financování, resp. podfinancování, státní správy je dalším důvodem, proč výkon státní správy nebývá nejkvalitnější.⁴²³

Existuje několik možných **rizik spojených s fungováním Policie České republiky**. Vnější vlivy působící na Policii ČR mohou způsobovat nedostatečnou nezávislost a odolnost vůči jistým zájmovým skupinám, opět ve prospěch organizovaných zločineckých struktur. Politická reprezentace se může snažit ovlivnit práci policistů. Činnost policie je také nepříznivě ovlivněna nedostatkem finančních prostředků. Nízké ohodnocení příslušníků policie pravděpodobně přispívá k vyšší korumpovatelnosti a spolupráci s podsvětím. K destabilizaci Policie ČR přispívají neodborné reorganizace, prováděné na politickou objednávku. Pro bezvadné fungování policie je nezbytná personální stabilizace policie.⁴²⁴ Kvalitu práce policie ohrožuje nedostatečné odborné vzdělání policistů, což ještě eskaluje u hospodářské kriminality.⁴²⁵ Nepříznivým faktorem pro potlačování kriminality mohou být omezené kompetence policie. Policii ČR v postupu proti organizovaným zločineckým skupinám může brzdit přílišná formálnost trestního řízení. Trestná činnost a nevhodné chování policistů je obrovským kriminogenním faktorem, na to upozorňují hlavně experti z řad státních zástupců a soudců. Také záleží, jaká je prestiž policie, vnímání policie společností, autorita policistů – to může buď napomáhat vzniku kriminality, nebo být kriminogenním faktorem.⁴²⁶

Dále je nutné rozebrat možná **rizika týkající se obyvatelstva**. Problémem je nízká úroveň právního vědomí v české společnosti a často absence respektu k právu. Špatná nebo snižující se životní úroveň přispívá k nespokojenosti občanů, z toho poté pramení nedůvěra občanů ve státní aparát, zánik respektu ke státní moci, nevšímavost a laxnost vůči společenským problémům. Kvůli pasivitě občanů se stává společnost částečně nechráněnou. Lidé si často neuvědomují dalekosáhlé dopady organizovaného zločinu. Existuje obecná tolerance ke kriminálnímu jednání ze strany politiků, lobbismu a korupci.

⁴²³ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 70–72.

⁴²⁴ *Ibidem*, s. 74–76.

⁴²⁵ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 50.

⁴²⁶ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 78–80.

Nevhodný způsob života některých lidí např. přehnaně konzumní životní styl, alkoholismus a toxikomanie svádí ke spolupráci s organizovanými zločineckými skupinami.⁴²⁷

Mnoho **kriminogenních faktorů souvisí s oblastí médií**. Média mohou ovlivňovat veřejné mínění na zakázku určitých skupin vlivu. Média jsou důležitým zdrojem informací o kriminalitě, proto velice záleží na tom, jak je organizovaný zločin v médiích prezentován. Od toho se mimo jiné odvíjí, jestli se společnost organizovaného zločinu obává, či nikoliv. Informace v médiích však mnohdy nemusí odpovídat realitě. Rizikový je stav, kdy jsou některá média ovládána skupinou lidí finančně zabezpečených a finančně závislých na politicích, protože veřejné mínění může být zkreslováno a média mohou sloužit soukromým zájmům. Média se snaží generovat zisk a ten je živěn senzací, proto se média snaží získat neveřejné informace z trestního řízení nebo jiné utajované informace.⁴²⁸

Únik informací často komplikuje práci orgánů činných v trestním řízení, zejména policie. Organizovaný zločin je atraktivním tématem pro zvýšení sledovanosti. Způsob, jakým média informují o kriminalitě, může působit dokonce návodně. Mediální výstupy mohou sloužit jako inspirace pro potenciální pachatele, pokud je v nich trestná činnost popisována příliš detailně, to se týká např. drogové kriminality.⁴²⁹

2.1.3 Mezníky v historii české organizované kriminality

Jedním z největších mezníků v historii organizované kriminality na území dnešní ČR byl pád komunistického režimu v roce 1989 a následný vznik demokratického státu.⁴³⁰ Z hlediska působení na vnitřní bezpečnost ČR nelze 90. léta hodnotit pozitivně, protože i přes různá prohlášení odpovědných subjektů nebyla vnitřní bezpečnost ČR prioritním zájmem špiček politické reprezentace. O tom svědčí i dlouhodobý nárůst celkové

⁴²⁷ *Ibidem*, s. 80–82.

⁴²⁸ *Ibidem*, s. 83–85.

⁴²⁹ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 51.

⁴³⁰ Srov. SCHEINOST, Miroslav a Simona DIBLÍKOVÁ. Zločinné spolčení z pohledu České republiky – právní rámec, definice, postih, pachatelé. In: CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-078-6, s. 61 a násl.

kriminality, ta od roku 1989 neustále stoupala, až její nárůst v roce 1998 dosáhl navýšení o 350 procent.⁴³¹

Stav organizované kriminality byl ze strany představitelů státu dlouhodobě podceňován. Formy tehdy nastupujícího zločinu byly latentní, proto policie nebyla v tomto směru akceschopná – neuměla organizovaný zločin vyhledávat, natož s ním bojovat. Celkové přehlížení organizované kriminality mělo za následek, že se u nás začala objevovat nová zločinecká uskupení, nejvíce ruskojazyčná, která se díky znalostem našeho území, získaným v době pobytu spojeneckých vojsk a také osobním vazbám s některými občany, rychle etablovala. U některých „zájmových“ případů dokonce nebyla ani potřebná politická vůle k jejich vyšetřování. Situace vygradovala až k tomu, že některé trestné činy byly záměrně bagatelizovány a označovány za „podnikatelské neúspěchy“, přestože bylo evidentní, že jde o závažnou trestnou činnost. Někteří politici veřejně prohlašovali, že organizovaný zločin se v Česku nevyskytuje, aby nebylo třeba vytvářet speciální policejní útvary pro postihování organizované kriminality.⁴³²

Odborníci z řad právníků, kriminologů a policistů se jako první odvážili upozornit na rychle se rozvíjející organizovaný zločin na českém území. Byli to zejména Jan Musil, Otakar Osmančík, Josef Zapletal, Martin Cejp, Miroslav Scheinost, Miroslav Němec, Miroslav Protivínský a další. Miroslav Němec např. připravil pro ministerstvo vnitra a vedení policie materiály, které byly inspirované zahraničními zkušenostmi a měly být předlohou pro koncepci boje s organizovaným zločinem. Tehdejší vedení policie, které „*bojovalo o vlastní přežití a vlastní pozici na výsluní*“ opakovaně žádnou koncepci nezpracovalo ani nepřijalo.⁴³³ První vládní koncepce boje s organizovaným zločinem byla přijata až v roce 1996.⁴³⁴ Nicméně již v polovině 90. let se situace začala postupně zlepšovat, na konci roku 1995 byl novelou trestního zákona řádu zakotven nový institut zločinného spolčení.⁴³⁵

⁴³¹ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 331.

⁴³² *Ibidem*, s. 332–333.

⁴³³ *Ibidem*, s. 14–16.

⁴³⁴ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-105-9, s. 15.

⁴³⁵ Viz výše v podkapitole 1.1.1 Legální definice organizovaného zločinu.

„Prakticky až do roku 1998 nebyl u nás v souvislosti s organizovaným zločinem nikdo zatčen a obžalován. Až v roce 1999 byl zaznamenán jeden odsouzený. Do roku 1997 neexistovaly tedy žádné vyšetřovací či soudní spisy, ze kterých by bylo možné čerpat jakékoliv poznatky.“⁴³⁶

Policie byla poznamenána a zatížena ještě minulým režimem. Občané si pamatovali policejní zákroky z předlistopadové historie a pohlíželi na policii se značným despektem a nevážností. V prvních letech po revoluci se vyskytoval značný nedostatek kompetentních lidí se zkušenostmi, kteří neměli nežádoucí vazby na minulý režim a mohli by policejní profesi vykonávat, proto bylo mnoho služebních míst obsazeno laiky.⁴³⁷ Mnoho policistů se také nechalo zlákat vidinou rychlého a „snadného“ zisku na scestí. Do kontrastu ke zkorumpovaným policistům lze postavit policisty Jana Štočka a Františka Havloviče v kauze orličtí vrazi, kteří nehleděli na peníze a vložili maximální úsilí do dopadení pachatelů.

„Zásadním organizačním opatřením v boji s organizovaným zločinem bylo vytvoření Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) v rámci Kriminální policie, k němuž došlo od 1.1.1995, a Služby policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti (SPOK) od 1.1.1994.“⁴³⁸

V letech následujících po sametové revoluci byla nejčastějším motivem trestné činnosti touha získat cizí majetek. Po letech komunistického režimu, kdy bylo normou, že všichni mají stejně, byla divoká 90. léta pro některé lidi doslova šokem. V této době se začali objevovat nájemní vrazi, kteří páchali vraždy na objednávku.⁴³⁹ Karel Kopáč, jeden z tzv. orlických vrahů, řekl, že by nevráždil, pokud by existoval trest smrti.⁴⁴⁰ Zrušení testu smrti a návrat ke kapitalismu však znamenaly změnu filozofie zločinu.⁴⁴¹

⁴³⁶ MAREŠOVÁ, Alena, Martin CEJP, Drahuše KADERÁBKOVÁ a Milada MARTINKOVÁ. *Kriminalita v roce 1999*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 1999. ISBN 80-86008-85-1, s. 23.

⁴³⁷ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafii a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 17–19.

⁴³⁸ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-105-9, s. 15.

⁴³⁹ Polosvět nájemných vrahů. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 3. 2. 2022 [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970004/>.

⁴⁴⁰ Orličtí vrazi: rekonstrukce, výsledky, fakta. In: *youtube.com* [online]. 29. 6. 2020 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=5m_z9_zFe08.

⁴⁴¹ ŠULC, Viktorín. Jak čeští podnikatelé odcházeli na onen svět. In: LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zsvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004. ISBN 978-80-204-1997-2, s. 197–198.

Podle bývalé policistky Heleny Kahnové si policisté, kteří v socialistickém Česku řešili „domácí zabijačky“ nebo vaříče pervitinu, s roztahovačnými gangy s komplexní hierarchií nevěděli rady. „*Policie do té doby vlastně pracovala s takovými zločinci gentlemeny. Najednou létala auta do povětří, střílelo se na diskotékách. Agresivita rostla, jak ze strany pachatelů, tak samozřejmě i ze strany policie.*“ Takto situaci popisuje i bývalý šéf ÚOOZ Robert Šlachta, zdůrazňuje navíc i spojitost s mafií z východu.⁴⁴²

Vrcholní představitelé ruskojazyčné mafie měli v Čechách i svou neoficiální centrálu. Luxusní noční podnik U Holubů v Praze u Anděla – tam měl v květnu 1995 přijet Semion Mogilevič, hlava solomonské mafie a muž, kterého FBI uváděla na seznamu nejhledanějších osob. Na „mafiašském summitu“ v Praze, který se pořádal pod zástěrkou narozeninové oslavy představitele konkurenční solncevské mafie⁴⁴³, proběhla rozsáhlá policejní razie, během které policisté zadrželi 200 lidí. Mogilevič ale na místě nebyl. Byl včas upozorněn, že se chystá zátah.⁴⁴⁴ Razie U Holubů byla jednou z nejdůležitějších policejních akcí 90. let, ačkoliv po ní nebyl nikdo obviněn. „*Vypráskat z Prahy prvoligové mafiašy, kteří si tu chtěli vytvořit chill out, žádalo solidní sebevědomí... Dnes to vypadá banálně, v půlce 90. let to byla pro vývoj celé země mimořádně důležitá věc.*“⁴⁴⁵ Pro bývalého elitního policistu a šefa tohoto zásahu Zdeňka Macháčka skončila tato akce mstou – byl v roce 1999 zatčen, obviněn z vydírání a uvržen na tři měsíce do vazby. Až o dva roky později soud konstatoval, že se Macháček stal obětí vykonstruovaného trestního stíhání.⁴⁴⁶

Jako další z mezníků v historii organizované kriminality na českém území je nutné zmínit vznik a zánik tzv. Berdychova gangu, ten byl aktivní od poloviny 90. let do roku

⁴⁴² KLÍMA, Josef. České podsvětí: Drsnější. Jak si Česko v 90. letech porcovaly gangy z Východu. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 13. 7. 2020 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/drsnejsi-jak-si-svobodne-cesko-v-devadesatkach-porcovaly-gangy-z-vychodu-112161>.

⁴⁴³ Více viz níže 2.2.1 Účast cizích státních příslušníků na organizované kriminalitě v ČR.

⁴⁴⁴ KLÍMA, Josef. České podsvětí: Drsnější. Jak si Česko v 90. letech porcovaly gangy z Východu. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 13. 7. 2020 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/drsnejsi-jak-si-svobodne-cesko-v-devadesatkach-porcovaly-gangy-z-vychodu-112161>.

⁴⁴⁵ ŠÍDLO, Jindřich. Razie U Holubů – nejdůležitější zásah české policie. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 17. 7. 2020 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/razie-u-holubu-nejdulezitejsi-zasah-ceske-policie-112798>.

⁴⁴⁶ ŠÍDLOVÁ, Tereza. Expolicisté se stali zřejmě prvními Čechy, o kterých točil Netflix. Streamovací gigant připomíná známý zátah U Holubů. In: *denikn.cz* [online]. 7. 8. 2020 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://denikn.cz/414600/expoliciste-se-stali-zrejme-prvnimi-cechy-o-kterych-tocil-netflix-streamovaci-gigant-pripomina-znamy-zatah-u-holubu/>.

2004. O této zločinecké skupině již bylo napsáno mnoho, zde jsou vyzdvihnuty pouze nejzásadnější informace. David Berdych, bývalý vyhazovač z proslulého nočního klubu Discoland Sylvie, nebyl hlavou gangu, jak by napovídala název, byl však klíčovou postavou při odhalení struktury organizované zločinecké skupiny, protože porušil povinnost mlčenlivosti.⁴⁴⁷ Organizovaná zločinecká skupina vznikla plánovaně ze strany policejních důstojníků, podle zjištěných skutečností se jednalo předně o majora Josefa Opavu a poručíka Petra Koňaríka. „Šokující komplot se nejdřív zdál být neprůstřelný: inkriminovaní policisté měli přehled, jestli někdo jejich zločiny vyšetřuje a jak, v případě potřeby mohli své komplice přikrýt, tedy umlčet svědky, odklidit důkazy či výpovědi.“⁴⁴⁸

Podle slov Davida Berdycha udělali pěšáci (operativci) zločinecké organizace naschvál zpočátku pár chyb, aby si ověřili, jestli je policisté (organizátoři) doopravdy kryjí.⁴⁴⁹ Berdychův gang byla kontaktní skupina cca 200 osob, která tvořila pavučinu s určitými pevnými uzly – skupinou osob úzce spojených. Těchto skupin bylo více a navzájem se krátkodobě či dlouhodobě propojovaly. Činnost Berdychova gangu se dá rozdělit na dvě etapy: bez spolupráce s policií a za řízení policií. Jedná se tedy o extrémní případ sepětí policie a organizovaného zločinu, kdy policisté nejenom, že zločince kryli, ale oni je dokonce organizovali. Velice problematické toto spojení bylo také kvůli tomu, jaké brutální násilí používala skupina „Berdychovců“. Svým obětem přejížděli autem hrudník, rozbíjeli jim končetiny kladivem a jinak je mučili. Zločinci navíc při trestné činnosti, např. unášení podnikatelů, používali pravé policejní uniformy, což velmi narušovalo důvěru občana v bezpečnostní složky a stát jako takový.

Tento „podnik“ dlouhodobě fungoval, proto zkorumpovaní policisté získali pocit nedotknutelnosti a ztratili obezřetnost.⁴⁵⁰ Policisté Helena Kahnová a Tomáš Gregor, jejichž kolegové byli mozkiem této zločinecké skupiny, nakonec tuto zločineckou strukturu rozkryli, ve finální fázi však museli vyhledat pomoc policistů z jiného kraje. Kahnová a Berdych v rozhovoru shodně naznačují, že organizace sahala až do nejvyšších

⁴⁴⁷ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 197.

⁴⁴⁸ KLÍMA, Josef. České podsvětí: Ve službách policie. Jak dva detektivové rozbili Berdychův gang. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 17. 8. 2020 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/epizoda-sedma-ve-sluzbach-policie-jak-dva-detektivove-rozbili-berdychuv-gang-115997>.

⁴⁴⁹ *Ibidem*.

⁴⁵⁰ Polosvět policajtů. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 27. 1. 2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970006/>.

pater bezpečnostních složek, že u vedoucích Odboru pro boj s organizovaným zločinem, trestná činnost nekončila. Tato tvrzení se ale nikdy neprokázala.⁴⁵¹

Milníkem ve vývoji a směřování organizovaných zločineckých struktur v ČR byla vražda „kmotra“ Františka Mrázka dne 25. ledna 2006. Bývalý policejní vyšetřovatel Karel Tichý uvádí, že Mrázek dokázal dosadit svoje lidi na místa ve státní správě. Pokud je tam nedokázal dosadit, tak si je koupil. Mrázek údajně dosazoval i vedoucí pracovníky na Národní bezpečnostní úřad. Mrázkovy kontakty podle dostupných informací z médií sahaly až do vysoké politiky. Mrázek přímo nebo přes prostředníky využíval např. poslance, politické poradce nebo ministry.⁴⁵²

Verzí o tom, kdo stojí za Mrázkovou vraždou, je několik. Jednou z nich je, že se o jeho konec postarali dokonce jeho vlastní lidé, většinou se jednalo o bývalé policisty ze zásahových útvarů. Byla zmiňována i verze, že ho zabili policisté, kteří stále byli ve služebním poměru. Uvažovalo se však i o politickém motivu. Mrázkovou posedlostí totiž byl sběr kompromitujících materiálů na politiky, podnikatele, představitele justice a další vlivné osoby. Také ho ale mohli zabít jeho konkurenti.⁴⁵³

Investigativní novinář Jaroslav Kmenta vyjádřil domněnku, podle které se tato kauza odlišuje od všech ostatních podobných kauz. Kmenta je přesvědčen, že u vraždy Mrázka minimálně z části asistoval stát svojí neochotou situaci řešit.⁴⁵⁴ Hynek Vlas, bývalý kriminalista ÚOOZ, uvedl, že vražda Mrázka byla v této komunitě poslední. Od té doby se žádná podobná vražda kmotra nestala, protože nikdo neměl motivaci, sílu ani důvod něco takového udělat.⁴⁵⁵ Jaroslav Hruška, bývalý vedoucí týmu POKR (speciální tým pro vyšetřování Mrázkovy vraždy), uvedl, že tehdejší ministr vnitra Jan Kubice upozornil policisty, kteří vyšetřovali vraždu Mrázka, ať se připraví na to, že budou velmi

⁴⁵¹ KLÍMA, Josef. České podsvětí: Ve službách policie. Jak dva detektivové rozbili Berdychův gang. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 17. 8. 2020 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/epizoda-sedma-ve-sluzbach-policie-jak-dva-detektivove-rozbili-berdychuv-gang-115997>.

⁴⁵² Polosvět veksláků. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 13. 1. 2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970001/>.

⁴⁵³ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 237.

⁴⁵⁴ DVTV. Kmenta: U Mrázkovy vraždy asistoval stát. Babiš je poslední vývojový prvek polosvěta. In: *video.aktualne.cz* [online]. 30. 1. 2022 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/kmenta-u-mrazkovy-vrazdy-asistoval-stat-babis-je-posledni-vy/r~64845410812a11ecab010cc47ab5f122/>.

⁴⁵⁵ Polosvět veksláků. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 13. 1. 2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970001/>.

nepohodlní všem, kdo s Mrázkem nějakým způsobem přišli do styku. Hruška také uvedl, že vnímal to, že on a jeho kolegové byli nakonec skoro jediní, kdo měl zájem vraždu vyšetřit.⁴⁵⁶ Bývalý vyšetřovatel Petr Plaňanský pro média shodně uvedl, že už od začátku vyšetřování tento tým narážel na překážky ze strany vedení policie. Policisté nezískali např. spis Krakatice, který na Mrázka v letech 1999 až 2002 vedla protikorupční policie a který obsahoval důkazy o „*prorůstání mafie do politiky*“.⁴⁵⁷ Členové vyšetřovacího týmu byli dokonce prověřováni Inspekcí ministra vnitra kvůli údajnému falšování cestovních dokladů, proto policisté ztratili respekt v podsvětí a nemohli řádně jednat. Tito elitní policisté nakonec kvůli neustálým tlakům odešli do civilu.⁴⁵⁸

Převratným momentem bylo, když ministr vnitra Jan Kubice řekl, že policie pracuje pod politickým tlakem. Dne 29. května 2006 předstoupil jako ředitel ÚOOZ před Branný a bezpečnostní výbor Poslanecké Sněmovny ČR a přednesl jim v režimu důvěrné zprávu o prorůstání organizovaného zločinu do státní správy, později označenou jako tzv. Kubiceho zprávu. S touto zprávou Kubice vystoupil mimo jiné i proto, aby jeho podřízení, kteří vyšetřovali vraždu Františka Mrázka, nedopadli stejně jako výše zmíněný Zdeněk Macháček, který se stal obětí vykonstruovaného trestního stíhání. Primárním důvodem však podle Kubiceho bylo to, že nadřízení (policijní prezidium), státní zástupci i politici útvaru bránili, aby vyšetřoval zásadní kauzy. Kubice také nakonec od policie sám odešel.⁴⁵⁹

Organizovaný zločin se nevyhýbal ani justici. Jako přelomovou kauzu lze označit tzv. konkurzní podvody, což byl příklad fatálního selhání soudní moci. Tzv. konkurzní mafie uměle dovedla úspěšné firmy ke krachu a s požeňáním soudu se firmy zmocnila.

⁴⁵⁶ BASTLOVÁ, Marie. Vyšetřoval Mrázkovu vraždu: Trapně nás obvinili z krádeže stravenek. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 14. 2. 2022 [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-ptam-se-ja-vysetroval-mrazkovu-vrazdu-jak-vzpomina-na-zlociny-devadesatek-188216>.

⁴⁵⁷ ŠTĀSTNÝ, Ondřej a Tomáš SYROVÁTKA. Vyšetřovali Mrázka, teď chovají kozy nebo trénují mládež. In: *idnes.cz* [online]. 11. 12. 2008 [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vysetrovali-mrazka-ted-chovaji-kozy-nebo-trenuji-mladez.A081211_085011_domaci_pje.

⁴⁵⁸ BASTLOVÁ, Marie. Vyšetřoval Mrázkovu vraždu: Trapně nás obvinili z krádeže stravenek. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 14. 2. 2022 [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-ptam-se-ja-vysetroval-mrazkovu-vrazdu-jak-vzpomina-na-zlociny-devadesatek-188216>.

⁴⁵⁹ FENDRYCH, Martin. 2006: Kubiceho zpráva o prorůstání mafie do státní správy. 2016: Odvážných stále málo. In: *nazory.aktualne.cz* [online]. 27. 5. 2016 [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/2006-kubiceho-zprava-o-prorustani-mafie-do-statni-zpravy/r~3cfc936623f311e69d46002590604f2e/>.

Týkalo se to např. firem: Zbrojovka Brno, Zemědělské družstvo Kravaře, Stavební podnik Ralsko. Problém nastal, když chtěli poslat do konkurzu Union banku. Soudce Krajského soudu v Ústí nad Labem Jiří Berka již potvrdil započetí konkurzu, ale představenstvo Union banky se proti konkursu ohradilo a obrátilo se na policii.⁴⁶⁰ Členy skupiny byli kromě soudce Berky i správce konkurzní podstaty Daniel Thonat, soudní znalec Martin Jurenka a další. Skupina byla údajně napojena i na pracovníka Národního bezpečnostního úřadu, což se ale neprokázalo.⁴⁶¹

Prorůstání organizovaného zločinu do státní správy není pouze odkazem minulosti. Například v roce 2019 zasahovala NCOZ na radnici Brno-střed, čímž byla odhalena tzv. kauza Stoka, která se týkala machinací s veřejnými zakázkami, kdy skupina lidí v čele s tehdejšími místostarostou Brna-střed měla podle policie ovlivňovat veřejné zakázky a způsobit škodu za téměř 50 milionů korun.⁴⁶² V roce 2022 zasahovala NCOZ pro změnu na pražském magistrátu, čímž započala tzv. kauza Dozimetr. V této kauze šlo o korupci a ovlivňování veřejných zakázek především v Dopravním podniku hl. m. Prahy, kdy trestnou činnost měl páchat mimo jiné náměstek primátora hlavního města Prahy pro oblast životního prostředí, infrastruktury, technické vybavenosti a bezpečnosti.⁴⁶³

Obě kauzy mají společné to, že zločinecké skupiny mají vazby na politiky, dokonce se spekuluje o napojení na ústavní činitele. V kauze Stoka již byly vyneseny pravomocné rozsudky, propojení na poslance však nebylo prokázáno.⁴⁶⁴ Kauza Dozimetr se ještě v době psaní této práce nedostala k soudu, média ale přinesla informace o osobních

⁴⁶⁰ KLÍMA, Josef. Když bere úplatky soudce. Havlín se specializoval na vlivné opilé řidiče. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 16. 8. 2021 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kdyz-bere-uplatky-soudce-havlin-se-specializoval-na-vlivne-opile-ridice-171338>.

⁴⁶¹ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 280.

⁴⁶² IBEHEJ, Jaroslav. Případ STOKA – návrh na podání obžaloby. In: *policie.cz* [online]. 3. 3. 2020 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pripad-stoka-navrh-na-podani-obzaloby.aspx>.

⁴⁶³ ZELENÝ, Petr. Policisté přes dva roky sledovali lidi, auta i konspirační byty. Kauza dopravního podniku zblizka. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 17. 6. 2022 [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3508209-policiste-pres-dva-roky-sledovali-lidi-auta-i-konspiracni-byty-kauza-dopravniho>.

⁴⁶⁴ Milion chviliek pro demokracii. Kauza Stoka. In: *milionchvilek.cz* [online]. 20. 6. 2021 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://milionchvilek.cz/assets/reportal-pdf/4-2-5-kauza-stoka.pdf>.

vazbách místopředsedkyně Poslanecké sněmovny na jednoho z obviněných, ta následně na tento post rezignovala.⁴⁶⁵

Kauzy se podobají i v tom, že zločinecké struktury byly napojené i na další složky státu, kterými v těchto případech byly justice a policie. U jednoho z aktérů v kauze Dozimetr byly zjištěny osobní vazby na soudkyni, která měla rozhodovat o omezení svéprávnosti v jeho případě. Dokonce si účelově změnil trvalé bydliště tak, aby jeho případ spadal pod místní příslušnost soudu, u kterého tato soudkyně pracovala a kde byly spisy přidělovány podle trvalého bydliště účastníků – opět se jedná o dedukce investigativních novinářů, které nebyly zatím prokázány.⁴⁶⁶ V kauze Stoka se naproti tomu jednalo o napojení na policii, které bylo soudně potvrzeno. Bývalý vedoucí brněnské hospodářské kriminálky sděloval neveřejné informace z trestního řízení jednomu z pachatelů, který byl následně v této kauze obžalován. Policista měl dokonce vzít tohoto obžalovaného k domovní prohlídce jednoho z podezřelých a nechat jej nahlížet do nalezených listin.⁴⁶⁷ Na těchto stručně popsanych příkladech lze vidět aktuálnost fenoménu organizované kriminality.

⁴⁶⁵ RAMBOUSKOVÁ, Michaela. Vildumetzová v slzách rezignovala. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 8. 9. 2022 [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-vildumetzova-skonci-ve-vedeni-poslanecke-snemovny-213583>.

⁴⁶⁶ KABRHELOVÁ, Lenka. Příběh „obrovské náhody“? Kolem Redlovy nesvéprávnosti se vznášejí otazníky. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 30. 11. 2022 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-5-59-nesvepravnost-podnikatele-redla-pribeh-plny-podezrelych-nahod-220260>.

⁴⁶⁷ KOZELKA, Petr. Šéf brněnské kriminálky vynášel informace ze spisů. Dostal pokutu 100 tisíc. In: *novinky.cz* [online]. 21. 11. 2022 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-sef-brnenske-kriminalky-vynasel-informace-ze-spisu-dostal-pokutu-100-tisic-40415129>.

2.2 Struktura organizované kriminality na území ČR

Odhalení struktury organizovaného zločinu je důležité pro koncipování efektivního potírání tohoto jevu. Poznatky o struktuře organizované kriminality se nachází v několika dokumentech, jež jsou každý rok aktualizovány. Jedním z relevantních dokumentů je Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR, vydávaná Ministerstvem vnitra ČR. Nejaktuálnější je zpráva z roku 2021, která byla schválena usnesením vlády č. 600 ze dne 14. července 2022. Účelem této zprávy je především poskytnout souhrnné informace o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, podat přehled o vývoji, struktuře a dynamice kriminality, jejích pachatelích a obětech.⁴⁶⁸

Dalšími důležitými dokumenty jsou každoročně vydávané výroční zprávy NCOZ, BIS nebo také Nejvyššího státního zastupitelství. Informace o aktuální struktuře organizovaného zločinu lze nalézt i v Koncepci boje proti organizovanému zločinu do roku 2023, které je více prostoru věnováno níže⁴⁶⁹. IKSP také každý rok vydává publikaci s názvem Analýza trendů kriminality v ČR, kde je jedna kapitola věnována organizovanému zločinu. Jedna z následujících podkapitol čerpá z nejaktuálnějších pramenů o organizované kriminalitě v ČR, rozebírá tedy roky 2020 a 2021, jelikož analýza roku 2022 ještě není možná.

Obecně lze říct, že na území ČR působí tři hlavní typy organizovaných zločineckých skupin. Jedná se o skupiny tuzemské, mezinárodní a smíšené.⁴⁷⁰ Zločinecké organizace je možné klasifikovat podle velikosti, geografického určení působnosti, původu, mocenského dosahu, podle vztahů s mocenskými strukturami v domovském státě i v hostitelských zemích, spolupráce s dalšími zločineckými organizacemi, vnitřní organizace a struktury, rozsahu zákonných i nezákonných aktivit, míry užití násilí nebo korupce nebo podle druhu trestné činnosti.⁴⁷¹

⁴⁶⁸ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020 [online]. Praha: květen 2021, s. 4 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁴⁶⁹ Viz 2.3.1 Prevence organizované kriminality v českých poměrech.

⁴⁷⁰ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 7 [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁴⁷¹ SAVONA, Ernesto Ugo, Sabrina ADAMOLI, Andrea Di NICOLA a Paola ZOFFI. *Organised Crime Around the World*. Helsinky: Willow Tree Pr, 1998. ISBN 951-53-1746-0, s 7.

Velikost skupiny je dána aktuálním počtem všech osob – tedy i těch, které jsou zapojeny v různých subskupinách. Kritérium přeshraničního charakteru sleduje počet zemí, ve kterých je skupina aktivní. Mapuje se také etnický nebo sociální původ skupiny, její identita. Jako politický vliv se posuzuje zejména míra vlivu na lokální, regionální, státní či nadnárodní úrovni. Míra spolupráce s jinými organizovanými skupinami je dalším bodem, který je podrobně analyzován. Hierarchie ve skupině je jedním z nejdůležitějších kategorizačních znaků, určuje mimo jiné strukturu zločinecké skupiny.⁴⁷² V obecné rovině je také možné konstatovat, že složitost struktury jednotlivých zločineckých skupin je dána složitostí jimi páchané činnosti.⁴⁷³ Zjišťuje se ochota skupiny přistupovat k násilí (jakou podobu toto násilí má) či schopnost korumpovat.⁴⁷⁴

2.2.1 Účast cizích státních příslušníků na organizované kriminalitě v ČR

V 90. letech 20. století se aktivity mezinárodních zločineckých organizací prolínaly s aktivitami českých organizací. Docházelo k vzájemné kooperaci skupin, nebo naopak ke konkurenčním bojům. Mezinárodní zločinecké organizace přinesly nové, v ČR doposud neznámé, metody kriminální činnosti, také novou filozofii zločinu a zločineckou kulturu, které vycházejí z kulturních hodnot a pravidel dané země. Podle Roberta Šlachty je jednou z nejsložitějších věcí na práci policie proniknout do struktur dané komunity cizích státních příslušníků a získat tam informace.⁴⁷⁵

V kapitole o původu organizovaného zločinu⁴⁷⁶ v ČR je popsáno, že zprvu byla organizovaná trestná činnost dominantou cizinců a čeští občané jim sloužili jako pomocníci. Kooperace českých státních občanů a cizinců může fungovat i naopak, kdy cizinci jsou zapojeni do kriminálních aktivit českých skupin a sítí na nižší úrovni.

⁴⁷² CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 18.

⁴⁷³ Ministerstvo vnitra ČR. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023* [online]. Praha: únor 2018, s. 7 [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁴⁷⁴ CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. ISBN 978-80-7338-155-4, s. 18.

⁴⁷⁵ KLÍMA, Josef. *České podsvětí: Drsnější. Jak si Česko v 90. letech porcovaly gangy z Východu*. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 17. 8. 2020 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/drsnejsi-jak-si-svobodne-cesko-v-devadesatkach-porcovaly-gangy-z-vychodu-112161>.

⁴⁷⁶ Viz výše 2.1.1 Původ organizované kriminality.

Například v případě Berdychova gangu působili v rámci této zločinecké sítě na pozici vykonavatelů (v některých případech vydírání a loupeží) Dagestánci, Rusové nebo Poláci. Organizátoři tohoto zločinného podnikání však byli Češi. V tomto případě bylo pro české policejní složky obtížné rozklíčovat reálnou nadřízenost a podřízenost v organizaci. Bylo totiž skepticky nahlíženo na situaci, ve které by se čeští zločinečtí bossové dostali s cizími zločineckými strukturami do sporu. Je otázkou, zda by čeští předáci vůbec dokázali přinutit k poslušnosti dagestánské nebo čečenské vykonavatele organizovaných loupeží. Čeští příslušníci na vrcholu hierarchie působili jako architekti a organizátoři, nikoliv jako autoritativní vládci.⁴⁷⁷

Česká republika není státem, kde by vznikaly organizované zločinecké skupiny založené na etnicitě. Etnický původ jednotlivce není pro české organizované zločinecké skupiny důležitý. Kriminální skupiny složené výlučně nebo především z etnických Čechů nebo česky mluvících se nikdy nedostaly ani do povědomí veřejnosti jako např. již zmiňovaná sicilská mafie, italská camorra, čínské triády nebo čečenské tejpy a ruskojazyčné bratry.⁴⁷⁸ V důsledku expanze tyto etnicky založené zločinecké skupiny pronikaly i do jiných oblastí a začaly spolupracovat také s příslušníky jiných etnik. Organizační skelet a vedení organizací však povětšinou zůstávají i nadále v rukou stejnorodého etnického prvku.⁴⁷⁹

Co se týká podílu cizinců na organizované kriminalitě patří Česká republika k zemím, kde i přes drobné výkyvy poměr mezinárodního a domácího prvku zůstává stále téměř neměnný. „*Od počátku 90. let bylo mezinárodního prvku mírně přes polovinu a domácího mírně pod ni.*“⁴⁸⁰ Od roku 1993 až do současnosti býval podle expertních šetření⁴⁸¹ odhad podílu cizinců a Čechů 50 % na 50 %, s občasnými výkyvy, nejvýše však 55 % cizinců proti 45 % Čechů (v roce 2009). Podíl organizovaných zločineckých skupin

⁴⁷⁷ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 108.

⁴⁷⁸ *Ibidem*, s. 95.

⁴⁷⁹ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 564.

⁴⁸⁰ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 23.

⁴⁸¹ Viz níže 2.2.2 Organizovaný zločin v ČR v roce 2020–2021.

tvořených pouze Čechy se v průběhu let mírně zvyšuje – v posledních letech je to kolem 30 %.⁴⁸²

Vývoj v roce 2021 potvrdil mírný nárůst snahy kriminálně závadových osob o trvalé etablování na území ČR, jednalo se hlavně o osoby z prostředí ruskojazyčných komunit. Tyto osoby se snažily o etablování na území ČR především fiktivním naplňováním některého z legálních pobytových důvodů (uzavírání účelových manželství, nerealizované VŠ studium, využívání poskytovatelů fiktivního zaměstnání atd.). Častým jevem se stala i snaha ruskojazyčných osob nabýt občanství jiného členského státu EU (např. maďarské nebo rumunské občanství), které je systémově dostupnější než občanství ČR.⁴⁸³ Čím větší počet cizích státních příslušníků určité země v ČR žije, tím větší je logicky počet osob dané státní příslušnosti, které páchají trestnou činnost a jsou za ni stíhány.

„Nejvíce občanů jiných zemí, ať už ze států EU nebo mimo Unii, trvale či dlouhodobě žijících v ČR, pochází z Ukrajiny (jejich počet již převýšil občany Slovenska), dále Slovenska, Vietnamu, Ruska, Německa a Polska. Za zmínku stojí rostoucí počet zde žijících občanů Rumunska a dále meziroční nárůst počtů občanů Filipín, Indie, Kazachstánu a Turecka.“⁴⁸⁴

V organizovaných zločineckých skupinách jsou nejsilněji zastoupeni Vietnamci, Ukrajinci, Rusové, Albánci (Kosovští Albánci).⁴⁸⁵ Tato podkapitola proto rozebírá více do hloubky **ruskojazyčný organizovaný zločin, asijský organizovaný zločin a balkánské organizované zločinecké skupiny**. Aktuální data ohledně pobytu cizinců na území ČR a jimi páchané kriminality jsou důkladně rozebrána v publikaci Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020. Data však mohou být trochu zkreslena kvůli pandemii onemocnění covid-19, protože byla celosvětově značně omezena mobilita osob.⁴⁸⁶

⁴⁸² SCHEINOST, Miroslav a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. ISBN 978-80-7338-196-7, s. 202–203.

⁴⁸³ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2021 [online]. Praha: 28. 6. 2022, s. 32 [cit. 2022-08-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2021.aspx>.

⁴⁸⁴ *Ibidem*, s. 179.

⁴⁸⁵ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020 [online]. Praha: květen 2021, s. 48 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁴⁸⁶ SCHEINOST, Miroslav a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. ISBN 978-80-7338-196-7, s. 177 a dál.

Nejaktivnější **asijskou** komunitou na území ČR z hlediska organizovaného zločinu je dlouhodobě **vietnamská** komunita, jejíž činnost v posledních letech zůstává konstantní.⁴⁸⁷ Vietnamští státní příslušníci začali postupně přicházet do ČR již od 50. let minulého století.⁴⁸⁸ Trestná činnost vietnamského kriminálního prostředí v ČR je vysoce latentní a sofistikovaná, nejčastěji se jedná o drogovou kriminalitu, daňové podvody, prodej padělaného zboží, legalizaci výnosů z trestné činnosti, legalizaci pobytových oprávnění na území ČR nebo ekologickou kriminalitu. Jednou z podstatných a pro společnost velmi nebezpečných činností této etnické skupiny je korupce ve veřejné správě a v justici. Díky napojení vietnamských organizovaných zločineckých skupin na státní úředníky a justiční orgány vietnamští občané získávají velký vliv a finanční prospěch.⁴⁸⁹

Vietnamské etnické zločinecké organizace jsou typické svou plovoucí strukturou, ta je podmíněna vysokou flexibilitou obchodní spolupráce v otázce kvality a ceny. „*Skupiny vyvíjejí samostatnou produkční a obchodní činnost dle potřeby a ad hoc seskupují finanční prostředky, produkty či lidské zdroje.*“⁴⁹⁰ Nově příchozí či nesolventní Vietnamci jsou často uvnitř své etnické skupiny vykořisťováni. Vietnamské zločinecké organizace jsou nebezpečné pro hodnotovou semknutost svých členů, konspirativnost a hlavně kvůli nedůvěře k většinové společnosti, což velice komplikuje případnou infiltraci policejních orgánů do těchto skupin.⁴⁹¹ Aktivita vietnamských skupin je koncentrována v Praze v tržnici SAPA, která je někdy označována jako „stát ve státě“⁴⁹²,

⁴⁸⁷ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2021 [online]. Praha: 28. 6. 2022, s. 31 [cit. 2022-08-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2021.aspx>.

⁴⁸⁸ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 66.

⁴⁸⁹ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2021 [online]. Praha: 28. 6. 2022, s. 32 [cit. 2022-08-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2021.aspx>.

⁴⁹⁰ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 28 [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁴⁹¹ *Ibidem*.

⁴⁹² KUČERA, Jakub. Stát ve státě. Vietnamská Sapa je unikát, kde se rozhodně nebudete cítit jako doma. In: *ctidoma.cz* [online]. 23. 11. 2018 [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: <https://www.ctidoma.cz/zpravodajstvi/2018-11-23-stat-ve-state-vietnamska-sapa-je-unikat-kde-se-rozhodne-nebudete-citit-jako>.

nebo v příhraničních oblastech Karlovarského a Ústeckého kraje, zejména také v tržnicích.⁴⁹³

Emigrace Číňanů je celosvětovým problémem, protože Čínu s vystěhovalci opouštějí i tajné spolky neboli zločinecké organizace. Podle zpráv Policie ČR u nás již okolo roku 2000 působily odnože (tongy) několika vysoce aktivních čínských zločineckých organizací (triád) pocházejících zejména z Pekingů a Šanghaje.⁴⁹⁴ V současné době čínský organizovaný zločin v ČR vzkvétá.

Nejčastější aktivity **čínských triád** na našem území spočívají v zakládání různých firem, většinou obchodních, jakož i tzv. čínských restaurací, které takřka nevytvářejí faktický zisk, ale slouží buď ke krytí jiných druhů trestné činnosti, nebo k praní špinavých peněz získaných touto činností. „*Tyto zločinecké skupiny plní na území České republiky úkoly spojené s prosazováním ekonomických zájmů Číny na území střední Evropy.*“ Jsou to velice ekonomicky silné, hierarchicky vysoce postavené, vzdělané, flexibilní skupiny pachatelů.⁴⁹⁵ Problém čínských triád či jejich odnoží na našem území je umocněn značnou jazykovou bariérou, v podstatě neexistuje dostatek tlumočnicků natož lidí, kteří by byli schopni pracovat v čínské komunitě jako policejní agenti.⁴⁹⁶

Čínské zločinecké organizace využívají k řadě dílčích úkonů v ČR etablovanou vietnamskou komunitu, protože ta již pronikla i do státní správy. Čínské zločinecké struktury realizují dodávky levného zboží pro vietnamské obchodníky bez jediného dokladu, to vede v obrovském měřítku k výše zmiňovaným daňovým únikům.⁴⁹⁷

Na českém území působí i **japonská jakuza**, zločinecká organizace, jejíž vliv zřejmě postupně slábne nejen v Japonsku, ale i celosvětově.⁴⁹⁸ Výroční zprávy NCOZ, zprávy Ministerstva vnitra ČR ani dalších kompetentních složek se o jakuze v posledních letech

⁴⁹³ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 28 [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁴⁹⁴ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafii a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 26.

⁴⁹⁵ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 30 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁴⁹⁶ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafii a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 26–28.

⁴⁹⁷ *Ibidem*.

⁴⁹⁸ STEIN, Ditta. Jakuza slábne a přichází o tisíce členů. Najít práci bez malíčku není snadné. In: *idnes.cz* [online]. 25. 10. 2021 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/jakuza-japonsko-zlocinecka-organizace-gang-odchod-odpadlik.A211019_142826_zahranicni_dtt.

nezmiňují. Jakuzi je nebezpečná tím, že své členy vyhledává již mezi mladými lidmi ve školách. Vybere si dobře prospívající a talentované studenty, kteří jsou perspektivní. Tím, že jim poskytuje finanční podporu jim umožňuje studovat na prestižních univerzitách po celém světě. Teprve tehdy když tito lidé dosáhnou významných profesních pozic, je organizace kontaktuje a vyžaduje po nich spolupráci. Podle některých pramenů tímto způsobem jakuzi operuje ve všech vyspělých zemích světa. V ČR je jakuzi spojena s kauzou vytunelování banky Nomura⁴⁹⁹.⁵⁰⁰

„Za dlouhodobě nejvýznamnější cizojazyčné kriminální struktury lze považovat kriminální organizace složené z osob pocházejících z teritoria bývalého Sovětského svazu, jejichž společným dorozumívacím jazykem je ruština (ačkoli mateřský jazyk jejich členů je velmi často jiný – ukrajinština, arménština, gruzínština).“⁵⁰¹

Již okolo roku 2000 ruskojazyčné (postsovětské) organizace působily ve více než 40 zemích světa včetně ČR. V ČR se začaly usazovat na začátku 90. let, základnou jim bylo město Karlovy Vary. Činnost ruskojazyčného organizovaného zločinu lze rozdělit na dvě vývojové etapy. V první etapě, která probíhala zhruba od roku 1990 do roku 1996, šlo převážně o páchání očividné trestné činnosti, projevující se hlavně krutostí a násilím. Ve druhé etapě (přibližně od roku 1996) dosáhla organizovaná trestná činnost vyššího stupně, to znamená, že organizovaný zločin je kryt legálním podnikáním. Ruskojazyčné skupiny se snaží pronikat do ekonomické sféry s cílem její možné destabilizace a získání významného vlivu ve strategických hospodářských odvětvích, také korumpují příslušníky státní správy, aby ovlivnily její fungování a rozhodovací procesy v důležitých otázkách.⁵⁰²

Ruskojazyčný zločin je nutné členit podle zemí původu. Organizované skupiny z Ruska, Ukrajiny, Dagestánu nebo Čečenska mají sice podobnou organizační strukturu a páchají téměř stejnou trestnou činnost, ale mají svá specifika např. co se týká hierarchizace, jež je pojmovým znakem organizované kriminality. Ruské gangy uznávají

⁴⁹⁹ MAŘÍK, Martin. Kauza Nomura končí – ale otazníky zůstávají. In: *archiv.hn.cz* [online]. 7. 5. 2009 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-37004820-kauza-nomura-konci-ale-otazniky-zustavaji>.

⁵⁰⁰ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafii a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 32.

⁵⁰¹ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020 [online]. Praha: květen 2021, s. 4 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁵⁰² NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafii a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 46–47.

kriminální elitu, kterou je tzv. *vor v zakoně*, což doslovně přeloženo znamená „zloděj ze zákona“. Jedná se o tradiční formu stavovské organizace profesionálních zločinců vůdcovského typu.⁵⁰³ *Vor v zakoně* se těší v kriminálním prostředí nebývale vysoké autoritě, má značný vliv a ostatní profesionální zločinci mu projevují úctu a hledají u něho pomoc. Jedině *vor v zakoně* je kompetentní k řešení sporů mezi zločinci a přísně dodržuje kodex zločinecké cti. Ukrajinské zločinecké gangy jsou organizovány moderněji a tradiční *vory v zakoně* neuznávají, nová kriminální elita (nazývaná jako „*komsomolci*“) se v nich prosadila svým vzděláním, hlavně v ekonomické i právní sféře, ale také znalostmi jazyků a dalšími dovednostmi. Čečenské gangy mají na vrcholu hierarchie tzv. radu starších, která je složena z vůdců jednotlivých zločineckých gangů, ty mají mezi sebou přesně rozděleny nejen teritoria, ale i zločinecké aktivity.⁵⁰⁴

Ukrajinský organizovaný zločin má v ČR dlouhodobě velký vliv. Člení se na tzv. brigády (luhanská, solncevská, mukačevská, kyjevská, lvovská brigáda a další), které mají v ČR rozdělená teritoria.⁵⁰⁵ Činnost konkrétně tzv. luhanské brigády, jejíž teritoriem je Brno, je aktuální i v současné době. Elitní detektivové z NCOZ při zátahu v Brně v říjnu 2021 zatkli 7 lidí, kteří páchali trestnou činnost jako zločinecká organizovaná skupina. Od poškozených podnikatelů vybírali výpalné, což policisté kvalifikovali jako vydírání.⁵⁰⁶ Vybírání výpalného je typickou formou trestné činnosti ruskojazyčných zločineckých skupin, v jejich slangu se tomu říká „*kryša*“.⁵⁰⁷ Výhrůžky, že podnikatelé budou napadeni jinými zločineckými organizacemi, byly podle všeho pouze smyšlené, protože reálně žádná ochrana před konkurenčními gangy neprobíhala. Luhanská brigáda přítomnost dalších zločineckých organizací pouze předstírala. Podle detektivů z NCOZ je velmi pravděpodobné, že poškozených je mnohem více, nicméně nevypovídají ze strachu o zdraví a majetek, nebo platby bagatelizují s tím, že se jednalo o půjčky.⁵⁰⁸

⁵⁰³ Srov. NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis, 2003. ISBN 80-7312-018-6, s. 45 a násl.

⁵⁰⁴ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, 47–50.

⁵⁰⁵ *Ibidem*, s. 53.

⁵⁰⁶ KOZELKA, Petr. Policisté si v Brně přišli pro vyděrače z luhanské brigády. In: *novinky.cz* [online]. 21. 10. 2021 [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/policiste-si-v-brne-prisli-pro-vyderace-z-luhanske-brigy-40375633>.

⁵⁰⁷ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 61.

⁵⁰⁸ KOZELKA, Petr. Policisté si v Brně přišli pro vyděrače z luhanské brigády. In: *novinky.cz* [online]. 21. 10. 2021 [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/policiste-si-v-brne-prisli-pro-vyderace-z-luhanske-brigy-40375633>.

U výše zmíněných organizací se hlavní těžiště trestné činnosti mnohdy nachází zcela mimo ČR, jejíž území používají k legalizaci kriminálních zisků v kombinaci s vytvářením bezpečného zázemí pro nejvyšší řídicí články kriminální organizace. Tyto skupiny pro svoji činnost v současné době aktivně využívají ruské agrese na Ukrajině a nově se specializují na padělání dokladů a umožnění nelegální migrace občanů Ukrajiny do Evropy.⁵⁰⁹ V ruskojazyčném kriminálním prostředí nadále přetrvává dlouhodobý trend ústupu od násilné organizované trestné činnosti, ta se nyní zaměřuje spíše dovnitř samotných zločineckých komunit. Ve vztahu k vnějšímu prostředí (českému státu a samotným občanům ČR) je významná především organizovaná trestná činnost týkající se podnikatelských aktivit (např. daňová trestná činnost, legalizace výnosů z trestné činnosti).⁵¹⁰

Za **balkánský** je označován organizovaný zločin, ve kterém se angažují především kosovští Albánci (Kosovo je nejchudší ze států daného regionu)⁵¹¹, přičemž jejich státní občanství prakticky zahrnuje státy zemí bývalé Jugoslávie (Srbsko, Makedonie, Černá Hora, Bosna a Hercegovina)⁵¹² a jejichž dorozumívacími jazyky jsou srbština, chorvatština a albánština.⁵¹³ Následkem války v Jugoslávii⁵¹⁴ se v uvedených státech vytvořily podmínky pro rozvoj organizovaného zločinu. K vnitřní organizaci těchto zločineckých skupin lze uvést, že vedoucí pozice zastávají osoby, které mají dlouhodobou kriminální zkušenost a postupně se vypracovaly do nejvyšších pater. Tyto osoby se však v ČR páchání jednotlivých trestných činů prakticky neúčastní, nicméně mají rozhodující vliv na to, jakým způsobem bude trestná činnost páchána.

⁵⁰⁹ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepte boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 29 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁵¹⁰ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2021 [online]. Praha: 28. 6. 2022, s. 31 [cit. 2022-09-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocnj-zprava-ncoz-2021.aspx>.

⁵¹¹ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 132.

⁵¹² Ministerstvo vnitra ČR. Koncepte boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 29 [cit. 2022-10-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁵¹³ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020 [online]. Praha: květen 2021, s. 47 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁵¹⁴ Válka v Jugoslávii, jinak též rozpad Jugoslávie, byla série válečných konfliktů, které začaly jako střety mezi jednotlivými republikami Jugoslávie. Probíhala od 31. března 1991 do 12. listopadu 2001.

Albánské zločinecké skupiny se soustřeďují ve velkých městech (Praha, Brno, Ostrava, Olomouc, Plzeň, Ústí nad Labem). Jejich nejčastější aktivitou je zejména obchod s drogami a legalizace výnosů z trestné činnosti. Česká republika ale není těžištěm aktivit těchto skupin, tím jsou jiné členské státy EU např. Německo. Území ČR je využíváno spíše jako bezpečná základna pro další operace podobně jako u ruskojazyčných skupin.⁵¹⁵ Drogy jsou pašovány na západ po tzv. Balkánské cestě, která má ale několik větví a čas od času se z důvodu utajení mění. Organizace konkrétně albánských zločineckých struktur stojí hlavně na klanové pospolitosti – Albánci vytváří seskupení na základě tradičních rodinných klanů (*fares*).⁵¹⁶ Klany jsou relativně velké, jejich základ často nemá čistě kriminální podobu.⁵¹⁷ Síť jednotlivých klanových buněk je dobře organizována po celé trase Balkánské cesty.⁵¹⁸

Roky 2020 a 2021 nepředstavovaly pro struktury balkánského organizovaného zločinu v ČR žádnou zásadní změnu, a to především i v souvislosti s restriktivními opatřeními spojenými s pandemií onemocnění covid-19. Epidemiologická opatření omezující pohyb osob významně zasáhla do aktivit všech výše zmíněných kriminálních skupin.⁵¹⁹

2.2.2 Organizovaný zločin v ČR v roce 2020–2021

Aktuální poznatky týkající se organizované trestné činnosti jsou rozebrány v této podkapitole. V obecné rovině nadále převažuje trend profesionalizace organizovaného zločinu. Jednotliví aktéři se specializují na přesně vymezené činnosti, to souvisí také s využíváním externích profesionálních služeb.⁵²⁰ Logistika organizovaného zločinu se díky technickému pokroku a mocným zdrojům kapitálu zdokonaluje, proto je vybavení

⁵¹⁵ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 29 [cit. 2022-10-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁵¹⁶ NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis, 2003. ISBN 80-7312-018-6, s. 134.

⁵¹⁷ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 133.

⁵¹⁸ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 64.

⁵¹⁹ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020 [online]. Praha: květen 2021, s. 47 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁵²⁰ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 6 [cit. 2022-10-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

zločinců někdy na vyšší úrovni než to, kterým disponuje státem financovaná policie.⁵²¹ V oblasti organizované kriminality páchané prostřednictvím internetu se stále předpokládá vysoká míra latence trestné činnosti. Časté je zapojení mezinárodního prvku – např. právnické osoby se sídlem v zahraničí. Právnické osoby zapojené do trestné činnosti jsou nyní lehce nahraditelné, protože fakticky neexistuje minimální základní kapitál u společností s ručením omezením (stačí pouhá jedna Kč), existence povinného sídla společnosti na reálné adrese je právně *de facto* nevymahatelná, existují také tzv. *ready-made* společnosti, proto je možné podezřelé právnické osoby okamžitě nahradit novými.⁵²²

V současné době lze vnímat dvě hlavní podoby organizovaného zločinu – klasickou a moderní variantu. Aktivity klasického organizovaného zločinu spočívají v zjevně nelegálních aktivitách (např. zprostředkování nelegální migrace, obchodu s drogami padělání zboží). Tyto činnosti jsou státem poměrně efektivně postihovány. Moderní organizovaný zločin naopak spočívá např. v působení na rozhodnutí orgánů veřejné moci nebo ovlivňování tvorby zákonů či vytváření klientelistických a korupčních sítí. Tyto aktivity jsou velice obtížně prokazatelné, protože vychází z legální činnosti a zdají se být legitimní. Jejich zhoubný a ničivý charakter vyplývá pouze z celkových dopadů pro společnost. Škodlivým následkem je zpravidla neefektivní využití veřejných finančních prostředků.⁵²³

V letech 2020 a 2021 došlo u organizované kriminality k dalšímu přesunu jejího těžiště směrem k trestné činnosti s hospodářským a daňovým zaměřením.^{524, 525}

„K nejfrekventovanějším aktivitám byla společně na prvních místech řazena výroba, pašování a distribuce drog, korupce a kriminalita s využitím informačních

⁵²¹ U Kulatého stolu. Josef Klíma: Rittig měl lepší vybavení než policie. Krejčíře tu nechce ani podsvětí. In: *youtube.com* [online]. 4. 5. 2022 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=C2z9Dz9bDLM>.

⁵²² Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 7 [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁵²³ *Ibidem*, s. 26.

⁵²⁴ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2020 [online]. Praha: 30. 6. 2021, s. 21 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2020.aspx>.

⁵²⁵ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2021 [online]. Praha: 28. 6. 2022, s. 27 [cit. 2022-09-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2021.aspx>.

*a komunikačních technologií. Dále následovaly daňové, úvěrové, pojišťovací a směnečné podvody, organizování prostituce a obchod se ženami a praní špinavých peněz.*⁵²⁶

U drogové organizované trestné činnosti dochází i nadále k jejímu přesunu do prostředí internetu (zejména do skrytých struktur darknetu).⁵²⁷ Tento trend do určité míry posílila omezující opatření spojená s pandemií covid-19. Klíčovým nástrojem českých kriminálních struktur zůstává uplatnění vlivu na místní samosprávy. Jedná se např. ve větší míře o zjednávání výhod při zadávání veřejných zakázek, dlouhodobé ovládání peněžních toků a účelové přerozdělování veřejných finančních prostředků.⁵²⁸

Útvar NCOZ v roce 2021 šetřil několik zločineckých organizací systematicky páchajících trestnou činností, jejímž následkem bylo poškozování životního prostředí. Organizovaná ekologická kriminalita je tématem, které se dostává do popředí. Existuje totiž jednoznačná souvislost mezi zvyšujícím se tlakem na ekologické chování členských zemí EU a jejich občanů a aktivitami organizovaných zločineckých skupin v této oblasti. Konkrétním problémem je např. nakládání s odpady.⁵²⁹ Z kontrolní činnosti Celní správy ČR a České inspekce životního prostředí vyplývá existence reálného nebezpečí, že se ČR může stát, resp. se již stává, jednou z cílových zemí, kam organizované zločinecké skupiny přepravují odpady k uložení nebo jejich další likvidaci. Tato situace je vyústěním toho, že Čína „radikálním způsobem odstoupila od dosavadního způsobu přijímání odpadů z Evropy.“⁵³⁰

Podle výzkumné činnosti IKSP, konkrétně expertních šetření dotazováním policistů – pracovníků speciálních útvarů Policie České republiky a od roku 2012 i pracovníků Generálního ředitelství cel a Celního ředitelství Praha. Počet expertů se většinou pohybuje mezi 30 a 40.

⁵²⁶ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020 [online]. Praha: květen 2021, s. 48 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁵²⁷ Nejvyšší státní zástupce. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 [online]. Brno: 28. 6. 2022, s. 21 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%8C_2021-textov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st.pdf.

⁵²⁸ *Ibidem*.

⁵²⁹ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: 2022, s. 101 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁵³⁰ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020 [online]. Praha: květen 2021, s. 31 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

„Expertní šetření neposkytují tzv. tvrdá data, ale mohou být využívána právě ke zjišťování obecnějších rysů a trendů zkoumané problematiky a využíváme je proto, že některé skutečnosti nebylo a není, pokud jde o organizovaný zločin, možné zjistit jinak, než prostřednictvím expertů.“⁵³¹

V roce 2020 byly podle mínění expertů plně hierarchicky uspořádané skupiny (ty co mají třístupňovou řídicí strukturu) ve spektru zločineckých skupin zastoupeny ze 41 % a skupiny s neúplně rozvinutou strukturou z 59 %. V letech 2000–2014 se zastoupení plně rozvinutých skupin pohybovalo většinou kolem 40 %, v roce 2018 byl podíl odhadován 53 %, v roce 2019 podíl opět klesl na 47 %, což znamená, že počet skupin s hierarchicky uspořádanou strukturou kolísá a trend se dá těžko vyčíst. Co se týká angažování externistů ve zločineckých organizacích, jejich podíl trvale spíše klesá. V roce 2019 byl expertní odhad 31 % externistů ku 69 % kmenových členů zločineckých organizací. V roce 2020 však experti odhadli poměr kmenových členů a externistů jako vyrovnaný, tj. 50 % na 50 %. Zastoupení žen ve zločineckých organizacích se dlouhodobě spíše zvyšuje. Odhad podílu žen ve skupinách organizovaného zločinu se v letech 2018 a 2019 rovnal 18 %, v roce 2020 ovšem experti odhadli, že účast žen ve zločineckých organizacích je „pouze“ 15 %.⁵³²

Podle **statistik Ministerstva spravedlnosti ČR** bylo v roce 2021 trestně stíháno pro trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině dle § 361 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, 104 fyzických osob. Pravomocně odsouzeno za spáchání tohoto trestného činu v roce 2021 bylo 29 fyzických osob, z toho 12 fyzických osob dosud nebylo nikdy trestáno. Nejvíce pravomocně odsouzených fyzických osob bylo ve věku 30–39 let, a to 10 osob. 15 z celkově odsouzených 29 osob byl uložen trest odnětí svobody nepodmíněně. Pokud jde o právnické osoby, byly v roce 2021 pro trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině dle § 361 trestního zákoníku pravomocně odsouzeny 2 právnické osoby, přitom prvotně jich bylo stíháno 12.⁵³³

⁵³¹ SCHEINOST, Miroslav a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. ISBN 978-80-7338-196-7, s. 200.

⁵³² *Ibidem*, s. 201–203.

⁵³³ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Přehledy statistických listů. In: *cslav.justice.cz* [aplikace infoData]. 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticke-listu.html>.

2.3 Potírání organizované kriminality v ČR

„Základním předpokladem skutečně účinného postupu vůči organizované kriminalitě je uvědomění si a akceptace specifické společenské nebezpečnosti a komplexnosti tohoto jevu a reakce na něj všemi prostředky, které má právní stát k dispozici, a to v oblasti prevence i represe.“⁵³⁴

Poznání příčin určitého jevu pomáhá k tomu, aby společnost efektivně zamezovala výskytu jevů, které na ni působí negativně, to se týká i organizované kriminality. Dříve byla při potlačování kriminality přikládána větší důležitost trestněprávním represivním prostředkům, ale později se zjistilo, že i přes stále usilovnější následné trestání zločinnosti docházelo v 60. letech 20. století v západních zemích (v zemích bývalého východního bloku včetně ČR až v 90. letech⁵³⁵) k obrovskému nárůstu kriminality. Proto bylo třeba hledat způsoby, jak se zločinem bojovat úspěšněji. Upřednostnění strategie prevence před represivní strategií se ukázalo jako nejefektivnější opatření pro potlačování kriminality.⁵³⁶ Proto je samotné prevenci věnována jedna podkapitola této kapitoly.

Nástroje boje s organizovaným zločinem lze dělit na **neprávní nástroje** a **právní nástroje**. Mezi neprávní prostředky řadíme taková opatření, která nemají povahu právních norem, ale mají jen jakýsi doporučující a programový charakter. Nejsou tedy právně závazná, nicméně příslušné orgány se jimi při odhalování, objasňování a postihování organizované trestné činnosti řídí.⁵³⁷ Neprávní nástroje lze dělit na **politické** a **institucionální**.⁵³⁸

Právní nástroje boje s organizovaným zločinem mohou být z odvětví **trestního práva hmotného, trestního práva procesního** či **policejního práva**.⁵³⁹ Téma boje s organizovanou kriminalitou je značně rozsáhlé a vydalo by na samostatnou diplomovou

⁵³⁴ KUČTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 576.

⁵³⁵ FINCKENAUER, James O. Problems of definition: What is organized crime? *Trends in Organized Crime* [online]. Březen 2005, vol. 8, s. 63–83 [cit. 2022-01-06]. ISSN 1936-4830. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12117-005-1038-4>.

⁵³⁶ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. 2. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 2016, ISBN 978-80-7556-009-4, s. 9.

⁵³⁷ KARABEC, Zdeněk. K právním prostředkům boje proti organizovanému zločinu. *Trestní právo*. Praha: ORAC. 1999 vol. 4 no. 2, s. 8–13. ISSN 1211-2860.

⁵³⁸ DANKOVÁ, Katarína. *Trestněprávní nástroje boje s organizovaným zločinem* [online]. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha: duben 2017, s. 37 [cit. 2022-09-09]. Vedoucí práce: Jelínek, Jiří. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/84615>.

⁵³⁹ KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-099-1, s. 5.

práci, proto se o právních nástrojích boje s organizovaným zločinem tato diplomová práce zmiňuje jen velice stručně.

Efektivní stíhání a odhalování organizovaného zločinu, vzhledem ke všem jeho zmíněným charakteristikám, vyžaduje v porovnání s potíráním běžné trestné činnosti jednotlivců mimořádné zjišťovací postupy a prostředky. Je nutné aktivně vyhledávat a propojovat široké spektrum různých informací, nejedná se tedy o „tradiční“ reaktivní přístup, ale tzv. proaktivní přístup.⁵⁴⁰ Mezi prvky proaktivního přístupu patří i existence specializovaných orgánů založených s cílem mimo jiné potírat organizovanou kriminalitu. Institucionálním aspektům boje s organizovanou kriminalitou je věnována jedna z následujících podkapitol.

Mezi nejvýznamnější politické nástroje patří strategický dokument, který vydává Ministerstvo vnitra ČR. Jedná se o Koncepti boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 (dále jen „Koncepte“). Koncepte byla schválena usnesením vlády č. 325 ze dne 23. května 2018 a navazuje na Koncepti boje proti organizovanému zločinu na období let 2015–2017. Během šestiletého období platnosti Koncepte budou v jejím rámci realizovány celkem tři Akční plány boje proti organizovanému zločinu pro období let 2018–2019, 2020–2021 a 2022–2023. Plány slouží k naplňování cílů Koncepte. Nejaktuálnějším plánem je Akční plán boje proti organizovanému zločinu na roky 2022 a 2023, schválený usnesením vlády č. 359 ze dne 4. května 2022. Přílohou a nedílnou součástí tohoto Akčního plánu je vyhodnocení předcházejícího Akčního plánu, který je zároveň východiskem pro přípravu mnoha ze současných opatření, která na ta předchozí často navazují, nebo jsou jejich přímým pokračováním.⁵⁴¹

Tato Koncepte je východiskem pro všechna další opatření má jasnou vizi žádoucího stavu, počítá s tím, že organizovaný zločin „*není možné vymýtit jako nemoc*.“ Koncepte již předem rezignuje na absolutní likvidaci organizovaného zločinu, poněvadž takový cíl

⁵⁴⁰ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 22.

⁵⁴¹ Ministerstvo vnitra ČR. Akční plán boje proti organizovanému zločinu na roky 2022 a 2023 [online]. Praha: 2022, s. 2 [cit. 2022-10-24]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

by nebyl reálně splnitelný.⁵⁴² V Koncepci jsou rozvrženy strategické a specifické cíle, stanovení aktéři a rozdělení jejich úkoly.⁵⁴³

Hlavním cílem Koncepce je především „lepší využití stávajících nástrojů a intenzivnější vnitrostátní a mezinárodní spolupráce.“⁵⁴⁴ Koncepce deklaruje, že žádoucí je dosažení stavu, kdy organizovaný zločin je efektivně odhalován a vyšetřován. Důležité je, aby státní orgány měly odpovídající materiální, personální, ale i informační zabezpečení nutné pro účinné potírání všech forem organizovaného zločinu. Podle Koncepce je též podstatné, aby oprávnění orgánů činných v trestním řízení zakotvená v právních normách byla dostatečná, ale zároveň přiměřená, co se týká zásahu do lidských práv a základních svobod. Signifikantním prvkem Koncepce je též zajišťování a odčerpávání výnosů z trestné činnosti. „Zločin se nesmí vyplácet a u organizovaného zločinu to platí dvojnásob.“ Nebudou-li mít zločinci možnost s nelegálně získaným majetkem nakládat, sníží se jejich motivace k páčání trestné činnosti. Koncepce jako významný pilíř v boji proti organizovanému zločinu zmiňuje mezinárodní spolupráci a uzavírání mezinárodních policejních a justičních smluv.⁵⁴⁵ Právě mezinárodní spolupráci je věnována jedna z následujících podkapitol.

2.3.1 Prevence organizované kriminality v českých poměrech

Klíčovou tezi trestněprávní prevence, ze které vycházíme dodnes, formuloval italský filozof Cesare Beccaria ve svém díle O zločinech a trestech již v roce 1764:

„Zločinům je lepší předcházet, než je trestat. Toto je základní princip dobrého zákonodárství, které je uměním vést lidi k maximálnímu štěstí a k minimu utrpení... Je nemožné snížit bouřlivost lidstva do absolutní řádnosti, neboť uprostřed různých a protichůdných dějů, přinášejících situace potěšení a bolesti, lidské zákony zcela nestačí k tomu, aby zabránily potížím ve společnosti.“⁵⁴⁶

⁵⁴² Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 3 [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁵⁴³ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-105-9, s. 47.

⁵⁴⁴ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 3 [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁵⁴⁵ *Ibidem*, s. 16.

⁵⁴⁶ BECCARIA, Cesare. *An Essay on Crimes and Punishments With a Commentary by M. de Voltaire. A New Edition Corrected* [digitalizováno]. Albany: W.C. Little & Co., 1872, s. 74 [cit. 2022-08-26]. Dostupné z: http://files.libertyfund.org/files/2193/Beccaria_1476_EBk_v6.0.pdf.

Beccaria také píše, že nelze zakázat všechna škodlivá jednání, která by mohla být východiskem pro trestný čin, protože toto se nerovná předcházení trestným činům, ale vytváření nových trestných činů špatným zákonodárstvím. Pokud chce společnost předcházet kriminalitě, měla by produkovat jasné a stručné zákony, které by byly cíleny na jednotlivce, ale zároveň hluboce respektovány celou společností.⁵⁴⁷ Po tomto filozoficko-historickém výkladu je možné lépe pochopit současnou ideu prevence. Výhoda preventivních opatření je také v tom, že jsou pro celou společnost levnější než následná náprava nežádoucího stavu. Nevýhoda prevence však tkví v tom, že její účinky přicházejí se značným zpožděním, proto je nutné mít trpělivost a po prvotních nezdarech na preventivní politiku nerezignovat.⁵⁴⁸

Základem moderní prevence kriminality a trestní politiky státu se stává zajišťování a odčerpávání majetku v trestním řízení, protože pro většinu spáchaných trestných činů je motivem pachatele snaha získat majetkový prospěch, u organizovaného zločinu to platí absolutně.⁵⁴⁹ Pro prevenci organizovaného zločinu je mimořádně důležitá čistota veřejného života, demokratické procesy ve společnosti, svobodný přístup k informacím, svoboda tisku, celková úroveň politické kultury, důsledný boj proti korupci v politice, justici, státní správě a policejních složkách. Smyslem prevence je mimo jiné zabránit infiltraci zločineckých organizací do hospodářského života, politiky a médií. Organizovaný zločin se často rekrutuje ze sociálně a ekonomicky zanedbaných sfér a k jeho rozvoji dochází mezi skupinami osob nedostatečně začleněnými do společnosti, proto je třeba předcházet vytváření „oblastí chudoby“, udržet kontrolu nad sociálně patologickými jevy jako je nelegální migrace, toxikomanie, gamblerství apod. a také zamezovat vzniku etnických a dalších skupin, které nebudou začleněny do společnosti.⁵⁵⁰

Pro úspěšnost preventivních opatření v oblasti organizovaného zločinu je důležité vytváření reálného obrazu organizovaného zločinu ve veřejném mínění, což může přispívat k posilování morálních hodnot a adekvátnímu právnímu vědomí společnosti. Veřejná prezentace úspěšně ukončených policejních akcí a výsledků soudních řízení, kde

⁵⁴⁷ *Ibidem*.

⁵⁴⁸ SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. 2. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 2016. ISBN 978-80-7556-009-4, s. 12–13.

⁵⁴⁹ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020 [online]. Praha: květen 2021, s. 29 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁵⁵⁰ MUSIL, Jan a SCHEINOST Miroslav. Organizovaná kriminalita. In: NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001. ISBN 80-86432-08-4, s. 328.

jde o organizovaný zločin, působí preventivně, protože posiluje důvěru občanů v možnosti obrany společnosti proti zločinným aktivitám organizovaného zločinu. V obecné rovině je další možností kriminologické prevence předávání podkladů pro možné zlepšování legislativy příslušným orgánům, a to na základě systematické analýzy aktivit organizovaných zločineckých skupin, nebo na základě mezinárodních zkušeností při potírání organizované kriminality.⁵⁵¹

Strategické dokumenty (koncepce) lze považovat za součást prevence. Jedním z významných dokumentů v tomto směru je Bezpečnostní strategie ČR, jakožto základní koncepční dokument vlády. Poslední bezpečnostní strategie byla vydána v roce 2015, což může naznačovat mírnou zastaralost. V programovém prohlášení vlády Petra Fialy ze dne 6. ledna 2022 je však uvedeno:

„Vytvoříme novou Bezpečnostní strategii České republiky, která bude vycházet z výsledků nově provedeného auditu národní bezpečnosti, nové Strategické koncepce NATO a Strategického kompasu EU. Bezpečnostní strategie aktualizuje bezpečnostní hrozby a bude lépe definovat odpovědnost jednotlivých složek systému, včetně role národního bezpečnostního poradce.“⁵⁵²

Současná bezpečnostní strategie považuje organizovaný zločin za jednu z bezpečnostních hrozeb, proto si klade za cíl snižování kriminality s důrazem na hospodářskou kriminalitu, organizovaný zločin, informační kriminalitu a boj s korupcí.⁵⁵³

Prevenici je důležité vykonávat také na mezinárodní (nadnárodní) úrovni. V rámci mezinárodní organizace OSN tuto úlohu zastává Komise pro prevenci kriminality a trestní justici (*The Commission for Crime Prevention and Criminal Justice – CCPCJ*). Komise je orgánem OSN určeným pro formulaci mezinárodních politik a doporučení v rámci boje proti trestné činnosti. *„CCPCJ slouží jako platforma pro mezinárodní*

⁵⁵¹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4, s. 389.

⁵⁵² Vláda ČR. Programové prohlášení vlády České republiky [online]. Praha: leden 2022, s. 32 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/>.

⁵⁵³ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Bezpečnostní strategie České republiky [online]. Praha: únor 2015, s. 7 [cit. 2022-11-08]. ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.

*spolupráci při boji s organizovaným zločinem, ekonomické kriminalitě, praní špinavých peněz, obchodu s lidmi a korupci.*⁵⁵⁴

Evropská síť prevence kriminality (*The European Crime Prevention Network – EUCPN*) je mezinárodní platforma, založená rozhodnutím Rady EU, zaměřená na spolupráci v oblasti prevence trestné činnosti a především na výměnu osvědčených postupů.⁵⁵⁵ Českou republiku v Radě EUCPN zastupuje zaměstnanec odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra jako národní reprezentant a příslušník Policie ČR jako zástupce národního reprezentanta.⁵⁵⁶ Evropská síť prevence kriminality vydává víceleté strategie (aktuálně na období 2021–2025), které se snaží zajistit, aby činnost EUCPN odrážela potřeby prevence kriminality na evropské, národní i lokální úrovni.⁵⁵⁷ Co se týká další činnosti EU, Evropská komise také vydala aktuální strategii bezpečnostní unie EU na období 2020–2025. Strategie se zabývá bojem proti terorismu a organizované trestné činnosti, prevencí a odhalováním hybridních hrozeb, podporou kybernetické bezpečnosti a dalším.⁵⁵⁸

Další úroveň prevence je prevence kriminality na meziresortní úrovni. Zde hraje důležitou roli Republikový výbor pro prevenci kriminality.⁵⁵⁹ Republikový výbor pro prevenci kriminality (dále jen „Republikový výbor“) je meziresortní iniciační, koordinační a metodický orgán zřízený při Ministerstvu vnitra. *„Předmětem činnosti Republikového výboru je vytvářet a sjednocovat koncepci preventivní politiky vlády České republiky na meziresortní úrovni a metodicky napomáhat při její realizaci na všech*

⁵⁵⁴ Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR. Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici. In: *prevencekriminality.cz* [online]. 1. 7. 2019 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/prevence-kriminality-ve-svete/ccpcj/>.

⁵⁵⁵ Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR. Mezinárodní spolupráce. In: *mvcz.cz* [online]. 10. 12. 2021 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.mvcz.cz/clanek/beta-prevence-mezinarodni-spoluprace.aspx>.

⁵⁵⁶ Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR. Prevence kriminality ve světě. Evropská síť prevence kriminality. In: *prevencekriminality.cz* [online]. 1. 7. 2019 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/prevence-kriminality-ve-svete/eucpn/>.

⁵⁵⁷ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: 2022, s. 58 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcz.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁵⁵⁸ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020 [online]. Praha: květen 2021, s. 126 [cit. 2022-10-28]. Dostupné z: <https://www.mvcz.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁵⁵⁹ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: 2022, s. 60 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcz.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

úrovních veřejné správy. “⁵⁶⁰ Republikový výbor předkládá vládě ČR Strategii prevence kriminality pro stanovené období a vyhodnocuje dosahování jejích cílů. Schvaluje žádosti o dotace v rámci Programu prevence kriminality pro územní samosprávné celky.

Republikový výbor má 28 členů. Sféra prevence kriminality spadá do gesce ministerstva vnitra, proto předsedou Republikového výboru je ministr vnitra. Dalšími členy jsou zástupci ostatních ministerstev, zástupci Asociace krajů České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost, Nejvyššího státního zastupitelství, Policejního prezidia České republiky, Probační a mediační služby České republiky, Soudcovské unie České republiky, Svazu měst a obcí České republiky a Úřadu vlády České republiky.⁵⁶¹

Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR koordinoval přípravu nové Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027, jejíž součástí je i vyhodnocení Strategie za léta 2016 až 2020 a jejího Akčního plánu (dokumenty byly schváleny vládou dne 6. dubna 2022).⁵⁶² Konkrétně pro oblast organizovaného zločinu je důležitým strategickým dokumentem Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023, která je částečně rozebrána v úvodu této kapitoly⁵⁶³.

„Koncepci není možné vnímat izolovaně, opravdový smysl totiž dostává až při pohledu na celý systém vládních bezpečnostně-politických dokumentů.“⁵⁶⁴ Kvůli rozmanitosti aktivit organizovaného zločinu je obtížné připravit jedinou ucelenou strategii. Koncepce je pouze jedním dílkem mozaiky v rámci potírání organizovaného zločinu.⁵⁶⁵ Mezi další významné dokumenty, které napomáhají prevenci organizované kriminality, patří: Audit národní bezpečnosti (ten nejaktuálnější z roku 2016, v této práci několikrát citovaný), Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027, Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022,

⁵⁶⁰ Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR. Republikový výbor pro prevenci kriminality. In: *mvcr.cz* [online]. 10. 12. 2021 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

⁵⁶¹ *Ibidem*.

⁵⁶² Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: 2022, s. 59 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁵⁶³ Viz 2.3 Potírání organizované kriminality v ČR.

⁵⁶⁴ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 5 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁵⁶⁵ *Ibidem*, s. 3.

Zpráva Finančního analytického úřadu o druhém kole procesu národního hodnocení rizik praní peněz a financování terorismu, Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v České republice na období 2020–2023, Meziresortní koncepce podpory bezpečnostního výzkumu ČR 2017–2023 s výhledem do roku 2030 a Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027.⁵⁶⁶

Kromě toho existuje ještě resortní prevence kriminality, kdy v rámci svého resortu může ministerstvo vnitra, v souladu se Strategií prevence kriminality, vyhlásit program v oblasti prevence kriminality. „Z hlediska účinnosti jsou nejefektivnější programy prevence kriminality na místní úrovni.“⁵⁶⁷ S touto tezí přišel již dříve Němec ve své publikaci. Podle něj těžiště preventivní práce musí být na regionální či místní úrovni.⁵⁶⁸ Program prevence kriminality na místní úrovni na rok 2022 je součástí systému koncepční, metodické a finanční podpory ze strany ústředních orgánů státní správy, ale i orgánů samosprávy, jehož cílem je prevence kriminality v krajích a obcích zatížených vysokou mírou kriminality a dalšími kriminálně rizikovými jevy. Tyto programy jsou založeny právě na součinnosti orgánů státní správy, samosprávy, policie a nestátních neziskových organizací.⁵⁶⁹

Závěrem se nabízí zmínit ještě prevenci kriminality na úrovni Policie ČR. Standardní výkon policejní prevence probíhá kontaktní formou. V posledních letech došlo ke zintenzivnění přesunu preventivních aktivit do online prostředí. S prevencí organizované kriminality by mohly souviset projekty policejní prevence: „Zabezpečte se“ a „Kyberkampaň“. Bylo také podepsáno memorandum mezi Policií ČR a Českou bankovní asociací. Jeho hlavním cílem je „předcházení útokům páchaným prostředky sociálního inženýrství prostřednictvím internetu a dalších komunikačních technologií“,

⁵⁶⁶ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: 2022, s. 59 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁵⁶⁷ Ministerstvo vnitra ČR. Prevence kriminality. In: *mvcr.cz* [online]. 23. 1. 2012 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

⁵⁶⁸ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 284.

⁵⁶⁹ Ministerstvo vnitra ČR. Prevence kriminality. In: *mvcr.cz* [online]. 23. 1. 2012 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

ale také prevence kriminality páchané s použitím platebních prostředků a legalizaci výnosů z trestné činnosti prostřednictvím bankovního systému.⁵⁷⁰

2.3.2 Přehled právních nástrojů boje s organizovaným zločinem v českém právním řádu

V trestním právu je obecně nutné vyvažovat zájem na ochraně základních práv a svobod a zájem na potírání trestné činnosti. Při potírání organizovaného zločinu nabývá toto vyvažování na významu, neboť v rámci boje s organizovaným zločinem jsou používány mimo jiné nástroje zásadně zasahující do soukromí osob (typicky např. odposlechy). Ochrana lidských práv má jistě prioritu v národních zákonech i v mezinárodních konvencích, organizovaný zločin však také „*masivním a hrubým způsobem lidská práva porušuje*“⁵⁷¹ a v konečných důsledcích může vést až k totálnímu rozvratu právního státu. Je proto nezbytné v zájmu potlačování organizovaného zločinu připustit určité přiměřené zásahy státu do základních práv a svobod, tyto musí být nařizovány na základě zákona a probíhat v souladu s ním.⁵⁷²

Dilema, zda se má právo přiklánět na stranu ochrany lidských práv nebo dávat přednost boji s organizovaným zločinem se dotýká všech zemí, proto je třeba hledat vyváženou trestní politiku společně. K této problematice zaujala stanovisko i Mezinárodní společnost pro trestní právo (*Association Internationale de Droit Pénal – AIDP*). Reakce trestního práva na organizovaný zločin musí být podle AIDP vyhrazena výlučně pro orgány trestní justice a použití zejména zvláštních operativních prostředků musí respektovat princip přiměřenosti.⁵⁷³

Hmotněprávní nástroje boje s organizovaným zločinem jsou obsaženy v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Hlavním nástrojem je v § 361 vymezená **skutková podstata trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině**⁵⁷⁴, z níž se

⁵⁷⁰ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: 2022, s. 66 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

⁵⁷¹ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 480.

⁵⁷² *Ibidem*, s. 481.

⁵⁷³ KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-099-1, s. 8.

⁵⁷⁴ Skutková podstata trestného činu dle § 361 trestního zákoníku je již okrajově rozebrána výše v podkapitole 1.1.1 Legální definice organizovaného zločinu.

vyvozuje právní rámec trestnosti organizovaného zločinu.⁵⁷⁵ **Objektem** tohoto trestného činu je zájem na potlačování organizované kriminality potíráním samotné existence organizovaných zločineckých skupin a také jejich podpory, a to i ze strany osob, které nejsou členy těchto skupin.⁵⁷⁶

„Skutková podstata trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině postihuje samotné založení organizované zločinecké skupiny, účast na činnosti takové skupiny anebo její podporu, aniž došlo ke spáchání jakéhokoli trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny.“⁵⁷⁷

Objektivní stránku lze naplnit alternativně několika způsoby.⁵⁷⁸ Skutková podstata počítá se třemi modalitami jednání pachatele ve vztahu k organizované zločinecké skupině, těmi jsou: **založení** organizované zločinecké skupiny (§ 361 odst. 1 alinea první), **účast** na její činnosti (§ 361 odst. 1 alinea druhá) a její **podpora** (§ 361 odst. 1 alinea třetí).⁵⁷⁹

Subjektem může být jakákoliv trestně odpovědná osoba (včetně právnické). Pachatelem může být logicky člen organizované zločinecké skupiny, ale i nečlen, pokud jeho jednání podporuje organizovanou zločineckou skupinu.⁵⁸⁰ Co se týká **subjektivní stránky** trestného činu, vyžaduje tato skutková podstata úmysl, postačuje úmysl nepřímý. Pachatel tedy musí být alespoň srozuměn s tím, že naplňuje některou z modalit uvedených v § 361 odst. 1 a že se jedná o organizovanou zločineckou skupinu – postačí znalost faktických okolností, ohledně právních pojmů je dostatečná i jen laická představa.⁵⁸¹

„Postačí tak například, ví-li pachatel, že se dobrovolně připojil přijetím určité pracovní pozice ke struktuře uplatňující obchodní praxi, o níž věděl, že je protiprávní, a poskytoval odběratelům alkoholické nápoje bez spotřební daně a za neobvykle nízké

⁵⁷⁵ DANKOVÁ, Katarína. *Trestněprávní nástroje boje s organizovaným zločinem* [online]. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha: duben 2017, s. 45 [cit. 2022-09-09]. Vedoucí práce: Jelínek, Jiří. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/84615>.

⁵⁷⁶ PROVAZNÍK, Jan. § 361 Účast na organizované zločinecké skupině. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář. (§ 205–421)*. 2. svazek. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8, s. 3011.

⁵⁷⁷ ŘÍHA, Jiří. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právní hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vyd. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0, s. 935.

⁵⁷⁸ *Ibidem*.

⁵⁷⁹ PROVAZNÍK, Jan. § 361 Účast na organizované zločinecké skupině. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář. (§ 205–421)*. 2. svazek. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8, s. 3011.

⁵⁸⁰ ŘÍHA, Jiří. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právní hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vyd. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0, s. 936.

⁵⁸¹ *Ibidem*.

ceny (srov. NS 4 Tdo 98/2019), přičemž nemusí vědět přímo a do všech podrobností, že se jednalo o organizovanou zločineckou skupinu provádějící rozsáhlou trestnou činnost v souvislosti s nelegální výrobou nebezpečného lihu (šlo o případ na pozadí tzv. metanolové kauzy).“⁵⁸²

V paragrafu 362 trestního zákoníku se nachází zvláštní ustanovení o účinné lítosti, kdy trestnost činu dle § 361 za určitých podmínek zaniká. Toto ustanovení může být významné z hlediska prevence.⁵⁸³

Je na místě zmínit i zvláštní ustanovení § 107 a 108 trestního zákoníku obsahující další hmotněprávní institut určený pro boj s organizovaným zločinem. Kvůli vysoké společenské škodlivosti považuje zákonodárce za nutné zpřísnit trestní sazbu u trestu odnětí svobody pro „**pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny**“, jehož definice je zakotvena § 107 trestního zákoníku. V paragrafu 108 trestního zákoníku je následně uvedena speciální úprava ukládání trestu odnětí svobody pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Z povahy věci se tato ustanovení nepoužijí u právnické osoby, které trest odnětí svobody nelze uložit a nepoužijí se dle § 31 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ani u mladistvých pachatelů.⁵⁸⁴ Ustanovení § 107 a 108 se dají aplikovat ve vztahu k jakémukoliv úmyslnému trestnému činu, kromě tedy trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině, jak stanoví § 361 odst. 3 trestního zákoníku, aby nedošlo k porušení zásady zákazu dvojího přičítání téže skutečnosti.⁵⁸⁵

Nástroje hmotného práva se realizují prostřednictvím procesněprávních nástrojů, přičemž ty jsou uvedeny v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Jedná se mimo jiné o **odposlech a záznam telekomunikačního provozu** dle § 88 trestního řádu,⁵⁸⁶ dále o tzv. **operativně pátrací prostředky**, které jsou při odhalování

⁵⁸² PROVAZNÍK, Jan. § 361 Účast na organizované zločinecké skupině. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář. (§ 205–421)*. 2. svazek. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8, s. 3020.

⁵⁸³ *Ibidem*, s. 3024.

⁵⁸⁴ DRAŠTÍK Antonín, Robert FREMR, Tomáš DURDÍK, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestní zákoník: Komentář [Systém ASPI]*. Praha: Wolters Kluwer, 2015 [cit. 2022-05-31]. ISSN 2336-517X. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/6500/1/2>.

⁵⁸⁵ *Ibidem*.

⁵⁸⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-444-2, s. 36.

organizované kriminality zvláště účinné, jejich taxativní výčet a právní úprava se nachází v § 158b až 158f trestního řádu.⁵⁸⁷ Mezi operativně pátrací prostředky patří: **předstíraný převod, sledování osob a věcí, použití agenta**. Je důležité, aby tyto procesněprávní instituty pomohly přesně rozkrýt strukturu, hierarchii, funkce osob ve skupině, aby bylo možné dokázat naplnění definice organizované zločinecké skupiny dle § 129 trestního zákoníku a dále všechny znaky skutkové podstaty uvedené v § 361 trestního zákoníku, tak aby mohli být pachatelé odsouzeni za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině.

Nasazení agenta je velice účinný prostředek k proniknutí do zločineckých organizací, je to však také prostředek nejnáročnější, který stále vyvolává řadu pochybností a výhrad. Činnost utajeného agenta je založena na klamu a předstírání, což může velmi snadno vést až k ovlivňování vůle sledovaných osob (nebo i dalších nezúčastněných osob) jednat tak, jak by bez vlivu agenta nejednaly. Existuje proto riziko, že činnost utajeného agenta, příslušníka policie, by mohla být kvalifikována jako **policejní provokace**, se všemi z toho vyplývajícími právními a služebními důsledky. Podmínky beztrestnosti agenta při účasti na organizované zločinecké skupině jsou upraveny v § 363 trestního zákoníku.⁵⁸⁸

Orgány činné v trestním řízení se dostávají do stavu důkazní nouze v důsledku povinnosti mlčenlivosti a především tvrdých trestů ze strany zločinecké organizace za její nedodržení. Z tohoto důvodu byl do § 178a trestního řádu zakotven institut **spolupracujícího obviněného**, který má přispět k potírání organizovaného zločinu tím, že jednotlivcům, kteří spolupracují s policejními orgány a učiní vše pro to, aby daná organizovaná zločinecká skupina nepáchala další trestnou činnost a její předchozí nelegální aktivity byly odhaleny, nabízí možnost dosáhnout upuštění od potrestání či zmírnění trestu za jejich vlastní trestnou činnost.⁵⁸⁹ Spolupracujícímu obviněnému budou poskytnuty výhody při ukládání trestu, např. snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby dle § 58 odst. 5 trestního zákoníku. Za splnění zákonem daných

⁵⁸⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0, s. 488.

⁵⁸⁸ KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-099-1, s. 22.

⁵⁸⁹ BUDKA, Ivan. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. ISBN 978-80-7338-169-1, s. 28.

podmínek v § 178a odst. 1 a 2 trestního řádu může být dokonce upuštěno od potrestání (viz § 46 odst. 2 trestního zákoníku), proto se tento institut může jevit kontroverzním.⁵⁹⁰

Boj s organizovaným zločinem si žádá netradiční metody policejní práce. V zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v ustanoveních § 72 až 77 lze nalézt tzv. **podpůrné operativně pátrací prostředky**, kterými jsou: **informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky**.⁵⁹¹ Podpůrné operativně pátrací prostředky je nutné odlišovat od výše zmíněných operativně pátracích prostředků. Operativně pátrací prostředky jsou instituty trestního práva procesního, které lze použít pouze v souladu s trestním řádem a jejich primárním účelem je získat důkazy použitelné v trestním řízení. Podpůrné operativně pátrací prostředky jsou instituty policejního práva, jejichž bezprostředním účelem není přímé opatřování důkazů pro trestní řízení, ale umožňují a podporují následné nasazení operativně pátracích prostředků, které již mohou vést k získání procesně použitelných důkazů.⁵⁹²

2.3.3 Instituce participující na boji s organizovanou kriminalitou

Nepostradatelnými orgány, jež se aktivně podílejí se na boji s organizovaným zločinem, jsou orgány činné v trestním řízení, kterými jsou podle § 12 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), soud, státní zástupce a policejní orgán. Orgány činné v trestním řízení mají za úkol zajišťovat bezpečnost ve společnosti.⁵⁹³ Trestní politika státu by se měla v první řadě zaměřit na to, aby kompetentním orgánům, které jsou vázány při své činnosti zákonem, poskytovala takové státoprávně nezpochybnitelné prostředky, které potřebují pro správné a efektivní plnění svých úloh při boji s organizovaným zločinem. „*Existuje-li nová, konspirační a profesionalitou determinovaná dimenze chování pachatelů, nemůže být pochyb o tom, že musí být proti ní postavena i nová dimenze policejní činnosti.*“⁵⁹⁴ Je třeba poznamenat,

⁵⁹⁰ LICHNOVSKÝ Vladimír. K některým nedostatkům právní úpravy spolupracujícího obviněného. In: JELÍNEK, Jiří, ed. *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-068-0, s. 117.

⁵⁹¹ BUDKA, Ivan. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. ISBN 978-80-7338-169-1, s. 42.

⁵⁹² *Ibidem*, s. 45.

⁵⁹³ Ministerstvo vnitra ČR. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023* [online]. Praha: únor 2018, s. 4 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁵⁹⁴ BUDKA, Ivan. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. ISBN 978-80-7338-169-1, s. 10.

že podle Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023⁵⁹⁵ je personální, finanční, materiální a technické zajištění orgánů činných v trestním řízení stále nedostatečné.⁵⁹⁶

Vláda jako vrcholný orgán výkonné moci má za úkol zajistit bezpečnost obyvatel státu a bránit svrchovanost a územní celistvost země. Vláda schvaluje Bezpečnostní strategii ČR – ta je koncepčním nástrojem, který má za cíl mimo jiné potlačování organizovaného zločinu.⁵⁹⁷ Dále vláda schvaluje a podílí se na přípravě dalších důležitých strategických dokumentů v oblasti boje s organizovaným zločinem. Mezi ty nejdůležitější patří již výše zmíněné: Koncepce boje proti organizovanému zločinu, Akční plán boje proti organizovanému zločinu, Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR, Audit národní bezpečnosti, Vládní koncepce boje s korupcí a další.

Členové vlády jsou pověřeni řízením ministerstev nebo jiných úřadů. Boj proti organizovanému zločinu spadá podle kompetenčního zákona č. 2/1969 Sb. do gesce ministerstva vnitra. Do boje proti organizovanému zločinu se v různé míře zapojují i další ministerstva, jejichž podřízené složky jsou k potírání organizovaného zločinu kompetentní. Jedná se zejména o Ministerstvo financí ČR, pod které patří Finanční správa ČR, Celní správa ČR a Finanční analytický úřad, a Ministerstvo spravedlnosti ČR, které má působnost v oblasti trestněprávní legislativy a justice.⁵⁹⁸

Ministerstvo vnitra ČR zajišťuje zejména strategickou úroveň boje s organizovaným zločinem. Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra ČR se zabývá také analytickou činností – zejména tím, že pravidelně vypracovává koncepční materiály pro boj s organizovaným zločinem. Koncepce boje proti organizovanému zločinu byla vypracována na základě podkladů od Policie ČR, zpravodajských služeb, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Finančního analytického úřadu,

⁵⁹⁵ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 8 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁵⁹⁶ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: 2022, s. 12 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁵⁹⁷ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Bezpečnostní strategie České republiky [online]. Praha: únor 2015, s. 3 [cit. 2022-11-08]. ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.

⁵⁹⁸ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 4 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

Generálního ředitelství cel, Generálního finančního ředitelství, Nejvyššího státního zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti ČR.⁵⁹⁹

Významnou roli v boji proti organizovanému zločinu na operativní úrovni má Policie ČR,⁶⁰⁰ z jejích složek se touto problematikou zabývá primárně Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování a Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování. „*Skutkově jednodušší případy jsou řešeny v rámci jednotlivých krajských ředitelství policie službou kriminální policie a vyšetřování.*“⁶⁰¹ Podpůrnou funkci mají i další celostátní policejní útvary jako Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování, Útvar zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování či Útvar rychlého nasazení.⁶⁰²

Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV (NCOZ) vznikla 1. srpna 2016 sloučením dvou útvarů s celorepublikovou působností – Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu SKPV a Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality SKPV.⁶⁰³ NCOZ je útvarem s celostátní působností. Je rozčleněn do pěti sekcí, které mají na starost boj s nejzávažnějšími formami kriminality v ČR, jsou to: sekce zločineckých struktur, sekce závažné hospodářské trestné činnosti a korupce, sekce kybernetické kriminality, sekce finanční kriminality a sekce terorismu a extremismu.⁶⁰⁴ V jednotlivých regionech je činnost centrály přenesena na expozitury, které se zabývají zejména organizovanou kriminalitou páchanou v dané oblasti. Tato pracoviště jsou umístěna v Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně, Olomouci a Ostravě.⁶⁰⁵

⁵⁹⁹ *Ibidem*, s. 64.

⁶⁰⁰ Vláda ČR. Usnesení vlády ČR ze dne 10. srpna č. 598 o Koncepci boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 až 2014 [online]. Praha: srpen 2010, s. 16 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-na-obdobi-let-2011-2014-pdf.aspx&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=avast-a-1>.

⁶⁰¹ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 4 [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁶⁰² NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 314.

⁶⁰³ Policie ČR. Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV. In: *policie.cz* [online]. 6. 3. 2017 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skp>.

⁶⁰⁴ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2021 [online]. Praha: 28. 6. 2022, s. 6 [cit. 2022-09-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2021.aspx>.

⁶⁰⁵ Policie ČR. Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV. In: *policie.cz* [online]. 6. 3. 2017 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skp>.

Národní protidrogová centrála SKPV je celostátní útvar se třicetiletou historií. Jeho úkolem je vyhledávat, odhalovat a vyšetřovat trestnou činnost na úseku nedovolené výroby a obchodu s omamnými a psychotropními látkami a jedy, především v jejich organizovaných a mezinárodních formách. Cílem činnosti je také snižování nabídky nelegálních drog v České republice a prosazování práva v této oblasti.⁶⁰⁶

Útvar speciálních činností služby SKPV je profesionální servisní složkou PČR. Tento celorepublikový útvar může poskytovat zvláštní ochranu a pomoc osobám ohroženým v souvislosti s trestním řízením. Hlavním impulsem, aby tento útvar vznikl, bylo přijetí zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Útvar také metodicky řídí provádění krátkodobé ochrany, tu může ve výjimečných případech také poskytovat. Ostatním policejním útvarům může poskytovat své služby v trestním řízení a to konkrétně nasazením agenta, prováděním předstíraného převodu a zabezpečováním krycích dokladů. Téměř veškerá činnost tohoto útvaru podléhá utajení.⁶⁰⁷

Dalším specifickým útvarem je **Útvar zvláštních činností SKPV**, který je rovněž servisní složkou PČR. Jeho agendou je v první řadě provádět ve prospěch oprávněných bezpečnostních subjektů odposlech a záznam telekomunikačního provozu, sledování osob a věcí a další specializované úkony. Je jediným útvarem PČR, který je oprávněn provádět tyto úkony na celém území ČR a tomuto postavení odpovídá i organizační struktura útvaru, kdy mimo centrály v Praze zajišťují úkoly útvaru v jednotlivých krajích expozitury.⁶⁰⁸

Útvar rychlého nasazení (URNA) je další celostátní policejní útvar, který je určený především pro provádění zákroků proti zvláště nebezpečným pachatelům v případech např. únosů (osob i dopravních prostředků), teroristických útoků či aktivit organizovaných zločineckých skupin. Je přímo podřízen policejnímu prezidentovi, který

⁶⁰⁶ Policie ČR. Národní protidrogová centrála SKPV PČR. In: *policie.cz* [online]. 6. 3. 2017 [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vitejte-na-strankach-narodni-protidrogove-centraly-sluzby-kriminalni-policie-a-vysetrovani-policie-ceske-republiky.aspx>.

⁶⁰⁷ Policie ČR. Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování. In: *policie.cz* [online]. 19. 11. 2010 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-specialnich-cinnosti-skp-utvar-specialnich-cinnosti-sluzby-kriminalni-policie-a-vysetrovani.aspx>.

⁶⁰⁸ Policie ČR. Útvar zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování. In: *policie.cz* [online]. 18. 7. 2008 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-zvlastnich-cinnosti-sluzby-kriminalni-policie-a-vysetrovani-716842.aspx>.

se souhlasem ministra vnitra rozhoduje o jeho vysílání.⁶⁰⁹ URNA disponuje špičkovou policejní technikou, příslušníci jsou přijímáni na základě velmi přísných kritérií, kterými jsou zdravotní způsobilost, tělesná zdatnost, psychická a fyzická odolnost.⁶¹⁰

Mezi orgány participující na boji s organizovaným zločinem patří i **zpravodajské služby ČR**. Podle zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, v ČR působí tyto tři zpravodajské služby: **Bezpečnostní informační služba (BIS)**, **Úřad pro zahraniční styky a informace (ÚZSI)** a **Vojenské zpravodajství (VZ)**.

BIS je zpravodajská služba, která působí na území ČR, tzv. kontrarozvědka. Kromě zákona o zpravodajských službách České republiky je upravena také zákonem č. 154/1994 Sb., o bezpečnostní informační službě. Tato zpravodajská služba získává, shromažďuje a vyhodnocuje informace, mimo jiné o organizovaném zločinu, důležité pro ochranu ústavního zřízení, bezpečnosti, demokratických principů a významných ekonomických zájmů České republiky. BIS předává zjištěné informace prezidentu republiky, vládě a policejním orgánům. Je to přísně apolitická instituce, nemá žádné represivní pravomoci, tudíž nemůže nikoho zadržet, zatknout ani vyslýchat. Při své činnosti důsledně postupuje s respektem k lidským právům a svobodám, pokud však nastane nutnost do nich zasáhnout, děje se tak vždy podle zákonem stanovených pravidel. Příslušníci BIS jsou oprávněni držet a nosit služební zbraň, mohou ji však použít pouze v případech nutné obrany nebo krajní nouze.⁶¹¹

„BIS se tedy ve své činnosti zaměřuje zejména na neformální neinstitucionalizované struktury, které zejména nabývají podob vlivových a klientelistických sítí. V některých případech tyto sítě vytvářejí paralelní mocenské struktury, jež ohrožují či přímo poddrývají činnost orgánů státní správy a samosprávy.“⁶¹²

Z toho lze odvodit, že organizovaný zločin je v pojetí BIS širší než v pojetí trestního zákoníku.

⁶⁰⁹ Policie ČR. Útvar rychlého nasazení. In: *policie.cz* [online]. 30. 6. 2008 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-rychleho-nasazeni-policie-ceske-republiky-utvar-rychleho-nasazeni.aspx>.

⁶¹⁰ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003. ISBN 80-7317-026-4, s. 330.

⁶¹¹ Bezpečnostní informační služba. Kdo jsme. In: *bis.cz* [online]. 9. 7. 2018 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/o-nas/>.

⁶¹² Bezpečnostní informační služba. Organizovaný zločin. In: *bis.cz* [online]. 10. 7. 2018 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/organizovany-zlocin/>.

ÚZSI je zpravodajská služba působící vně ČR, tzv. rozvědka. V zahraničí zajišťuje obdobné informace jako BIS.⁶¹³ **Vojenské zpravodajství** bylo zřízeno jako jednotná ozbrojená zpravodajská služba České republiky. VZ integruje rozvědnou a kontrarozvědnou činnost, zabezpečuje tedy informace jak domácí, tak pocházející ze zahraničí, které jsou důležité pro obranu a bezpečnost České republiky.⁶¹⁴ Kromě zákona o zpravodajských službách České republiky je VZ upraveno také zákonem č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství.

Finanční analytický úřad (FAÚ) plní funkci finanční zpravodajské jednotky, je podřízen ministerstvu financí, vznikl v roce 2017 jako nástupce Finančního analytického útvaru (odboru Ministerstva financí ČR). FAÚ je hlavním subjektem, který vykonává opatření zaměřená na prevenci a boj proti praní špinavých peněz, financování terorismu a šíření zbraní hromadného ničení v ČR.⁶¹⁵ Pravomoci a činnost FAÚ jsou upraveny zákonem č. 253/2008 Sb., zákonem o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Podle § 32 tohoto zákona předává FAÚ zjištěné skutečnosti a výsledky svého šetření Policii České republiky, Generálnímu finančnímu ředitelství nebo Generálnímu ředitelství cel, pokud jsou významné pro výkon jejich činnosti. Činnost FAÚ se řídí také podle zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, jehož předmětem je uskutečňování mezinárodních sankcí za účelem udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti, ochrany základních lidských práv a boje proti terorismu.⁶¹⁶

Generální ředitelství cel je podle § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 17/2012 Sb., zákona o Celní správě České republiky, policejním orgánem ve smyslu § 12 odst. 2 trestního řádu, stručně řečeno, pokud jde o případy v působnosti celní správy.⁶¹⁷ Celní správa ČR se zaměřuje na odhalování případů porušování celních a daňových předpisů, což bývá častou aktivitou organizovaných zločineckých skupin. Nejčastěji v souvislosti s dovozem, vývozem nebo tranzitem zboží dochází k porušení předpisů u textilního

⁶¹³ Úřad pro zahraniční styky a informace. Kdo jsme. In: *uzsi.cz* [online]. 4. 3. 2016 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.uzsi.cz/kdo-jsme>.

⁶¹⁴ Vojenské zpravodajství. O nás. In: *vzcr.cz* [online]. 18. 10. 2018 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.vzcr.cz/>.

⁶¹⁵ Finanční analytický úřad. Kdo jsme a co děláme? In: *financnianalytickyurad.cz* [online]. 5. 4. 2022 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/o-uradu#kdo-jsme-a-co-delame>.

⁶¹⁶ Srov. BUDKA, Ivan. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. ISBN 978-80-7338-169-1, s. 52.

⁶¹⁷ *Ibidem*, s. 49.

zboží, elektroniky, motorových vozidel, zemědělských a potravinářských výrobků, zboží zatíženého spotřební daní. Útvary pátrání jsou oprávněny používat tzv. operativně pátrací prostředky, včetně sledování osob, věcí a zásilek apod.⁶¹⁸

V roce 2014 uzavřelo Ministerstvo vnitra ČR a Ministerstvo financí ČR dohodu o spolupráci, výměně informací a koordinaci při boji proti daňovým únikům a daňové kriminalitě s hlavním cílem zajistit řádný výběr daní, případně vrátit nelegálně získané prostředky do státního rozpočtu. Na plnění této dohody se za Ministerstvo financí účastní **Finanční správa České republiky** a Celní správa České republiky. Za Ministerstvo vnitra úkoly plynoucí z dohody vykonává Policie České republiky.⁶¹⁹ Potírání organizované daňové kriminality klade stále vyšší nároky jak na odbornost orgánů činných v trestním řízení, tak vzájemnou komunikaci s orgány daňové správy. Činnost **Daňové Kobry** – jak centrální Kobry, tak i regionální Kobry v jednotlivých krajích – je klíčová pro boj s organizovaným zločinem v této oblasti.⁶²⁰

Úspěšné fungování Daňové Kobry inspirovalo vznik tzv. **Hazardní Kobry**, která je složena ze zástupců Policie ČR, Celní správy ČR a Finanční správy a slouží k potírání především organizované daňové kriminality v oblasti nelegálního provozování loterií a jiných podobných her a sázek.⁶²¹

Jaké instituce participují na boji s organizovaným zločinem, se tedy odvíjí také od druhu kriminality, jenž daná zločinecká organizace páchá. **Česká inspekce životního prostředí** spolupracuje s NCOZ v potírání výše zmíněné organizované ekologické kriminality. Na potlačování organizovaného zločinu páchaného v kyberprostoru se může podílet i **Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost**. Pokud se jedná o organizovaný zločin v oblasti zadávání veřejných zakázek, může NCOZ spolupracovat např. s **Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže** jako kompetentním orgánem v této oblasti, který má však mnohem širší působnost.⁶²²

⁶¹⁸ Celní správa ČR. Pátrání. In: *celnisprava.cz* [online]. 8. 7. 2019 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/kariera/Stranky/P%C3%A1tr%C3%A1n%C3%AD.aspx>.

⁶¹⁹ BUDKA, Ivan. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. ISBN 978-80-7338-169-1, s. 51.

⁶²⁰ Nejvyšší státní zástupce. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 [online]. Brno: 28. 6. 2022, s. 17 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%8C_2021-textov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st.pdf.

⁶²¹ Ministerstvo vnitra ČR. Audit národní bezpečnosti [online]. Praha: prosinec 2016, s. 43 [cit. 2022-10-01]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/audit-narodni-bezpecnosti-151410/>.

⁶²² Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2021 [online]. Praha: 28. 6. 2022, s. 32 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2021.aspx>.

2.3.4 Česká republika a mezinárodní spolupráce v boji proti organizovanému zločinu

Problematika mezinárodní spolupráce úzce souvisí s tématem institucionálních nástrojů boje s organizovaným zločinem a v dnešním globalizovaném světě je naprosto klíčová, čemuž napovídá již kapitola o transnacionálním organizovaném zločinu⁶²³. Organizovaný zločin se stal klíčovým prvkem rétoriky v oblasti vymáhání mezinárodního práva, ačkoliv význam a interpretace pojmu organizovaný zločin stále nejsou zcela jednoznačné. Tato nejednoznačnost se po celém světě projevuje různými prioritami a strategiemi prosazování práva pro boj s organizovaným zločinem.⁶²⁴ Za účelem potírání organizovaného zločinu všechny evropské státy přijaly rozsáhlé právní a institucionální reformy. Významné mezinárodní organizace přijaly nástroje pro boj s organizovaným zločinem *ad hoc*.⁶²⁵ Téma mezinárodní spolupráce v boji proti organizovanému zločinu je velice rozsáhlé a lze jej rozčlenit na několik oblastí, proto se jej tato podkapitola pokusí zestručnit.

Užší oblastí mezinárodní spolupráce je mezinárodní justiční spolupráce, kterou upravuje v českém právním řádu samostatný právní předpis, jedná se o zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Podmnožinou mezinárodní justiční spolupráce je mezinárodní policejní spolupráce. Výrazný vliv na mezinárodní justiční spolupráci má kromě mezinárodního práva veřejného i právo evropské, dochází k tzv. **europizaci trestního práva**.⁶²⁶

Pokud jde o spolupráci ČR s evropskými státy, je třeba rozlišovat státy **Evropské unie** a státy Rady Evropy, které nejsou členy EU.

„Užší spolupráce je samozřejmě s členskými státy Evropské unie, kde kromě právního základu v oblasti mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních daného právními předpisy EU (např. evropský zatýkáací rozkaz) jsou velkým přínosem přímý právní styk,

⁶²³ Viz 1.1.4 Koncept transnacionálního organizovaného zločinu.

⁶²⁴ den BOER Monica. Foreword. In: ALLUM, Felia. *Defining and Defying Organised Crime: Discourse, Perceptions and Reality*. London: Routledge, 2010. ISBN 978-0-415-54852-6. Úvod.

⁶²⁵ FIJNAUT, Cyrille a Letizia PAOLI, ed. *Organised crime in Europe: concepts, patterns and control policies in the European Union and beyond*. Dordrecht: Springer Verlag, 2006. ISBN 1-4020-5136-0, s. 1.

⁶²⁶ TEXTL, David. Přeshraniční policejní spolupráce v EU. *Kriminalistika*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2021, vol. 54 no. 2, s. 139–150. ISSN 1210-9150.

možnost projednání jednotlivých případů v rámci Eurojustu, společné vyšetřovací týmy, setkávání kontaktních bodů sítí specialistů, atd.“⁶²⁷

Míra spolupráce s jednotlivými státy je různá vzhledem ke struktuře jejich orgánů nebo k podobě právního řádu.⁶²⁸ Dřív měla EU tří pilířovou strukturu, kdy třetím pilířem byla spolupráce v oblasti justiční a policejní. Na základě Lisabonské smlouvy, která nabyla účinnosti 1. prosince 2009, byla pilířová struktura zrušena a EU vytvořila tzv. **prostor svobody, bezpečnosti a práva**, ve kterém se policejní a justiční spolupráce stala sdílenou pravomocí EU viz čl. 4 odst. 2 písm. j) Smlouvy o fungování Evropské unie.⁶²⁹

Snaha o zajištění vysoké úrovně bezpečnosti podle čl. 67 odst. 3 Smlouvy o fungování EU směřuje k posílené policejní a justiční spolupráci, kterou dále usnadňuje vytvoření specializovaných agentur (Frontex, Europol, Eurojust) a vzájemné uznávání soudních rozhodnutí v trestních věcech. V nezbytných případech dochází také k harmonizaci trestního práva hmotného.

EU je organizací nadnárodní integrace, která sblížuje členské státy více než jakákoliv jiná mezinárodní organizace. Podle čl. 83 Smlouvy o fungování EU může EU za určitých podmínek formou směrnic stanovit minimální pravidla týkající se vymezení trestných činů a sankcí v oblastech mimořádně závažné trestné činnosti s přeshraničním rozměrem, což se samozřejmě vztahuje i k nadnárodnímu organizovanému zločinu.⁶³⁰

Na půdě **Rady Evropy** došlo k přijetí důležitých mezinárodních úmluv, jakými jsou např. Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu nebo Úmluva o počítačové kriminalitě. Tyto úmluvy jsou po schválení signatářskými státy otevřeny k podpisu i státům, které nejsou členy Rady Evropy.⁶³¹ V rámci Rady Evropy funguje Evropský výbor pro otázky kriminality (*European Committee on Crime*

⁶²⁷ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 60 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁶²⁸ *Ibidem*.

⁶²⁹ TEXTL, David. Přeshraniční policejní spolupráce v EU. *Kriminalistika*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2021, vol. 54 no. 2, s. 139–150. ISSN 1210-9150.

⁶³⁰ BUX, Udo a Mariusz MACIEJEWSKI. Prostor svobody, bezpečnosti a práva: obecné aspekty. In: *europarl.europa.eu* [online]. červen 2022 [cit. 2022-12-01]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/150/prostor-svobody-bezpecnosti-a-prava-obecne-aspekty>.

⁶³¹ KARABEC, Zdeněk. Shrnutí hlavních opatření proti organizovanému zločinu ze strany světových a evropských společenství a jejich uplatnění. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 74.

Problems – CDPC), který má dohlížet na činnost Rady Evropy v oblasti prevence a potírání kriminality a tuto činnost koordinovat. CDPC určuje také priority mezivládní právní spolupráce, vypracovává úmluvy, doporučení a zprávy, pořádá kriminologické výzkumné konference a kriminologická kolokvia apod.⁶³² ČR se rovněž připojila k projektu Rady Evropy Octopus a skupině GRECO.⁶³³ Rada Evropy pravidelně pořádá konference Octopus, které se zaměřují na nejnovější trendy v páchání transnacionální kybernetické kriminality a její potírání.⁶³⁴ Skupina států proti korupci (*The Group of States against Corruption – GRECO*) si dává za cíl zlepšit schopnost svých členů bojovat proti korupci sledováním dodržování protikorupčních standardů Rady Evropy, skupina taktéž sdílí osvědčené postupy v oblasti prevence a odhalování korupce.⁶³⁵

Mezinárodní spolupráce států OSN v oblasti potírání organizovaného zločinu byla částečně rozebrána v první části této práce⁶³⁶, kde se nachází pojednání o Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu a v ní obsažené definici organizovaného zločinu. Tato spolupráce je spíš na úrovni koncepční, než že by se jednalo o operativní činnost. OSN však spojila síly s Interpolem – ten získal v roce 1996 statut stálého pozorovatele při OSN. Interpol také v New Yorku otevřel kancelář zvláštního zástupce Interpolu při OSN. V roce 2018 byla otevřena pobočka stálého pozorovatele Interpolu při Úřadu OSN ve Vídni.⁶³⁷

OSN nicméně připravila některé další dokumenty, které řeší vybrané aktivity organizovaného zločinu. Jedná se např. o Úmluvu OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami a o Úmluvu OSN proti korupci.⁶³⁸ Dále byl zřízen Úřad OSN pro drogy a kriminalitu (*United Nations Office on Drugs and Crime –*

⁶³² Rada Evropy. European Committee on Crime Problems. In: *coe.int* [online]. 5. 4. 2022 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/cdpc>.

⁶³³ SCHEINOST, Miroslav. Vývoj opatření proti organizovanému zločinu v České republice. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 52.

⁶³⁴ Rada Evropy. Octopus Conferences. In: *coe.int* [online]. 12. 6. 2015 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/octopus-conference>.

⁶³⁵ Rada Evropy. What is GRECO? In: *coe.int* [online]. 29. 11. 2016 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/greco/about-greco/what-is-greco>.

⁶³⁶ 1.1.1 Legální definice organizovaného zločinu.

⁶³⁷ Interpol. INTERPOL and the United Nations. In: *interpol.int* [online]. 8. 3. 2019 [cit. 2022-12-01]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Our-partners/International-organisation-partners/INTERPOL-and-the-United-Nations>.

⁶³⁸ KARABEC, Zdeněk. Shrnutí hlavních opatření proti organizovanému zločinu ze strany světových a evropských společenství a jejich uplatnění. In: CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. ISBN 80-7338-027-7, s. 73.

UNODC), který věnuje velkou pozornost boji s mezinárodním organizovaným zločinem, potírání obchodu s lidmi, obchodu se zbraněmi, finanční kriminality, korupce a terorismu.⁶³⁹

U států, které nejsou členy mezinárodních organizací, probíhá justiční či policejní spolupráce *ad hoc*, na bázi vzájemnosti, nebo na základě bilaterálních dohod.

*„Úroveň efektivity a kvality mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech s mimoevropskými státy je třeba posuzovat v kontextu reálných podmínek a kapacity příslušných orgánů v dotčených třetích státech.“*⁶⁴⁰

Postupně se daří navázat efektivní spolupráci i ve státech, se kterými ČR žádnou historii kooperace nemá. Běžnými komplikacemi při navazování spolupráce jsou *„důsledné požadavky orgánů mimoevropských zemí na formální komunikaci diplomatickou cestou.“* Tyto obtíže nastávají hlavně v případech, kdy mezi Českou republikou a cizím státem není uzavřena dvoustranná mezinárodní smlouva, takže je nutné spolupracovat na **bezesmluvním základě** poskytnutím záruky vzájemnosti. Je však obtížně předvídatelné, jaké si bude dožádaný stát nárokovat podmínky spolupráce a jaký bude její průběh. Je proto rozumné, aby se státy snažily navzájem uzavírat dvoustranné smlouvy o spolupráci nejen za účelem potírání organizovaného zločinu. Ochota cizího státu spolupracovat záleží na tom, jestli je danou trestnou činností nebo organizovanou zločineckou skupinou také dotčen. Pokud dotčen je, má logicky větší motivaci a snahu ke spolupráci. V situaci, kdy státy spolu nemají uzavřenou žádnou smlouvu, může dobře fungovat spolupráce přes styčné důstojníky, kteří působí při zastupitelských úřadech.⁶⁴¹

Zázemí pro mezinárodní policejní spolupráci v ČR poskytuje **Ředitelství pro mezinárodní policejní spolupráci**, které je součástí Policejního prezidia České republiky jako ústřední národní kontaktní bod Policie České republiky pro mezinárodní policejní spolupráci a zahraniční styky. Prostřednictvím tohoto útvaru mohou všechny útvary Policie ČR spolupracovat se svými zahraničními partnery ať už při předcházení, odhalování a vyšetřování trestné činnosti, nebo při pátrání po osobách a věcech. Útvar

⁶³⁹ United Nations Office on Drugs and Crime. About the United Nations Office on Drugs and Crime. In: *unodc.org* [online]. 3. 1. 2010 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/unodc/en/about-unodc/index.html>.

⁶⁴⁰ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 61 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁶⁴¹ *Ibidem*.

nadto zprostředkovává v nepřetržitém výkonu služby výměnu informací. Ředitelství pro mezinárodní policejní spolupráci prosazuje potřeby ČR v kontextu evropských strategií při jednáních výborů a pracovních skupin Rady EU a Evropské komise. Tento útvar se také aktivně zasazuje o zabránění přesunu bezpečnostních hrozeb vznikajících např. v souvislosti s nelegální migrací na území ČR tím, že se snaží zajistit funkční a stabilní systém ochrany vnějších hranic, koordinuje působení českých policistů na vnějších hranicích EU v rámci operací Frontexu.⁶⁴²

Útvar také vysílá experty na civilní mise Evropské unie nebo OSN. „*V mnoha zemích má Policie ČR své styčné důstojníky, kteří v rámci zastupitelských úřadů spolupracují s místními policejními orgány.*“⁶⁴³ Nezanedbatelnou formou expertní mezinárodní spolupráce je dlouhodobé zapojení kompetentních útvarů Policie ČR do aktivit v rámci politického cyklu EU pro boj proti organizované a závažné mezinárodní trestné činnosti (*European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats*) s novou zkratkou EMPACT 22+.⁶⁴⁴

Mezinárodní spolupráce probíhá i prostřednictvím **Nejvyššího státního zastupitelství** (kabinetu nejvyššího státního zástupce a mezinárodního odboru), které spolupracuje např. se zástupci zahraničních orgánů veřejné žaloby či ministerstvy spravedlnosti ostatních států. Nejintenzivnější spolupráce probíhá s Eurojustem, v němž působí státní zástupci Nejvyššího státního zastupitelství, dále s OLA Fem, který NSZ pravidelně informuje o trestních věcech vedených českými justičními orgány, v nichž byla způsobena škoda na majetku EU.⁶⁴⁵

Pokud jde o spolupráci s **Úřadem evropského veřejného žalobce** (*European Public Prosecutor's Office* – EPPO), který zahájil svou činnost v roce 2021, byl Radou EU již jmenován evropský žalobce za Českou republiku a Kolegiem EPPO bylo jmenováno devět evropských pověřených žalobců. Detailně se o této spolupráci rozepisuje Zpráva

⁶⁴² Policie ČR. Ředitelství pro mezinárodní policejní spolupráci. In: *policie.cz* [online]. 30. 3. 2020 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/reditelstvi-pro-mezinarodni-policejni-spolupraci.aspx>.

⁶⁴³ *Ibidem*.

⁶⁴⁴ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: 2022, s. 37 [cit. 2022-10-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁶⁴⁵ Nejvyšší státní zástupce. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021 [online]. Brno: 28. 6. 2022, s. 97 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%8C_2021-textov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st.pdf.

o činnosti státního zastupitelství za rok 2021.⁶⁴⁶ V rámci Evropské unie se prosazují nové instituce a postupy, jejichž úkolem je získat kontrolu nad organizovaným zločinem a terorismem a chránit tak fiskální zájmy EU. Právě proto byl zřízen EPPO jako nezávislý subjekt EU odpovědný za vyšetřování a stíhání trestných činů proti finančním zájmům EU (např. podvodů, korupce, praní špinavých peněz) a také za postavení jejich pachatelů před soud, kdy před příslušnými soudy členských států EU vykonává roli žalobce.⁶⁴⁷ NCOZ v roce 2021 v několika případech zahájila trestní stíhání za dozoru delegovaného žalobce úřadu EPPO.⁶⁴⁸

Je vhodné se stručně zmínit i o celní spolupráci, jelikož orgány Celní správy ČR se podílí na potírání organizovaného zločinu. V roce 2021 probíhala realizace dvouletého 10. Akčního plánu celní spolupráce, kdy se podnikaly kroky směřující k potírání zločinů proti životnímu prostředí, např. nelegální přepravy odpadu.⁶⁴⁹

Co se týká hodnocení mezinárodní spolupráce v ČR, lze v obecné rovině konstatovat, že velmi dobře probíhá spolupráce v rámci mezinárodních organizací (Interpol, Europol, Eurojust), která je také na vysoké odborné úrovni. České národní zastoupení v Eurojustu je téměř denně v kontaktu s českým národním zastoupením v Europolu, jejich spolupráce je intenzivní.⁶⁵⁰

„V celní a daňové oblasti jsou velmi efektivní bilaterální a multilaterální kontroly. Komplikovanější je spolupráce se vzdálenými zeměmi, ve kterých není styčný důstojník Policie ČR a závažným problémem jsou zejména firmy sídlící v daňových rájích (Britské panenské ostrovy, Panama a další).“⁶⁵¹

Problémem mezinárodní policejní spolupráce může být její zdlouhavost a administrativní náročnost, která závisí na okolnostech konkrétních případů a požadavcích partnerů spolupráce.⁶⁵²

⁶⁴⁶ *Ibidem*, s. 113.

⁶⁴⁷ Úřad evropského veřejného žalobce. In: *consilium.europa.eu* [online]. 19. 12. 2022 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eppo/>.

⁶⁴⁸ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: 2022, s. 84 [cit. 2022-10-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁶⁴⁹ *Ibidem*, s. 39.

⁶⁵⁰ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018, s. 60 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

⁶⁵¹ *Ibidem*, 59.

⁶⁵² *Ibidem*, s. 9.

Bylo by patrně vhodné detailněji rozebrat některé ze zmíněných organizací. **Interpol** (*International Criminal Police Organisation* – Mezinárodní organizace kriminální policie) je oficiální mezivládní organizací, jejíž činnost se datuje již od roku 1923. Interpol sídlí ve francouzském Lyonu a v současné době sdružuje 195 států.⁶⁵³ Poskytuje ucelenou mezinárodní spolupráci všem smluvním státům při pronásledování, vyhledávání a zatýkání pachatelů trestných činů prostřednictvím zabezpečené mezinárodní komunikační sítě. Mezi priority v rámci působení Interpolu se řadí: boj proti obchodu se zbraněmi, organizované prostituci, legalizaci výnosů z trestné činnosti či ilegální migraci. Pro potřebu co nejefektivnější spolupráce byl v rámci Interpolu vytvořen speciální analytický útvar – Jednotka analytického kriminálního zpravodajství, který zpracovává nejaktuálnější informace o kriminálních aktivitách a poskytuje je všem smluvním státům.⁶⁵⁴

Každý smluvní stát zřídil **Národní ústřednu Interpolu**, jejímž prostřednictvím zajišťuje zprostředkování informací a koordinaci při vyřizování požadavků na operativní spolupráci ve vztahu k zahraničí a dbá přitom na to, aby při této spolupráci nedocházelo k porušování národní legislativy členského státu, statutu Interpolu a zvyklostí této organizace.⁶⁵⁵

Interpol posloužil jako inspirace pro založení podobné instituce v rámci Evropské unie. Úvahy o nutnosti založení evropské policie byly obsaženy již v Maastrichtské smlouvě, avšak představy jednotlivých států byly natolik odlišné, že se tuto úvahu nepodařilo prosadit. Po delším vyjednávání a testování spolupráce vznikl v roce 1999 **Europol** (*European Union Agency for Law Enforcement Cooperation* – Agentura Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva, dříve *European Union Police Office* – Evropský policejní úřad) se sídlem v Haagu. Cílem Europolu je zlepšit spolupráci příslušných orgánů členských států Evropské unie při předcházení závažným formám mezinárodní trestné činnosti.⁶⁵⁶

⁶⁵³ Interpol. What is INTERPOL? In: *interpol.int* [online]. 26. 9. 2011 [cit. 2022-12-04]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/What-is-INTERPOL>.

⁶⁵⁴ KURILOVSKÁ Lucia a Stanislav ŠÍŠULÁK. Boj proti organizovanému zločinu z pohledu mezinárodní policajnej a justičnej spolupráce. In: JELÍNEK, Jiří ed. *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-068-0, s. 53.

⁶⁵⁵ *Ibidem*.

⁶⁵⁶ *Ibidem*.

Europol pomáhá při výměně informací mezi členskými státy a při provádění úkonů v rámci trestního řízení policejním orgánem jiného členského státu. Jednou z personálních součástí organizační struktury Europolu jsou tzv. evropské styční důstojníci, kteří představují národní prvek vysílajících států.⁶⁵⁷ Europol podporuje vyšetřování iniciovaná členskými státy, ačkoli příslušníci Europolu nikdy nezatýkají občany ani nezahajují vyšetřování. Předmětem zájmu této agentury je: pašování drog, obchodování s lidmi, převaděčství osob, praní špinavých peněz, terorismus a organizované podvody. Jádrem činnosti Europolu je analýza, jeho analytici trestné činnosti používají nejmodernější nástroje a patří k nejkvalitnějším v Evropě.⁶⁵⁸

Europol vydává pravidelně rozsáhlé analýzy hrozeb závažné a organizované trestné činnosti v EU (*Serious and Organised Crime Threat Assessment – SOCTA*), kde jsou posouzeny nové hrozby a také popsána struktura organizovaných zločineckých skupin, včetně způsobu, jakým fungují, a trestné činnosti, kterou na území EU páchají.⁶⁵⁹

V rámci Europolu funguje Evropské centrum pro závažnou organizovanou trestnou činnost (*The European Serious Organised Crime Centre – ESOC*), jehož úkolem je poskytovat co nejefektivnější a nejrychlejší operativní podporu členským státům EU při vyšetřování prioritních případů souvisejících se závažnou a organizovanou trestnou činností, což zahrnuje mimo jiné kriminální zpravodajskou analýzu.⁶⁶⁰

Další významnou institucí EU v oblasti justiční spolupráce je **Eurojust** (*European Union Agency for Criminal Justice Cooperation – Agentura Evropské unie pro justiční spolupráci v trestních věcech*) se sídlem v Haagu. Eurojust byl ustaven v roce 2002 k posílení boje proti závažné trestné činnosti a jeho role má být zejména koordinační s důrazem na podporu justiční spolupráce při stíhání a vyšetřování zvláště závažné, především organizované, kriminality.⁶⁶¹ Eurojust se skládá mimo jiné z národních členů, kdy každý členský stát vysílá do Eurojustu zástupce, který má trvalé místo výkonu práce v sídle Eurojustu. Tento zástupce může dávat i podněty příslušným orgánům k zahájení

⁶⁵⁷ TEXTL, David. Přeshraniční policejní spolupráce v EU. *Kriminalistika*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2021, vol. 54 no. 2, s. 139–150. ISSN 1210-9150.

⁶⁵⁸ Europol. About Europol. In: *europol.europa.eu* [online]. 7. 12. 2022 [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol>.

⁶⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁶⁰ Europol. European Serious and Organised Crime Centre. In: *europol.europa.eu* [online]. 7. 3. 2022 [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-serious-and-organised-crime-centre-esocc>.

⁶⁶¹ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 15.

trestního stíhání či k vytvoření společného vyšetřovacího týmu. Samotný Eurojust nemá operativní působnost na území členských států. Spolupráce Eurojustu s dalšími organizacemi je důležitá.⁶⁶²

Mezi Europolem a Eurojustem došlo k uzavření k dohody o spolupráci, která umožnila užší formu kooperace, včetně např. možnosti dočasného vyslání zástupců jedné agentury do prostor druhé agentury. Organizace zřizují společné vyšetřovací týmy (*joint investigation teams – JIT*), které se při odhalování, prověřování a vyšetřování trestné činnosti jeví jako vysoce efektivní, zejména v rychlejší výměně operativních informací.⁶⁶³

OLAF neboli Evropský úřad pro boj proti podvodům (*European Anti-Fraud Office*) vyšetřuje záležitosti týkající se podvodů, korupce a jiných trestných činů, včetně daňových úniků nebo neplacení cel, které poškozují finanční zájmy EU. Pokud dochází ke zneužívání finančních prostředků z rozpočtu EU, poškozují to přímo evropské občany i celý projekt evropské integrace. Vnitřní vyšetřování uvnitř byrokratických struktur všech institucí EU ze strany OLAF mají zabránit korupci či páchání jiné nezákonné činnosti na úrovni nadnárodních institucí EU. OLAF provádí i tzv. vnější vyšetřování, jejichž cílem je odhalit podvod či jinou nesrovnalost, kterých se dopustila fyzická či právnická osoba.⁶⁶⁴ Ačkoliv je OLAF součástí Evropské komise, je nezávislou institucí, která nemusí brát ohledy na nařízení žádných jiných orgánů EU.⁶⁶⁵

Frontex (*European Border and Coast Guard Agency*) je Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž, jejímž úkolem je ochrana vnějších hranic EU a Schengenského prostoru v součinnosti se strážci hranic členských zemí. Mezi její hlavní náplň patří boj proti ilegální migraci.⁶⁶⁶ V rámci řešení migrační krize splnila ČR své závazky vůči Frontexu a poskytla mu své personální i materiální zdroje. Čeští policisté

⁶⁶² TEXTL, David. Přeshraniční policejní spolupráce v EU. *Kriminalistika*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2021, vol. 54 no. 2, s. 139–150. ISSN 1210-9150.

⁶⁶³ Eurojust. EU partners. Europol. In: *eurojust.europa.eu* [online]. 2. 10. 2020 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/states-and-partners/eu-partners/europol>.

⁶⁶⁴ OLAF. Naše činnost. In: *anti-fraud.ec.europa.eu* [online]. 22. 3. 2016 [cit. 2022-12-07]. Dostupné z: https://anti-fraud.ec.europa.eu/about-us/what-we-do_cs.

⁶⁶⁵ KURILOVSKÁ Lucia a Stanislav ŠIŠULÁK. Boj proti organizovanému zločinu z pohledu mezinárodní policajnej a justičnej spolupráce. In: JELÍNEK, Jiří ed. *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-068-0, s. 60.

⁶⁶⁶ Evropská unie. Frontex. In: *european-union.europa.eu* [online]. 18. 9. 2016 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/frontex_cs.

v roce 2021 opět působili například v Řecku, Polsku, Albánii, Rumunsku. „*Působení českých policistů v zahraničí má velmi pozitivní ohlas s odkazem na jejich vysokou profesionalitu a odpovědnost.*“⁶⁶⁷ Zabezpečení vnějších hranic je klíčovým předpokladem pro fungování Schengenského prostoru, proto je tendence mandát Frontexu posilovat. V posledních letech byl do organizace Frontexu začleněn Evropský systém ostrahy hranic (*The European Border Surveillance System – EUROSUR*) s cílem zlepšit fungování ostrahy hranic. Jedná se o monitorovací systém EU, který využívá drony, průzkumná letadla, pobřežní čidla atd. Aby mohla být zajišťována homogenní správa vnějších hranic, bude mít Frontex k dispozici stálý útvar evropské pohraniční a pobřežní stráže. Tento útvar bude zřizován postupně do roku 2027, kdy by ho mělo tvořit až 10 000 operativních pracovníků.⁶⁶⁸

Mezinárodní spolupráce se neomezuje pouze na justiční nebo mezivládní, může probíhat i na vědecké bázi mezi kriminology. „*Pro kriminologii je příznačná úzká mezinárodní spolupráce a výměna poznatků, která umožňuje národním kriminologickým týmům nejen rychleji postupovat, ale i porovnávat svoje výzkumné výsledky se zahraničními, relativizovat jejich obecnou platnost a průběžně je revidovat.*“⁶⁶⁹ Z tohoto důvodu vznikly mezinárodní nevládní organizace. Mezi nejvýznamnější patří Evropská kriminologická společnost (*The European Society of Criminology*) se sídlem v Lausanne⁶⁷⁰, Mezinárodní kriminologická společnost (*The International Society for Criminology – ISC*) se sídlem v Lovani⁶⁷¹ a již zmíněná Mezinárodní společnost pro trestní právo.

⁶⁶⁷ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: 2022, s. 41 [cit. 2022-10-29]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁶⁶⁸ Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020 [online]. Praha: květen 2021, s. 131 [cit. 2022-10-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

⁶⁶⁹ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 80-7179-813-4, s. 12.

⁶⁷⁰ European Society of Criminology. About us. In: *esc-eurocrim.org* [online]. 23. 9. 2016 [cit. 2022-11-18]. Dostupné z: <https://www.esc-eurocrim.org/index.php/contact>.

⁶⁷¹ International Society for Criminology. Contact. In: *isc-sic.org* [online]. 6. 3. 2013 [cit. 2022-11-18]. Dostupné z: <http://www.isc-sic.org/web/en/contact>.

2.4 Případová studie: metanolová kauza v síťové perspektivě

V kapitole o struktuře organizovaného zločinu⁶⁷² jsou stručně rozebrány statistické údaje vztahující se k trestnému činu účasti na organizované zločinecké skupině dle § 361 trestního zákoníku. Jedná se sice pouze o údaje z roku 2021, což nemůže být bráno jako reprezentativní vzorek pro spolehlivý výzkum nebo vyjádření obecných tvrzení. I tento malý vzorek však ukazuje, že počet stíhaných osob je významně vyšší než počet osob pravomocně odsouzených, což potvrzuje tezi kterou vyjádřila již Coufalová ve svém příspěvku: „*mezi počty osob stíhaných a obžalovaných oproti počtům osob odsouzených je zřejmý nepoměr, který musí mít zcela zjevnou příčinu.*“⁶⁷³

Coufalová tuto příčinu vidí v pojmových znacích organizované zločinecké skupiny. Podle ní úskalí definice organizované zločinecké skupiny spočívá s největší pravděpodobností ve složitosti prokazování vnitřní organizační struktury dané organizace včetně dokazování faktu, že jednotliví členové mají určitým způsobem rozděleny funkce, a také že v rámci organizace funguje dělba činností. „*Pozice orgánů činných v trestním řízení je v tomto případě nezáviděníhodná.*“⁶⁷⁴

Jak již bylo zmíněno v kapitole o legální definici organizovaného zločinu⁶⁷⁵, pokud se nepodaří jednotlivé zákonem stanovené znaky organizované zločinecké skupiny prokázat, nelze tohoto institutu využít. Trestná činnost pak může být posouzena tak, že pachatelé jednali jako členové organizované skupiny, což nedostatečně vystihuje povahu a závažnost tohoto protiprávního jednání.⁶⁷⁶

Tyto důsledky potvrzuje i konstruktivistická perspektiva, ke které se hlásí i Kupka a Divišová ve své studii o postihování organizovaného zločinu českými soudy. Tato studie za nejdůležitějšího aktéra v označování určitých jevů za organizovaný zločin považuje stát. Stát je k tomuto oprávněn na základě výsledků trestního řízení, kdy na

⁶⁷² 2.2.2 Organizovaný zločin v ČR v roce 2020–2021.

⁶⁷³ COUFALOVÁ Bronislava. Organizovaný zločin – vymezení pojmu. In: JELÍNEK, Jiří, ed. *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-068-0, s. 28.

⁶⁷⁴ *Ibidem*, s. 29.

⁶⁷⁵ 1.1.1 Legální definice organizovaného zločinu.

⁶⁷⁶ COUFALOVÁ Bronislava. Organizovaný zločin – vymezení pojmu. In: JELÍNEK, Jiří, ed. *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-068-0, s. 29.

základě pravomocných rozhodnutí určí, zda se pachatelé dopustili jednání, jež je v daném právním kontextu nazýváno jako organizovaný zločin.⁶⁷⁷

Soudní rozhodnutí mohou být bohatým zdrojem informací významných pro výzkum organizovaného zločinu. Soudní rozhodnutí obsahují kromě pro právo důležitých pojmů jako jsou vnitřní struktura, soustavnost, úmysl, také další údaje, které pro soud nemusí mít důkazní hodnotu, ale lze je využít při zkoumání zločineckých skupin. Jde např. o míru násilí užívanou zločineckou organizací, způsob náboru členů nebo jejich motivaci. Slabinou soudních rozhodnutí může být to, že opomíjí informace, které nejsou důležité pro právní posouzení věci či nemají pro soud jiný zvláštní význam, ale mohly by posloužit kriminologickému zkoumání, jako je např. vývoj vztahů pachatelů nebo jejich psychologický profil.⁶⁷⁸ Pachatelé mají navíc zájem zatajit určitá fakta, aby pro ně soudní řízení skočilo co možná nejpříznivěji, proto určité informace v soudním spise mohou být zkreslené.⁶⁷⁹

Podle von Lampeho je jednou z nejzásadnějších otázek to, jak je organizovaná kriminalita vlastně organizována.⁶⁸⁰ Podle akademiků jsou nejmenším společným jmenovatelem různých forem organizovaného zločinu mezilidské vztahy. Tyto vztahy se různě rozvíjejí mimo jiné podle toho, jaké aktivity organizovaný zločin provozuje (zda poskytuje nelegální zboží či služby, nebo korumpuje), tím se vytváří tzv. sociální sítě. Analýza těchto sociálních sítí, **síťová analýza** (*social network analysis – SNA*), může pomoci pochopit vztahy mezi kriminálně závadovými osobami a zainteresovanými aktéry z legální strany společenského spektra.⁶⁸¹ „Koncept sítě zdůrazňuje skutečnost, že každý jednatel má vazby na jiné osoby, z nichž každá je pak vázána na několik

⁶⁷⁷ KUPKA, Petr a Vendula DIVIŠOVÁ. Postihování organizovaného zločinu v České republice: nezákonné aktivity, pachatelé a jejich trestání v pravomocných rozsudcích českých soudů. *Česká kriminologie* [online]. 2022 no. 1, s. 1–34 [cit. 2022-12-06]. ISSN 2464-6210. Dostupné z: <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2022-1/postihovani-organizovaneho-zlocinu-v-ceske-republice-nezakonne-aktivity-pachatele-a-jejich-trestani-v-pravomocnych-rozsudcich-ceskych-soudu/Attachment>.

⁶⁷⁸ *Ibidem*.

⁶⁷⁹ DIVIÁK, Tomáš, Jan Kornelis DIJKSTRA a Tom A.B. SNIJDERS. Poisonous connections: a case study on a Czech counterfeit alcohol distribution network. *Global Crime* [online]. Srpen 2019, vol. 21 no. 1, s. 51–73 [cit. 2022-12-07]. ISSN 1744-0580. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17440572.2019.1645653>.

⁶⁸⁰ von LAMPE, Klaus. Human capital and social capital in criminal networks: introduction to the special issue on the 7th Blankensee Colloquium. *Trends in Organized Crime* [online]. Červen 2009, vol. 12 no. 2, s. 93–100 [cit. 2022-12-12]. ISSN 1936-4830. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12117-009-9067-z>.

⁶⁸¹ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 46.

dalších. “ Aktéři jsou poté navzájem interagující jednotky.⁶⁸² SNA je nástrojem, kterým lze prostřednictvím modelování vazeb v sítích zachytit, popsat a vysvětlit organizační strukturu dané skupiny pachatelů, čímž může SNA pomoci prokázat, že se jednalo o organizovanou zločineckou skupinu. SNA může také pomoci při přípravě zásahu, který má narušit nebo rozbít zločineckou síť.⁶⁸³

Cílem této podkapitoly je stručně představit pohledem síťové analýzy případ, který se stal veřejně známý pod názvem „metanolová kauza“. Jako prameny jsou použity články, které se zabývají síťovou analýzu metanolové kauzy do hloubky a soudní rozsudky získané na základě žádosti o informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Jedná se o případ distribuce padělaného alkoholu smíchaného s jedovatým metanolem. Děsivé je, že lahve s metanolem měly kolky, etikety i originální uzávěry a k dostání byly v běžné obchodní síti.⁶⁸⁴ Distribuční síť byla odhalena v září roku 2012 poté, co došlo k sérii četných úmrtí a mnoho lidí bylo hospitalizováno v nemocnicích v různém stádiu otravy metanolem.⁶⁸⁵ Při rozplétání distribuční sítě v tomto případě se zjistilo, že zde existuje napojení na tzv. lihovou mafii⁶⁸⁶, která na Zlínsku dlouhodobě v letech 2004 až 2013⁶⁸⁷ obchodovala s nezdaněným lihem a okradla tak stát na daních o několik miliard.

V tomto případě byla smrtící směs vyráběna a efektivně distribuována po celé zemi. Údaje o přesných počtech obětí se v médiích liší, navíc některé oběti nejsou dávány do příčinné souvislosti s touto trestnou činností. Lze však konstatovat, že poškozených bylo kolem 140 a z nich více než 50 lidí zemřelo. Metanolová kauza patří počtem obětí mezi největší katastrofy v českých dějinách, je v tomto ohledu srovnatelná pouze s povodněmi

⁶⁸² WASSERMAN, Stanley a Katherine FAUST. *Social network analysis: methods and applications*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. ISBN 0-521-38269-6. s. 13–15.

⁶⁸³ DIVIÁK, Tomáš, Jan Kornelis DIJKSTRA a Tom A. B. SNIJDERS. Poisonous connections: a case study on a Czech counterfeit alcohol distribution network. *Global Crime* [online]. Srpen 2019, vol. 21 no. 1, s. 51–73 [cit. 2022-12-07]. ISSN 1744-0580. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17440572.2019.1645653>.

⁶⁸⁴ ZELENÝ, Petr. Osmáctyřicet mrtvých, desítky obviněných. Od metanolové kauzy uplynulo deset let. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 3. 9. 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3526938-osmactyricet-mrtvych-desitky-obvinenych-od-metanolove-kauzy-uplynulo-deset-let>.

⁶⁸⁵ Rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 61 T 1/2014.

⁶⁸⁶ LIBIGER, Milan. Kauza lihové mafie zcela neskončila, žalobce chce vězení pro členy rodiny. In: *idnes.cz* [online]. 16. 4. 2021 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/brezina-lihova-mafie-zalobce-soud-nelegalni-alkohol.A210416_603825_zlin-zpravy_ppr.

⁶⁸⁷ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. 28 T 16/2013.

v roce 1997. „Z hlediska rozsahu policejního vyšetřování se jedná o případ, který v dějinách české kriminalistiky nemá obdoby, protože v souvislosti s ním bylo vyšetřováno více než 70 osob, přičemž v jádru celého zločinného uskupení se pohybovalo 32 osob.“⁶⁸⁸

Kvůli rychlému šíření jedovaté směsi, kdy během deseti dní od prvního úmrtí zemřelo téměř 20 lidí a další desítky lidí se přiotrávily, se vládní představitelé rozhodli vyhlásit dočasnou prohibici. Ministr zdravotnictví vyhlásil na základě § 80 odst. 1 písm. g) zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, mimořádné opatření, tím došlo k zákazu prodeje lihovin obsahujících více než 20 % alkoholu ve všech obchodech, restauracích a podobných podnicích na území celé ČR. Zároveň byl stanoven zákaz vývozu alkoholu z ČR.⁶⁸⁹ Tato restrikce spolu s daňovými úniky spojenými s výrobou a distribucí nezdaněných lihovin měla negativní vliv na státní ekonomiku.⁶⁹⁰

Vztahy jsou v síti definovány vazbami mezi místními celky, což určuje pohled na aktéry, kteří nejsou vnímáni jako samostatné jednotky, ale spíš jako skupina navzájem závislých jednotek.⁶⁹¹ V průběhu vyšetřování vyšlo najevo, že případ má dvě větve pachatelů – ostravskou a zlínskou.

První větev působící v okolí Ostravy měla jako hlavní náplň činnosti výrobu a distribuci smrtící směsi alkoholu a metanolu. Klíčoví aktéři skupiny Tomáš Křepela a Rudolf Fian (původně obchodní zástupce Křepelovy firmy) namíchali deset tisíc litrů směsi etanolu a metanolu. Takové množství mohlo zabít až 160 tisíc lidí.⁶⁹² Od Křepely a Fiana směs putovala k Jiřímu Vaculovi, který již měl zkušenosti s nelegální distribucí alkoholu a díky kterému došlo k napojení na zlínskou větev.⁶⁹³ Další distributoři si

⁶⁸⁸ DIVIÁK, Tomáš. In: SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 109.

⁶⁸⁹ JIŘIČKA, Jan. Vláda vyhlásila prohibici. Zákaz prodeje kořalky může trvat týdny. In: *idnes.cz* [online]. 14. 9. 2012 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vlada-vyhlasila-v-cesku-prohibici.A120914_190755_domaci_js.

⁶⁹⁰ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 109.

⁶⁹¹ ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. ISBN 978-80-210-5618-3, s. 48.

⁶⁹² ZELENÝ, Petr. Osmáctyřicet mrtvých, desítky obviněných. Od metanolové kauzy uplynulo deset let. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 3. 9. 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3526938-osmactyricet-mrtvych-desitky-obvinenych-od-metanolove-kauzy-uplynulo-deset-let>.

⁶⁹³ DIVIÁK, Tomáš, Jan Kornelis DIJKSTRA a Tom A. B. SNIJDERS. Poisonous connections: a case study on a Czech counterfeit alcohol distribution network. *Global Crime* [online]. Srpen 2019, vol. 21

vzájemně předávali pančovaný alkohol, který dodávali majitelům drobných obchodů, nebo ho nabízeli přímo spotřebitelům. Překupníci stojící na konci celého řetězce často ani nevěděli, co kupují a následně prodávají dál.⁶⁹⁴

Zlínskou větev tvořila dlouhodobě aktivní organizovaná zločinecká skupina vedená místním vlivným podnikatelem Radkem Březinou. Šlo o hierarchicky řízenou organizaci s dělbou úkolů, která kryla nezákonné aktivity legálním podnikáním. Někteří ze členů skupiny se dopouštěli uplácení, zastrašování a fyzického násilí, aby ochránili své zisky. Tyto zisky pocházely převážně z daňových úniků vzniklých na základě výroby a distribuce nezdaněných lihovin. Skupina dbala na důsledné utajování činnosti, používala např. speciálně upravené telefony.⁶⁹⁵

Podnětem k diskusi může být otázka, jak je možné, že následky činnosti kriminální sítě o 32 aktérech byly tak rozsáhlé, když zdroj jedovaté směsi byl pouze jeden. Síť jsou považovány za kanály pro toky různých typů zdrojů. Tato síť fungovala jako kanál šíření jedovaté směsi etanolu a metanolu. Z této perspektivy se dá také zkoumat, jak jednotliví aktéři přispívali k šíření jedovatých nápojů na základě své pozice v síti. Hlavním aspektem je centralita aktérů – čím jsou aktéři více v centru sítě, tím větší mají vliv na distribuci. Platí, že čím delší cestou se musí šarže lahví dostat ke spotřebiteli, tím více času to zabere, tím dražší je distribuce a větší riziko odhalení. Ideální distribuční síť by tedy z tohoto pohledu měla umožnit co nejkratší cestu od výrobců k ostatním účastníkům, což znamená, že dvojice výrobců by měla přímé vazby na všechny ostatní účastníky, čímž by se však zároveň maximalizovala zranitelnost pachatelů.⁶⁹⁶

Na první pohled tato síť nevykazovala žádné zjevné strukturální rysy – to znamená, že nebyla výrazně hustá ani řídká, silně centralizovaná ani decentralizovaná či postavená na uzavřených strukturách ani jinak rozčleněná.⁶⁹⁷ Struktura sítě byla poměrně specifická v tom, že se skládala ze dvou složek propojených pouze jednou přemostující vazbou.

no. 1, s. 51–73 [cit. 2022-12-07]. ISSN 1744-0580. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17440572.2019.1645653>.

⁶⁹⁴ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 110.

⁶⁹⁵ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. 28 T 16/2013.

⁶⁹⁶ DIVIÁK, Tomáš, Jan Kornelis DIJKSTRA a Tom A. B. SNIJDERS. Poisonous connections: a case study on a Czech counterfeit alcohol distribution network. *Global Crime* [online]. Srpen 2019, vol. 21 no. 1, s. 51–73 [cit. 2022-12-07]. ISSN 1744-0580. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17440572.2019.1645653>.

⁶⁹⁷ *Ibidem*.

Dvě větve byly mezi sebou spojeny vazbou mezi Jiřím Vaculou, „hlavním“ distributorem směsi, a Stanislavem Pražanem mladším, kteří se znali z předchozích obchodních aktivit. Tato vazba byla naprosto klíčová pro šíření směsi co největšímu počtu odběratelů, bez tohoto spojení by se celá distribuční síť rozpadla na dvě vzájemně izolované složky.⁶⁹⁸

Kriminologický výzkum dokládá silný vliv již existujících vazeb (obchodních, rodinných, přátelských) na vytváření nových operačních vazeb, což nahrává orgánům činným v trestním řízení, které mohou tento jev využít při vyšetřování a sledovat potenciální spolupachatele podle již existujících vazeb.⁶⁹⁹ Operační vazby přispívají k fungování celého procesu organizace trestné činnosti. V tomto případě se jednalo o interakce týkající se společné výroby pančovaného alkoholu, spolupráce s jeho uskladňováním či logistikou jeho objednávání a dodávání.⁷⁰⁰ Podle kriminologických poznatků je síť se vzájemnými emocionálními vazbami pevnější a trvalejší než síť, ve které mají aktéři mezi sebou vazby založené byznysem, což se týká právě metanolové kauzy.⁷⁰¹

Aktéři mající strategické znalosti či materiální zdroje mohou být důležití pro zdárné fungování celé skupiny a mohou tak mít výsadní postavení.⁷⁰² Vacula se orientoval na černém trhu s alkoholem. Fian zase prohlašoval, že složení předmětné směsi distributorům neprozradil, že to bylo jeho know-how.⁷⁰³ Otevřené struktury, jako byla

⁶⁹⁸ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 114.

⁶⁹⁹ DIVIÁK, Tomáš, Jan Kornelis DIJKSTRA a Tom A. B. SNIJDERS. Poisonous connections: a case study on a Czech counterfeit alcohol distribution network. *Global Crime* [online]. Srpen 2019, vol. 21 no. 1, s. 51–73 [cit. 2022-12-07]. ISSN 1744-0580. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17440572.2019.1645653>.

⁷⁰⁰ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 110.

⁷⁰¹ WASSERMAN, Stanley a Katherine FAUST. *Social network analysis: methods and applications*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. ISBN 0-521-38269-6, s. 18–20.

⁷⁰² BRIGHT, David A., Catherine GREENHILL, Michael REYNOLDS, Alison RITTER a Carlo MORSELLI. The Use of Actor-Level Attributes and Centrality Measures to Identify Key Actors: A Case Study of an Australian Drug Trafficking Network. *Journal of Contemporary Criminal Justice* [online]. Říjen 2014, vol. 31 no. 3, s. 262–278 [cit. 2022-12-07]. ISSN 1043-9862. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1043986214553378>.

⁷⁰³ SVOBODOVÁ, Ivana. Příběh metanolových zabijáků. In: *respekt.cz* [online]. 30. 4. 2018 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2014/15/pribeh-metanolovych-zabijaku>.

tato síť, favorizují ty aktéry, kteří síť přemostí, protože všechny toky informací a zdrojů, které proudí mezi dvěma úseky sítě, musí nutně procházet přes ně.⁷⁰⁴

Co se týká soudní dohry pro pachatele, Tomášovi Křepelovi a Rudolfovi Fianovi byl uložen trest odnětí svobody na doživotí za spáchání zvlášť závažného zločinu obecného ohrožení dle § 272 odst. 1, odst. 2 písm. d), odst. 3 písm. a) trestního zákoníku. U Křepely byl tento trestný čin spáchán ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c) trestního zákoníku. Jiří Vacula pomohl rozkrýt trestnou činnost, což soud zohlednil při ukládání trestu – za spáchání zvlášť závažného zločinu obecného ohrožení podle § 272 odst. 1, odst. 2 písm. d), odst. 3 písm. a) trestního zákoníku ho odsoudil k trestu odnětí svobody v trvání 15 let.⁷⁰⁵ Fian a Křepela se snažili zvrátit doživotní trest, ale neuspěli s dovoláním u Nejvyššího soudu ani se stížností u Ústavního soudu.

Podle pravomocného rozsudku činnost ostravské větve nebyla činností organizované zločinecké skupiny definované v § 129 trestního zákoníku.⁷⁰⁶ „I když se to může mnohým zdát na první pohled až absurdní, tato svým rozsahem ojedinělá kauza je výsledkem páchaní trestné činnosti jednotlivců bez jakékoliv návaznosti na organizovanou či zločineckou skupinu.“⁷⁰⁷

U zlínské větve kauzy soud rozhodl, že zákonem vyžadované znaky pro označení skupiny pachatelů jako organizovaná zločinecká skupina dle § 129 trestního zákoníku byly zcela naplněny – to potvrdil následně i odvolací soud. V daném případě šlo podle soudu o hierarchicky řízenou organizaci s dělbou úkolů, s jednotlivými vztahy nadřízenosti a podřízenosti, s kontrolou a následnými sankcemi při neplnění úkolů, na jejímž vrcholu stál obžalovaný Radek Březina, který za pomoci bratra Tomáše Březiny řídil činnost zločinecké skupiny po celou dobu tak, aby nebylo možné odhalit její skutečné aktivity v obchodování s lihem. Jednalo se o centralizovanou a přísně direktivně řízenou organizační strukturu, kde bez pokynu obžalovaného Radka Březiny nemohl žádný z jejích členů jakkoliv rozhodovat. Skupina se dělila na střední i nejnižší články,

⁷⁰⁴ SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018. ISBN 978-80-7338-171-4, s. 108.

⁷⁰⁵ FUKSA, Aleš. Soud tvrdě ztrestal metanolové zabijáky: Padly doživotní tresty. In: *novinky.cz* [online]. 21. 5. 2014 [cit. 2022-12-13]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-soud-tvrde-ztrestal-metanolove-zabijaky-padly-doivotni-tresty-229277>.

⁷⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1553/2016.

⁷⁰⁷ VALACHOVÁ, Petra. Hmotněprávní a procesněprávní aspekty kauzy „metanol“ v České republice [online]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Brno: květen 2014, s. 74 [cit. 2022-12-13]. Vedoucí práce: Kalvodová, Věra. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ypkxj/>.

kteře pouze plnily úkoly svých nadřizených bez jakýchkoliv rozhodovacích či kontrolních pravomocí či podílu na výnosech z trestné činnosti, přičemž tyto nižší články si byly vědomy zaměření a cílů této organizované zločinecké skupiny.⁷⁰⁸

Radek Březina byl odsouzen za zvlášť závažný zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea druhá trestního zákoníku, spáchaný ve spolupachatelství podle § 23 trestního zákoníku, a zvlášť závažný zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, odst. 3 trestního zákoníku, spáchaný ve spolupachatelství podle § 23 trestního zákoníku a spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 trestního zákoníku, k souhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 13 let.⁷⁰⁹

Tomáš Březina získal status spolupracujícího obviněného a za stejné trestné činy byl odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 6 let nepodmíněně.⁷¹⁰ Na rozdíl od Tomáše Březiny se Jiří Vacula z ostravské větve kauzy nemohl stát spolupracujícím obviněným, protože se v jeho případě nejednalo o trestnou činnost spojenou s organizovanou zločineckou skupinou ani organizovanou skupinou.

Kauza výrazně zamíchala kartami v podsvětí, protože série úmrtí narušila dlouhodobě dobře rozjetý nelegální byznys.⁷¹¹ „*Dva chlapíci, kteří z chamtivosti nalili do lihu jed, přinesli Česku kromě bolesti paradoxně i dobré věci – poukázali na podhoubí, z něhož trh s alkoholem vyrůstá.*“⁷¹² Podle státního zástupce Romana Kafky, který kauzu metanol dozoroval, by se Březinu nikdy chytit nepodařilo, pokud by se Křepela s Fianem nedopustili tohoto hrůzného činu. Lidé z podsvětí zděšení otravami se lekli pozornosti policie a začali mluvit.⁷¹³

Metanolová kauza měla také celospolečenský dopad. Kauza pohnula stát ke zpřísnění pravidel pro výrobu a prodej lihovin. Byl zaveden nový typ kolků, které mají více ochranných prvků a QR kód – ten kupujícího přesměruje na tabulku s kontrolními údaji o dané výrobní šarži. Z prodeje lihu a lihovin byla učiněna koncesovaná živnost. Výrobci

⁷⁰⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016.

⁷⁰⁹ *Ibidem.*

⁷¹⁰ *Ibidem.*

⁷¹¹ KLÍMA, Josef. České podsvětí: Až do dna. Jak v Česku zabíjel metanol a roztahovala se lihová mafie. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 26. 7. 2021 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/az-do-dna-jak-v-cesku-zabijel-metanol-a-roztahovala-se-lihova-mafie-170462>.

⁷¹² SVOBODOVÁ, Ivana. Příběh metanolových zabijáků. In: *respekt.cz* [online]. 30. 4. 2018 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2014/15/pribeh-metanolovych-zabijaku>.

⁷¹³ *Ibidem.*

a distributoři tvrdého alkoholu také musí před zahájením činnosti složit kauci. Zákon č. 307/2013 Sb., zákon o povinném značení lihu, omezuje maximální velikost spotřebitelských balení tvrdého alkoholu a zavádí mnoho dalších opatření. Ani přes všechna opatření není však reálné, že by černý trh s lihovinami zcela vymizel.⁷¹⁴

⁷¹⁴ ŽERAVOVÁ, Veronika, Petr UHŘÍK a Růžena VORLOVÁ. In: *zlin.rozhlas.cz* [online]. 2. 9. 2022 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://zlin.rozhlas.cz/metanolova-aféra-v-cesku-pohled-na-kauzu-po-10-letech-8818849/1>.

Závěr

Na samotném konci této práce musím poznamenat, že fenomén organizované kriminality je jako předmět diplomové práce poměrně těžko uchopitelný, ačkoliv se může zdát, že zpracovat jej je snadné. Komplikovanost tématu spočívá v jeho komplexnosti, která je také způsobena provázaností s dalšími druhy kriminality a jinými odbornými tématy. Mohu mít jisté pochybnosti o tom, zda se mi tento jev podařilo celistvě uchopit a vytvořit kompaktní přehled současného organizovaného zločinu, protože organizovaný zločin se vyznačuje vysokou latencí, jelikož se důsledně snaží o utajit svou činnost před orgány činnými v trestním řízení.

Jako problematické vidím to, že valná většina zdrojů a hodnotných děl o organizovaném zločinu pochází z doby od konce 90. let do roku 2010 a pojednává o klasickém organizovaném zločinu, který se projevuje násilím a chybí mu vyšší míra sofistikovanosti. Současných knižních zdrojů o organizovaném zločinu je podle mého názoru relativně málo. Jedinou jistotu aktuálnosti poskytují dokumenty, které každoročně vydává ministerstvo vnitra, NCOZ, BIS, státní zastupitelství a další kompetentní instituce.

Možnost empirického kriminologického výzkumu organizované kriminality je reálně značně omezená, rovněž je limitován i přísun reprezentativních dat, která by měla skutečnou vypovídací hodnotu. Statistické informace o organizované kriminalitě navíc nikdy nemohou obsáhnout všechny případy jejího výskytu.⁷¹⁵ Při výzkumu organizované kriminality jsou kriminologové odkázáni spíše na nepřímé poznatky, protože téměř nelze používat takové výzkumné techniky, při kterých by docházelo k přímému styku s kriminálním prostředím.⁷¹⁶

Významnou technikou kriminologického výzkumu v této oblasti jsou expertní šetření. Já jsem vlastní expertní šetření neprováděla, z důvodu odpovídající kvality a kvantity dotazování expertů jsem výsledky expertních šetření převzala od Institutu pro kriminologii a sociální prevenci.

⁷¹⁵ Srov. SCHEINOST, Miroslav a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. ISBN 978-80-7338-196-7, s. 199.

⁷¹⁶ HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAĐURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8, s. 21.

Dalším významným zdrojem informací jsou soudní spisy k pravomocně skončeným případům. Řada informací o pachatelích či samotné zločinecké skupině však nemusí být ve spisech zaznamenána. Informace o organizovaném zločinu lze čerpat i z médií, někdy je investigativní činnost novinářů velice kvalitní, ukázkou je například zjištění souvislostí v aktuální kauze Dozimetr, která je rozebrána na konci podkapitoly o meznících v historii české organizované kriminality. Informace z médií týkající se organizovaného zločinu jsou však často zavádějící.

Pro účely zpracování této práce jsem si vyžádala prostřednictvím žádosti o informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, několik rozsudků, přičemž jako příklad mohu uvést tzv. kauzu Berousek, v němž média chybně zaměnili právní institut organizované skupiny za institut organizované zločinecké skupiny. Článek informoval o této kauze následovně:

„Je to zhruba čtvrt roku, co si Ludvík Berousek vyslechl zatím nepravomocný rozsudek u českolipského soudu. Dostal podmínku za to, že prodával uhynulé tygry na vnitřnosti. Produkty z nich pak měly končit mezi Asiaty. Celý obchod měl probíhat v rámci organizované zločinecké skupiny.“⁷¹⁷

Ve vyžádaném rozsudku od okresního soudu⁷¹⁸ byla trestná činnost kvalifikována jako přečin neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2, odst. 3 písm. a) trestního zákoníku – odstavec 3 písmeno a) odkazuje na to, že trestný čin byl spáchán organizovanou skupinou, tedy nikoliv organizovanou zločineckou skupinou. Odvolací soud⁷¹⁹ již trestný čin kvalifikoval „jen“ podle § 299 odst. 2, tudíž to, že osoba spáchala trestný čin jako člen organizované skupiny, bylo nakonec zcela vypuštěno.

Pokud jde o boj s organizovaným zločinem v České republice, lze konstatovat, že není opomíjena prevence a zároveň jsou do právního řádu zakotveny vhodné represivní prvky, zároveň je brán ohled na přeshraniční působení organizovaných zločineckých skupin. Organizovaný zločin je chápán jako souhrn soustavných a koordinovaných

⁷¹⁷ SOBOTKOVÁ, Marcela. Stát zabavil Berouskovi dva tygry. Chce je svěřit ženě, která má pokutu za týrání zvířat. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 8. 10. 2019 [cit. 2022-12-05]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/stat-zabavil-berouskovi-dva-tygry-chce-je-sverit-zene-ktera-ma-pokutu-za-tyrani-zvirat-80173>

⁷¹⁸ Rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 4. 6. 2019, sp. zn. 32 T 137/2018.

⁷¹⁹ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 13. 4. 2021, sp. zn. 55 To 476/2019.

nezákonných aktivit odlišujících se od běžné skupinové kriminality vnitřní organizační strukturou skupiny, rozdělením funkcí a dělbou konkrétních činností ve skupině. K prokázání zákonem požadované úrovně organizovanosti byly přijaty specifické nástroje, jako je předstíraný převod, sledování osob a věcí, použití agenta či institut spolupracujícího obviněného a další.⁷²⁰

Má práce se na nástroje boje s organizovaným zločinem nezaměřuje, proto nemohu uvádět tvrzení, zda jsou například současné právní nástroje dostatečně efektivní a funkční. Mohu ale poznamenat, že případová studie „kauzy metanol“ v této práci názorně ukázala, že ze dvou skupin pachatelů, které bez dalšího zkoumání na první pohled působí jako struktury organizovaného zločinu, naplňuje definiční znaky organizované zločinecké skupiny, stanovené v § 129 trestního zákoníku, podle pravomocného rozhodnutí soudu pouze jedna z nich.

Dále bych chtěla podotknout, že právní nástroje pro boj s organizovaným zločinem by podle mého mínění neměly přehnaně lpět na neomezování základních práv a svobod v případech, kdy přiměřený zásah do základních práv pomůže zastavit činnost organizovaných zločineckých skupin.

Organizovaný zločin se vzhledem ke své vysoké adaptabilitě rychle transformuje a modernizuje, proto je nutné tento fenomén stále zkoumat. Momentálně se činnost organizovaných zločineckých skupin posouvá stále více do kyberprostoru.⁷²¹ Je také důležité, aby stát měl zájem dostatečně financovat a modernizovat instituce participující na boji s organizovanou kriminalitou, jinak nebude možné tento typ kriminality v budoucnu potírat.

⁷²⁰ Srov. KUPKA, Petr a Vendula DIVIŠOVÁ. Postihování organizovaného zločinu v České republice: nezákonné aktivity, pachatelé a jejich trestání v pravomocných rozsudcích českých soudů. *Česká kriminologie* [online]. 2022 no. 1, s. 1–34 [cit. 2022-12-06]. ISSN 2464-6210. Dostupné z: <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2022-1/postihovani-organizovaneho-zlocinu-v-ceske-republice-nezakonne-aktivity-pachatele-a-jejich-trestani-v-pravomocnych-rozsudcich-ceskych-soudu/Attachment>.

⁷²¹ Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2020 [online]. Praha: 30. 6. 2021, s. 4 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2020.aspx>.

Seznam zkratek

„AIDP“	Mezinárodní asociace trestního práva
„BIS“	Bezpečnostní informační služba
„CCPCJ“	<i>Comission for Crime Prevention and Criminal Justice</i>
„CDPC“	<i>European Committee on Crime Problems</i>
„ČR“	Česká republika
„ČSSR“	Československá socialistická republika
„EMPACT“	<i>European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats</i>
„EPPO“	<i>European Public Prosecutor's Office</i>
„ESOCC“	<i>European Serious Organised Crime Centre</i>
„EU“	Evropská unie
„EUCPN“	<i>European Crime Prevention Network</i>
„Eurojust“	Agentura Evropské unie pro justiční spolupráci v trestních věcech
„Europol“	Agentura Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva
„EUROSUR“	<i>European Border Surveillance System</i>
„FAÚ“	Finanční analytický úřad
„FBI“	<i>Federal Bureau of Investigation</i>
„Frontex“	Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž
„GRECO“	<i>Group of States against Corruption</i>
„IKSP“	Institut pro kriminologii a sociální prevenci
„Interpol“	<i>International Criminal Police Organisation</i>
„ISC“	<i>International Society for Criminology</i>
„JIT“	<i>joint investigation teams</i>
„NATO“	<i>North Atlantic Treaty Organisation</i>
„NCOZ“	Národní centrála proti organizovanému zločinu
„NSZ“	Nejvyšší státní zastupitelství
„OLAF“	Evropský úřad pro boj proti podvodům
„OSN“	Organizace spojených národů
„PČR“	Policie České republiky
„SKPV“	Služba kriminální policie a vyšetřování
„SNA“	<i>social network analysis</i>
„SOCTA“	<i>Serious and Organised Crime Threat Assessment</i>

„SPOK“	Služba policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti
„UNODC“	<i>United Nations Office on Drugs and Crime</i>
„URNA“	Útvar rychlého nasazení
„USA“	Spojené státy americké
„ÚOOZ“	Útvar pro odhalování organizovaného zločinu
„ÚZSI“	Úřad pro zahraniční styky a informace
„VZ“	Vojenské zpravodajství

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité tištěné literatury

a) Knižní zdroje

- ABADINSKY, Howard. *Organized Crime*. 10. vyd. Wadsworth: CENGAGE Learning, 2013, 478 s. ISBN 978-1-133-04963-0
- ALLUM, Felia. *Defining and Defying Organised Crime: Discourse, Perceptions and Reality*. London: Routledge, 2010, 231 s. ISBN 978-0-415-54852-6
- BARAK, Gregg. *The Routledge international handbook of the crimes of the powerful*. New York: Routledge, 2015, 576 s. ISBN 978-0367581763
- BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Kriminální historie pachatelů závažného násilí v ČR*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021, s. 160. ISBN 978-80-7338-194-3
- BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Sexuální vykořisťování jako forma závažné organizované kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 119 s. ISBN 978-80-7338-103-5
- BUDKA, Ivan. *Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017, 124 s. ISBN 978-80-7338-169-1
- CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: praktická příručka*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, 175 s. ISBN 978-80-7380-743-6
- CEJP, Martin, Šárka BLATNÍKOVÁ, Lucie HÁKOVÁ, Jakub HOLAS, Ivana TRÁVNÍČKOVÁ a Jiří VLACH. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, 211 s. ISBN 978-80-7338-155-4
- CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 103 s. ISBN 978-80-7338-105-9
- CEJP, Martin. *Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, 219 s. ISBN 978-80-7338-078-6
- CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 158 s. ISBN 80-7338-027-7

- CEJP, Martin. *Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality: závěrečná zpráva z výzkumu za léta 2000–2001*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, 141 s. ISBN 80-86008-93-2
- DANČÁK, Břetislav, Vít HLOUŠEK a Vojtěch ŠIMÍČEK, ed. *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, 310 s. ISBN 80-210-4062-9
- ERP van, Judith. *The Organisational Aspects of Corporate and Organisational Crime*. Basel: MDPI, 2018, 152 s. ISBN 978-3038972594
- FIJNAUT, Cyrille a Letizia PAOLI, ed. *Organised crime in Europe: concepts, patterns and control policies in the European Union and beyond*. Dordrecht: Springer Verlag, 2006, 1077 s. ISBN 1-4020-5136-0
- FRIEDRICHS, David O. *Trusted Criminals: White Collar Crime in Contemporary Society*. Belmont: Wadsworth Pub, 2009, 457 s. ISBN 978-0495600824
- FRYŠTÁK, Marek a Eva BRUCKNEROVÁ, ed. *Nové jevy v hospodářské kriminalitě: juristický, kriminalistický a kriminologický pohled: sborník příspěvků z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 317 s. ISBN 978-80-210-7515-3
- GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 588 s. ISBN 978-80-7598-554-5
- HAYWARD, Keith, Shadd MARUNA and Jayne MOONEY, ed. *Fifty Key Thinkers in Criminology*. London: Routledge, 2009, 344 s. ISBN 9780415429115
- HRABÁLEK, Martin, Josef SMOLÍK, Tomáš ŠMÍD a Vladimír VAĐURA, ed. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007, 204 s. ISBN 978-80-210-4438-8
- CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, 312 s. ISBN 978-80-7380-583-8
- CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 167 s. ISBN 80-86898-13-X
- CHMELÍK, Jan. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu*. Praha: Linde, 2004, 185 s. ISBN 80-7201-480-3
- INGVALDSEN, Karsten a Vanja LUNDGREN SORLI. *Organised crime: Norms, markets, regulation and research*. Oslo: Unipub, 2009, 211 s. ISBN 978-82-7477-393-6

- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. vyd. Praha: Leges, 2022, 1040 s. ISBN 978-80-7502-576-0
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Leges, 2021, 942 s. ISBN 978-80-7502-550-0
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Ochrana základních práv a svobod v trestním řízení*. Praha: Leges, 2020, 548 s. ISBN 978-80-7502-444-2
- JELÍNEK, Jiří. *Terorismus – základní otázky trestního práva a kriminologie*. Praha: Leges, 2017, 224 s. ISBN 978-80-7502-256-1
- JELÍNEK, Jiří a Jaroslav IVOR. *Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky*. Praha: Leges, 2015, 384 s. ISBN 978-80-7502-080-2
- JELÍNEK, Jiří, ed. *Organizovaný zločin: (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2014, trestní sekce. Praha: Leges, 2014, 152 s. ISBN 978-80-7502-068-0
- KAISER, Günther. *Kriminologie: Ein Lehrbuch*. 3. vyd. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, Hüthig, 1996, 1256 s. ISBN 3-8114-6096-X
- KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 90 s. ISBN 978-80-7338-099-1
- KELLER, Jan. *Nejistota a důvěra. Aneb k čemu je modernitě dobrá tradice*. Praha: SLON, 2009. 174 s. ISBN 978-80-7419-002-5
- KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, 416 s. ISBN 978-80-7380-859-4
- KOTLÁN, Pavel. *Ekonomická kriminalita očima policejního orgánu*. Praha: Leges, 2021, 143 s. ISBN 978-80-7502-488-6
- KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2012, 636 s. ISBN 80-7179-813-4
- KUPKA, Petr. *Násilí, podvody a každodennost: jak zkoumat organizovaný zločin?* Brno: Masarykova univerzita, 2017, 203 s. ISBN 978-80-210-8536-7
- LAMPE von, Klaus. *Organized crime*. Los Angeles: SAGE Publications, 2016, 467 s. ISBN 978-1544359861

- LUNDE, Paul. *Organizovaný zločin: Zasvěcený průvodce nejúspěšnějším odvětvím světa*. Londýn: Dorling Kindersley, 2004, 200 s. ISBN 978-80-204-1997-2
- MACLEOD, John F., Peter G. GROVE a David P. FARRINGTON. *Explaining criminal careers: implications for justice policy*. Oxford: Oxford University Press, 2012, 208 s. ISBN 0-19-178156-8
- MAKARIUSOVÁ, Radana. *Globální terorismus a radikální hnutí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, 215 s. ISBN 978-80-7380-777-1
- MALLORY, Stephen. *Understanding Organized Crime*. 2. vyd. London: Jones and Bartlett Learning, 2012, 302 s. ISBN 978-1-4496-2257-2
- MAREŠOVÁ, Alena. *Násilí uplatňované organizovanými skupinami a organizovaným zločinem: (analýza vybraných případů vražd a vydírání)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 104 s. ISBN 80-7338-022-6
- MAREŠOVÁ, Alena, Martin CEJP, Drahuše KADERÁBKOVÁ a Milada MARTINKOVÁ. *Kriminalita v roce 1999*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 1999, 99 s. ISBN 80-86008-85-1
- MARTINKOVÁ, Milada. *Oběti některých kriminálních deliktů v České republice v roce 2004*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, 104 s. ISBN 80-7338-052-8
- MILITELLO, Vincenzo, Jörg ARNOLD a Letizia PAOLI. *Organisierte Kriminalität als transnationales Phänomen: Erscheinungsformen, Prävention und Repression in Italien, Deutschland und Spanien*. Freiburg im Breisgau: Reprodienst, 2000, 445 s. ISBN 3-86113-927-8
- MUNCIE, John a Eugene MCLAUGHLIN. *The Problem of Crime*. 2. vyd. London: SAGE Publications, 2001, 336 s. ISBN 978-0761969716
- NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim*. Praha: Eurounion, 2003, 390 s. ISBN 80-7317-026-4
- NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2001, 419 s. ISBN 80-86432-08-4
- NOŽINA, Miroslav. *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis, 2003, 407 s. ISBN 80-7312-018-6

- POJMAN, Petr. *Ruský a ukrajinský organizovaný zločin: hrozby a rizika pro ČR v kontextu globalizace organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, 84 s. ISBN 978-80-7338-129-5
- ROTHE, Dawn a David KAUZLARICH. *Crimes of the Powerful: White-Collar Crime and Beyond*. 2. vyd. Milton: Taylor & Francis Group, 2022, 279 s. ISBN 978-0367644581
- SAVONA, Ernesto Ugo, Sabrina ADAMOLI, Andrea Di NICOLA a Paola ZOFFI. *Organised Crime Around the World*. Helsinky: Willow Tree Pr, 1998, 177 s. ISBN 951-53-1746-0
- SHEPTYCKI, James W. E. *Transnational organized crime*. 4. svazek. Los Angeles: SAGE Publications, 2014, 1432 s. ISBN 978-1446274040
- SCHEINOST, Miroslav a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021, 259 s. ISBN 978-80-7338-196-7
- SCHEINOST, Miroslav, Martin CEJP, Petr POJMAN a Tomáš DIVIÁK. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, 155 s. ISBN 978-80-7338-171-4
- SCHEINOST, Miroslav a Karel NETÍK. *Český organizovaný zločin v mezinárodním kontextu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 103 s. ISBN 978-80-7338-104-2
- SCHEINOST, Miroslav. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 239 s. ISBN 978-80-7338-096-0
- SOULEIMANOV, Emil ed. *Terorismus: pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 344 s. ISBN 978-80-7419-038-4
- STROUKAL, Dominik. *Dark Web: sex, drogy a bitcoiny*. Praha: Grada, 2020, 208 s. ISBN 978-80-271-2934-8
- SVATOŠ, Roman. *Prevence kriminality*. 2. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2016, 132 s. ISBN 978-80-7556-009-4
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5
- ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, 3331 s. ISBN 978-80-7400-807-8

- ŠMÍD, Tomáš a Petr KUPKA. *Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011, 348 s. ISBN 978-80-210-5618-3
- VLACH, Jiří, Kateřina KUDRLOVÁ a Viktorie PALOUŠOVÁ. *Kyberkriminalita v kriminologické perspektivě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020, 143 s. ISBN 978-80-7338-189-9
- WASSERMAN, Stanley a Katherine FAUST. *Social network analysis: methods and applications*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999, 825 s. ISBN 0-521-38269-6

b) Články v odborných časopisech

- BLATNÍKOVÁ, Šárka. Paradigma kriminální kariéry. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck. Březen 2009, vol. 10 no. 3, s. 75–81. ISSN 1213-5313
- SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2004, vol. 37 no. 4, s. 257–271. ISSN 1210-9150
- TEXL, David. Přeshraniční policejní spolupráce v EU. *Kriminalistika*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2021, vol. 54 no. 2, s. 139–150. ISSN 1210-9150

Seznam použitých elektronických zdrojů

a) Elektronické knihy

- BECCARIA, Cesare. *An Essay on Crimes and Punishments With a Commentary by M. de Voltaire. A New Edition Corrected* [digitalizováno]. Albany: W.C. Little & Co., 1872, 119. [cit. 2022-08-26]. Dostupné z: http://files.libertyfund.org/files/2193/Beccaria_1476_EBk_v6.0.pdf
- BLOCK, Alan. *East Side-West Side: Organizing Crime in New York, 1930-50* [online]. New York: Routledge, 1980, s. 265. [cit. 2022-10-05]. 978-1351312608. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.4324/9781351312608>
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Tomáš DURDÍK, Daniela HÁKOVÁ a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář* [systém ASPI]. Praha: Wolters Kluwer, 2018 [cit. 2022-06-06]. ISBN 978-80-7598-109-7. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/32957/1/2>

- DRAŠTÍK, Antonín, Robert FREMR, Tomáš DURDÍK, Miroslav RŮŽIČKA a Alexander SOTOLÁŘ. *Trestní zákoník: Komentář* [systém ASPI]. Praha: Wolters Kluwer, 2015 [cit. 2022-05-31]. ISSN 2336-517X. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/6500/1/2>
- GAROFALO, Raffaele. *Criminology* [digitalizováno]. Boston: Little, Brown and Company, 1914, 478 s. [cit. 2021-11-26]. Dostupné z: <https://www.ebooksread.com/authors-eng/raffaele-garofalo/criminology-ala.shtml>
- NATARAJAN, Mangai ed. *International and Transnational Crime and Justice* [online]. 2. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2019, 536 s. [cit. 2022-05-05]. ISBN 978-1108597296. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1017/9781108597296>
- PIQUERO, Alex R., David P. FARRINGTON a Alfred BLUMSTEIN. *Key Issues in Criminal Career Research* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2007 [cit. 2022-01-06]. ISBN 978-0511499494, s. 9. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/009430610803700237>

b) Články z odborných časopisů v elektronické podobě

- ALBANESE, Jay S. North American Organised Crime. *Global crime* [online]. Únor 2004, vol. 6 no. 1, s. 8–18 [cit. 2022-03-06]. ISSN 1744-0580. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1744057042000297945>
- ALBANESE, Jay S. The Causes of Organized Crime: Do Criminals Organize Around Opportunities for Crime or Do Criminal Opportunities Create New Offenders? *Journal of Contemporary Criminal Justice* [online]. Listopad 2000, vol. 16 no. 4, s. 409–423 [cit. 2022-06-02]. ISSN 1043-9862. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1043986200016004004>
- BRIGHT, David A., Catherine GREENHILL, Michael REYNOLDS, Alison RITTER a Carlo MORSELLI. The Use of Actor-Level Attributes and Centrality Measures to Identify Key Actors: A Case Study of an Australian Drug Trafficking Network. *Journal of Contemporary Criminal Justice* [online]. Říjen 2014, vol. 31 no. 3, s. 262–278 [cit. 2022-12-07]. ISSN 1043-9862. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1043986214553378>
- DIVIÁK, Tomáš, Jan Kornelis DIJKSTRA a Tom A.B. SNIJDERS. Poisonous connections: a case study on a Czech counterfeit alcohol distribution network. *Global Crime* [online]. Srpen 2019, vol. 21 no. 1, s. 51–73 [cit. 2022-12-07]. ISSN 1744-0580. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17440572.2019.1645653>

- DOUGLAS, Kaylene a Russel G. SMITH. Disengagement from involvement in organised crime: Processes and risks. *Trends and issues in crime and criminal justice* [online]. 19. 4. 2018, vol. 542, s. 1–10 [cit. 2022-06-06]. ISSN 0817-8542. Dostupné z: <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi542>
- FINCKENAUER, James O. Problems of definition: What is organized crime? *Trends in Organized Crime* [online]. Březen 2005, vol. 8, s. 63–83 [cit. 2022-01-06]. ISSN 1936-4830. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12117-005-1038-4>
- HALLER, Mark H. Bureaucracy and the Mafia: An Alternative View. *Journal of Contemporary Criminal Justice* [online]. Únor 1992, vol. 8 no. 1, s. 1–10 [cit. 2022-01-06]. ISSN 1043-9862. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/104398629200800102>
- HUISING, Ruthanne a Susan SILBEY. From Nudge to Culture and Back Again: Coalface Governance in the Regulated Organisation. *Annual Review of Law and Social Sciences* [online]. Červenec 2018, vol 14, s. 91–114 [cit. 2022-08-20]. ISSN 1550-3631. Dostupné z: <https://doi.org/10.1146/annurev-lawsocsci-110615-084716>
- KUPKA, Petr a Vendula DIVIŠOVÁ. Postihování organizovaného zločinu v České republice: nezákonné aktivity, pachatelé a jejich trestání v pravomocných rozsudcích českých soudů. *Česká kriminologie* [online]. 2022 no. 1, s. 1–34 [cit. 2022-12-06]. ISSN 2464-6210. Dostupné z: <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2022-1/postihovani-organizovaneho-zlocinu-v-ceske-republice-nezakonne-aktivity-pachatele-a-jejich-trestani-v-pravomocnych-rozsudcich-ceskych-soudu/Attachment>
- MAKARENKO, Tamara. The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism, *Global Crime*. Únor 2004, vol. 6 no. 1, s. 129–145. ISSN 1744-0580. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1744057042000297025>
- MILLER, Adam. White coats and white-collar crime. *Canadian Medical Association journal (CMAJ)* [online]. OTTAWA: Canadian Medical Association. Leden 2013, vol. 85 no 1, s. 19–20 [cit. 2022-11-11]. ISSN 1488-2329. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1503/cmaj.109-4346>
- LAMPE von, Klaus. Human capital and social capital in criminal networks: introduction to the special issue on the 7th Blankensee Colloquium. *Trends in Organized Crime* [online]. Červen 2009, vol. 12 no. 2, s. 93–100 [cit. 2022-12-12]. ISSN 1936-4830. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12117-009-9067-z>
- LEUKFELDT Rutger E., Anita LAVORGNA a Edward R. KLEEMANS. Organised Cybercrime or Cybercrime That Is Organised? An Assessment of the Conceptualisation of

Financial Cybercrime as Organised Crime. *European Journal on Criminal Policy and Research*. Zář 2017, vol. 23, no. 3, s. 287–300 [cit. 2022-11-06]. ISSN 1572-9869. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10610-016-9332-z>

- SMITH, Russell G. Responding to organised crime through intervention in recruitment pathways. *Trends and issues in crime and criminal justice* [online]. Ř 2014, vol. 473, s. 1–8 [cit. 2022-06-06]. ISSN 0817-8542. Dostupné z: <https://www.aic.gov.au/publications/tandi/tandi473>
- SUTHERLAND, Edwin H. White-Collar Criminality. *American Sociological Review* [online]. Únor 1940, vol. 5 no. 1, s. 1–12 [cit. 2022-07-02]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2083937>
- WANG, Peng, Mei SU a Jingyi WANG. Organized crime in cyberspace: How traditional organized criminal groups exploit the online peer-to-peer lending market in China [online]. *The British Journal of Criminology*. Březen 2021, vol. 61, no. 2, s. 303–324 [cit. 2022-11-06]. ISSN 1464-3529. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/bjc/azaa064>

Seznam použitých internetových zdrojů

a) Internetové autorské články

- ARNOLD, Katie. Traffickers prey on lost Rohingya children in Bangladesh camps. In: *reuters.com* [online]. 8. 11. 2017 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-bangladesh-rohingya-children-traffick-idUSKBN1D8015>
- Autor neuveden. Napít se v Neapoli a zemřít: Camorra svými skládkami zamořuje vzduch, vodu, i půdu. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 21. 12. 2013 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1057597-napit-se-v-neapoli-a-zemrit-camorra-svymi-skladkami-zamoruje-vzduch-vodu-i-pudu>
- BHARAT, Patel. What is modern slavery? In: *antislavery.org* [online]. 15. 9. 2022 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.antislavery.org/slavery-today/modern-slavery/>
- BUX, Udo a Mariusz MACIEJEWSKI. Prostor svobody, bezpečnosti a práva: obecné aspekty. In: *europarl.europa.eu* [online]. červen 2022 [cit. 2022-12-01]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/150/prostor-svobody-bezpecnosti-a-prava-obecne-aspekty>

- ČTK. Mafiánský tanec v Neapolských odpadcích. In: *tyden.cz* [online]. 10. 1. 2008 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/mafiansky-tanec-v-neapolskych-odpadcich_38431.html
- FENDRYCH, Martin. 2006: Kubiceho zpráva o prorůstání mafie do státní správy. 2016: Odvážných stále málo. In: *nazory.aktualne.cz* [online]. 27. 5. 2016 [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/2006-kubiceho-zprava-o-prorustani-mafie-do-statni-zpravy/r~3cfc936623f311e69d46002590604f2e/>
- FUKSA, Aleš. Soud tvrdě ztrestal metanolové zabijáky: Padly doživotní tresty. In: *novinky.cz* [online]. 21. 5. 2014 [cit. 2022-12-13]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-soud-tvrde-ztrestal-metanolove-zabijaky-padly-do-zivotni-tresty-229277>
- GIBIŠ, Vojtěch. Divoká 90. léta přinesla i vraždy jako byznys. „Kat“ Kolínského gangu zabil pět lidí. In: *lidovky.cz* [online]. 24. 10. 2017 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/lide/divoka-90-leta-prinesla-i-vrazdy-jako-podnikani-kat-kolinskeho-gangu-zabil-pet-lidi.A171016_225056_lide_gib
- GOMES, William. The price of poverty: woman who sold daughter for US\$ 125, now wants her back. In: *asianews.it* [online]. 12. 9. 2009 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: [https://www.asianews.it/news-en/the-price-of-poverty:-woman-who-sold-daughter-for-us\\$-125,-now-wants-her-back-17076.html](https://www.asianews.it/news-en/the-price-of-poverty:-woman-who-sold-daughter-for-us$-125,-now-wants-her-back-17076.html)
- HEPLER, Reed. What is blue-collar crime? In: *study.com* [online]. 15. 1. 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://study.com/learn/lesson/blue-collar-crime-statistics-examples.html>
- IBEHEJ, Jaroslav. Případ STOKA – návrh na podání obžaloby. In: *policie.cz* [online]. 3. 3. 2020 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pripad-stoka-navrh-na-podani-obzaloby.aspx>
- JIŘIČKA, Jan. Vláda vyhlásila prohibici. Zákaz prodeje kořalky může trvat týdny. In: *idnes.cz* [online]. 14. 9. 2012 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vlada-vyhlasila-v-cesku-prohibici.A120914_190755_domaci_js
- KABRHELOVÁ, Lenka. Příběh „obrovské náhody“? Kolem Redlovy nesvéprávnosti se vznášejí otazníky. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 30. 11. 2022 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-5-59-nesvepravnost-podnikatele-redla-pribeh-plny-podezrelych-nahod-220260>

- KLÍMA, Josef. Když bere úplatky soudce. Havlín se specializoval na vlivné opilé řidiče. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 16. 8. 2021 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kdyz-bere-uplatky-soudce-havlin-se-specializoval-na-vlivne-opile-ridice-171338>
- KOZELKA, Petr. Šéf brněnské kriminálky vynášel informace ze spisů. Dostal pokutu 100 tisíc. In: *novinky.cz* [online]. 21. 11. 2022 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-sef-brnenske-kriminalky-vynasel-informace-ze-spisu-dostal-pokutu-100-tisic-40415129>
- KOZELKA, Petr. Policisté si v Brně přišli pro vyděrače z luhanské brigády. In: *novinky.cz* [online]. 21. 10. 2021 [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/policiste-si-v-brne-prisli-pro-vyderace-z-luhanske-brigy-40375633>
- KUČERA, Jakub. Stát ve státě. Vietnamská Sapa je unikát, kde se rozhodně nebudete cítit jako doma. In: *ctidoma.cz* [online]. 23. 11. 2018 [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: <https://www.ctidoma.cz/zpravodajstvi/2018-11-23-stat-ve-state-vietnamska-sapa-je-unikat-kde-se-rozhodne-nebudete-citit-jako>.
- LAMPE von, Klaus. Definitions of Organized Crime. In: *organized-crime.de* [online]. 3. 1. 2022 [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm>
- LIBIGER, Milan. Kauza lihové mafie zcela neskončila, žalobce chce vězení pro členy rodiny. In: *idnes.cz* [online]. 16. 4. 2021 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/brezina-lihova-mafie-zalobce-soud-nelegalni-alkohol.A210416_603825_zlin-zpravy_ppr
- MAŘÍK, Martin. Kauza Nomura končí – ale otazníky zůstávají. In: *archiv.hn.cz* [online]. 7. 5. 2009 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-37004820-kauzna-nomura-konci-ale-otazniky-zustavaji>
- MILLER, Vericia. Edwin Sutherland & The Study of White Collar Crime. In: *study.com* [online]. 30. 12. 2021 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://study.com/academy/lesson/edwin-sutherland-the-study-of-white-collar-crime.html>
- RAMBOUSKOVÁ, Michaela. Vildumetzová v slzách rezignovala. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 8. 9. 2022 [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-vildumetzova-skonci-ve-vedeni-poslanecke-snemovny-213583>

- SHABU, Martin. Gangy vyměnily násilí za zločin bílých límečků. Nejvíce kauz souvisí s korupcí. In: *lidovky.cz* [online]. 7. 4. 2019 [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/fenomen-poslednich-let-gangy-vymenily-nasili-za-snahu-ovladnout-verejne-penize.A190406_112113_in_domov_ele
- SOBOTKOVÁ, Marcela. Stát zabavil Berouskovi dva tygry. Chce je svěřit ženě, která má pokutu za týrání zvířat. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 8. 10. 2019 [cit. 2022-12-05]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/stat-zabavil-berouskovi-dva-tygry-chce-je-sverit-zene-ktera-ma-pokutu-za-tyrani-zvirat-80173>
- STEIN, Ditta. Jakuza slábne a přichází o tisíce členů. Najít práci bez malíčku není snadné. In: *idnes.cz* [online]. 25. 10. 2021 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/jakuza-japonsko-zlocinecka-organizace-gang-odchod-odpadlik.A211019_142826_zahranicni_dtt
- SVOBODOVÁ, Ivana. Příběh metanolových zabijáků. In: *respekt.cz* [online]. 30. 4. 2018 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2014/15/pribeh-metanolovych-zabijaku>
- ŠÍDLOVÁ, Tereza. Expolicisté se stali zřejmě prvními Čechy, o kterých točil Netflix. Streamovací gigant připomíná známý zátah U Holubů. In: *denikn.cz* [online]. 7. 8. 2020 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://denikn.cz/414600/expoliciste-se-stali-zrejme-prvnimi-cechy-o-kterych-tocil-netflix-streamovaci-gigant-pripomina-znamy-zatah-u-holubu/>
- ŠŤASTNÝ, Ondřej a Tomáš SYROVÁTKA. Vyšetřovali Mrázka, teď chovají kozy nebo trénují mládež. In: *idnes.cz* [online]. 11. 12. 2008 [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vysetrovali-mrazka-ted-chovaji-kozy-nebo-trenuji-mladez.A081211_085011_domaci_pje
- ZELENÝ, Petr. Osmáctyřicet mrtvých, desítky obviněných. Od metanolové kauzy uplynulo deset let. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 3. 9. 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3526938-osmactyricet-mrtvych-desitky-obvinenych-od-metanolove-kauzy-uplynulo-deset-let>
- ZELENÝ, Petr. Policisté přes dva roky sledovali lidi, auta i konspirační byty. Kauza dopravního podniku zblízka. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 17. 6. 2022 [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3508209-policiste-pres-dva-roky-sledovali-lidi-auta-i-konspiracni-byty-kauza-dopravniho>

- ŽERAVOVÁ, Veronika, Petr UHŘÍK a Růžena VORLOVÁ. In: *zlin.rozhlas.cz* [online]. 2. 9. 2022 [cit. 2022-12-16]. Dostupné z: <https://zlin.rozhlas.cz/metanolova-afera-v-cesku-pohled-na-kauzu-po-10-letech-8818849/1>

b) Příspěvky na webových stránkách

- Bezpečnostní informační služba. Organizovaný zločin. In: *bis.cz* [online]. 10. 7. 2018 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/organizovany-zlocin/>
- Bezpečnostní informační služba. Kdo jsme. In: *bis.cz* [online]. 9. 7. 2018 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/o-nas/>
- Celní správa ČR. Pátrání. In: *celnisprava.cz* [online]. 8. 7. 2019 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/kariera/Stranky/P%C3%A1tr%C3%A1n%C3%AD.aspx>
- Eurojust. EU partners. Europol. In: *eurojust.europa.eu* [online]. 2. 10. 2020 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: <https://www.eurojust.europa.eu/states-and-partners/eu-partners/europol>
- European Society of Criminology. About us. In: *esc-eurocrim.org* [online]. 23. 9. 2016 [cit. 2022-11-18]. Dostupné z: <https://www.esc-eurocrim.org/index.php/contact>
- Europol. About Europol. In: *europol.europa.eu* [online]. 7. 12. 2022 [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol>
- Europol. European Serious and Organised Crime Centre. In: *europol.europa.eu* [online]. 7. 3. 2022 [cit. 2022-12-09]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-serious-and-organised-crime-centre-esocc>
- Europol. Nebuď bílým koněm. In: *europol.europa.eu* [online]. 10. 12. 2021 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/cz_flyers.pdf
- Evropská unie. Frontex. In: *european-union.europa.eu* [online]. 18. 9. 2016 [cit. 2022-11-07]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/frontex_cs
- Finanční analytický úřad. Kdo jsme a co děláme? In: *financnianalytickyyurad.cz* [online]. 5. 4. 2022 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyyurad.cz/o-uradu/#kdo-jsme-a-co-delame>
- IMB Piracy & Armed Robbery Map 2022. In: *icc-ccs.org* [online]. 12. 10. 2022 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.icc-ccs.org/index.php/piracy-reporting-centre/live-piracy-map>

- IMB Piracy Reporting Centre In: *icc-ccs.org* [online]. 1. 1. 2021 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.icc-ccs.org/index.php/piracy-reporting-centre>
- International Society for Criminology. Contact. In: *isc-sic.org* [online]. 6. 3. 2013 [cit. 2022-11-18]. Dostupné z: <http://www.isc-sic.org/web/en/contact>
- Interpol. INTERPOL and the United Nations. In: *interpol.int* [online]. 8. 3. 2019 [cit. 2022-12-01]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Our-partners/International-organisation-partners/INTERPOL-and-the-United-Nations>
- Interpol. What is INTERPOL? In: *interpol.int* [online]. 26. 9. 2011 [cit. 2022-12-04]. Dostupné z: <https://www.interpol.int/Who-we-are/What-is-INTERPOL>
- Milion chvilek pro demokracii. Kauza Stoka. In: *milionchvilek.cz* [online]. 20. 6. 2021 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://milionchvilek.cz/assets/reportal-pdf/4-2-5-kauza-stoka.pdf>
- Ministerstvo vnitra ČR. Prevence kriminality. In: *mvcr.cz* [online]. 23. 1. 2012 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>
- Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra ČR. Bezpečnostní hrozby. In: *mvcr.cz* [online]. 18. 10. 2021 [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>
- Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR. Mezinárodní spolupráce. In: *mvcr.cz* [online]. 10. 12. 2021 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/beta-prevence-mezinarodni-spoluprace.aspx>
- Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR. Republikový výbor pro prevenci kriminality. In: *mvcr.cz* [online]. 10. 12. 2021 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>
- Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR. Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici. In: *prevencekriminality.cz* [online]. 1. 7. 2019 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/prevence-kriminality-ve-svete/ccpcj/>
- Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR. Prevence kriminality ve světě. Evropská síť prevence kriminality. In: *prevencekriminality.cz* [online]. 1. 7. 2019 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/evropska-sit-prevence-kriminality/>

2022-11-30]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/prevence-kriminality-ve-svete/eucpn/>

- OLAF. Naše činnost. In: *anti-fraud.ec.europa.eu* [online]. 22. 3. 2016 [cit. 2022-12-07]. Dostupné z: https://anti-fraud.ec.europa.eu/about-us/what-we-do_cs
- Policie ČR. Ředitelství pro mezinárodní policejní spolupráci. In: *policie.cz* [online]. 30. 3. 2020 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/reditelstvi-pro-mezinarodni-policejni-spolupraci.aspx>
- Policie ČR. Národní protidrogová centrála SKPV PČR. In: *policie.cz* [online]. 6. 3. 2017 [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vitejte-na-strankach-narodni-protidrogove-centraly-sluzby-kriminalni-policie-a-vysetrovani-policie-ceske-republiky.aspx>
- Policie ČR. Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV. In: *policie.cz* [online]. 6. 3. 2017 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-centrala-proti-organizovanemu-zlocinu-skp.aspx>
- Policie ČR. Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování. In: *policie.cz* [online]. 19. 11. 2010 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-specialnich-cinnosti-skp-utvar-specialnich-cinnosti-sluzby-kriminalni-policie-a-vysetrovani.aspx>
- Policie ČR. Útvar zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování. In: *policie.cz* [online]. 18. 7. 2008 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-zvlastnich-cinnosti-sluzby-kriminalni-policie-a-vysetrovani-716842.aspx>
- Policie ČR. Útvar rychlého nasazení. In: *policie.cz* [online]. 30. 6. 2008 [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-rychleho-nasazeni-policie-ceske-republiky-utvar-rychleho-nasazeni.aspx>
- Rada Evropy. European Committee on Crime Problems. In: *coe.int* [online]. 5. 4. 2022 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/cdpc>
- Rada Evropy. What is GRECO? In: *coe.int* [online]. 29. 11. 2016 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/greco/about-greco/what-is-greco>
- Rada Evropy. Octopus Conferences. In: *coe.int* [online]. 12. 6. 2015 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/octopus-conference>
- The Open University. Defining crimes of the powerful. In: *open.edu* [online]. 7. 11. 2018 [cit. 2022-08-01]. Dostupné z: <https://www.open.edu/openlearn/society-politics-law/crimes-the-powerful/content-section-2>

- The United States Department of Justice. International Organized Crime. In: *justice.gov* [online]. 30. 4. 2021 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/criminal-ocgs/international-organized-crime>
- The United States Department of Justice. Remarks Prepared for Delivery by Attorney General Michael B. Mukasey on International Organized Crime at the Center for Strategic and International Studies. In: *justice.gov* [online]. 23. 4. 2008 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/archive/ag/speeches/2008/ag-speech-080425.html>
- United Nations Office on Drugs and Crime. About the United Nations Office on Drugs and Crime. In: *unodc.org* [online]. 3. 1. 2010 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/unodc/en/about-unodc/index.html>
- Úřad evropského veřejného žalobce. In: *consilium.europa.eu* [online]. 19. 12. 2022 [cit. 2022-12-29]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eppo/>.
- Úřad pro zahraniční styky a informace. Kdo jsme. In: *uzsi.cz* [online]. 4. 3. 2016 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.uzsi.cz/kdo-jsme>
- Vojenské zpravodajství. O nás. In: *vzcr.cz* [online]. 18. 10. 2018 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://www.vzcr.cz/>
- Wikipedie, otevřená encyklopedie. *Bílý kuň (heslo)* [online]. 23. 2. 2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/B%C3%ADl%C3%BD_k%C5%AF%C5%88

c) Videá

- DVTV. Kmenta: U Mrázkovy vraždy asistoval stát. Babiš je poslední vývojový prvek polosvěta. In: *video.aktualne.cz* [online]. 30. 1. 2022 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/kmenta-u-mrazkovy-vrazdy-asistoval-stat-babis-je-posledni-vy/r~64845410812a11ecab010cc47ab5f122/>
- Co skrývá darknet? In: *ceskatelevize.cz* [online]. 2016 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11604544508-co-skryva-darknet/>
- Orličtí vrazi: rekonstrukce, výsledky, fakta. In: *youtube.com* [online]. 29. 6. 2020 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=5m_z9_zFe08
- Polosvět nájemných vrahů. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 3. 2. 2022 [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970004/>
- Polosvět policajtů. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 27. 1. 2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970006/>

- Polosvět světských. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 20. 1. 2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970002/>
- Polosvět veksláků. In: *ceskatelevize.cz* [online]. 13. 1. 2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/13811355924-polosvet/220562221970001/>
- U Kulatého stolu. Sabina Slonková: Kdyby Rakušan odstoupil, tak spadne celá vláda. Babiše znám lépe než jiní novináři In: *youtube.com* [online]. 19. 9. 2022 [cit. 2022-09-20]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=MZ1_p4XN-XI
- U Kulatého stolu. Josef Klíma: Rittig měl lepší vybavení než policie. Krejčíře tu nechce ani podsvětí. In: *youtube.com* [online]. 4. 5. 2022 [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=C2z9Dz9bDLM>

d) Podcasty

- BASTLOVÁ, Marie. Vyšetřoval Mrázkovu vraždu: Trapně nás obvinili z krádeže stravenek. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 14. 2. 2022 [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-ptam-se-ja-vysetroval-mrazkovu-vrazdu-jak-vzpomina-na-zlociny-devadesatek-188216>
- KLÍMA, Josef. České podsvětí: Až do dna. Jak v Česku zabíjel metanol a roztahovala se lihová mafie. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 26. 7. 2021 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/az-do-dna-jak-v-cesku-zabijel-metanol-a-roztahovala-se-lihova-mafie-170462>
- KLÍMA, Josef. České podsvětí: Ve službách policie. Jak dva detektivové rozbili Berdychův gang. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 17. 8. 2020 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/epizoda-sedma-ve-sluzbach-policie-jak-dva-detektivove-rozbili-berdychuv-gang-115997>
- KLÍMA, Josef. České podsvětí: Drsnější. Jak si Česko v 90. letech porcovaly gangy z Východu. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 13. 7. 2020 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/drsnejsi-jak-si-svobodne-cesko-v-devadesatkach-porcovaly-gangy-z-vychodu-112161>
- ŠÍDLLO, Jindřich. Razie U Holubů – nejdůležitější zásah české policie. In: *seznamzpravy.cz* [online]. 17. 7. 2020 [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/razie-u-holubu-nejdulezitejsi-zasah-ceske-policie-112798>

Seznam použitých právních předpisů

- Rámcové rozhodnutí Rady EU 2008/841/SVV o boji proti organizované trestné činnosti ze dne 24. října 2008
- Sdělení č. 75/2013 Sb. m. s. – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu
- Sdělení č. 76/2013 Sb. m. s. – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o Protokolu proti nedovolené výrobě střelných zbraní, jejich součástí a dílů a střeliva a proti obchodování s nimi doplňujícím Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu
- Sdělení č. 77/2013 Sb. m. s. – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o Protokolu proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky doplňujícím Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu
- Sdělení č. 18/2015 Sb. m. s. – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu
- Smlouva o fungování Evropské unie, publikována v rámci Konsolidovaného znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie Smlouva o Evropské unii 2016/C 202/01
- Společná akce 98/733/SVV o účasti na zločinném spolčení ze dne 21. prosince 1998, přijatá Radou Evropské unie na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii
- Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech)
- Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu
- Zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí
- Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství

- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky
- Zákon č. 154/1994 Sb., o bezpečnostní informační službě
- Zákon č. 2/1969 Sb.
- Zákon č. 2/1969 Sb., zákon České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Seznam použité judikatury

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 07. 1985 sp. zn. 11 To 51/85 [systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-06-07]. ISSN 2336-517X. Dostupné z: www.aspi.cz
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. 05. 1976 sp. zn. 4 To 13/76 [systém ASPI] Wolters Kluwer [cit. 2022-06-07]. ISSN 2336-517X. Dostupné z: www.aspi.cz
- Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 13. 4. 2021, sp. zn. 55 To 476/2019
- Rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 4. 6. 2019, sp. zn. 32 T 137/2018
- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. 28 T 16/2013
- Rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 61 T 1/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2021, sp. zn. 4 Tz 32/2020
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.02.2019, sp. zn. 4 Tdo 98/2019
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1553/2016

Seznam ostatních zdrojů

- Bezpečnostní informační služba ČR. Výroční zpráva BIS za rok 2015 [online]. Praha: 1. 9. 2016 [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2015-0032e412.html>

- DANKOVÁ, Katarína. *Trestněprávní nástroje boje s organizovaným zločinem* [online]. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Praha: duben 2017 [cit. 2022-09-09]. Vedoucí práce: Jelínek, Jiří. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/84615>
- HARRIS, Kira. *Leaving ideological social groups behind: A grounded theory of psychological disengagement* [online]. Disertační práce. Edith Cowan University, Perth: únor 2015 [cit. 2022-06-06]. Vedoucí práce: Gringart, Eyal. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/277197566_Leaving_Ideological_Groups_Behind_A_Grounded_Theory_of_Disengagement
- MAREŠOVÁ, Alena. *Nové jevy v násilné kriminalitě* [online]. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/tiskova-zprava-ze-zasedani-republikoveho-vyboru-pro-prevenci-kriminality-195030.aspx>
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. Přehledy statistických listů. In: *cslav.justice.cz* [aplikace infoData]. 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>
- Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: 2022 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>
- Ministerstvo vnitra ČR. Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020 [online]. Praha: květen 2021 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>
- Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023 [online]. Praha: únor 2018 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>
- Ministerstvo vnitra ČR. Audit národní bezpečnosti [online]. Praha: prosinec 2016 [cit. 2022-10-01]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/audit-narodni-bezpecnosti-151410/>
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Bezpečnostní strategie České republiky [online]. Praha: únor 2015 [cit. 2022-11-08]. ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>

- Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2021 [online]. Praha: 28. 6. 2022 [cit. 2022-09-10]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2021.aspx>
- Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Výroční zpráva NCOZ 2020 [online]. Praha: 30. 6. 2021 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyrocní-zprava-ncoz-2020.aspx>
- Nejvyšší státní zástupce. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021[online]. Brno: 28. 6. 2022 [cit. 2022-11-01]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/Zo%C4%8C_2021-textov%C3%A1_%C4%8D%C3%A1st.pdf
- United Nations Office on Drugs and Crime. Results of a Pilot Survey of Forty Selected Organized Criminal Groups in Sixteen Countries [online]. Vídeň: září 2002 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: https://www.unodc.org/pdf/crime/publications/Pilot_survey.pdf
- Vláda ČR. Programové prohlášení vlády České republiky [online]. Praha: leden 2022 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/>
- Vláda ČR. Usnesení vlády ČR ze dne 10. srpna č. 598 o Koncepci boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 až 2014 [online]. Praha: srpen 2010 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-na-obdobi-let-2011-2014-pdf.aspx&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=avast-a-1>
- VALACHOVÁ, Petra. Hmotněprávní a procesněprávní aspekty kauzy „metanol“ v České republice [online]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Brno: květen 2014 [cit. 2022-12-13]. Vedoucí práce: Kalvodová, Věra. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ypkxj/>

Kriminologické aspekty organizované kriminality

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je uchopit téma organizované kriminality jako celek a vytvořit tak dílo, které by pomohlo pochopit tento fenomén v kontextu dnešního světa. Práce rozebírá daný jev primárně z hlediska kriminologického, sekundárně však také z hlediska trestněprávního.

V samotném abstraktu je vhodné upozornit, že je možné nalézt rozdíl mezi termíny organizovaná kriminalita a organizovaný zločin. Tento rozdíl je vysvětlen v úvodu práce. V této diplomové práci jsou oba termíny používány *promiscue*.

Práce je rozdělena na dvě části. První část je obecným pojednáním o charakteristice organizované kriminality. Druhá část se zabývá organizovanou kriminalitou v poměrech České republiky.

První kapitola se věnuje pojmu organizované kriminality z několika perspektiv, kromě legální a kriminologické definice také řeší, jak je tento pojem vymezen v zahraniční literatuře. Dále je představen koncept transnacionálního organizovaného zločinu, jehož poznání je pro současnou kriminologii klíčové. Na konci kapitoly jsou objasněny rozdíly mezi druhy skupinové trestné činnosti.

Autorka by ráda vyzdvihla význam druhé kapitoly, která pojednává o subjektech organizované kriminality, protože kapitoly zaměřené na oběti a pachatele se vyskytují v literatuře o organizovaném zločinu spíše sporadicky. Jedna z podkapitol se věnuje samotné zločinecké organizaci – uvádí, jaké typy zločineckých organizací existují a jaká jsou jejich specifika.

Třetí kapitola první části je zaměřena na projevy organizované kriminality. Pojednává o vybraných formách páchání organizované kriminality, porovnává organizovanou kriminalitu s některými dalšími druhy trestné činnosti a diskutuje negativní následky aktivit organizované kriminality.

První kapitola druhé části se věnuje vývoji organizované kriminality v ČR, který analyzuje tak, že na začátku rozebírá původ organizované kriminality, poté se zaměří na kriminogenní faktory v českém společenském systému a nakonec uvede některé mezníky v historii české organizované kriminality.

Další kapitola rozebírá strukturu organizované kriminality na území ČR, a to nejdříve obecně a poté se zaměřuje na roky 2020 a 2021. Podkladem pro rozbor byly mimo jiné také statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR. Kapitola obsahuje také důležitou podkapitolu o účasti cizinců na

organizované kriminalitě v ČR s důrazem na ruskojazyčný organizovaný zločin, asijský organizovaný zločin a balkánské organizované zločinecké skupiny.

Třetí kapitola druhé části pojednává o potírání organizované kriminality v ČR. Autorka považovala za důležité zařadit do této kapitoly především pojednání o prevenci organizované kriminality a mezinárodní spolupráci v oblasti boje s organizovanou kriminalitou. Právní nástroje boje s organizovaným zločinem v českém právním řádu jsou uvedeny ve stručném přehledu.

Práce vrcholí kapitolou, jež pomocí síťové analýzy nastiňuje konkrétní případ z roku 2012 – tzv. metanolovou kauzu. Tato závěrečná úvaha propojuje poznatky o organizovaném zločinu uvedené v přechozích kapitolách s reálným případem.

Klíčová slova

- **organizovaná kriminalita**
- **organizovaná zločinecká skupina**
- **bezpečnostní hrozba**

Criminological Aspects of Organised Crime

Abstract

The aim of this thesis is to comprehend the topic of organised crime in its entirety and to create an overview that will help to understand this phenomenon in the context of the contemporary world. The thesis analyses the phenomenon primarily from the criminological point of view but also from the criminal law point of view.

The thesis is divided into two parts. The first part is a general treatise on organised crime. The second part pursues organised crime in the Czech Republic.

The first chapter deals with the concept of organised crime from several perspectives. In addition to the legal and criminological definition, it also explores how this concept is defined in foreign literature. Furthermore, this chapter introduces the concept of transnational organised crime, the understanding of which is crucial for current criminology. At the end of the chapter, the differences between certain types of group criminal activities are explained.

The author would like to highlight significance of the second chapter, which examines the subjects of organised crime, because chapters focused on victims and perpetrators are rather sporadic in the literature on organised crime. One of the subchapters is dedicated to the criminal organisation itself – it states what types of criminal organisations exist and what their specifics are.

The third chapter of the first part presents the manifestations of organised crime. It deals with selected forms of organised crime; compares organised crime with some other types of crime; and discusses the negative consequences of organised criminal activities.

The first chapter of the second part deals with the development of organised crime in the Czech Republic. In the first subchapter, there is a discussion of the origins of organised crime; the following subchapter focuses on the criminogenic factors in the Czech social system; and the final subchapter presents some of the milestones in the history of Czech organised crime.

The next chapter analyses the structure of organised crime in the Czech Republic: first in general terms and then focusing on the years 2020 and 2021. The source for the analysis was, *inter alia*, statistics provided by the Ministry of Justice of the Czech Republic. The chapter also contains an important subchapter on the participation of foreigners in organised crime in the Czech Republic, with an emphasis on Russian-speaking organised crime, Asian organised crime and Balkan organised criminal groups.

The third chapter of the second part considers the fight against organised crime in the Czech Republic. The author deemed it important to include a discussion of the prevention of organised crime and international cooperation in the fight against organised crime in this chapter. The legal instruments in the Czech legal system used to combat organised crime are presented in a brief overview.

The thesis is concluded with a chapter that uses social network analysis to outline a specific case from 2012 – the so-called Methanol affair. This reflection in the final chapter connects the knowledge about organised crime presented in the previous chapters with the real case.

Keywords

- **organised crime**
- **organised criminal group**
- **security threat**